

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00848

YIDISHE VITSN

Yehoshua Hana Rawnitzki

Permanent preservation of this book was made possible by

Rita K. Crossman

in memory of

all the children

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יידישע ווינצן

געזאלט און באָרבנט פון

י. ח. רַאֲבְנִיְצָקִי

ערשטער באָנד

כַּדְמָאָקָעָה-שְׂכָנָסֶקֶי

נוֹיִאָרָק, 1950

J. CH. RAWNITZKI

YIDISHE WITZN

(*JEWISH WIT*)

VOLUME ONE

MORRIS S. SKLARSKY

Publisher, Bookseller and Importer
10 Monroe Street
New York 2, N. Y.

Printed in U. S. A.

(166)

אַיִן חָאַל ט:

ז'ויט

- 37. "ושיד מאנשעניך" — — —
  - 38. אַוְילְעֶרְגָּעָן אַהֲנֵט רַיְדָן "
  - 39. גַּיְדָּעָן דָּעָרְוֹוִוָּו!
  - 40. לְיוֹבָּשְׁמְעָרְצָן — — —
  - 41. וְנוֹאַבָּוְרָעְבָּט — — —
  - 42. דָּעָרְטָן רַבְּלָן אַוְוָף דָּרְיָוָה-
  - 43. רָאַבְּגָּנְאָוְוָוָתָשָׁ גַּעֲוָוִים נִוְטָן!
  - 44. פְּשָׁוָת אַן אַנְטִיסְעָמִיט — — —
  - 45. נַאֲךָ נִוְטָ גַּעֲקֻומָּעָן — — —
  - 46. פְּאַרְוּוּרָט — — —
  - 47. אַוְוָף חִידְשָׁוִוָּם — — —
  - 48. רְעַכְּבָּמָוָן לְנִקְעָן — — "
  - 49. "שְׁלָא עַשְׁנִי" — — —
  - 50. קָעָן זָיוָן פְּנִים נִוְטָ אַנְקוֹנוֹן
  - 51. אַ פְּרִוְיָוְלָעָבָע אַפְּעָרָע — — —
  - 52. אַ שָׁאָד ! — — —
  - 53. אַ שָׁאָד וּוָסָם אַ יְדִישָׁעָן — — —
  - 54. אַוְוָף אַוְיָוָר חַתְּנוֹה — — —
  - 55. מַוְרָחָבָן דִּי מַיְלָאָנָעָן — — —
  - 56. דָּרְיוֹתָן — — —
  - 57. אַן עַוְשָׁרָט זָוָן — — —
  - 58. פְּרָרְמְשְׁמוֹדָהִים — — —
  - 59. לְעַבְּן ! — — —
  - 60. "אַירְקָ וּוְוָוָס נִוְטָן" — — —
  - 61. צְוִוְיָוָן שְׁוֹהָפִיט — — —
  - 62. גַּאֲשָׁ אַין הַיְמָל — — —
  - 63. עַר פְּאַרְשָׁתִיָּה בָּאַלְד — — —
  - 64. וּוָסָם אַין דָּא דָרָר חִידְשָׁוֹ ? — — —
  - 65. אַ צְוָנָאָב — — —
  - 66. בְּעַסְעָרָ צְוָוָיָוָגָוִוָּו — — —
- משומדים — — —
- 67. אַ יְדָ שְׁמְדָט זָרָגְיָט — — —
  - 68. פְּרָרְמְשְׁמוֹדָהִים — — —
  - 69. שְׁוֹעָרָ צָוָן זָאָגָן "כְּשָׁרָ" — — —
  - 70. דָּאָס טְעָפָל אַין טְרָוָף — — —
  - 71. שְׁלַעְכָּטָע גַּעֲשָׁפְטָן — — —
  - 72. צְוִוְיָב אַבְּעָרְיוֹנוֹנוֹ — — —
  - 73. גַּלְיָיךְ וּוְגַּאֲרָנוֹשָׁט — — —
  - 74. קָיָוָן מְנִיעָה נִישָׁט — — —
  - 75. וּוְ אַזְוָוָ גַּעֲמָט אַ יְדָ אַוְן
  - 40. שְׁמְדָט זָק ? — — —

ז'ויט

- פֿאַרְוּאָרָט — — — VII—XII
- ז'ויט
- 1. פָּוָן וּוָסָם אַ יְדָ לְעַבְטָן — — —
  - 2. אַ סְּנָד גַּעֲרָעְטָן — — —
  - 3. וּוָסְעָרָ פְּעָקָל ? — — —
  - 4. אַוְיָפָן הַיְמָל אַ יְרִיד — — —
  - 5. שְׁלָוָן עַלְיכָם — — —
  - 6. גְּרִוְנְגָּר אַוְיָפָן הַאֲרָצָן — — —
  - 7. צְוָוָיָה קִי — — —
  - 8. לְכַתְּחִילָה אַוְן בְּדִיעְבָּד — — —
  - 9. קִינְמָאָל נִוְטָ גַּעֲרָפְוָאוֹטוֹ — — —
  - 10. מַוְרָא צָוָן זָאָגָן דָּעַם אַמְתָה — — —
  - 11. אַ יְדָרְשָׁ שְׁפִוְיל — — —
  - 12. גָּאָר נִוְטָ גַּעֲפָלָן — — —
  - 13. וּוָסָם אַוְן דָּעָר טָעַם פְּנִינָעָם — — —
  - 14. תָּנָא קְמָא ? — — —
  - 15. אַן הַעֲנָטָן פָּוָן דָּעָר גַּעֲסְטָעָר "
  - 16. שְׁמָטָם אַירְחָא צְיִיטָן ! — — —
  - 17. נִוְטָ מָעָר ? — — —
  - 18. אַ בְּיִזְעָר הַוְנָטָן — — —
  - 19. אַטְזָעָסְטוֹ דָּאָלָן — — —
  - 20. וּוָסְלָ פְּאַרְדָּגָעָן — — —
  - 21. אַ שְׁיוֹן בְּלִיד — — —
  - 22. אַ גְּרָוִוָס גְּלִיק — — —
  - 23. בְּפְרִוְשָׁ אַיְוָן דָּעָר תּוֹרָה — — —
  - 24. צְלָמָ-קָאָפָן — — —
  - 25. עַכְטָעָגָוִוָס — — —
  - 26. גַּעֲקָבְטָעָ אַרְבָּעָם — — —
  - 27. פִּירְמָינָס יְיָוָן — — —
- ז'ויט גּוֹיִים — — —
- 28. אַ גּוֹי אַוְן אַ יְדָ — — —
  - 29. אַ שְׁאָלָה אַוְוָף אַ שְׁאָלָה — — —
  - 30. בְּיוֹן הַוְנְדִיעָת אַוְן צְוָוָנָצִיק
  - 31. יְאָר — — —
  - 32. גַּעֲשָׁטָעָלָט אַ לִיכָּט — — —
  - 33. עַלְלָעָרָאָט אַן דָּרָאָט — — —
  - 34. אַ גּוֹיָמָרָו — — —
  - 35. אַ גּוֹיָוְשָׁעָר וּוִיז — — —
  - 36. דְּלָפָוָן אַוְן וּזְוָתָא — — —

- 61 — 121. מער מקנה צו זיון —
 62 — 122. עם קאסט טויר —
 63 — 123. בדאי איזו אינציגוליגן דוי
 וועלט —
 64 — 124. געוויס געמאכט דערויף א
 65 — 125. די קאסע שטימיט —
 66 — 126. קיין ישראל געוויס ניטן
 67 — 127. פקוח-נפש
 68 — 128. הנאה האבן מעג מען —
 69 — 129. דראטן אנטומן —
 70 — 130. געגעסן און ניט גבעגענטשט —
 71 — 131. פינגןן זיך —
 72 — 132. לוייט די יארן —
 73 — 133. צען קלאגן —
 74 — 134. שבתחדיקע גנבה —
 75 — 135. שעון געתשאברן און נאך
 געלעט —
 76 — 136. וואם זיכטו דא? —
 77 — 137. קל-חותומר —
 78 — 138. א גאנץ טוך לעפל —
 79 — 139. אומשווידיק געזעטן —
 80 — 140. געעה, א גנב —
 81 — 141. פרטנאה-אך —
 82 — 142. מעסערל מיט זעקס מעלוות
 וואם-יעשע טוט גאט? —
 83 — 143. מים גנובים" —
 84 — 144. אן אייביך פלאץ —
 85 — 145. בידע פון די ערשות —
 86 — 146. פול מיט ריבעט —
 87 — 147. געשטעלט איזה די פים —
 88 — 148. אן אייביך פלאץ —
 89 — 149. התקיפות פון א מסור —
 90 — 150. פאראואס זאל א ייד איזו
 הנאה האבן —
 91 — 151. היינט און אלע מאג —
 92 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 93 — 153. צוישן טוישן —
 94 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 95 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 96 — 156. א יידישער טאטע —

גנבים — 69 —

- 97 — 137. גאנץ טוך לעפל —
 98 — 138. אומשווידיק געזעטן —
 99 — 139. געעה, א גנב —
 100 — 140. פראטנאה-אך —
 101 — 141. מעסערל מיט זעקס מעלוות
 וואם-יעשע טוט גאט? —
 102 — 142. מים גנובים" —
 103 — 143. אן אייביך פלאץ —
 104 — 144. אן אייביך פלאץ —
 105 — 145. בידע פון די ערשות —
 106 — 146. פול מיט ריבעט —
 107 — 147. געשטעלט איזה די פים —
 108 — 148. אן אייביך פלאץ —
 109 — 149. התקיפות פון א מסור —
 110 — 150. פאראואס זאל א ייד איזו
 הנאה האבן —
 111 — 151. היינט און אלע מאג —
 112 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 113 — 153. צוישן טוישן —
 114 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 115 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 116 — 156. א יידישער טאטע —

פראצענטניקהעס — 73 —

- 117 — 145. בידע פון די ערשות —
 118 — 146. פול מיט ריבעט —
 119 — 147. געשטעלט איזה די פים —
 120 — 148. אן אייביך פלאץ —
 121 — 149. התקיפות פון א מסור —
 122 — 150. פאראואס זאל א ייד איזו
 הנאה האבן —
 123 — 151. היינט און אלע מאג —
 124 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 125 — 153. צוישן טוישן —
 126 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 127 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 128 — 156. א יידישער טאטע —

מוסרים — 75 —

- 129 — 149. התקיפות פון א מסור —
 130 — 150. פאראואס זאל א ייד איזו
 הנאה האבן —
 131 — 151. היינט און אלע מאג —
 132 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 133 — 153. צוישן טוישן —
 134 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 135 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 136 — 156. א יידישער טאטע —

עוזות-פנימער — 76 —

- 137 — 151. היינט און אלע מאג —
 138 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 139 — 153. צוישן טוישן —
 140 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 141 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 142 — 156. א יידישער טאטע —

אונגארערס און ליגגערטס — 77 —

- 143 — 151. היינט און אלע מאג —
 144 — 152. ווי-דען מנהג איזו —
 145 — 153. צוישן טוישן —
 146 — 154. אמת אויפֿ דער וועלט —
 147 — 155. דעם רמְבָּם זוינגרל —
 148 — 156. א יידישער טאטע —

- 40 — 76. א "חיי-שעה" —
 41 — 77. פון א גאנדו א פיש —
 42 — 78. שיין צופיל יידן —
 43 — 79. א גוישער קריין —
 44 — 80. אין א דרעדער פעל —
 45 — 81. געלבִּן גו א זאמֶד —
 46 — 82. פַּרְיוּרֶר דָּעֵר חַתָּן —
 47 — 83. גַּעֲשׂוֹנֵד זִיךְ אַוִוְסְגָּלְעָדָה —
 48 — 84. שיין גַּעֲוָאָרָן אֹזָא אַוְוָוָה —
 49 — 85. שּׁוּעָר זָדָק אַפְּזָוָגְעָוָאָגָן —
 50 — 86. אַ פְּרָאַקְּטִישָׁעָר מַעֲנְטָשָׁה —
 51 — 87. פְּרָיוּרֶר אַ פְּרָאַקְּטִישָׁעָטָה —
 52 — 88. גַּעֲבָעָר אַוְיְחָדָה —
 53 — 89. כַּאֲטָשָׁ זִין אַ פְּרוּמָעָר קְרִיבָט —
 54 — 90. וּוּן וּוּרְתָּ מַעַן אַ יִיד —
 55 — 91. אָן עַנְטָפָעָר דָּעֵם רְבוּנוֹ שֵׁל —
 56 — 92. די משפחה איזו צו גָּרוּוֹס —
 57 — 48. אַפְּיקָרִיסִים אָוֹן

„משכילים“ — 49 —

- 49 — 93. אַ יִדְוִישָׁע שְׁטָטָט —
 50 — 94. גַּעֲרָעָגָט דָּעֵם רְבָּה —
 51 — 95. פַּאֲרָגָעָסָן —
 52 — 96. אָוֹן דָּאָס מַעַג מַעַן? —
 53 — 97. לְמַן-חַשְׁמָ אַפְּחָיִטָּן —
 54 — 98. אַיְקָן חַאְבָּ פַּאֲרָגָעָסָן —
 55 — 99. אַיְקָן קְלִיּוֹגִיּוֹטָ פַּאֲרָגָעָסָן —
 56 — 100. צּוֹ פָּרִי גַּעֲמָאָכָט הַבְּדִילָה —
 57 — 101. אַוְיְפָן עַולְם הַשְּׁקָר —
 58 — 102. פָּרָגָר מַתְּנָ-חוּתָה —
 59 — 103. דָּעֵר וּוּנְגָעָר אַפְּיקָרָם —
 60 — 104. אָוּן אַ רְבָּח —
 61 — 105. אַ מִוְּתָל גִּיטָּ צּוֹ פַּאֲסָטָן —
 62 — 106. אַ יִדְוִישָׁע הַמִּזְאָה —
 63 — 107. נִיטָּ קְיֻן מַסְכָּנָר הַחֹלָה —
 64 — 108. נָאָךְ אַ טְוִוְוָנָטָר —
 65 — 109. צּוֹלִיבָ דָּרְיִ טְעָמִים —
 66 — 110. נָאָךְ פְּלוּיְשִׁיכָטָ מַילְבּוֹקָם —
 67 — 111. אַיְקָן אָוּן אַמְתָּה —
 68 — 112. וּוּיְ דָּעֵר עַולְם וּוּשָׁטָ זִיד —
 69 — 113. נָוָה זִין —
 70 — 114. אַ פָּרָוָה פָּאַר דָּעֵר מַכָּה —
 71 — 115. דִּי עַטְמָעָ שְׁמוּעָ —
 72 — 116. בִּי דָּעֵר טִירָ פָּוּן גִּיהְנָמוֹ —
 73 — 117. דָּעֵר מַרְאָה —
 74 — 118. עַרְגָּעָר וּוּי גַּעַשְׁמָדָט —
 75 — 119. אָן עַבְּרָה — אַ מַצּוּוֹה —
 76 — 120. צּוֹתְרָ-חַלּוּם זִין —

בעל-עבירות — 60 —

- 60 — 118. עַרְגָּעָר וּוּי גַּעַשְׁמָדָט —
 61 — 119. אָן עַבְּרָה — אַ מַצּוּוֹה —
 62 — 120. צּוֹתְרָ-חַלּוּם זִין —

- זיויט**
- 99. אָנְגַעַחֲוִיבֵן אֹוִיסָצָאַלֵן — 201
  - 100. קְוִוִוֶת — 202
  - 102—99 — בָּעַלְיִ-מְלָאָכָות — 102
  - 99. צְוַוֵי דָרְוִיטָלָלָאָכָה — 203
  - 100. שְׁטוּסִיט אָן לְוָגֶט — 204
  - 101. וּוֹעֵר זָאֵל זִיךְרִיגָן — 205
  - 102. גָנוּט אַ גָנוּט וּוּעַטְשָׁעָר — 206
  - 103. אַ שִׂידְךְ מִיט אַ שְׁנוּידָעָר — 207
  - 104. זָאֵל עַר דָרְוִוְילָהִיסְקָון — 208
  - 105. יְעַנְקִי — 102
- אַכְסָנוֹת אָן בָּעַלְיִ**
- 107—103 — אַכְסָנוֹת — 107
  - 108. זִיךְרִיבְעָרְוָן — 209
  - 109. צְוַוֵי פְוַוְולָע — 210
  - 110. אַ גְּרוּסָוָן לְוִיה — 211
  - 111. אַלְלָעָן נְיוֹס — 212
  - 112. אַ מִילָה מִיט אַ חַסְרוֹן — 213
  - 113. מְפִיכָה שִׁיבָה תְקוּם — 214
  - 114. אַלְלָרִינְגָ וּוֹילְטָזְדָ אִים — 215
  - 115. אַ שְׁבָאָטָע — 216
  - 116. אַ מְוָטָלָץ וּוּאָגְנָצָן — 217
  - 117. פְּנַקְט אַרְדוֹם צְוָעָלָף — 218
  - 118. דָעַר חַשְׁבָוּן — 219
  - 119. אַ טִיעָרָרָר בִּיסְן — 220
  - 120. צְוַוֵי שְׁלָעָטָע — 221
- שְׁעַנְקָרֶס**
- 109—108 — שְׁעַנְקָרֶס — 109
  - 121. בּוֹלְיָגָר אֹוִיפְ קָרְבָּן — 222
  - 122. פּוֹן וּוֹאָגְנָן גַעַטְ זִיךְרָעָר — 223
  - 123. דָלוֹת — 108
  - 124. דָעַם וּוּינְשָׁעָנְקָרֶס סָוד — 109
  - 125. אַן עַזְחָ צַו פָּאָרְקָוִוָן טָאָפָל — 225
- בָּעַלְיִ-עָגָלָות**
- 114—109 — בָּעַלְיִ-עָגָלָות — 114
  - 126. גַעַקְוּמָעָן גַעַנְצָ פְרִי — 226
  - 127. צְוַוֵי מִשְׁיחָן — 227
  - 128. וּוֹעֵן זִיכְרָן דָעַר פָוָר — 228
  - 129. זִיךְרָן זָוְלָן גָוָט — 229
  - 130. וּוּמְעָן בְּעָסָר גְּלוּבוֹן — 230
  - 131. אַ דְוָן-תּוֹרָה מִיט אַ פָעָרָד — 231
  - 132. אַ זְוּמָרְדִּיקָ תּוֹרָה — 232
  - 133. פָלָ מִיט פָעָרָד — 233
  - 134. תְשֻׁבָה טָאָן — 234
  - 135. שְׁמִירָן דִי רָעָדָר — 235
  - 136. בְּכָרוֹ שְׁנָדָר — אַ פָוָד — 236
  - 137. האָבָעָר אַ לְמָדוֹן אַיְן „עַבְרִי” — 237
- זְיוּיט**
- 79. אָפְגָעָנָרָט גַעַנְצָ אָדָעָס — 157
  - 80. גָאָר קְיָיָן קְוִנְצָ נְוָט — 158
  - 81. אַלְץ אַמְתָ אֹוִיסָעָר אַיְנוּקָע — 159
  - 82. קְלִיְינוּקִיטָן — 160
  - 83. כְוֵר הַאָבָן אַ גְּרוּוֹן גָאָט — 161
  - 84. נִישְׁטָ לְאָזָן יְעַגְעָם רָעָדָן — 162
  - 85. אָפְגָעָרָעָנָט — 163
  - 86. קְעָוָן אַרְיָוָן — 164
- גַעַשְׁעַפְטָן אָן שְׁטָעַלָעָט**
- 87. הוֹי אַיְן „סְפִירָה” — 165
  - 88. אַ גְוָט גַעַשְׁעַפְט — 166
  - 89. אַ גַעַשְׁעַט אַוְרָפָ בְמָה יָאָר — 167
  - 90. אַיְן דָעַר עָר — 168
  - 91. הוֹי אַיְבָר אַ יָאָר — 169
  - 92. דָי בְעַסְטָעָ פְרָנְכָה — 170
  - 93. אַ פְרָנְכָה אֹוִיף קִינְדָעָר אָן קִינְדָעָס-קִינְדָעָט — 171
  - 94. נִישְׁטָ גַעַפְרָאוֹט — 172
  - 95. פּוֹן וּעַכְמָס שְׁוּוֹוִיס — 173
  - 96. אַיְבָרְעַבְעַטְיקָן — 174
  - 97. אַ גְוָעָרָבָעָעָן — 175
  - 98. זִיךְרָן קִיאָגָן — 176
  - 99. אַ מְזִיאָה — 177
  - 100. שְׁיָנְעָ גַעַשְׁעַטָן — 178
  - 101. אַ שְׁבָחָה-קְרָעָמָל — 179
  - 102. נִישְׁטָ גַעַלְעָטָט גַעַשְׁמָאָרָבָן — 180
  - 103. אַ פְרָטָטָעָרָקָה — 181
  - 104. נִאָך דָעַר צִוְיט — 182
  - 105. זָוְטָ צְוַוְתִּים — 183
  - 106. אַיְן מִיטָן טָוָט מַעַן אַ — 184
  - 107. שְׁטָאָרָב — 185
- סּוֹחָרִים, בָּאַגְּנָרָטָן**
- 91. וּוֹאָס דִי עָרָד דַעְקָט צַו — 185
  - 92. נָוָנוֹ — 186
  - 93. אַ גְרָוִיסָעָר בְּעַל-חָוב — 187
  - 94. פְרָעָמָדָה אָהָר — 188
  - 95. פָאָרְבָּכָנָט פָאָר אַ גְבִיר — 189
  - 96. „הַנְּגִינִי הָעֲנִי” — 190
  - 97. זָאֵל מַעַן שְׁוִין וּוּוּטָעָר — 191
  - 98. פְּיָיקָן — 192
  - 99. צַו אַ גְרָוִיסָעָר אַטְשָׁעָרָד — 193
  - 100. נִישְׁטָ גַעַשְׁרָגָן — 194
  - 101. נִישְׁטָ גַעַשְׁוָוִיגָן — 195
  - 102. גַעַנְגָ דָעַם קָאָפָ גַעַדְרִוִיט — 196
  - 103. דִי סְדָה — 197
  - 104. אַוְיךְ עַפְסָ גַעַנְיָיסָן — 198
  - 105. פּוֹינְצָ צַו זָוְנוֹ שְׁוָלְדִיק — 199
  - 106. פָאָרְרָחָמָנוֹת — 200

וירט

- 136 — — — — א. ברכה למלחה — — — — 284
- — — — ב. ברוך דין האמת — — — — 285
- 137 " ערך פאראשטיוט אליון — — — — 286
- — — — אן מבתורה יתרהן — — — — 287
- 138 " יענער געווינט — — — — 288
- — — — באראראבן מיט אַ מה-נפץן — — — — 289
- 139 " לווט דין רצון — — — — 290
- — — — אַ פשטווער קל-ותומר — — — — 291
- 140 " לחדרם — — — — 292
- — — — אַ האלבער ליגן — — — — 293
- 141 " דער טוייכער רב — — — — 294
- — — — אַ מא-תורתו מיט גאט — — — — 295
- 142 " ניט געגאנגען פראגען — — — — 296
- — — — אַ דאסטרור זו אַ טויטן — — — — 297
- — — — ניט אַ אינדרהיטים — — — — 298
- 143 " ניט געפונגן קיין שטומען — — — — 299
- — — — דעם רבס יושר — — — — 300
- דער דראזשנער רב — — — — 144
- 144 " ואס פאר אַ ווינער — — — — 301
- — — — ברעגןען די שיינט אַהער — — — — 302
- 145 " אַויך גערענט — — — — 303
- — — — אַלץ אַויף דער לינקער זויט — — — — 304
- 146 " חכמה פון הענער — — — — 305
- מגידים — — — — 147
- 160 — — — — 147
- 147 " גומ זיך אַויסגעשלאָפּן — — — — 306
- — — — גוף — — — — 307
- — — — אַיוב געווונן צי ניט געווונן — — — — 308
- 148 " נאָר אַ בעסערער תירוץ — — — — 309
- — — — אַן ציין — — — — 310
- 149 " גאָר קיין פערדר ניט — — — — 311
- — — — אַויסמען פערמדס — — — — 312
- 151 " בלאָ בנימ — — — — 313
- — — — אַפְּגעַן דעם שלסל — — — — 314
- — — — זיאָן דעם ספיק ניט — — — — 315
- 152 " זאגן — — — — 316
- 153 " פאָרגוועטען ביום הארצן — — — — 317
- 154 " אַמְּתָחַת משיחס צייטן — — — — 318
- 155 " אַ פּֿסּוֹק פּֿאָר אַ פּֿסּוֹק — — — — 319
- — — — דער חילופּֿאָר אַ פּֿסּוֹק — — — — 320
- 156 " גאָז שטראָפּ אַויך ניט — — — — 321
- — — — אַויזוּסּט — — — — 321
- 157 " לויט דער השפעה — — — — 322
- — — — דאס פּֿעַל אַויה די פּֿלוּיעַט — — — — 323
- 158 " גענוג אַוינצוטוילן — — — — 324
- — — — היינז מזוקים — — — — 325
- 159 " אַיַּצְתַּש מִיגַּע מְשִׁיחַ קְוּמָעַן — — — — 326
- — — — אַיְוּזַן מִיטְלַפּוּנְקַט — — — — 327
- 167 " חזנים — — — — 161
- 161 " מיט אַ נאָר זאָל מען גִּישַׁט — — — — 327
- 161 " אנַהוּזַן — — — — 327

וירט

- שודכנים און בדוחנים — — — — 115
  - 124 — — — — 125
  - 233. אַן איין און איינציגון — — — — 233
  - חִסְרוֹן — — — — 239
  - 115. עס מאָקט ניט אָוִים — — — — 239
  - 116. אַ לִוְכָעַ-שִׂוְרוֹן — — — — 240
  - 117. מעג זוין אַ שמוגענע שעה — — — — 241
  - 118. דֵי מְשֻׁוָּגֶןָע שָׂעוֹה דָרְתּוֹרָה — — — — 242
  - נוֹאָו שְׁטוֹוִיט אַיִן דָרְתּוֹרָה — — — — 243
  - גָּאָר הַאלְּבָר בְּשֻׁוָּגֶן — — — — 244
  - 119. אַ זְׁעַלְעָנָע טְׁיוּעָר בְּשֻׁוָּגֶן דָרְתּוֹרָה — — — — 245
  - בלוֹוִוִו וּוֹעֲן עַרְעַדְתָּן — — — — 246
  - די סְׁחוֹרָה צְׁוֹרִיק — — — — 247
  - 120. אַ בְּוּסֶל פְּלִיאָזָפְּלָע — — — — 248
  - וּוַעַר וּוֹעַש אַוְוִוָע לַיּוֹת גַעַ — — — — 249
  - 121. טְׁרוּוּעַ — — — — 250
  - לאָגָג צַו וּוֹאַרטָן — — — — 250
  - אַ דָּעַרְוֹוְאַקְסְּעַנָּע בְּתֹולָה — — — — 251
  - 122. אַן אייגן חִוְוִי — — — — 252
  - טְׁאָקָע אַן יְׁיָכְוֹעַרְטָלָעָר — — — — 253
  - 123. אַ גָּלְוִוְכָעַ שִׁידּוֹן — — — — 254
  - 124. אַ פָּטָאָגְרָאָפִיש בִּילְד — — — — 255
  - אַלְמָן — — — — 256
- ## בליעוד
- רבנים** — — — — 143—125
- 125. דְּבָרָנִי "תָּנוּ רַבְּנָן" — — — — 257
  - 126. אַט דָּאָם טְׁאָקָע הַיִּסְׁאָך "קְוַרְקָבָן" — — — — 258
  - 127. אַן ערְבָן — — — — 259
  - בְּאַצְּאָלָן "כְּפָדָן" — — — — 260
  - 128. נָעָמָעָן אַ גְּרוֹשָׁה — — — — 261
  - גַּוְיִי שְׁרָעָג דָעַם רָב — — — — 262
  - דִי רָעְשָׁתָעַ שָׁאָלה — — — — 263
  - וּוְעַר וּוּעַמָּעָן גַּעַהְעָרֶט — — — — 264
  - 129. אַ מְנָחָה אַן כְּלִיבִים — — — — 265
  - אַדְוֹוְאַקָּטָן וּוֹעֵלְן גַּעַוְוִינָעָן — — — — 266
  - 130. רִוִּיצָנָאִיל אַן בִּינְיָן מִיט אַ קְלִיוּנָם שְׂנוּי — — — — 267
  - 131. חִיּוֹמָעַן — — — — 268
  - "פָּנוּ מְשָׁה" — — — — 269
  - 132. אַ קְאָזָק — — אַ מְתָבָר — — — — 270
  - 133. "יְהָגָה חַכְמָה" — — — — 271
  - נַאָך אַ צָּרָה אַוְיַיְבָן — — — — 272
  - גִּיט זְׁיוֹן קִיְּין נַאֲקָעֶטָר — — — — 273
  - 134. אַ סְּגָלָה אַקְעָגָן מִזְקִים מַגְלָה חִידָשִׁים — — — — 274
  - 135. מְדִבָּר שָׁקָר תְּרָחָק — — — — 275
  - אַלְיָוִן פָּאַרְדִּינְגָעָן אַ מְצָנוֹה — — — — 276
  - 136. חִיבָּר אַן חִיסְׁוֹר — — — — 277
  - אַ זְׁעַלְעָנָע הַמְצָאתָה — — — — 278
  - אַיְוּזַן קָעַן יְדוֹיש — — — — 279
  - 137. אַ גָּלְיָק וּוְאָס עַרְעַס — — — — 280

ז'וּרַת		ז'וּרַת
	347. געוווען פֿאָרְנוֹמוֹעַן אִין דָּר	328. דער קלונגר חזן — — —
171. חֵיִם — — —	348. נְטַפּוֹן אִין מַיּוֹן — —	329. "גַּשֶּׁם"
"	349. אַשְׁחָה — אַ וְאַ... . . .	330. אַ מִיאָסְעָר צָעֵד — — —
172. "	350. "לְשׁוֹן חֹוק"	331. אַ שְׁזִיר אַ בְּגָנְדָּאָר — — —
"	351. מְבֻחָות קָעָן עָר — — —	332. אַוְיַךְ אַ בְּגָלְצָה — — —
"	352. וּוּעַן דָּסֶט חָמוֹשֶׁל שְׂטָאָרְבַּט	333. אַ וְאַונְדָּעָרְלָעָכָר חזן — — —
173. לְמַעַלְהָה — — —	353. שְׁטִיחַ אַוְמְזִיסְט	334. אַ גְּמָעָר וְכָרוֹן — — —
"	354. מְשֻׁגָּעָנָעָר פִּיש — — —	335. דָּעֵר פִּירָעָר פָּוֹן כָּאָר
174. מְשֻׁגָּעָנָעָר — — —	355. נִימָט קִיּוֹן שְׁלָעַכְתָּעָבָהָה — —	336. "שְׁרָפָה אֲוֹתָ נָאָטוֹן — — —
175. תְּרוֹתָה אַוְן דָּרָךְ-אָרָץ — —	356. זָכוֹן דַּי אַבְּיָדָה — — —	337. חָרְשׁ שָׁוְתָה — — —
"	357. זָכוֹן דַּי אַבְּיָדָה — — —	338. פָּאָרוּוֹאָס — — —
171. מְמַה-נְפַשְּׁךְ — — —	358. 359. צָוְגָן אַ צָּיג — — —	339. טָאנְגָן דָּעַם טָאנְגָן — — —
"	360. צָוְגָן אַ צָּיג — — —	340. וְוִוְוִסְטָ נִישְׁטָ קִיּוֹן חַכְמָות
177. רְיוִיבָעָר פָּוֹן רָאַטְשִׁילָד — —	361. 362. וְוִי הָאָלְטָן זַוִּי — — —	341. קִיּוֹן וְאַיָּה נִיט — — —
"	363. צְנוּוֹי אַיְוּר — — —	342. 167. 170—168. גְּבָאיָם אַוְן רָאַתְהַקְּהָל
178. מְשִׁיר — — —	364. "	343. אַן עַרְלָעָכָר גְּבָאי — — —
"	365. גָּעַלְתָּ קְלָעַפְּשָׁ צָוְגָלְתָּ — —	344. אַדְמָ חָרְאָסְגָּן אַ שְׁפִּי — — —
179. דְּיוֹתָש — לְאַזּוֹת מִיךְ — —	366. 367. מְמַתְּאָמָאָל וַיְךְ אַפְּשָׁהָן — —	345. נִיט קְוֹמָעָן אִין קָהָל — — —
"	368. אַפְּשָׁהָן נִיט גַּעַמְלָט אַוְיַךְ — —	180—171. מְלָמְדִים — — —
180. אַ שְׁלָעַכְטָעָר סִימָן — —	369. 346. 171. דָּעֵר "בִּירְזָעָר מְלָמְדָה"	

פָּאָרְנוֹאַרְט

קיין פאלק איז דער וועלט, מעג מען זאגן, האלט ניט איזוי פון
אַ ווֹיֵץ אָוּן הָאָט נִיט לִיב אָזֶוי צֹ וּוַיְצַלְעָן וִיר וּוַיְדָס יְדִישָׁע. וּוּנְזַעֲמָן
וועט דעם ייְדָן אַנְכָאָפַן, גַּעֲפִינְטַן מַעַן אִים כְּמַעַט תָּמִיד גְּרוּיִיט צֹ זָאגַן,
אַ גַּלְיוּכּוּעֶרֶתְלָ, צֹ דֻּעְרְצִיְּלָן מִיטְחָשָׁק אַ שִׁינְעָם קִילְעַכְדִּיקָן וּוֹיֵץ,
אוֹן אוּיךְ, פָּאָרְשְׁטִוִּיטִים זִיךְ, אַוִּיסְצּוּהָעָרָן מִיטְפָּאָרְגְּעַנְיָגָן פָּוּן יְעַנְעָם עַפְעָם
אַ פְּרִילְעָךְ הַוּמָאָרִיסְטִישָׁ שְׁטוּקָלָ, אַ לְעַבְעִידִיקָן אַנְקָדָטָ, אַ שָּׁאָרְפָּן
וּוֹיֵץ, אָוּן דֻּעְרְבִּי שְׂטִיל צַוְּשְׁמִיכְלָעָן, אַדְעָר אַמְּאָל טָאָקָע אַוִּיסְשִׁיסָּן
מִיטְאַ גַּעֲוִונְטַן הַילְכִּיקָן גַּעֲלַעַכְטָרָ.

ס'אייז נישטָאַ בְּמַעַט קִין צִיּוּט, סִי אַין דֻּעָר יְוָנְגַנְט אָוּן סִי אַוְיָף
דֻּעָר עַלְטָעָר, סִי אַין דִּי בְּעַסְרָעָר יְאָרָן אָוּן סִי אַפְּלִילָו אַין דִּי עַרְגְּנָרָעָר —
אוֹז אַ יְיָד וְאַל זִיךְ אַין גַּאנְצָן אַפְּלָאנְן פָּוּן אַ וּוּרְטָלָ. אַ וּוֹיֵץ אַיְזָ אַפְּטָאַ
מַאְלָ דִּי בְּעַסְטָעָ רְפָוָה פָּאָר אִים צֹ פָאָרְטְּרִיבָן דִּי שְׁוֹוָאָרָצָעָ וּוּאָלְקָנָס
פָּוּן מְרָהָ-שְׁחוֹרָה אָוּן עַם וְאַל פָּאָר זִיְּנָעָ אָוִיגָן וּוְיְדָעָר זִיךְ בָּאוּווֹיזָן אַ
פְּרִילְעָכָבָעָ שִׁיןָן. וּוְעָרְשָׁמוּעָט אַז עַר אַיְזָ אַזְוִי אַוְיָיךְ אַוִּיפְגָּעַלִיָּגָט
אוֹן סִיְזָ אִים אַין דֻּעָר אַמְּתָן פְּרִילְעָךְ אַ בִּסְלָ אַוִּיפָּן הַאָרָצָן, דֻּעָר
מַאְלָט בְּאַקְוּמָט עַר אַ לְעַבְעִידָקָע שְׁטִימָנוֹג אָוּן עַמְּפָנָט זִיךְ בַּיִּ אִים
אַ גַּאנְצָעָר קוֹאָל פָּוּן וּוּרְטָלָעָר אָוּן וּוֹיצָן.

אוֹן אַזְוִי זְעַעַן מִידָן, אָוּן וּוּעָן עַם קְלִיְּבָט זִיךְ צְנוּיָּוָט אַ קִּבוֹץ יְיָדָן
אַוְיָף עַפְעָם אַ שְׁמַחְלָעָ, צִיְּגָלָאָט אַזְוִי עַם בְּאַגְּעַגְעָנָעָן זִיךְ עַטְלָעָעָ יְיָדָן
צְחַזְמָעָן, אַיְזָ בַּיִּ זִיךְ דָּסָם בְּעַסְטָעָ צִיְּטְפָאָרְבָּרְעָנָעָן צֹ דֻּעְרְצִיְּלָן לְעָ-
בְּעַדְיָיק אַדְעָר אַוִּיסְהָעָרָן שְׁטָאָרָק אַוִּיפְמָעָרְקָזָם אַז אַמְּתָה יְדִישָׁ גַּלְיִיכָ-
וּוּרְטָלָ, אַז עַכְטָ יְדִישָׁן פָּאָלְקָסְוִוִּיךְ : אַיְינָגָר נַעַמְתָּ זָאגַן אַ פָּאָסִיקָן
וּוֹיֵץ, צְוַעַמְאָסְטָן צֹ דָעָם וּוָאָסָם מַעַן הַאָלָט דֻּעְרְבִּי אַין שְׁמוּעָם, אָוּן אַמְּאָל
טָאָקָע בָּאָלָד נַאֲךְ דָעָם נַאֲךְ אַז אַנְדָעָרָן. דֻּעָר צְוּוֹיְתָעָר הַאָלָט אַוְנְטָעָר
„צָוָם גְּרָאָם“ דַּה מִיטְאַז וּוֹיֵץ אַזְוִי פָוּן דָעָם וּלְבָיִקָן פָּאָךְ, אַדְעָר
פָּוּן אַז עַגְנִין וּוָאָסָם אַז עַגְלָעָךְ דֻּעְרְצָן, אָוּן עַם גַּעֲפִינְטַן זִיךְ אַוִּיפָּן אַרְטָ אַ

דריטער, וואם פארמאגט זיין איגנס אויך א פאך מיט אנעקדאטן פון אלערליי מינימ און פוילט זיך ניט אויפצופאקטוואווען און ארויסלעפַן פון דארטט א היפש ביסל, און נאך אים אויך א פערטער אד"ג. און אט איז איז חמיד, וואו א ייד באגענט זיך מיט א צוויותן גיט א סדרה פון וויצן.

פון וואנען נעט זיך עס וואם דער ייד, מיט וועלכּן דאס לעבן האט אין איז איז פיל לאנגה דורות דורכאנד געשפלט זיער א שלעכּן מיאסן וויאז, א מין „בלוטיקן שפאמ“, דער ייד וואם די בלוטיקע שננאים זיינע האבן אים אין אלע צויטן ניט געלאזט פרוי דעם קאָפּ אויפֿחויבּן און אַנוּן די שיין פון דער לייכטיקער וועלט, — דוקאָ ער וויל ניט וויסן פון קיון צופיל ערנטער מרה-שchorה, דוקאָ ער ווערטלט זיך און וויצלט זיך אויף וואם די וועלט שטיט, גלייך ניט אים מיינט עס דאס ביטער און פינצעטער לעבן, ניט אים דריין עס איז מיט אלע זיינע טיווילשע כוחות זיינע פארביסגען טויט-שונאים?

עס קען זיינע ער זיין, אָז אַט טאָקע וויל זיין, די אומזטיקע שענאים, האבן זיך איז איז אַזעגעגעיגט דעם יידן צו פאראומערן און פארכיטערן דאס לעבן, וויל זיין האבן אים פארשפארט אין דער ענגער פינצעטער ער געט און איז איז „געקליגט זיך“ אים אַנְצּוֹטָן געברענט לעידן, און בשעת-מעשה געקוּט אויף אים פון אויבּן אַראָפּ מיט אַזָּאָ פָּאָרָאָכְּטוּנָגּ — דוקאָ דערפָּאָר האט זיך כי אים אַוְּסִינָּאָרְבָּעָט אַזְּזָאָ מֵין וואם מען רופט עס, גָּאַלְגָּאָן-הָמָּאָר, אַלְאָכָּן פון דער „תְּלִיהָ“ אַראָפּ, און ער לאכט אַלְעָ זיין זיינע „תְּלִוְנִים“...

אין דער אמתן, ער, וואם רעכנט זיך פָּאָרָן יְחִמָּן, פָּאָרָן „אוֹסְ-דָּעֵרְוּוֹיְלְטָן“ אַיְדָּ פָּוּן מְצֻוֹת אָוּן מְעֻשִׁים טּוּכִים, וואם האט ניט קיון סיְמָן פָּוּן „יְדִי עֲשֹׂו“ אָוּן קען ניט אַנְרִירָן אַפְּלִילָוּ פְּלִיגָּן אוֹסְ-דָּעֵר וואנט, וואם פָּאָרָמָאנָט נאָר אַ „קּוֹל יְעָקָבָן“ אוֹסְ-דָּעֵר עַרְגָּעָן די חִילִיקָעַ תורה אָוּן זָאָגָן הָאָרְצִיקָעַ תְּפִילָות פָּאָר זָיְן פָּאָטָעָר אָוּן הִימָּלָא, אוֹסְ-דָּעֵר קָוּקָן עַס יְעָנָעָ פִּינְעָן לְיִוְתָם, עַשְׂוָם אַיְינִיקְלָעַד, מִיט אַזְּעַלְכָּעָ אָוּגָּן, גָּלִיּוּן זָיְן זָיְן זָיְן עַס אַ העכְרָעָר מֵין בָּאַשְׁעַפְעַנְוִישָׁ, די אַמְתָעָ גָּתָטָ מִיחַחִים, אָוּן ער אַיְזָעָפָעָס אַ וְעַרְעָמָל וואם גָּאת אַלְיָין האט עַס גָּעַדְיָהן טְרָעָטָן מִיט די פִּים, — אַזְּוֹדָאִי האט ער, זָיְעַנְדִּיק בֵּי זָיך אַיְן דער הַיּוֹם, צְוִוִּישָׁן אַיְגָעָן, ניט גַּעֲקָאנָט אַיְנָהָאַלְטָן זְיך פָּוּן אַ גָּעַדְעָטָר, פָּוּן אַ שָּׁאָרָף אָוּן שְׁפִּיצִיךְ וְעוּרְטָל וְוּגָן יְעָנָעָ פִּינְעָן נְפָשָׁות... בְּפֶרְט נאָך אַיְן אַ צִּיּוֹת וְוּגָן ער אַיְזָעָפָעָס בֵּי זָיך מַעַר אַפְּעָרְדִּיק, בֵּי

א שבת, א יומס-טוב, א-דער גלאט א יידישע שמחה, ווען ער האט פון זיך
ארפֿגעוֹזָרְפַּן די גראָבע וואכעדייקע. "הינטישע" פעל און געווארן
ויזעדער דער איגענער "בן-מלך" און באקֶטְמַעְן א "נשׁמה-יתרָה", דער
מאָלט האט ער זיך אַגְּגָנוּמוּן גָּאָר מִיט הָאָרֶץ צו ווַיְצַלְעֵן זיך ברײַט
וועגן דער אוַיסְמַעְרָרָר ווּעלט מִיט די בִּיטְעָרָע שָׁוֹנוֹנָים זִינְעָ אָון די פִּינְצִ
טְּעָרָע גְּזִירָות זַיְעָרָע.

אָון נִימְט נָאָר אַוְיפְּן חַשְׁבּוֹן פּוֹנוּם פְּרָעָמְדָן שָׁוֹנָא אָין דְּרוּסָן ; דָּאָס
אַינְגָּעוֹוַיְינִיקְמַטְעַ לְעָבָן זִינְעָ אִים אַוְיך גַּעֲגָבָן אַיְבָּרָע גַּעֲנָג שְׂטָאָפְּ
אַוְיך אַפְּלָאָכְּן אָון ווַיְצַלְעֵן זיך.

וּוְבָאוֹוָאָסְטַן, אָיוֹ מְשׁוֹנוֹהָדֵק אָון דָּעַרְיָבָּרָעָרָעָן
יעַדְעַ זָאָר וּוְאָס אַיְזָ נִימְט נָאָרָמָאָל, אָוְמָנָאָטְרָלְעָד. הַיְינְטַן וּוְאָס קָעָן שְׁוֹין
זִיְין מַעְרְתָּהָרָה צו אַ נָּאָרָמָאָלְן נָאָטְרָלְעָן לְעָבָן, וּוְיָדָס יְדִישָׁ הָוִי
קָעְרָדֵיק אָון פָּאָרְקָרִיפְּלָטְטַ גָּלוֹתְדִּיק לְעָבָן, צְעֻוִּיתָ אָון צְעַשְׁפָּרִיט אַוְיך
אָלָע עָקוֹן פּוֹן דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטָן, אַ לְעָבָן פּוֹן שְׁוּוֹעָבָן אָין דָּעַר לוֹפְּטָן
אָז אַשְׁטִיקָל יְסָוד אָוְנְטָעָר די פִּים ? אַוְדָאִי אַיְזָ קִיְּן חִידּוֹשׁ נִימְט, וּוְאָס
דָּעַר יְדָה אַחֲט גַּעֲנָג אַיְבָּרָע וּוְאָס צו וּוּרְטָלְעָן זיך אָון ווַיְצַלְעֵן זיך וועגן
זִינְעָ מְשׁוֹנוֹהָדֵקָע אָוְמָגָּלוּמְפָּרָעָטָע פְּרָנָסָה, זִינְעָ מְלָמְדִים, שְׁדָכְנִים
מְעַקְלָעָרָם אַזְוָוּו. מִיט זִינְעָ קְמַצְנִישָׁע גְּבָרִים, אַרְעַנְדָּאָרָן, שְׁנָאָרָעָרִים,
יְשִׁיבָה-בָּחוֹרִים, בְּתָלְנִים אַדְגָל, וּוּלְכָעָ קָעְנָעָן צְוַשְׁטָעָלָן אַזְוָיָ פִּילָן
לְאַזְמָאָטָעָרִיאָל אָין אָלָע צִיּוֹן.

הַיְינְטַן דָּאָרָפְּ מַעַן נִימְט פָּאָרְגָּעָמָן דָּאָס אַוְיך, אַז דָּעַר יְדִישָׁרָר מָוה
הָאָט קִיְּן מָאָל נִימְט אַיְפָּגָעָהָרָט צו אָרְכָּבָעָטָן, תָּמִיד הָאָט ער גַּעֲוָכְט
שְׂטָאָפְּ אַוְיך צו שָׁאָרְפָּן זיך. דָּעַר יְדָה פּוֹן בִּתְהָמָדָרָשׁ, וּוְאָס גַּעֲוָעָמָן
מִיט אַ פָּאָרְקָנִיְּטָשָׁטָן שְׁטָעָרָן אַרְיִינְגָּעָטָאָן אָין דָּעַר גְּרוֹיְסָר גְּמָרָא,
הָאָט לִיב גַּעֲהָאָט בָּאַזְוֹנְדָּרָם אַ גַּעֲשִׁפְּצָט שְׁטִיקָל, אַ שָּׁאָרָפְּ פְּלָפְּלָ
דִּיקָס וּוְאָס מַעַן דָּאָרָפְּ דָּעַרְצָוּן צְוַלְעָנָן מָוה, אָון הָאָט גַּעֲרָן גַּעֲבָרָאָכָן
דָּעַם קָאָפְּ אַיְבָּרָע אַ פָּאָרְשָׁטָעָלָטָן "כְּלוּמָרָ", "וַיְשַׁלְּיָבָ", "וַדְּוִיקָ", אַיְ
בָּעָר אַ שְׁוּוֹעָרָן מְהָרָשָׁ"א אַדָּעָר אַ הָאָרָבָן מְהָרָשָׁ"ס-שִׁיפָּ, אָון ווען ער
הָאָט שְׁוֹן גַּעֲוָאָלָט אַפְּרוּעָן דָּעַם מָוה, הָאָט ער אַזְוָעָגָעָלִיָּגָט אַ בִּיסְלָ
די שְׁוּעָרָע הַלְּכָה אָון זיך גַּעֲנָמוּן גַּעֲשָׁמָקָ צו דָּעַר לִיְכְּטָעָר אַגְּדָה,
צַו אַמְּדָרָשׁ מִיט זִינְעָ ווַיְצִיקָ אַוְיסְטִּיטִישָׁן פּוֹן פְּסָקוּים אָון מִיט זִינְעָ
שְׁכַלְדִּיקָע מְשָׁלִים. אָון אַפְּיָלוּ אַ יְדָה פּוֹן אַ גָּאנְצִ יָאָרָ, אַ פְּשָׁוּטָעָר יְזָ
פּוֹן גָּאָם, פּוֹן מָאָרָק, הָאָט אַוְיך תָּמִיד גַּעֲרָבָעָט מִיטָן מָוה וּוְאָס אַזְוָי
בַּיְ אַיְסָ גַּעֲנָצָנָגָעָן אַזְוָיָ אָלָע רַעֲלָעָ, אָון הָאָט מִיט פְּלִיָּים גַּעֲשָׁאָרָפְּ

די כלים ווינע און געוזכת המזאות און איבערשפיצלעך... דעריבער
דארכ קיין ואונדער ניט זיין, וואם דער ייד, וווען ער פירט אפלו גלאט
אווי א שםעם, האט אויך ליב אzo דער מוח זיינער זאל האבן וואם צו
גענישן און האט שטארק הנאה פון א שארכ ווערטל, פון א פיין גע-
טאקטן זיין...

און דערפאָר איז דער יידישער זיין ניט גלאט אווי זיך קיין
פלאָך טראָקן ווערטל, נאָר עס ליגט אויף דעם מערטנטיל גאָר א
בازונדער שטטעמַל. דער ייד וויצלט זיך אויף זיין שטיינער און זיין
זיין איז באֶזאלצט און באֶפֿעפֿערט מיט א באֶזונדערן יידישן פֿאַלְקֿט-
הומאָר, און איז גאנץ אָפְט זאָפְטיק און געשמיַק און איז באֶטעט
טאָקע מיט אָן עכט יידישן טעם.

און ניט נאָר דער יידישער גויסט איז אויסגענָאָסן אויף די יידישע
זיין, עס שפֿיגלט זיך איז זיין אָפְט איז זיך זיינער נשמה, און פֿיל פּוֹן
זוי פֿאַרמאָגן הײַש עטנָאָגְרָאָפֿישָׁן מאֶטעריאָל וואָם קיין אַנדער פֿאַלְקֿט
גיט ניט אווי פֿיל אַין זיינע זיין.

**

ווען וואָם וויצלט זיך דער ייד? אויף דער דאַזְוִיקָעָר שאָלה קען
מען ענטפֿערן, זוי דער יידישער שטיינער, מיט אָן אַנדער שאָלה:
ווען וואָם ניט? ווען אַלְעַן אַין דער וועלט. צוֹלֵב אַ גִּילְכוּוּרְטָל אַיז
ער גרייט קיינעם ניט צו שוינען, אַפְּילוּ זיינע אַיְגָעָנָע, גאָר נאָענטָע, אַיז
אַפְּילוּ זיך אַלְיַין. אַיז שטאָפְט אַוְיפְט צו וויצלען זיך, זוי גַּזְאָגָט, פֿעלָט
אַים קיינָמָל ניט אַוְים. דאס לעבען שטעלט עס אַים צו אַין אַלְעַן צִיטָעָן.
מיט גאָר דער ברײַטער האָנט.

דאָס זעלבע אַוְיך אַוְיפְט דער פרָאָגָע: זוער וויצלט זיך בַּיְיַידָן? —
קען מען ענטפֿערן מיט אָן אַנדער פרָאָגָע: זוער וויצלט זיך ניט? גע-
זען, אַמת, בַּיְיַידָן באֶזונדערע וויצנָזָגָעָר, וואָם זיינָר נאָמען אַיז
פֿאַרְבְּלִיבָן אַין פֿאַלְקֿט. יעדער גענָנט באֶזונדער האָט פֿאַרְמָאָגָט זיינָע
איַגָּעָנָע וויצלָגָעָן. אַין לְשָׁעָן, אַ שְׂטִיגָעָר, זיינָען געווּעָן באָרִימָט:
מאָטָקָע חַבְדָּל, שַׁיְקָע פֿעָפָעָר אַזְוָבָלְעַן; אַין דָּרוּם רַוְּסָלָאָנד: הַעֲרָשָׁל
אַסְטְּרָאַפְּאַלְעָד, שַׁמְּעָרֵל שְׁנִינְטָקָעָוּר אַזְוָבָנָיו גַּאֲטָם וואֶונְדָּעָר.
דיַיטְשָׁלָאָנד ווַיְדָעָר האָט גַּעַחַת אַיר איַגָּנָס יְשֻׁעָה בְּחוֹר אַזְשָׁמוֹן
ביַימָּל, אַזְוָבָנָן — דָעַם רַאֲזָוִיעַצָּר מְגִיד. אַפְּילוּ צְוִישָׁן דיַ רְבָּנִים
הַאָבָן זיך אַוְיך גַּעֲפָנוּן אַזְוָלָכָע וואָם זיינָען באָרִימָט גַּעַוּעָן מִיט זַיִעַ-

רע וויזיקע „שיחות-חולין“ ווי דער רבּי ר' יהושע-העשיל פון קראקע און דער סלאנימער רבּ ר' אייזיק חרוף. אבער אויסער די מפורסמים געפינט זיך, אויב ניט אין יעדן יידן, איז איזן אַ גרויסן טיל, אַ ניצוץ פון הערשֶל אַסְטָרָאַפָּאַלָּעֶר, שייקע פִּיעָפָּעֶר מיט די אַנדָּרָעֶבֶּאָקָאנְטָעֶז וויזלינגנען. און ניט וויניק אַפְּילָו פָּוּן די וויזן וואָס טראָגָן אַוִיפָּזֶיך דעם אַדָּרָעֶר יונעָם „גָּמָעָן“, געהערן באָמת צו די „אַומְבָּאַקָּאנְטָעֶז“, און דערפָּאָר ווועָרָן אַפְּטָמָל אַיְינָע אָן די זַעֲלִיבִּיקָע גָּלִיכּוּעָרְטָלָעֶד נאָכְדָּעָצְיָילָט אַיְינָע גַּעֲנָגָט אַיְינָע נָאָמָעָן פָּוּן זַיִן באָוָאָסְטָן ווּעְרְטָלְ-זָאַגְּעָר.“.

איַן די לעצטָע צִיטָן הוֹיכָן אָן, ליידער, פִּילָּו די אלטָע עכְּטָע יַדְישׁוּ ווִיצְנָן בִּסְלָעְבוּזָיוֹן פָּאַרְגָּעָסָן צַו ווּרְעָן אָן הָרָעָן אַוִיפָּזֶיך צו לעַבָּן אָן מוֹילָו פָּוּן אָונְדוֹזָעֶר פָּאַלָּק, אָן כְּדֵי זַיִן זָאַלָּן נִיט אַפְּשָׁטָאַרְבָּן אָן גַּאנְצָן דָּאָרָפֶּמֶן זַעַן זַיִן זָאַלָּן אַוִיפָּהָרָעָן צַו זַיִן „צְעִזְוִית אָן צְעִשְׁפְּרִיטָה“ ווּדָסָם פָּאַלָּק ווָאָסָם הָאָט זַיִן גַּעֲבָרָן, אָן מָאָכָן פָּוּן זַיִן „קִיבּוֹץ“, ווּאוֹ אַלְעָן זָאַלָּן זַיִן גַּעֲפִינָּעָן צְוֹזָאָמָעָן אָן יַעֲדָרָעֶר יַד זָאַלָּן קַעֲגָעָן פָּוּן זַיִן גַּעֲנָסָן.

אָן דָס אַיְזָר דָעֶר צִילָּוּ פָוּן מִין זָאַמְלוֹגָג „יַדְישׁוּ ווִיצְנָן“. פִּילָּו יַאֲרָן דָוְרָכָן אַנְדָּחָב אַיך גַּעַהְאַלְטָן אָן זָאַמְלוֹגָן יַדְישׁוּ ווִיצְנָן פָּוּן פָּאַרְשִׁיְּדָעָן קוֹאָלָן: פָוּן יַדְישׁוּ ווִיצְנָן-זָאַמְלוֹגָנָן אַלְטָע אָן נִיעָ, פָוּן „הָעֶרֶשֶׂל אַסְטָרָאַפָּאַלָּעֶר אַנְעַקְדָּאַטְזָ-בָּוָך“ בַּיְּ דָעַמְאַדְעָנָעָם בָּזָך „רָאַזְוִינְקָעָם מִתְּמַאְנְדָלָעָן“; דָס גַּלְיִיכָן פִּילָּו די ווָאָס גַּעֲפִינָּעָן זַיִן אַוִיפָּזֶיך אַיְינָקָע אַנְדָעָרָע לְשׁוֹנוֹתָה. אַיך הָאָב אַוִיך, פָּאַרְשָׁתִיָּת זַיִן, גַּעֲזָעָן אַוִיסְצָוֹנָצָן, ווָאָס אַיך הָאָב אַלְיָוָן אָן די אַלְעָן יַאֲרָן גַּעַהְעָרָת בָּעֵל-פָּה פָוּן די גָּלִיכּוּעָרְטָלָעֶד אָן ווִיצְנָן, ווּעְלָבָע גַּיְעַזְ-אָרוֹם אָן פָּאַלָּק. אַוִיך נִיט ווִיזָנִיק בָּרְיוּוּ מִיט ווִיזָנִיק הָאָב אַיך בָּאַקְוּמָן, לְוִיט מִין בְּקַשָּׁה אַיְזָר גַּעֲיָה צִיטְשְׁרִיפָן, פָוּן ווּלְיָכָע אַיך הָאָב אַרְוִיסְגָּעָנוּמוּן אַזְעָלָכָע אַיְזָר יַדְישׁוּ צִיטְשְׁרִיפָן, פָוּן ווּלְיָכָע אַיך הָאָב אַרְוִיסְגָּעָנוּמוּן אַזְעָלָכָע ווָאָס הָאָבָן גַּעֲפָעָלָט אָן מִין זָאַמְלוֹגָג, אָן אַיך רָעָכָן פָּאָר מִין חֻוב דָא אַוִיסְצָוֹנָצָן די גַּעֲלָעָנָהִיט אַוִיפָּזֶיך אַנְקָעָן די בָּרְיוּ-שְׁרִיבָעָר פָּאָר זַיִר מִין.

גַּעֲוַיְינְלָעֶד הָאָב אַיך דָעַמְאַדְעָנָע צְוָנוֹיְפָגְעָזָמְלָטָן מַאְטָעָרִיאָל גַּעֲזָעָן צַו בָּאַאֲרָבָעָטָן אָן אַ בִּימָל בָּאַפְּוֹצִין לוּיט מִין גַּעַשְׁמָאָק, נִיט אָנָ-רִינְדִּיק דָעָרְבִּי די פָּאַלְקָסְטִימְלָעֶכֶע בָּאַזְוְנְדָעָרְקִיטִין.

אַיך ווּוִים, אָז אַיך הָאָב נִיט גַּעֲקָעָט אַוִיסְשָׁעָפָן אַלְיָז אָן גַּעַבָּן אַ פָּוּלְשְׁטָעָנְדִּיקָן יַדְיָוִין ווִיזָנִיק-בָּוָך. גַּעֲוָוִים פָּעָלָן נַאֲר דָא נִיט ווִיזָנִיק

אָזּוּלְכָע ווִיצְנַן, ווּלְכָע אַיך ווֹאַלְטַ אַרְיִינְגָּנוּמְטָעַן אֵין מַיִן זָמְלוֹנָג ווּנְ
אַיך זָלְ פָּונְ זַיְ ווִיסְטַן. אָוּן דָּעֶרֶפֶּאָר וְעַכְן אַיך פָּאָר נַוְיִיטִיק זַיְ ווִידְעַה
וּוְעַדְן צַו דַּי לְעוֹזָר מִיטַּ דָּעַר בְּקַשְׁתָּ, זַיְ זָלְן זַיְ מַטְרִיחַ זַיְן אָוּן
מַאֲכַן מִיר אַוִיפְמַעְרְקוֹזָם (אוֹיפְּנַן אַדְרוּם פָּונְ פַּאֲרִילָאָג „מוֹרִיה“) אַוִיפְּ דַּי
וִוִיצְנַן ווֹאָס אַיך הָאָבָּ פַּאֲרְפַּעַלְטָ אֵין מַיִן זָמְלוֹנָג. זַיְ דָּאַרְפַּן אַכְבָּר
דָּעֶרֶבְּיִ הָאָבָּן אֵין זַיְנַעַן, אָזְ אַיך הָאָבָּ נִיטְ גַּעֲזָוְכָּט בְּיוֹ אַהֲעָר אָוּן זַוְּ
אַיְצָט אַוִיך נִיטְ אַנְעַקְדָּאָטָן אָוּן ווּוְעַרְטְּלָעָךְ פָּונְ יַעַנְעָם מַיִן ווֹאָס ווּעָרָן
גַּעֲדָרוֹקָט אֵין דַּי בַּיְלִיקָּע ווִיזְ-בְּלָעַטָּר, אַוִיך נִיטְ גַּלְאָט אַיְבְּרָגְעָזְעָצָטָע
אַדְעָר אַפְּיָלוֹ אַ בִּיסְל אַיְבְּרָגְעָמָאָכָטָע פָּונְ פַּרְעָמְדָע פַּעֲלָקָעָר אָוּן לְשָׁנוֹתָ,
נָאָר אָזּוּלְכָע ווֹאָס זַיְנַעַן גַּעֲבָוִירָן אָוּן אַוִימְגָעָוּזָאָקָמָן בְּיִ אָוְנְדוֹזָ, אַוִיפְּ
אָוְנְדוֹזָעָר לְשָׁוֹן דַּיְהָ עַכְטָע יִדְיִישָׁע ווִיצְנַן.

רְוִידָה

1. פון וואס א' ייד ליעבט

א' יידן האט מען געפרענט פון וואס ער לעבט :
— איר פרענט מיך — האט ער געגענטפערט — פון וואס איך
ליעב ? פון וואס, א' שטיינגר, זאל א' ייד לעבן ? טאקו ווי עס שטייט
בי אונדו געשריבן : "יש אוכיל אכילה אחת וחיב עליה ארבע חטאות
וואשם אחד" (פאראן איינער עסט איזן זאך און פארשולדייקט זיך דער-
פאר פאר פיר זינד-אפעער און איזן שולד-אפעער). איך בין, פארשטייט
איך מיך, א' זינדייקער מלמד, א' זינדייקער שדן, א' זינדייקער מעקלעד
און א' זינדייקער בעליךפילה — האט איר פיר חטאות, און דערצוי נאך
"וואשם אחד" — דאס הייט, איך בליב נאך ש ו ל ד י ק גאנץ
היפשלעך אין שכטן קראעל.

2. א' סך גערעכטן

איינער באגענט א' באקאנטן יידן, פרענט ער אים :

— ווי גייט עס אין געזונט און צום געזונט ?
— א' יידן — ענטפערט יענער — האט מען ניט צו פרען ווי עס
גייט אים, געוויס שטענדיך גוט. אויפן ערנטן פאל איז ער גוּט
קראנק, גוּט הונגעריך איזו"וו. מיר, ניט צו פארזינדיין, איז איז איזו
גוּט. אויסער דעם, דארפט איר וויסן, האב איך נאך, ברוך השם, צו
גענסין יעדן מאג ניט איזן גערעכט, נאך עטלאכע גערעכטן.
א' שטיינגר, איך שטיינאייף איזן דער פרי, עס גלוסת זיך מיר עפעס צו
נעמען אין מoil, זאג איך דער וויב, זאל לעבן : איך וויל עסן. בין איך
גערעכט, זאגט זו : דו ווילטט עסן, איך וויל איזה. ניב ווי מורה,
געטלט, וועל איך באולד לויפן און קויפן. איז זו איז גערעכט. געלט,
זאג איך איר, איז נאך ניט קיין שלעכטן זאך, נאך איך האב שווין איז

טבע פון אייביך אן: וויכאלד איר ליגן זיך אן געלט שטיי איר אוית אן געלט. בין איר ווידער גערעכט. מאכט זי: קוק אים נאר אן, ער הייבט שוין אן מיט זיינע ווערטלעה, מיט גלייכווערטלעה אליאין קען מען קיון אונבייסן ניט צויגרייטן. איזו זי ווידער גערעכט. דער וויל קומען צולויפן איינס נאכן אנדערן די קינדעRELעה, זאלן געונט און שטארק זיין, און שריעין: מאמען, גיב עסן! זיין, נבעעה, זיינען געווים גערעכט. שרוייט די מאמע: וואו זאל איך נעמען צו געבן איר עסן? גויט צום טאטן, דעם גאלדשפינער, לאו ער איר געבן צום עסן. וויטער גערעכט. זאג איך: וואס שרײיסט איזוי אויף די קינדעRELעה? זי וייסן קיון חכמאות ניט, זיין זיינען געבען הונגעריק. בין איר אפשר ניט גערעכט? מאכט זי ווידער שווין מיט א געווין: ווי געפערלט איר דער שיינער בעלהרכמנת מיינער? פאראוואס האסטע ניט קיון רחמנות אויף מיינע יונגע יארן? קוק מיך אן וואס פון מיר איז געווארן, הויל הוויט און ביינער. איך זאל זיין וועלן געבן א שטיקל פלייש פון מיר, האב איך ניט! איך פיל איז איז שטארק גערעכט, נאר איך בין שווין פון יענער זויט טיר. איזוי האב איך מיר מײן אייגנס אלערליי ארט גערעכט ניט שווין גאנץ פרי, היינט וויפל נאך צויזען גערעכט נאך גאנצן טאג. הכלל פרענט ניט, ס'איו גוט פאסקודנע.

3. וואסער פעל ?

צווויי באקאנטער יידזן שטייען אויף דער גאם און שמועפן צוישן זיך. קלאנט זיך איינער פאָרָן אנדערן אויף די שלעכט בעיטהער צויטן.

— וואס זאל איך איז זאגן, ס'איו שלעכט וואס שלעכט הייסט. איך זאל וועלן פאָר איך פאנאנדערלייגן מײן פעל צורת, זאלט אויר געוואוסט וואס איך טראָג און לֵיְדַּאְבָּר טַאְגַּטְעָגֶלְעָר.

— געמט זיך ניט איבער — רופט זיך אן דער אנדערער — אויר זענט ניט איינער כי נאָט, איך אליאין, ווי אויר קוקט מיך אן, האב אויך מײַן אייגנס א היפש פעל. און וואו האט אויר גלאָט, איך בעט איך, א ייד וואס זאל ניט האבן זיין איינן פעל ?

— מאלט איך — זאגט דער ערשותער — ניט יעדער ייד. ס'איו געווים פאָרָן ניט ווינציך אָזָעָלְכָע, וואס זיך איז אמת גוט אויף דער וועלט און וויסן ניט צו זאגן פון קיון שום פעל.

— גלויבט עם ניט. איך זאג איך בפירוש, אז יעדער ייד מוז זיך האבן זיין פעקל אן א שום תירוץ. וויסט איר וואם, אט לויפט אקעגן אונדי א ייד, וועלן מיר פרואוון אים א פרעג טאן: רב ייד, זייט זשע מוחל, זאגט וואם הערט זיך עפעם מכוח אייער פעקל?
— וואסער פעקל? וועלכער פעקל? — מאכט דער ייד פארו-וואונדרט און לויפט וויטער.

— זעט איר — זאגט דער ערשותער — איך בין גערעקט, אט האט איר א יידן, וואם הייבט גארנישט אן צו וויסן פון קיין שום פעקל.
— חס וחיללה! — מאכט דער צויזיטער — איר האט א טעות אין פשט. דער דזוקער ייד, פארשטייט איר, האט געווים ניט אין פעקל נאך גאנצע צוויי, און אפשר נאך דריי, און אט דערפהר טאכע האט ער עם געפרענט: וואסער פעקל?

4. אויפן הימל א יריד

בשעת אן עדה יידן דאונגנון אין שלו ווערט אויפן הימל א גאנ-צער יריד, וויל איינער טראכט אין זיין תפילה וועגן וויז, דער אַנ-דרער וועגן באקאלי, דער דרייטער וועגן שניט-סchorה און איזוי וויז-טער. און איז די תפילות גייען אroiפֿן אויפן הימל און מען נעמט זוי דארט איבערקון געפינט מען א גאנצן יריד פון אלערלי מינימ-סchorות. דערפֿון נעמט זיך דאס יידיש ווערטל: „אויפן הימל א יריד.“

5. שלום עליכם

דער גאון ר' זעלמעלע פלאגט זאגן:

— איז א ייד גויט-אויום שמונה-עשרה קומט אים דעםאלט אפצו-געבן א „שלום-עליכם“, וויל אין דער צייט וואם ער איז געשטאנגען שמונה-עשרה איז ער געווים אויסגעוון א גאנצע וועלט, געפֿארן אין די גרויסע שטעה און אויפֿ פארשיידענע יארדים אינזזהאנדלען אדער צו פארכויפֿן סchorות.

6. גריםגער אויפן הארץן

א ייד גויט אין גאט פארזארגט, ווי דער שטיגער. באגענטן אים א באקאנטער און גויט אים א פרעג:

— וואם מאכט מען עפעם?
 — עט, מע...
 — איך מיין, די געשעפטן ווי גייען?
 — הע, וויסען, מע...
 — נו, וואם מאכט דאס וויב?
 — טע, מע...
 — און די קינדערלעך וואם מאכן?
 — עט, טע, מע...
 — א גוטן טאג.
א גוט יאר. אויז מען רעדט זיך דורך ווערט טאקט גריינגעראויןן האיפן הארץן.

7. צוויי כי

א יידיש שטעהט אויז פארברענט געוווארן און אלע אייננו אוינער פונעם שטעהט זייןנע געליבין נאקעט און הייל. דער עולם אויז אַרְוֹמֶגֶדְגָּנְגָּעָן מיט אַרְאָפֶגֶלְאָזָעָט קעפֶ אָוֹן פַּאֲרְפִּינְצְּטָעָט פַּנִּימָעָר אָוֹן יַעֲדָעָר בָּאוֹנוֹנָעָר הַאָט נִיט אַוְפֶגֶעָהָעָרָט צָו קָרְעָכָן אָוֹן צָו זִיפְצָן אַוְיָף זִינְגָּעָץְרוֹת. נָאָר אַיְזָן יֵד, וואם אַים הַאָט אַוְיָךְ גַּעַטְרָאָפָּן דָּעָר אַוְמָגְלִיק וּוּאַלְעָ, אויז גַּעַלְבִּין וּוּפְרִיעָר לְעַכְעָדִיק אָוּן פְּרִילְעָך, גַּלְיָיך וּוּעָר הַאָט גָּאָר נִוט גַּעַלְיטָן. פְּרָעָנָט מַעַן אַים:
 — וואם אויז די מעשה, וואם אַין שטעהט זייןנע אַלע אויז פַּאֲרְזָאָרְגָּנָט אָוּן אַיר הַיְבָט גָּאָר נִיט אַן צָו זַאָרָגָן?
 — זַאָגָט, וואם זַאָל אַיך זַאָרָגָן — עַנְטָפָעָרָט עָר — אָוּן גַּלְיָיך וּוּפְרִיעָר פָּאָר דָּעָר גַּרְוִיטָר שְׁרָפָה, הַאָב אַיך אִיצְצָת אַוְיָךְ מִין אַיְגָנָס צוּוּיִי קִי.
 — צוּוּיִי קִי! — וּוּאָנוֹנָעָרָט מַעַן זִיך — וּוּאָוּ שְׁטִיעָן עַם אַיְיָרָעָע צוּוּיִי קִי?
 — אַיר פְּרָעָגָט, וּוּאָוּ זַי שְׁטִיעָן — עַנְטָפָעָרָט עָר — נִישָׁקָתָה, זַי שְׁטִיעָן שְׁוִין אַוְיָף אַגְּטָן פְּלָאָצָן, בֵּי דָוד הַמֶּלֶךְ, אַיְן זַיְן תְּהִלִּימָל: „כַּי בָּוּ יִשְׁמַח לְבָנָיו כִּי בְּשָׂם קְדָשָׁו בְּתְחַנְּנוּ“.

8. לכתהילה און בדייעבד

לכתהילה ווילט זיך יעדן יידן, ער זאל זוכה זיין בֵּי גַּאָט צָו געווינען דאס גרעטען געווינט, די צוּוּי הַוּנָדָעָרָט טוֹזָנָט רָוְבָּל; נָאָר

בדיעבד אוון ער שטארק צופריידן, או גאנט העלפט אוים אוון ער האט די זכיה, לכל הפחות, צו שטארבן אין חדש נימן.

9. קיינמאָל ניט געפֿרוֹאָוּות

מַהְאַט גַּעֲפַרְעָגֵט אֵין דִּין צַי עַר קָעָן שְׁפִילָן אָוֶיפּ אַ פִּיאַנְעַ ? — אַיךְ וּוּוִים ? — עַנְטַפְּעָרֶת עַר — אַיךְ הַאַבְּנָךְ קַיְיָן מַאל נִיט גַּעֲפֿרוֹאָוּות. אָפְשָׁר קָעָן אַיךְ .

10. מָוָרָא צַו זָגָן דֻּעָם אַמְתָּה

צַוְוַיִּי בְּאַקְאַנְטָעַ יִדְן בְּאַגְּנָעָנָעַן וִיךְ אַיְן אַיְיָן אַיְזָנְבָּאָן-זָוָצָגָן. פְּרָעָגֵט אַיְנָעָר דֻּעָם צַוְוִיטִין :

— וּוֹאַהֲיָן פָּאָרֶט עַם אֵיךְ יַד ? — וּוֹאַהֲיָן פָּאָרֶט מַעַן ? — עַנְטַפְּעָרֶת דַּעַר צַוְוִיטָעָר — קַיְיָן — אַיךְ פָּאָרֶשְׁתִּי גַּאנְץ גָּוט — מַאֲכָת יַעֲנָעָר אַיְפָּגְנָעָבָאָכָת — אָז דָו זָגָסָט קַיְיָן וּוֹאַרְשָׁע בְּדִי אַיךְ זָאָל מִינָעָן, אָז דָו פָּאָרֶט קַיְיָן לְאָדוֹשׁ. אַיךְ וּוּוִים דָאָךְ אַכְבָּעָר אָוֶיפּ גַּעֲוָוִים, אָז פָּאָרֶן פָּאָרֶסְטוֹ אַיְצָט טָאָקָעָ קַיְיָן וּוֹאַרְשָׁע, הַיְינָטָ פְּרָעָגֵט אַיךְ דִּיךְ, בִּיסְטָוָ נִיטָ קַיְיָן לַיְידָאָק — וּוּאָסָחָסָטוֹ מָוָרָא צַו זָגָן דֻּעָם אַמְתָּה ?

11. אַ יִדְישׁ שְׁפִיצָל

אַיְן אַ גַּאֲרָקִיךְ זִיכְן בַּיִּי אַ טִּישָׁל עַטְלָעַכְעַ סָוחָרִים, בִּיּוֹסְ-צַוָּן אָזָן שְׁמוּעָסָן גַּעַשְׁמָאָק וּוֹעֲגָן אַיְגָעָנָע אָזָן פְּרָעָמְדָע גַּעַשְׁעָפָטָן. דְּרִיְית זִיךְ דָאָרֶט אָרוֹם אֵיךְ אַ הַוִּירָעָר אָזָן לְאָזָט נִיטָ רָוּעָן, קָוָמָט צַוָּלָעָט קַיְיָן צָום טִישָׁל אָזָן לַיְינָט פָּאָר מַעַן זָאָל אִים גַּעֲבָן פָּאָר עַפְעָם צַוָּלִיְיָן :

„אָפְשָׁר דָאָרֶפֶט אַיר, יִדְן, טִיכָלָעָד טִיעָרָע, הַאַלְדוֹטִיכָלָעָד אַנְטִיקָלָעָד, בִּיְטָעָלָעָד „פְּרִימָאָץ“... אָזָן נַאָךְ אַמְּאָל אָזָן וּוֹידָעָר אַמְּאָל דָאָם אַיְיָ גַּעַנְעָע. — וּוּאָסָחָסָטוֹ אַיךְ — רַוְפְּט זִיךְ אַז אַיְנָעָר פָּוּן דִּי סָוחָרִים — אָוֶיפּ דֻּעָם אַיְנָגָעָסָעָנָעָם יִדְלָ ? הַעֲרָתָ אַיךְ, אַיךְ מָוָי אַפְּטָאָזָן אַ שְׁפִיצָל, אַכְבָּעָר אַזְוִינָס אָזָן ער וּוּעָט מִיךְ הַאַבָּן צַוָּלָעָנָקָעָן. אָזָן ער רַוְפְּט צַוָּלָעָנָם יִדְן.

— זאגט, רב ייך, געפינט זיך ביי איך א פאר טראגבענדער, נאך פונעם בעטטען מסטרט, איזו ווי איך, פארשטייט איר, האכ ליב.
— צי ביי מיר געפינט זיך? א שאלת א ביסל! — ענטפערט דער ייך, און נעמט ארוים געשווינד און דערלאנגט דעם סוחר א פאר טראגבענדער — אט האט איר אזעלכע ווי איר פארלאנגט, אבער פרימטא וואם פריימט הייסט.

— וויפל קאסט?

— צוויי רובל.

דער סוחר רעדט ניט קיין וארט, נעמט גלייך ארוים צוויי רובל און באצאלט דעם הויזער און יענעער גויט אזועק דעם קאפ אראפגען לאזומט און איזו ווי צעמיישט א ביסל.
— ווי געפטלט איך — זאגט דערנאנך דער סוחר — דאס שפיצ'ל וואם איך האכ אים אפגעטען: זיך ניט אנטגעוויבן צו דינגען. זאגסטע צוויי רובל — נאך דיר צוויי רובל. לאו ער וויטער וויסן. נישקשת, ער ווועט זיך נאך א היפשע צייט קראצן און אויסעטען זיך דאס הארץ, פארוואם ער האט מיר ניט געוזנט קיין גאנץ דרייערל.

12. גאָר ניט געפאלן

— וואם בימטו איזו פארטראקט, יענקל?

— איך טראקט וועגן א זאג, וואם איך קען זיך קיין עצה ניט געבן.

— דה היינו?

— איך טראקט וואם טוט מען מיט דעם בחור מיינעם: ער איזו שווין אלט, קיין עיניהרע, א יאָר נוין און איזו נאך בייז איצט ניט פאר-שריבן. איזו ביי מיר געבליבן איך זאל מער די זאך ניט אפליגן, וויס איך אבער איצט ניט, ווי אים צו פארשייבן: זאל איך געמען און פארשייבן אים מיט עטלאכע יאָר יינגער ווי ער איז, האכ איך מורה טאמער חיליה גיט מען אים אפ פאר א זעלנער, ווועט ער זיך אויסדיינען און אלטער בחור; זאל איך אים ווידער פראָוּן פארשייבן מיט עטלאכע יאָר עטלאכע, ווועט אים אויסקומווען צו שטינן גאָר יונגע זום, "פריזוּוּ" און עס ווועט זיך נאך אנהיבן און עסק מיט "שאַצְעַנִּישׁ"
פֿוֹן יַאֲרָן ... אַדְרָבָא, זָאָגֶן, גּוֹטָעֶר בְּרוֹדָעֶר, וְוָאָם טוֹט מען?

— אפשר וואָלט געוווען א סברא, זאָלסט אים ניט פארשייבן

ניט יינגער און ניט עלטער, נאָר גָּאָר פְּשׁוֹת טַקָּע לֹוִיט דִּי אַמְתָּע
יאָרָן וַיַּנְעַז? — אָוִי, וּוֹי אַיךְ בֵּין אֶחָד, דָו בִּיסְט גַּעֲרָעַכְתִּי! אַוְיף דָעַם,
זַעַסְטוֹן, בֵּין אַיךְ גָּאָר נִיט גַּעֲפָלַן!

13. ווֹאָס אִיז דָעַר טֻם פּוֹנוּם תְּנָא קְמָא?

ווען צוּוִי תְּנָאִים אֵין דָעַר מְשָׁנָה קְרִינָן זַיִד, אַיְינָגָר זַאגָּט אַזְוִי
אָוּן דָעַר צְוּוִיְתָעָר אַנְדָעַרְשׁ, פְּרַעַגְתִּי אָפְט דָעַרְוִיפְּ דִי גְּמָרָא: „מָאי טַעַמָּא
דָתְנָא קְמָא?“ (וּוֹאָס אִיז דָעַר טֻם פּוֹנוּם עַרְשָׁטָן תְּנָא?). פְּאַרְוּזָם
פְּרַעַגְתִּי מַעַן קִיְּנָמָאָל נִיט פְּאַרְקָעָרֶט: „מָאי טַעַמָּא דָתְנָא בְּתַרְאָא?“
(וּוֹאָס אִיז דָעַר טֻם פּוֹנוּם לְעַצְטָן תְּנָא?)
דָעַר תְּרוּזָא אִיז: אַוְיפְּן צְוּוִיְתָן תְּנָא אִיז קִיּוֹן קְשִׁיאָ נִיט —
וּוֹי בָּאַלְד יַעֲנָגָר זַאגָּט אַזְוִי, מַזְדָּק עַר, וּוֹי דָעַר שְׁטִיגָּנָגָר אִיז בַּיִּזְדָּן,
וּוֹאָס דָעַר דָּאַזְיָקָעָר זַאגָּט אַזְוִי אָוּן נִיט אַנְדָעַרְשׁ?

14. אָן הָעֵנֶט

אִין אָ קָאַלְטָן וּוַיְנְטָעָר-טָאָג גַּיְעַן עַטְלָעַכְעַ יַיְדָן אִין גָּאָס אָוּן פִּירָן
צְוּוִישָׁן זַיִד אָ חַיְמָן שְׁמוּעָם אָוּן אַמְפָעָרָן זַיִד שְׁטָאָרָק אָוּפָה קְוּלוֹת,
וּוֹי דָעַר שְׁטִיגָּנָגָר אִיז, נָאָר אַיְינָגָר גַּיְעַט מִיטָּה גַּאנְצָעָ צִיּוֹת אָוּן
שְׁוּוִיגָּט.

— רַ' חַיִּים — וּוֹעַנדְטַ מַעַן זַיִד צַו אִים — וּוֹאָס שְׁוּוִינְגַּט אַיךְ
עָפָעָם אָוּן מַהְעָרָטָט פָּוּן אַיךְ נִיט קִיּוֹן אִין וּוֹאָרָט?
— אַיךְ וּוֹעַל אַיךְ זַאגָּן דָעַם אַמְתָּה — עַנְטָפָעָרָט יַעֲנָגָר — אַיךְ
חַיְבָ נִיט אָן צַו פְּאַרְשָׁתִין, וּוֹי צַוְויִ אַיךְ קָעָנְטָ רְעָדָן, סְאַיִוָּז דָאָךְ אַזְאָט
שְׁרַעַלְעַכְעַ קְרִירָה, אַוְמַעְגָּלָעַ אָהָנָט אַרְוִיסְצּוֹשְׁטָעָקָן אָוּן מִיטָּה
אָרְרִיד צַו טָאָן.

15. חִידּוּשִׁים פָּוּן דָעַר גַּרְעָסְטָעָר שְׁטָאָט

אָ קְלִיְינְשְׁטָעַטְלְדִיְקָעָר יַיִד אִיז גַּעֲקוּמוּן צְרוּיקָ אֲהִיָּם אִין שְׁטָעַטְלָ
פָּוּן זַיִן רְיוֹזָעָ דָאָס עַרְשָׁטָעָ מַאְל אָוּן זַיִן לְעַבְנָן אָוּן דָעַר גַּרְיְיסְטָעָר שְׁטָאָטָט,
וּוֹאוּ עַר הַאֲטָט פְּאַרְבְּרָאָכְטָט עַטְלָעַכְעַ טָעַג, אָוּן עַר דָעַרְצִילָט זַיִנְעָם

א חבר מיט גרים ההפועלות די אומגה הייער חידושים, וואם ער האט זיך דארט אונגען. א שטינגר, ווי א מענטש שטעלט זיך אנדער און רעדט צו דער וואנט דורך עפם א מין כל וואם מען רופט עם טעלעפאנ, מיט איין האנט דרייט ער א רעדל און מיט דער אנדער ער האט ער לעבן אויער עפם א רעל.

— וואם דערציילסטו מעשיות? — רופט זיך אפ יונגער — וויי באלאד ביידע הענט זייןנע פארנומען, ווי אזויזשע רעדט מען?

16. איך האב צייט!

דער קאנדוקטאר איז איזונגעאנז האט גענומען אויפן וועג בי אינעם א יידן זיין בילעט, אים באטראקט און גוזאנט מיט א בייז קול:

— ניון, דער בילעט טויג דא נישט, ער איז אויפט א געווינלאבען צוג צו פארן, און איר האט זיך געועצט גאר איז קורייער-ציג!
— נו, וואם מאכט עס דען אווים? — גיט דער ייד א מאך מיט דער האנט — פון מײַנְעַטָּוועָן מיג זיך דער צוג פארן גאנץ פאמעלעך.
ニיט לוייפן משוגענערוויו; נישקאה, איך האב צייט...

17. ניט מער?

א ייד, וואם האט באדראפט פארן ווענן זויעד א וויכטיקון עניין, האט פארשפטעיקט און איז געקומען אויפן וואקזאל נאך דעם, ווי דער צוג האט זיך שוין גערירט פון ארט, ברעכט ער די הענט און קרעכצט אויפט א קול:

— וויי איז מיר, איז אומגליק האט מיר געטראפֿן! איך האב באדראפט איזו נטיכון און דזוקא היינט! וואם טומט מען איזט?
איז אומגליק!

— אויפט וויפל, רב ייד, האט איר עס פארשפטעיקט דעם צוג?

— סְרַ-חֲכֵל הָאָב אֵיך פָּאֶרוֹאַמְּט אֵיך פָּאֶר מִינּוֹת.

— ניט מער? — מאכט יונגער — איך האב געמיינט, וועדליך איר שרײַט איזו, או איר האט פארשפטעיקט צום וויניקסטן אויפט א גאנצע שעה.

18. אַ בִּיּוֹעֵר הָונֶט

צוווי יידן גיינען און גאָס און זיין גאנט פֿאָרטיפֿט אַין אַ שׁמּוּם.
דערעהן זיך פֿון ווַיְיטְנֵס אַ הָונֶט בְּילָן, רֹפֶט זיך אַן אַיְינְגֶר צָום
צְוּוִיתָן :

— דָו חָרְדַּסְט וּזְעַנְעַר בִּיּוֹעֵר הָונֶט בַּילָט אָזִי שְׁרַעְקָלָעַ?
פֿאָלָג מִיך, לְאָמֵיר אַפְּטְרָעָטָן אַון זיך לְאָזְנוֹ גַּיְינָן אַין אַ זְוִית.
— וּזְאָם הַאָסְטוֹ מוֹרָא ? — מַאֲכַט דָעַ צְוַיְיטָעַר — דָו ווַיְיסְט
דָעַן נִיט דָעַם כָּלָל, אָזְהָנֶט וּזְאָם בְּילָן, זְיוּזְבִּיסְטָן קִיּוֹן מַאל נִיט ?
— יַא — זָגַטְתָּ זְעַנְעַר — אַמְתָּת טָקָעָ, אַיְיך ווַיִּסְטָם, אַבְּעָדָר צִי
וַיְיסְטָם עַמְּדָעָ דָעַר הָונֶט ?

19. אַט זֻעַסְטוֹ דָאָך !

אַיְינָן יַיְד דָעַרְצִיּוֹלָט דָעַם צְוּוִיתָן :

— דָו שְׁפִילְסְט זיך עַפְעַם מִיט דָעַר בִּימָה אַין דָעַר וּאַלְקָאָוּסְקָעָר
גְּרוּיְסָעָר שָׁוֹל ? אַיך וּוְעַל דִּיר דָעַרְצִיּוֹלָן גַּאֲר אַ קְלִינִיְקִיט : אַין דָעַר
צִיּוֹת פֿון גְּרוּיְסָעָר פְּרָאָנְצִיּוֹשָׁעָר קְרִיגְהָאָבָן זיך אַיְינָן מַאל דָאָרט,
הִינְטָעָר דָעַר דָאָקָעָר בִּימָה אַלְיָוָן באַהָאָלָטָן, וּוַיְפָל מַיְינְבָּטוֹ, אַ שְׁטִיַּיְהָ
גָּעָר ? גָּאנְצָעָ צְוַאָנְצִיק מַזְוִיזָנְטָן פְּרָאָנְצִיּוֹן !
— וּזְאָם רַעַדְסְטוֹ ? מַאֲכַט דָעַר צְוַיְיטָעַר פְּאָרוֹאוֹנְדָעָרט —
צְוַאָנְצִיק מַזְוִיזָנְטָן ! וּזְאָזְדוֹם מַעְגָּלָעַ ?
— אַט זֻעַסְטוֹ דָאָך ! — רֹפֶט זיך אַפְּ זְעַנְעַר.

20. וּוַיְפָל פְּאָרְדִּינְעָן

אַיְיד פֿון דִי קְלִינִיָּעָ סְוַחְרִימְלָעָךְ הַאָט גַּעַדְאָרְפָּט צְוִילִיב עַפְעַם
אַ גַּעַשְׁעַפְט גַּיְינָן אוּפְּפָן וּאַקְזָאָל, וּזְאָם אַיְזָעָן וּוַיְיטְלָעָר פֿון שְׁטָאָט,
אַון זיך אַומְקָעָרְן באָלְד צְרוּיקָ. אַרְוִוְסְגִּיְעַנְדִּיק צְוָפָס פֿון שְׁטָאָט,
יאָגַט אַיְם אַן אַ פּוֹרָל. פְּרָעָגְטָ דָעַר יַיְד בְּיָם פּוֹרָמָן וּוַיְפָל עַר וּוּעַט
נַעַמְעָן אוּפְּפָן וּאַקְזָאָל הֵין אַון צְרוּקָ.

— אַ רְוּבָּל מִיט אַ פְּעַרְטָעַלָּע — זָגַטְתָּ דָעַר פּוֹרָמָן.
— אַון פְּאָר אַ רְוּבָּל גְּלִיָּך וּאַלְטָט אַיר נִיט גַּעַפְּאָרָן ?
— לאָזְזִוְן אַ רְוּבָּל, זְעַצְט זיך.
— נִיְינָן, — מַאֲכַט דָעַר יַיְד גַּעַלְאָטָן — אַיך מַיִינָן נִיט פָּאָרָן. אַיך

ויל בלויו וויסן וויפל וועל איך פארדיינען או איך וועל גיין צופס
הין און צורייק.

21. אַשְׁיֵן בַּילֶד

איין ייך וויזט דעם צויזטן אַשְׁטֵיק לויינוואנד, נאר אין גאנצן
ריין און ליידיק, און זאגט אים :
— זומטן, אַט האסטע פאָר דיינע אויגן אַשְׁיֵן בַּילֶד : "וַיַּדְן
גַּיְעָזָאַכְבָּעֶר דַּעַם יִסְ-סֻפָּה".
— וואו זיינען דאַדי יידַן ? — פרעגת יענער.
— דַּי יידַן ? — מאָכָט דער ערשותער — זיי זיינען שוין אַרוֹם
פונעם ים און אַזְוּעָק ווַיְוַתְּעַר.
— אָוָן דַּי מְצָרִים וואו זיינען ?
— דַּי מְצָרִים הַאֲלָטָן נָאָר אַין לויפַן אָוָן זיינען אַחֲעָר נָאָר נִיט
אנגעקוּמוּן.
— נו, אָוָן דער ים אַלְיַין וואו אַיְזָן דאַזְוַיְף דַּעַם בַּילֶד ?
— וואָס הַיִּסְטָ ? דער ים אַיְזָן דאַךְ צַעַשְׁפָּאַלְטָן גַּעַוָּאָרָן אָוָן
אַפְּגַּעַטְרָאַטָּן אִין בַּיַּדְעַ זַיְתָן.

22. אַגְּרוּס גַּלִּיק

אַגְּרוּס גַּלִּיק אַיְזָן, וואָס אִין שָׁוֹל גַּעֲפִינְט זַיְך אַמְּוֹרָה-זַוָּאָנָט. ווּזְנִיט
די מְוֹרָח-זַוָּאָנָט, ווֹאַלְטָן אַיְזָן שָׁוֹל זַיְך גַּעֲרָוקְט אַלְעָז ווַיְוַתְּעַר אָוָן
וַיְוַתְּעַר אַוְיבָּנָאָן, בֵּין עָר ווֹאַלְטָן אַזְוֵי פַּאֲרָקְרָאָכְן הַעַטְ-הַעַט עַרְגְּעַץ
וואו אַיְזָן עַק ווּלְעַט. אַיְצָט אַבָּעָר, קַומְטָעָר בֵּין צָו דער מְוֹרָח-זַוָּאָנָט
אוֹן דַּאֲרָט מוֹעָר זַיְך שָׁוֹן אַפְּשָׁטָעָלָן. עד פָּה תָּבוֹא — בֵּין אַחֲעָר, אוֹן
וַיְוַתְּעַר גִּיטָּט עַמְּנִיט !

23. בְּפִירּוֹשׁ אִין דַּעַר תּוֹרָה

I

אַרְוַיְשָׁעָר יַיְד הַאֲטָמָאָל גַּעֲפַרְעַגְט אַקְרָהָשָׁן :
— פַּאֲרָוּאָס זַאָגָט מַעַן בֵּין אַיְיךְ תָּמִיד "עַטְיָ" : ווֹי גִּיטָּט עַטְיָ,
וְאָס טָמֵט עַטְיָ, פָּנוּ זַאָגָעָן זַעַנְט עַטְיָ ?
— ווֹי — הַאֲטָמָאָל גַּעֲנַטפְּעַרְט — עַטְיָ זַעַנְט אַוְילְדָעָר

עם-הארץ, עם שטייט דאך בפירוש געשריבן אין דער הייליקער תורה,
— און יעקב אבינו האט געפרענעם לבנэм פאסטובער : מאין אתם ? —
פון וואנגען זענט עטץ ?

II

צוווי יידן, א פולישער אוון א ליטוואק, האבן זיך אועונגגעטען מפערט
א היפשע צייט צווישן זיך : דער פולישער שרײַט, און מען דאָרָפּ
זאגן ניט „ליךט”, נאָר „לעכט”, און דער ליטוואק מענהט פאָרְקָעֶרט,
או „לעכט” או גאָר קיַין וואָרטָט, נאָר „ליךט”.
— וויסטָו גאָר וואָס — מאָכָט דער ליטוואק צום פולישן —
אין וועל דיר באָויזן אָ ראייה פון אָ בְּפִירֹושָׁן פְּסֻק אֵין דער תורה,
או גערעכט בֵּין אוֹךְ נִיט דָו :
— אָדרָבָה, באָויזן.
— עם שטייט דאך בפירוש : „בְּהֻלּוֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת” — אָוּ
דו וועסט אַנְצִינְקָן די לִיכְטָן.

24. צְלָם-קָאָפּ

— טאטָע — פרענעם אָ פּוֹלִישׁ וַיְנַגֵּל דָעַם פָּטָעָר זַיְנָעָם, אָ פָּאָר-
ברענэнן שנאָן פון די לִיטְוֹאָקָעָם — פָּאָרְוָאָס רַופְּטָמָעָן עַם אָ לִיטְוֹאָק
מיַנְן נַאֲמָעָן צְלָם-קָאָפּ ?
— וואָס פָּאָרְשְׁטִיסְמָטוּ נִיט ? — עַנְטָפָעָרְטָמָעָר — בַּיִ
יעַדְן לִיטְוֹאָק אִין קָאָפּ אִין דָא אָ צְלָם. אָ סִימָן הַאָסְטָו, נָעַם אָ חַאָק
אוֹן פְּרָאוֹו אִים צַעַשְׁפָּלְטָן דָעַם קָאָפּ, וַיְעַסְטוּ זָעַן אָז דָּרָטָמָעָר גַּעֲפִינְט זַיךְ
אָ צְלָם. אָזָן טָאָמָעָר וַיְעַסְטוּ גַּרְאָד בַּיִ דָעַם אַיְינָעָם נִיט גַּעֲפִינְעָן, אִין
אוֹיךְ קִיְּן גַּרְוִיסָּעָר אָוְמָגְלִיק — דָעַרְוַיְיל וַיְעַרְטָמָעָן גַּלְאָטָפָטָוָר נָאָךְ
פון אִין לִיטְוֹאָק אוֹיפּ דָעַר וַיְעַלְתָּ.

25. עַכְתָּע גּוֹיִים

אוֹיפּ אַיְינָעָרְטָמָעָן די הַוְּפָטְגָּאָסָן אִין מַאֲסְקוּעָ גַּיְעָן צַווִּי יִידָן
אוֹן רַעַדְן צַווִּישָׁן זַיךְ רַוְּשִׁישָׁ אָוֹף קָוְלוֹת מִיטָּן עַכְתָּע בְּעַרְדִּיטְשָׁוּעוּר
אַקְצָעָנָט. אָ יַיךְ וַיְאָס אִין נַאֲכְגַּעַנְגַּעַנְגַּעַנְגַּעַן פון הַינְּטָן אִון גַּהְעָרְטָמָעָר זַיְעָר
שְׁמוּעָם רַופְּטָמָעָר זַיךְ אָן צַו זַיְיָ אָזָוּ :
— זָגְטָמָיר, אָיךְ בַּעַט אִיךְ, מִינְעָ לִיבָּעָ יִידָן, וַיְאָס טַוְיָגָעָם
אִיךְ צַו רַעַדְן רַוְּשִׁישָׁ, אַלְעָ וְאַלְעָ בְּאַלְדָּ דָעַרְקָעָנָעָן אָוּר זַעַנְטָמָעָן.

בעסער רעדט צוישן זיך לשׂוֹן-קוֹדֵשׁ וועט מען באַלְדֶּה דערקעגען,
או אַיר זענט מַחְילָה, עכטַע „גּוֹיִם“.

26. גַּעֲקָאָכְתָּע אַרְבָּעָם

צוווי יישיבת-בחורים, אײַינְדָּע אַ לִיטּוֹאָק אָוֹן דָּעָר אַנְדָּעָר
אַ גָּאַלְיִצְּיאָנָּעָר, זַיְנְגַּען אַיְינְגַּשְׁתָּאָנָּעָן אַוְיָפֶן אַיְינָאָ. דַּי בִּידָּע
זַיְנְגַּען גַּעֲשְׁטוֹרִיכָּלֶט גַּעֲוֹאָרָן אַיְן שְׁלַעַכְּטָעַ מַחְשְׁבוֹתָה. שְׁוֹלְדִּיק דָּעָרִין
אַיְן גַּעַוּעַן דַּי שִׁינְגַּע יְוָנָגָע טַאַכְטָעָר פָּונָגָם בַּעַלְ-הַבִּיתָ פָּוֹן זַיְעָר
אַכְּסָנָיָא, אַזְׂוִי אָזֶן זַיְהַאָבָּן נִימַּט גַּעֲקָעָנָט נִיטַּזְׂצָן אָוֹן לַעֲרָגָעָן בַּיְתָאָגָן
אָוֹן נִימַּט שְׁלָאָפָּן בַּיְתָגָכָטָ.

זַיְנְגַּען זַיְיַע גַּעֲקָוּמָעָן צָום דָּרְבִּין זַיְעָר אַיְם דַּי
מַעְשָׁה. הָאָט עַר זַיְיַע פְּרִיעָר אַרְוִיְּסְגַּעַבָּן אַ גְּרִינְגַּע תְּשֻׁוָּהָ, אָוֹן אָזֶן
דָּאָם הָאָט נִימַּט גַּעֲהָאָלָפָן הָאָט עַר זַיְיַע גַּעֲנָעָבָן אַ שְׁמַרְעָנְגַּעַרְעָ תְּשֻׁוָּהָ :
זַיְיַע זַיְאָלָן שְׁטִיְּן בַּיְתָגָכָט אַ גַּאנְצָן הַיְפָשָׁע צִיְּטָמַת בַּאֲרוּעָם פִּים אַוְיָפֶן
צְעַשְׁאָטָעָנָעָם אַרְבָּעָם.

מַאְרָגָן פְּרִיעָר זַיְע דָּעָר גָּאַלְיִצְּיאָנָּעָר דַּעַם לִיטּוֹאָק זַיְיַע אַזְׂוִי
מוֹנְטָעָר, גְּלִיְּךָ זַיְיַע סְאַיְוִי גַּאֲרִינִיט גַּעַוּעַן, פְּרִעָנְטָמָע עַר אִים :

— וּוֹאָם אַיְן דַּי מַעְשָׁה ? אַיְךְ בֵּין אַזְׂוִי צְעַבְּרָאָכָן פָּוֹן דָּעָר תְּשֻׁוָּהָ,
אָוֹן דִּיר, זַיְיַע זַוְּזָט אָוִיסָט, הָאָט עַם גַּאֲרָנִיט אַנְגָּעוּהָיוִיכָן צַוְּשָׁאָדָן ?
— סְאַיְוִי גַּאֲרָנִיט אַזְׂוִי שְׁרַעְקָלָעָן — מַאְכָט דָּעָר לִיטּוֹאָק —
מַיְינָסָט וּוֹאָם הַאָב אַיְךְ גַּעַטְזָן ? אַיְךְ בֵּין גַּעֲשְׁטָאָנָעָן טַאָקָע אַוְיָפֶן
אַרְבָּעָם, נַאֲר אַוְיָפֶן אַפְּגַּעַקָּאָכְתָּע.

27. פִּיר מִינִים יַיְדָן

- סְאַיְוִי פְּאָרָאָן — הָאָט אַ צְוָעָד גַּעֲזָגָט — 4 מִינִים יַיְדָן :
- (1) אַזְׂעַלְכָּעַ וּוֹאָם גַּיְיָען אַיְן שְׁוֹל אַלְעַטְמָאָגָן אַ גַּאנְצָן יַאָר .
- (2) אַזְׂעַלְכָּעַ וּוֹאָם גַּיְיָען אַיְן שְׁוֹל שְׁבָתָ אָוֹן יוֹסְטָבוֹ.
- (3) אַזְׂעַלְכָּעַ וּוֹאָם גַּיְיָען אַיְן שְׁוֹל נַאֲר אַיְן מַאְל אַיְן יַאָר :
- יּוֹסְ-כִּיפּוֹר .
- (4) אָוֹן אַזְׂעַלְכָּעַ וּוֹאָם זַיְיַע יְוִיְּשָׁקִיט בַּאֲשְׁטָמִיט נַאֲר אַיְן דַּעַם
וּוֹאָם מַעַן פִּירָט זַיְיַע בַּאֲגָרָאָבָן אַוְיָפֶן יְוִיְּדִישָׁן בַּיְתַ-עַלְמִין .

יידן און גוּיִים

28. אַ גּוֹי אָן אַ יִד

ר' יעקב אייכענבוים דער אינספֿעְקְטָאָר פֿוֹן זשיטאמירער רָאַז-
בִּינְגֶרְשָׁוֵל, האָט אַמְּאָל דִּיקְטוּרַט פֿאָר דַּי שִׁילְעָר אַין אַיִינְעָם פֿוֹן דַּי
קְלָאָסְן הַעֲבָרְעָאִישׁ, אַיִינְגָּר פֿוֹן דַּי שִׁילְעָר האָט גַּעַשְׂרִיבָּן דָּאָם וּוְאָרָט
„גּוֹיַּה“ אָן אַ יְודַּ צָוֵם סּוֹפֵן. נָאָכָּן שְׁרִיבָּן, רַוְּפְּטִיצָּוּ אַיִיכְעַנְבּוּוּם יַעַנְעָם
שִׁילְעָר, וּוְיִזְמְתָּ אִים אָן אוּפְּנַן וּוְאָרָט „גּוֹיַּה“, וּוְעַר האָט אוּמְגַעְלָעָגָט,
אוֹן זָאנְגַּט דַּעֲרָבְּיִ מִיט אַ גַּוְתְּמוֹטִיךְן שְׁמִיכְלִי.
דוֹ גּוֹיַּ אַיִינְגָּר, וּוְיִסְמְטוּ דָעַן נִימָּט אָן קִיְּן מַאַל אַין דָעַר וּוְעַלְתָּ
קָעַן אַ גּוֹיַּ זִיךְ נִימָּט בְּאֲגַנְיָן אָן אַ יְודַּ ? ..

29. אַ שְׁאָלָה אַוְיףַּ אַ שְׁאָלָה

איינְעָם אַ יִדְן חָאָט אַ קְרִיסְטָט אַ פְּרָעָג גַּעַטָּן :
— זָאנְגַּט אַיךְ בְּעַט אַיִיךְ, פְּאָרוּוָסְמָן הַאָבָּן יִדְן לִיב שְׁטָעַנְדִּיקְ צַוְּ
עַנְטָפָעָרָן מִיט אַ שְׁאָלָה אַוְיףַּ אַ שְׁאָלָה ?
דָעַר יְודַּהְ האָט לָאנְגַּט נִימָּט גַּעַטְרָאָכָט אוֹן גַּלְיִיךְ אַפְּגַעַעַנְטָפָעָרָט :
— פְּאָרוּוָסְמָן עַפְּעָם וְאַל מַעַן אַוְויַּ טָקָעַ נִימָּט עַנְטָפָעָרָן ?

30. בֵּין הַוְּנְדָעָרָט אוֹן צְוֹאָנְצִיךְ יִאָר

אַ קְלִיּוֹנְשְׁטָעַטְלְדִּיקָעָר יְודַּ אַיז גַּעַשְׂטָאָנָעָן צָוֵם גַּעַרְיכְּתָ. פְּרָעָנְטָ
אִים דָעַר רִיכְטָרָ : וּוְיִפְּלָעַר אַיז אַלְטָמָ, עַנְטָפָעָרָט דָעַר יְודַּ :
— פּוֹפְּצִיךְ בֵּין הַוְּנְדָעָרָט אוֹן צְוֹאָנְצִיךְ יִאָר .
דָעַר רִיכְטָרָ פְּאָרְשְׁטִיטִיטָ נִימָּט, וּוְאָם דָאָם הַיִּסְטָ, פְּרָעָגָט עַר אִים
אִיבָעָר נָאָךְ אַמְּאָל אוֹן בָּאָקוּמָט וּוְיִדְעָר דָעַם זַעֲלִיבִּיקְן עַנְטָפָעָר :
— פּוֹפְּצִיךְ בֵּין הַוְּנְדָעָרָט אוֹן צְוֹאָנְצִיךְ.

דעָרְ רִיכְטָעָרְ קוּוּעַטְשָׁטְ מֵיטְ דִּי פְּלוֹיזָעָם אָוֹן וּוַיִּסְטְּ נִיטְ, וּוְאָסְ
טוּמְ מַעַן דָּאָ צָוְ בָּאָקוּמוּנְ פָּוּנְ דַּעַם דָּזְוִיקְן יִדְןְ אַ קְלָאָרָעְ תְּשֻׁבָּה אָוּפְ
דעָרְ פְּרָאָגָעְ.

שְׂטִוִיטְ אָוּפְ אַ יִדְיִישָׁעָרְ אַדוֹוָאָקָאָטְ וּוְאָסְ הָאָטְ זַיְךְ דָּאָרָטְ גַּעֲפָנוּנְ
בְּשַׁעַתְ-מְעַשָּׁהְ, אָוֹן בְּעַטְ דַּעַם רִיכְטָעָרְ עָרְ זַיְךְ אִים דָּעַרְלוּבְןְ צָוְ שְׁטָעַלְןְ
דַּעַם יִדְןְ דִּי פְּרָאָגָעְ. דָּעָרְ רִיכְטָעָרְ הָאָטְ עַם אִים דָּעַרְלוּבְטְ. וּוְעַנְדְּטְ זַיְךְ
דעָרְ אַדוֹוָאָקָאָטְ צָוְ יַעֲנָעָם יִדְןְ :
— דָּעָרְ רִיכְטָעָרְ פְּרָעָגָטְ, וּוְיִפְּלָ אִירְ זַעַנְטְ אַלְטְ בְּיוֹ הַונְדָעָרָטְ אָוֹן
צְוָאָנְצִיךְ יִאָרְ ?
— פּוֹפְצִיךְ — עַנְטְפָעָרְטְ דָּעָרְ יִידְ גַּאנְצְ פְּשָׁוּטְ.

31. גַּעַשְׁטָעַלְטְ אַ לִיכְטְ

צְוָויְ מִיְדְלָעְרְ חַבְרָתָעָם, אַ יִדְיִישָׁעָרְ אָוֹן אַ קְרִיסְטָלְעָכְעָ, הַאָבָן גַּעַדְ
לְעַרְנָטְ אָוֹן אִיןְ גַּמְנָגָזְיָעְ. גַּעַקְוּמָעָן צָוְ עַקְזָאָמָעָן הָאָטְ דִּי יִדְיִישָׁעְ
אוַיְסְגָעָהָאָלָטָן אָוֹן דִּי קְרִיסְטָלְעָכְעָ נִיטְ.
— פְּאָרוּוֹאָסְ קְוּמָטְ עַמְּרִירְ אָזְוִי — הָאָטְ זַיְךְ דִּי קְרִיסְטָלְעָכְעָ אָוּסְ
גַּעַרְעַדְטְ דָּאָסְ הָאָרֶץְ פָּאָרְ דָּעָרְ יִדְיִישָׁעָרְ חַבְרָתָעָ — אִיךְ הַאָבְ גַּעַשְׁטָעַלְטְ
אַ לִיכְטָלְ פָּאָרְ דָּעָרְ הַיְלִיקָעָרְ מַאְרִיעָרְ אָוֹן דַּוְ חָאָסָטְ דָּאָקְ נִיטְ גַּעַשְׁטָעַלְטְ.
צָוְ סּוֹפְ ...
— פְּאָרוּוֹאָסְ מִיְנָמָטָןְ, אָזְ אִיךְ נִוְטְ ? — זַעַנְטְ יַעֲנָעָ — אִיךְ הַאָבְ
אוֹיךְ גַּעַשְׁטָעַלְטְ אַ לִיכְטְ.
— וּוְאָסְ הַיְוִימָטְ, דַּו בִּיסְטְ דָּאָקְ אַ יִדְיִישָׁ קִינְדְ ?
— פְּאָרְשְׁטִיְיסָטָןְ, גַּעַשְׁטָעַלְטְ הַאָבְ אִיךְ אַ גְּרוּיִיםְ לִיכְטְ אָוּפְןְ טִישְׁ
בְּיוֹ מִירְ אִיןְ צִימָעָרְ אָוֹן גַּעַלְעָרָנְטְ דָּעַרְבִּיְ בְּיוֹ שְׁפָעָטְ אִיןְ דָּעָרְ נָאָכָטְ.

32. טַעַלְגְּרָאָפְ אַן דָּרָאָטְ

איַיְנָעָרְ אַ גְּרָעָקְ הָאָטְ פְּאָרְפִּירָטְ אַ שְׁמוּעָם מֵיטְ אַ יִדְןְ אָוֹן גַּעַנוֹ-
מַעַן זַיְךְ פָּאָרְ אִיםְ בָּאָרְיִמְעָןְ :
— בְּיוֹ אָוְנָדוֹ אִיןְ אָוְנָדוֹזָעָרְ הַוּפְטְשָׁמָטְ אַטְמָעָןְ הָאָטְ מַעַןְ פָּאָרְ
עַטְלָעָכְ יִאָרְןְ גַּעַרְאָבָןְ גַּאנְצְ טִיפְ אָוֹןְ מְהָאָטְ דָּאָרָטְ גַּעֲפָנוּנְ אַ לְאָנְגָןְ
דָּרָאָטְ.
— נָגְןְ, וּוְאָסְ בָּאוּוִיזָטְ עַמְ ? — פְּרָעָגָטְ דָּעָרְ יִידְ.
— עַמְ בָּאוּוִיזָטְ — זַעַגְטְ דָּעָרְ גְּרָעָקְ שְׁטָאָלָעְ — אָזְ אָוְנָדוֹזָעָרְ

עלטערן, די אלטער גרעגן, האבן שווין איז אמאלייקע צייטן געהאט בעי זיך א טעלענרגאף.

— א גרויסע זיך! — רופט זיך אן דער ייד און גיט ערביי א מאך מיט דער האנט — איך וועל דיר דערצילן פיל שענערם: בי אונדו איז ירושלים האט מען אונומלט גענראבן גאנרגאָר טיפ און מ'האָט ניט געפונגען א סימן אפיילו פון קיון דראט.

— וואס-זשע, זאג מיר, איז דערפֿון געדראונגען?

— וואס הייסט, וואס? — געדראונגען, איז אונדווער יידן האבן שווין גאנר פֿאַרצייטן געהאט ביי זיך אינגעפֿרט א טעלענרגאָפ און דראט.

33. א גוי גמור

איינגער א שאָרפֿער קאָפּ האט געוֹאנט, איז מען שריבט אוף א יידן "חריף" איז א סימן איז ער איז א גוי גמור.
— פֿאַרווואָס?

— גאנר פֿשׂוט: חריף איז גלייך ווי חד (שאָרף), חד צוריק איז דאָך, דאָך אוף לשון-קודש איז "גֶּג" — גו, און "גֶּג" מאכט דאָך "גֶּג" גמור.

34. א גוַיְישׁעַר ווִיז

א יידישער סוחר איז איז מאָל איינגעלאָדָן געוֹואָרָן איז א רעט-טאָרָאָן אוף א מיטאָגָעָסָן דורך א מאָסְקוּער קאָצָט, וואס האט מיט אים געפֿרט געשעפטן. דער גוי האט פֿאָר זיך געפֿאָדערט א פֿאַרצייע געפֿרָענְגָּלְטָן חזיר. דער ייד אבער איז ניט געוֹונָן קיון בעלְן אוף חזיר עסן און זיך געהויסן געבן פֿישׂ.

ווען דער ייד האט גענדיקט עסן די פֿישׂ, רופט ער זיך אן צום קעלנער:

— דערלאָנג א גלאָז וואָסער, די פֿישׂ ווילְן שווימען.
דער גוי האט זיך צעלאָקט פֿונָעָם יידישן וויז, און וועלנְדִּיק וויזוֹן איז ער קען אוּיך זיך וויצלען, רופט ער אוּיך צו דעם קעלנער, נאָכָן אָפָעָסָן דעם חזיר, און טוֹט אַיס א זאג:
— דערלאָנג א גלאָז וואָסער, דער חזיר ווילְן א טרונְק.

.35. גָּעִינְדִּישֶׁט

איינער פון די קרייטעלכע לערער אין יודישן ווילנער לערער-
איןסטייטוט, אַ פֿאַרְבּֿיַּעַנְעֵר אַנְטִיסְמַעַטִּיט, הַאַט אַמְּאַל גַּעַמְאַכְּט אַ שְׁמוּעַם
וועגן דער אויסלענדישער פרעם, אֹז זַי גַּעַפְּינְט וַיַּך אַין גַּאנַצְן אַין
יִדְיָשׁ הַעַנְתָּ.

דער אַינְסְפְּעַקְטָּאַר פּוֹנוּם אַינְסְטִיטּוּט, יְהֻשָּׁע שְׂטִינְבָּעָרג, הַאַט
עַם גַּעַהְעַרְטַּמְּ, רַופְּטַּעַר וַיַּך אָז צַו אַיִּם:
וַיַּיְזַן-זַיְזַן אַוִּים, אֹז סְאַיּוֹן טַאַקָּעַ וַיַּך אַיר זַגְּנַט: נִיט אַומְזִימְט
קוּמָעַן צַו אָונְדוֹ פִּון דָּאָרְטַּה די אַוִּיסְלָעַנְדִּישָׁע צִיטְוּנְגָּעַן אַלְעַ בַּאַשְׁנִינְטִן ...

.36. דָּלְפּוֹן אָוּן וַיַּזְתָּא

די עַשְׁרַת בְּנֵי הַמִּן, הַמְּנִין צָעַן בְּנִים, זַיְנָעַן אַוִּיפְּגָעָה אַנְגָּעַן גַּעַוָּאָרָן,
וַיַּך אַין אַ מְדָרְשׁ וַוְעַרְטַּד דַּעֲרַצְיַּילְטַּ, דַּעֲרַפְּטַּאַר וּוְאַסְּ זַיַּהְאָכְנָן עַם דַּעַם
פַּاطְעַר זַיְעַרְן גַּעַגְּבָּעַן דַּי עַצָּהָ, אַיְנְצְוָצָלְן דַּעַם קִינְגַּן אַחֲשָׁרוֹשָׁ צָעַן
טוֹזְוַנְטַּ שְׁטִיקַּ זַיְלְבָּעַר כַּדִּי יַיְדַּן אַוְמְצָבָרְעַנְגָּעַן, אָוּן זַיַּי אַלְיַיְן טַאַקָּעַ
הַאַכְּבָּן עַם צְגַעַשְׁטַעַלְטַּ, יַעֲדַעְרַ פִּון זַיַּן צָו טַוְזְוַנְטַּ. פַּרְעָגְטַּ זַיַּך אַבְּעָרָ אַ
שָׁאַלְהָ: פִּון וּוּאַנְגָּעַן, אַ שְׁטִיגְעַרְ, הַאַט וַיַּזְתָּא, דַּעַר גַּעַוִּיסְעַר טִיפְשַׁ,
פְּלוֹצִים בַּאַקְוּמָעַן חַכְמָה אַוִּיפְּ עַצְוָתַּ צַו גַּעַבְּנָן, אָוּן דָּלְפּוֹן, דַּעַר גַּעַוִּיסְעַר
קְבָּצָן, גַּעַקְרִינְגַּן אַזְוִי פִּיל גַּעַלְטַּ?

דַּעַר תְּרוּזַן אַיִּוֹּ: וּוּעַן עַם הַאַנְדָּלְטַּ זַיַּך וּוּעַן אַוְמְכָרְעַנְגָּעַן יַיְדַּן,
דַּעַמְּאַלְטַּ וַוְעַרְטַּ אַפְּיַיְלַּ אַ וַיַּזְתָּא אַיִּיךְ אַ חַכְּמָה אָוּן אַ דָּלְפּוֹן אַפְּיַיְלַּ קִרְיַגְטַּ
אַיִּיךְ גַּרְוִיסְעַ גַּעַלְטַּן.

.37. "זְשִׁיד מְאַשְׁעָנִיק"

איינעם אַ מְשֻׁלָּח אַיִּז אַוִּיסְגָּעָקְוּמָעַן דַּוְרְכָּזְגִּינְיַּן דַּוְרְךָ אַ וּוּלְדָלַ
איַיִם בַּאַפְּאַלְן דָּאָרְטַּ אַ גַּוְיִישָׁר גַּזְלָן, אַ בַּאַוְאַפְּנַטְעַר מִיט גַּעַוָּעָר,
אוּן הַאַט אַפְּגָעָר אַכְּבָּעָוָעָט בַּיִּאִים אַיִּן גַּאנַצְן דָּאָם גַּעַלְטַּ, וּוְאַסְּ עַר הַאַט
בַּיִּזְרַ גַּעַהְאַטְמַ. בַּעַט זַיַּך דַּעַר מְשֻׁלָּח בַּיִּים גַּזְלָן:
— דָּאָם גַּעַלְטַּ אַיִּז נִיט מִיְּנָס נַאֲרַ פְּרַעְמָדָם, וּוְאַסְּ מִ'הַאַט מִיט מִיר
גַּעַשְׁיקָט אַיְכָעַרְזָוְגָעַבָּן אַ פְּאַרְסְּוּחָרִים אַיִּן נַאֲעַנְטָן שְׁטַעַטְלַּ. וּוְאַסְּ
וּוּלְ אַיִּיךְ טַאַן הַיִּינְטַּ, אֹז מַעַן וּוּטַּ מִיר נִיט גַּלְוִיְּבָן אָוּן מַעַן וּוּטַּ מִיר
חוֹשֵׁד זַיִּינְ, אֹז דָּאָם גַּעַלְטַּ הַאַבָּאַיִּיךְ זַיַּךְ צְגַעַנוּמָעַן אָוּן אַוִּיסְגָּעָטְרָאַכְטַּ
אַ מְעַשָּׁה, אֹז מִ'אִיז מִיךְ אַוִּיפְּן וּוּגַּן בַּאַפְּאַלְן? טַוְיזְשַׁע מִיר אַ טּוּבָה, אַיִּיךְ

וועל אויפהונגגען מײַן היטל אויף אַ בויָם אָזֶן דָו וועט אויף דעם אוים-
שִׁים, וועל איך האבן אַ באָוויז, אויך זאג ניט קיין ליגן.

דעָר גוֹלָן חַטָּמָט דָעַם יַידָן צָוִילָב גַּעֲטָאָן אָזֶן אוֹיסְגַּעַשְׂסָן אַינְעָם
היטל אַיִּין מְאָל אָזֶן אַ צְוִוִּיתָמָל. דערנָאָךְ האָט דָעַר מְשׁוֹלָחָ אַוִּים-
גַּעֲטָאָן פָּוֹן זַיְקָ דַי קַאְפָּאָטָעָ אָזֶן גַּעֲבָעָטָן אוֹיסְשִׁים אַ פָּאָר לְעַכְּרָ אַיְּן
רַעֲכָטָן אַרְבָּל, דערנָאָךְ אוֹיךְ אַיְּן לִינְקָן אַרְבָּל, כְּדַי דָעַר באָוויז, זָאָל זַיְן
וּוְאָם שְׁטָאָרְקָעָר אָזֶן עַם זָאָל נִיטָּן בְּלִיבָּן קִיְּין בְּרַעְקָלְסָפָק. דָעַר
גוֹלָן האָט אַיִּם צָוִילָב גַּעֲטָאָן אָזֶן אַלְזָן גַּעֲשָׂאָסָן, אָזֶן דָעַר יַידָן האָט
אוֹיסְגַּעַשְׂסָן צָוָּעָטָן עַר זָאָל שִׁיןָן נָאָךְ אָזֶן נָאָךְ, בְּיוֹן דָעַר גוֹלָן האָט
אַיִּם גַּעַזְגָּט :

— איך וואָלָט עַמְּ דִיר גַּעֲטָאָן צָוִילָב אָזֶן נָאָךְ גַּעֲשָׂאָסָן, פָּאָרְוָאָסָן
ニיט ? נָאָךְ גַּלוּילָב מִיר, איך האָב שְׁוִין אוֹיסְגַּעַשְׂסָן דַי לְעַצְּטָעָ קוֹיָל.

— אוֹיךְ אַזְוִי — מַאֲכָתָ דָעַר מְשׁוֹלָחָ, וּוְאָם אַיְּן גַּעַוּעָן בְּמַבְּعָ
אַיִּד אַגְּבָר, אָזֶן דָעַר האָטָט שְׁוִין קִיְּין נִיטָּן, האָב איך פָּאָר דִיר טָעָר
קִיְּין מוֹרָאָ נִיט .

אָזֶן דָעַר יַידָן אַיְּן בְּאָפָּאָלָן דָעַמְּ גוֹלָן, אַיִּם גַּאנְצָן פִּין גַּעֲבָונְדָן אָזֶן
אַפְּגַּעַנוּמוּן צְרוּיקָ דָסָם גַּאנְצָעָ גַּעַלְטָ, אָזֶן אַיְּן זַיְקָ אַזְוּעָק וּוַיְוִיטָעָר אַיְּן
וּוְעָגָ בְּשָׁלוּם .

דָעַר גַּוִּישָׁעָר גוֹלָן לִיגְטָ גַּעֲבָונְדָן אָזֶן שְׁפִּיטָאָסָן אַיִּין שְׁרַעְקָלְעָבָן
כְּעָם :

— טָפוֹ, וּשְׂיָד מַאֲשֻׁעַנִּיק !

38. אַ וּוְעַקְסָל אוֹיף דָּרִי הַוְּנְדָעָרֶת רָובֶל

אַ גַּוִּי אַיִּין קְרָאנְקָ גַּעֲוָאָרָן אָזֶן האָט גַּעַהְאַלְמָן בְּיָם שְׁטָאָרְבָּן.
קִיְּין וּוַיְבָא אָזֶן קִינְדָעָר האָט עַר נִיט גַּעַהְאָטָם, קִיְּין נַעֲעַנְטָעָ קְרוּבִּים אוֹיךְ
נִיטָּן, האָט עַר אַגְּנָעָשְׁרִיבָן אַ צְוֹאָה, אַיְּן גַּאנְצָן פָּאָרְמָעָן לְאַזְטָ עַר
אַיְּבָעָר נָאָךְ זַיְן טָוִיט דַי דָרִי נַעֲעַנְטָעָ שְׁבָנִים זִינְעָ, מִיטָּן וּוּלְכָעָ עַר
הַאָט זַיְעָר פְּרִיאַנְדָלְעָעָ גַּעַלְבָטָ דַי לְעַצְּטָעָ יָאָרָן, אַיְּנָעָר אַ דִּיטְשָׁ, דָעַר
צְוּוִיטָעָר אַ רְוָם אָזֶן דָעַר דָרִיטָעָר אַ יַּדָּ, נָאָךְ אַיְּין זָאָךְ פָּאָרְלָאָגָנְטָ עַר
פָּוֹן זַיְיָ, אַזְיָ זַיְיָ זָאָלָן אַרְיִינְלִיגְיָן צָוָּ אַיִּין אַרְוֹן, אַיְּדָעָר מַעַן וּוְעָט אַיִּם
אַרְאָפְּלָאָזָן אַיִּין קְבָרָ, יַעֲדָעָר צָוָּ הַעַנְדָעָרְטָעָר .
דָעַר קְרָאנְקָעָר אַיִּין גַּעַשְׁטָאָרְבָּן. גַּעַהְאָט האָט עַר אַ שִׁינְעָ לְוֹוִיתָ,
וּוְיִיל עַר האָט אַיְּבָעָרְגָּעָלְאָזָט נָאָךְ זַיְקָ אַ פִּינְגָּעָם נַאָמָעָן, אָזֶן אַ סְּקָ קְרִימְטָן

און יידן זייןען נאכגעגאנגען. פארשטייט זיך, או די דריי שבנים, די יורשים זייןען האבן ניט געפעלט צוישן עולם.
 געקומען אויפן ביתה-הקרנות, מען דארף שווין אראפלאן דעם אָרְוֹן אַיּוֹ קָבֶּר, נִיְעֵן צַוְּדִי דָּרְיוִי שְׁכָנִים מְקִיּּוּם צַוְּיַיּוֹן דִּי צְוָאָה פְּנוּעָם גַּעֲשְׁתָּאָרְבָּעָנָם. אַמָּתָּה, סְ'אַיּוּ מַעְרֶת נִיט וְוִי גְּלָאת אַקָּפְּרִיוּזָאָךְ, אַיָּן קָבֶּר קָעֶן מֵעַן קִיּוּן גַּעַלְתַּן נִיט נְזַחֵן, נָאֵר דַּאַךְ אַצְוָאָה, מֹזְעַן הָאָלְטָן. דער ערשותער גויט-צֵוּ דער דַּיְתְּמַשְׂאָן לְיִגְּמַת אָרְיֵין אַהֲנָדָעָטָר מִיט גַּאְלָעָנָעָ מִטְבָּעוֹת, נָאֵךְ אִימָּס לְיִגְּמַת דער רּוּם אָרְיֵין אַהֲנָדָעָטָר מִיט פְּאַפְּרִיגָּעָלָט, צֻוּם סָופְּ גַּיִיט צַוְּדַעַר יִיּוֹן, גַּעַטְמָאָרוּם דַּי צְוָויָה הָהֲנָדָעָטָר. רֹכֶל אָוּן לְיִגְּמַת אָרְיֵין זַיְיָן אַוְקָמָל אַוְפְּגָנָצָעָ דַּרְיוִי הָהֲנָדָעָטָר.

39. אויסלערנען אַהוֹנְטָה רַיִדָּן

אַדָּרְפָּסְיַיִד, אַקְרְעַטְשְׁמָאָר, קוֹמֶטֶן פְּנוּעָם פְּרִיאָץ צַוְּיַיְךְ אָהָיִם מִיט אַמְשֹׁוֹנָה גְּרוּוֹן הָהֲוָטָה. פְּרִעָגָט אִים דָּאָס וּוּיְיָב, וּאוֹהֶה אַהֲטָה עֶרֶם פְּלוּזָה :
 צָעַם דַּעְרָתָאָפָּט אַזְּזַעְמָן מִן כָּלְבַּ ? דַּעְרָצִילְתַּעַר אִיר אַגָּנָצָעָ מעַשָּׁה :
 — דַּעַר דָּאַזְּקָעָר כָּלְבָּ אַיְזְוָן טָאָקָעָ דָּעַם פְּרִיצָם אָוְנְדוּזָעָרָנָם. אַיְזָה
 קָוָם הַיְיָנָט צַוְּאִים צַוְּנָעָמָן דַּי אַרְעָנָדָעָ פָּוָן אָוְנְדוּזָעָרָנָם קְרָעָתְשָׁמָעָ אַוִּיפָּ
 וּוּיְוְתָעָר, טְרָעָפָּה אִיךְ אַים הַיְפָשָׁלָעָדָעָ פָּאָרְקָנְאָקָט, וְוִי זַיְיָנְגַּעֲרָ אִין,
 אָוּן עֶרֶשְׁתִּיְאָט צַוְּזְוַר — קַעַנְסָטַה דַּאֲךְ אִים וּוָסָם פָּאָר אַמְּטוּרָפָעָר
 אַיָּזָה מִיט מַשְׁוֹגָעָנָעָ וּוּיְלָאָזָעָ קְאָפְּרִיוֹן — נִיט אָנְדָעָרָשָׁן נָאֵר אִיךְ וְאַל
 אוּסְמַלְעַרְנָעָן דָּעַם הַוֹּנְטָה זַיְיָנָעָם רְעֵדָן, וּוּטָעָר מִיר דַעְרָפָאָר אָפְּגַּעַבָּן דִּי
 אַרְעָנָדָעָ אָזָקְפִּיקָעָ גַּעַלְטָן, אָוּבָקָעָ נִיט — דַעְרָשִׁימָט עֶרֶם מִיר בָּאָלֶד
 אוּפָּפָן אַרְטָה וּוִי אַהוֹנָה. וּוּפְלָאָ אִיךְ הַאָב זַיְךְ נִיט גַּעַבְעָטָן בַּי אִים אָוּן
 גַּעַטְעָנָהָתָה, אָזְזַי אָזְזַי אַזְמַעְגָּלָעָבָעָ וְאָזָה, הַאָטָה גַּאֲרָ נִיט גַּעַהָאָלָפָן.
 „פָּאָר אַיִדָּן — הַאָטָה עֶרֶג עַשְׁרוֹגָן אַוִּיפָּ קָוָלוֹת — אַיְזָה נִיטָאָקָיָן אַוִּמָּ
 מַעֲגָלָעָבָעָ זַאָךְ ! אַיְדָה גַּעַפְנָמָט אַוִּיפָּ אַלְצָדִינָגָן אַפְּאָרָטָעָל !“ הָכְלָל, אִיךְ
 הַאָב אַרְיוִיסָגְּנוּזָעָן אָזְזַי קִיְּנָן בְּרִירָה נִיטָאָ, אָוּן אִיךְ הַאָב קָוִים זַיְךְ
 אוּסְמַגְּבָעָטָן בַּי אִים עֶרֶם זְאַל דָּעַם הַוֹּנְטָה מַיְטָגְעָבָן צַוְּמִיר אַהָיִם אַוִּיפָּ
 צְעַן יָאָר, וְוּלְאִיךְ שַׁוְּן אָין דַעַר צִוְּיָת אִים אוּסְמַלְעַרְנָעָן רְעֵדָן.
 — וּוּסָם הָאָסְטוֹ גַּעַטָּן, קְוּלָעָר אִינְגְּנָעָר ? — הַוּבִיט אָזְן דָּאָס
 וּוּיְבָאָ צַוְּדֵיְאָרָעָמָעָן — אָוּן צְעַן יָאָר וּוּטָעָר דָעַן הַעֲלָפָן דַעְרָצָוֹ ? אִיּוּדָר
 דַעַר דָּאַזְּקָעָר כָּלְבַּ וּוּטָעָר זַיְךְ אוּסְמַלְעַרְנָעָן רְעֵדָן, וּוּסָמוֹ גַּכְעָר זַיְךְ אָוּסָם־
 לעַרְנָעָן. בִּילָּן !

— דערוויל דארפטע ניט בילן, מײַן וויב — רופט זיך אָן דער
קרעטשמאָר — נישקעה, נאָרעלע, זאָרג ניט אָון זאל דיר נאָר דער
קָאָפּ ניט וויי טָאן. זוי ויכער, אָז אַין צעַן יאָר אָרוֹם ווועַט זַיְן אַיִּינַס
פָּונַן דַּי דַּרְיַי : אָדָעַר דַּעַר כָּלְבַּן ווועַט פָּגָן, אָדָעַר דַּעַר פְּרִיאַץ ווועַט פָּגָן,
אָדָעַר אַיךְ אַליַּין ווועל אָוּוּקְשְׁטָאָרְבָּן.

40. גַּיִּ דַּעַרְוּיִין !

אַין אַ שְׁמַעַטְלַ הַאֲטַז זַיְךְ אַפְּגַעַשְׁטַעַט אַוְתַּף אַ שְׁטִיקָל צִוְּיט אַ צִּירַק
פָּונַן חַיוֹת. אַין מָאֵל מַאֲכַת זַיְךְ דַּאָּרְטַה, אָז עַם שְׁפִּירִינְגַּט אַרוֹים אַ בָּעַר
פָּונַן זַיְן שְׁטִיגַן אָזָן לְאַזְוֹת זַיְךְ לְוִיפָּן אַיְבָּרָעָן שְׁמַעַטְלַ. בָּאַלְד אַין אַרוֹים
אַ בָּאָפְּעַל, אָז בָּאוּוּאָפְּנַטַּע פָּאַלְיִצְּיָאנְטַן זַיְךְ אָוּוּקְשְׁטָאָרְבָּן אַיְבָּרָד
גָּאָסַן אָזָן ווּעָרָפָן זַיְךְ עַם ווועַט אַנְטְּרָעָפָן דֻּעַם בָּעַר זַל אַיִּם אַוִּיפָּן
אַרְטַה דַּעַרְשִׁיםַן.

בָּאַגְּגָנְגַּט אַין יַד זַיְינְעַם אַ גּוֹטָן בָּרוּדָעַר אָזָן וְאַגְּטַ אַיִּם :

— ווּוִיסְטַ וּוּאָסַם, מָעַן דַּאָּרְטַה פָּונַן שְׁמַעַטְלַ וּוּאָסַם גִּיכָּר אַנְטְּלִוִּיפָּן.

— וּוּאָסַם אַיִּזְוִינְסָם ? — פְּרַעַנְגַּט יְעַנְעַר.

— וּוּאָסַם הַיִּסְטַ, דַּו הַאֲסַט גַּאֲרַ נִיטַ גַּעַהְעַרְטַ דַּי מַעַשְׁתַ מִיטַן
בָּעַר ?

— וּוּאָסַם-זְשַׁעַר אַיִּוֹ דַּי מַוְּרָא ? מָעַן דַּעַרְוּעַט פָּונַן ווּוִיטַנְסַ דֻּעַם
בָּעַר לוּיפָטַ מָעַן אַרְיַין אַיִּן שְׁטוּבַ.

— נִין, נִיטַ פָּאָרְן בָּעַר הַאֲבַ אַיךְ מַוְּרָא, נַאֲרַ פָּאָרְדַּי פָּאַלְיִצְּיָאנְטַן
וּוּאָסַם לוּיפָן אַרְוֹם אַיְבָּרָד דַּי גָּאָסַן צַוְּוֹנַן דֻּעַם בָּעַר.

— וּוּאָסַם הַאֲסַטַּו פָּאָרְדַּי מַוְּרָא, דַּו בִּיסְטַ דַּאֲרַ קִיְּין בָּעַר נִיטַ.

— אַיךְ ווּעַל דַּיְרַ זַגְּנַן : אַיְדָעַר זַוְּאָסַם, אַיְדָעַר ווּעַן, הַרְגַּעַט
מָעַן דַּעַרְוּיַל אַיְדַן, אָזָן דַּעַרְנַאָךְ גַּיִּ דַּעַרְוּיִין, אָז דַּו בִּיסְטַ נִיטַ קִיְּין
בָּעַר.

41. לִיְּבַּ-שְׁמַעַרְצַן

אַין מָאָסְקוּעַ אַוִּיפָּה דַּעַר גָּאָסַם זַיְינְעַן אַמְּאָל גַּעַשְׁתָּאָנְעַן אָזָן גַּעַ-
שְׁמוּעַסְטַ צַוְּיִי יַדְן, אַיְינְעַר פָּונַן זַיִּה הַאֲטַז גַּעַהְעַט אַגְּנָעַץ כְּשָׁרָן פָּאָסַם-
פָּאָרְטַ אָזָן דַּעַר אַנְדָעַרְעַר נִיטַ. דַּעַרְוּעַן זַיִּה ווּי אַ “נַּחֲזִירָאַטְעַל”
(אַ פָּאַלְיִצְּיִ-אַוִּיפָּעָר) לְאַזְוֹת זַיִּךְ זַיִּן גְּלִיְיךְ זַיִּן.

— וּוּאָסַם טָוָט מָעַן ? — וְאַגְּטַ דַּעַרְשָׁאָקַן דַּעַר נִיטַ-כְּשָׁרַעַר,
בְּלִיְיךְ ווּי דַי וְאַגְּטַ — אַיךְ בֵּין אַ פָּאַרְפָּאַלְעַנְעַר !

— איר רירט זיך ניט פונעם ארט — מאכט דער צויזיטער
און איך וועל זיך לאזן לויפן.
דער ייד נעמט געשווינד לויפן און דער נאזראטעל, פארשטייט
זיך, נאך אים. דערנאך שטעלט זיך דער ייד אפ און דער נאזראטעל
פאקט אים.

— זאג, א פאסטארט האסטו? — ניט ער ביינו א פרענץ דעם יידן.
דער ייד נעמט א羅ים געלאסן ווין פאם און באזוייזט אים. דער
נאזראטעל באטראקט דאס פאפריר און זעם, אzo ס'איו כשר אן א
שומ סירכא, פרענט ער פארוואנדערט דעם יידן:

— זאג, צו וואם פאר א רוח ביסטו אנטלאפן?
— וואם הייסט אנטלאפן? איך בין זיך גלאט געלאפן, וויל
איך ליעיד זיעער פון לייב-שמערץן, האט מיר דאקטאר געהייםן
טרינקען ביטער-וואסער און דערנאך מאכן באועונגגען און גיד
לויפן.

— יא, אבער דו האסט דאך געזען, אzo איך לוייף דיר נאך, פאר-
וואם האסטו זיך ניט אפגעשטעלט? — שרײיט דער נאזראטעל.
— פון וואנגען זאל איך ווינן? — מאכט דער ייד בתמיות —
איך האב געמיינט, אzo איר ליידט אויך גלייך מיט מיר, פון אוזעלכע
לייב-שמערץן און אייער דאקטאר האט איך אויך געהייםן דאס
אייגענען, צו טרינקען ביטער-וואסער און דערנאך לויפן.

42. וואוינרעדט

א רומישער ייד האט זיך משתדל געוווען דארט וואו מען באדראף,
צו באקומוון דאס רעכט אויף צו וואוינגען אויסער דער „יידישער
גרענערן“ אלם א בעל-מלאכה.

— וואם פאר א מלאה קענט איר עס? — פרענט אים דער
באאטער.

— איך קען מאכן טינט — ענטפערט דער ייד.
— טינט מאכן אויך אויך א מלאה? ווער קען עס ניט? איך
אפילו קען עס אויך.
— וואס-זשע מיינט איר, הער באאטער, האט איר דאך טאקו
אויך וואוינרעדט.

43. רַאכְבִּינָאָוּוִיטֵשׁ גַּעֲוֹוִיסֶן!

וּוּ עַם מַאכְתֵּזֶת זַיְד אַמְּלָל, אַיְזָנְגָעֶר אַיְדַּי רַאכְבִּינָאָוּוִיטֵשׁ גַּעַן-פָּאָרְוָן קִיּוֹן אָוִיסְלָאָנְד אַוִּיפָּה אַפְּרָעְמָדָן אָוִיסְלָעְנְדִישָׁן פָּאָס מִיטָּן נַאֲמָעָן רַוְּבִּינְשְׁטִיּוֹן. בַּיְיַי דַּעַר גַּרְעָנְגָעַץ, וּוּעַנְעַר שְׂטִיגָגָעֶר, נַעֲמַת מַעַן בַּיְיַי אַוְוָעַק דַּעַם פָּאָס, אַוְן דַּעְרָנָאָה, וּוּעַנְעַר קוּמָט אַפְּנָעָמָעַן וַיְיַי פָּאָס, פְּרָעָגַת מַעַן אַיִם וַיְיַי זַיְן פָּאָמְלִיעָן-נַאֲמָעָן אַיִם? דַּאְרָפָה זַיְד מַאֲכֵן עַר וְאַל גַּרְאָד פָּאָרְגָּעָם וּוּעַר הַיִּסְטָה אַיְצָט לְוַיַּת דַּעַם פָּאָס, קְרָאָצַט עַר זַיְד אַן קָאָפָה, טְרָאָכְתֵּם אַבְּיַסְלָן אַן זַאֲגָט:

— אַיְךְ הַיִּים... אַיְךְ הַיִּים... בָּאָלְדָוּעָל אַיְדַּי זַיְד דַּעְרָמָאָה-נָעָן... רַאכְבִּינָאָוּוִיטֵשׁ הַיִּים אַיְךְ גַּעֲוֹוִיסֶן!

44. פְּשָׁוֹט אַן אַנְטִיסְעָמִיט

אַיְינְמָלָל קוּמָט אַיְדַּי אַוִּיפָּה וְאַקְּזָאָל אַוְן וּוְילְקְרִיגְּן אַבְּיַלְעַט אַרְוִיסְצָנוֹגִין אַוִּיפָה דַּעַם פָּעָרְאָן וּוּיוֹזָט מַעַן אַיִם אַן, עַר וְאַל צָוְגִּין צָוָם אַוְוָטָמָט, וּוּאַס שְׂטִיטָה דַּאְרָטָן, אַרְיִינְנוֹוָאָרְפָּוָן אַחֲרָן פָּוָן אַוְיכָן אַיְן שְׁפָאָלָט אַרְיִין אַזְּלָבְּעָרְנָעַ צְעִינְ-קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ מַטְבָּעַ, וּוּעַט בָּאָלְדָה פָּוָן הַינְּטָן אַרְוִיסְפָּאָלָן אַבְּיַלְעַט. דַּעַר יִדְגִּיְתָ-צָוָן אַוְן טְרָאָכְתֵּם בַּיְיַי זַיְד : וְאַוְוָשְׁטִיט עַם גַּעֲשָׁרְבָּין אַיְן דַּעַר תּוֹרָה אַזְּ מַעַן מוֹזָה דַּוְקָא אַרְיִינְ-וְאָרְפָּוָן אַמְּבָעַ פָּוָן צָעַן, פָּאָרוֹאָס וְאַל מַעַן נִוְצָא זַיְן מִיטָה אַבְּיַסְלָן אַקְלָעְנָרָעַ, נַאֲרָפָה פָּוָן פִּנְפָה? נַעֲמַת עַר אַוְן וְאָרְפָּט אַרְיִין אַזְּלָבְּעָרְנָעַ פִּינְפָה קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ מַטְבָּעַ — אַוְן עַם גַּיִיט דַּעְרָפָה גַּאֲרָנִיט אַרְוָם.

— הַע — מַאֲכֵת עַר מִיטָה אַשְׁמִיכָל — בִּיסְטָה אַן אַיְינְגָעַשְׁפָּאָרָה-טָעַר, וּוּלְסָטָד דַּוְקָא צָעַן, נִיטָה וּוֹנְצִיקָעָר אַפְּרוֹתָה, נָוְלָאָזָן זַיְן וְוּדוֹ וּוּלְסָטָה, אַוְן טְשֻׁעָפָה זַיְד אָפָה.

אַוְן עַר נַעֲמַת נַאֲזָק אַזְּלָבְּעָרְנָעַ פִּינְפָה-קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ מַטְבָּעַ אַוְן וְאָרְפָּט אַרְיִין — אַוְן עַם גַּיִיט וּוּיְדָעָר גַּאֲרָנִיט אַרְוָם.

— נָזָן, וּוּאַס וּוּלְסָטָה אַיְצָט — טָעַנְחָתָה שָׂוִין דַּעַר יִדְגִּיט פָּאָרָה-דָּרָאָס — וּוּלְסָטָה נִיטָה אַנְדָעָרָשָׁה, אַפְּנָנִים, וּוּ נַאֲזָק פִּינְפָה קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ קְנָמָה פָּוָן מִיר, מִילָּא, וְאַל מִיְּנָס אַיְבָּרְגָּיִין. נַאֲזָק אַוְן לְאֹזֶן מִיר גַּעַמָּאָר.

עַר וְאָרְפָּט אַרְיִין אַזְּלָבְּעָרְנָעַ פִּינְפָה-קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ מַטְבָּעַ — אַוְן עַם הַעֲלָפָט אַלְעַז גַּאֲרָנִיט.

וּוּ דַעַר יִדְגִּיט דַּאְזָוִי פָּאָרוֹו אַנְדָעָרָת אַוְן קָאָכְתֵּזֶת זַיְד, קוּמָט צָוְגִּין אַגְּנוֹן, לְאַזָּות אַרְאָפָה אַיְן שְׁפָאָלָט אַיִן זְלָבְּעָרְנָעַ צָעַן. קָאָפְּיִקְעָדִיקָעַ מַטְבָּעַ, אַוְן בָּאָלְדָה שְׁפָרִינְגָּט אַרְוָים אַבְּיַסְלָן.

ווענדט זיך דער ייד צום גוי און בעט אים ער זאל זיין איזו
גוט און אים דערקלען די זאך : ווי קומט עם, וואס איצט פאר איזניע
צען קאפיקעם איזו אויפן שטעל ארטוים א בילעט און אים קאסט עס
שווין אפ גאנצע פופצן קאפיקעם און ער האט ניט באקומווען קיין
סימן אפילו פון א בילעט .
און דער ייד דערציילט אים, ווי איזו די מעשה איזו פארגעקוומען.
דער גוי האט אויסגעהערט און געענטפערט מיט א שמיביל :
— ס'איו גאנץ נאטירלעך . וואס הייסט, איר נעמט זיך מיט
דען דינגען ? ס'איו דאך מערד ניט ווי אן אויטאטמאט ...
— וואס דערציילט איר מיר מעשיות : אויטאטמאט-שמאט —
שלא Ngט אים איבער דער ייד שטארק אויפגעבראקט — האסטו דיר
אווטאטמאט ! ס'איו גאָר פשוט אן אנטיסעמעט, אט וואס ...

45. נאָר ניט געקומווען

א נאָדויראָטעל באָגעגענט צוּווֵי יידן אַין קיעוֹ, אַין יענער ציִיט
ווען יידן האָבן דאָרט ניט געטָאָרט וואָוינען, שטעלט ער זיך אַף אַין
ניט אַ פרעג אַיינעם פון זיך :
— ווען בִּיסְטוֹ אָחָעָר געקומווען ?
— ערשות היינט אַין דער פֶּרֶי — ענטפערט יענער .
— נו, אַין דו — פרעגט ער דעם צוּוִיתן .
— אַיך בֵּין נאָר גאָר ניט געקומווען .
— וואָס הייסט ?
— גאָר פשוט : אָז דער דאָזְקָעָר אַיז שווין אַין קיעוֹ עטְלָעַכְע
וואָבן הייסט דאס, היינט געקומווען .נו, אָז אַיך בֵּין טאָקָע היינט גע-
קומווען, הייסט עס דען ניט, נאָר אַזְחָשְׁבָּן, “נאָר ניט געקומווען” ...

46. פֿאָרוּוּעָרֶט

אין אַן אַיּוֹנְבָּאָן-זָוָּצָגָן זוּינָעַן געפָּאָרֶן צוֹוָאָמָעַן יידָן מיט
גויים. אַיְינָעַר פון די גויים האָט דעם גאנצָן וועג געהאָלְטָן אַין אַין
שיטן שוועבל אָז פָּעַד אַוִּיפָּה יידָן וועלְכָע זוּינָעַן אַזְוִינָעַ אָזְוַעְלָבָע,
וואָס גאָר אַין דער קאָרט שטִיטִיט . דערווויל האָט אַ יִיד, וואָס אַיז גע-
זעַמָּן בֵּין דער זוּיט, געגעָבָן אַ גענעָאַז, רופְּט זיך אַן צוֹ אַים יענער
גוי :

— וואם האסטו געעפנט אויפֿ מיר אזא מול? האסט, ווייזט אויס, שטארק חشك מיך איינזושילינגען?
— חלייה! — מאכט דער ייד — אונדווער תורה פאראוערט אונדו חיזיר עסן.

47. אויפֿ חידושים

א געוויסער אנטיסעמיט אויז געועטן צוישן און עולם מענטשן, קרייסטן און יידן, נעטט ער דערציאן מיט א החזפההדיין געלעכטער:
— איינגער א גוטער באקאנטער מײַינער אויז אויסגעוווען א וועלט, האט ער מיר איבערגעגעבן, איז איז ערגעץ ווית איז אפריקע איז פאָרגען א שטאָט אַזָּעָלָכָע, וואו עס געפינט זיך ניט קיין צוויי מינַי באשעפֿענישן. ניט קיין יידן און ניט קיין חזירים.
— ווייסט איר וואם — רופט זיך און איינגער פון די יידן — איך בין געפֿאַין אויפֿ א טיעערן איינפֿאָל: לאָמֵיר בִּיְדָע זיך אָוּעָקָע לאיין אהין, ווועט מען אויפֿ אונדו לוייפֿן קוקן ווי אויפֿ חידושים.

48. רעכטע און לנקי

— א יידישן רָאַבְּינֶעָר אֵין דִּוִּיטְשָׁלָאָנד האט מען אֵין מָאָל אָפְּרָעָג גַּעֲטָאָן:
— וואם איז די מעשה וואם בי יידן געפֿינען זיך תמאיד איזו פִּיל לִיְנָקָע?
— דאמ איז דערפֿאָר — האט דער רָאַבְּינֶעָר גַּעֲנְטְּפָעָר — וואם יידן האבן ניט קיין רַעֲכָטָע.

49. "שלא עשי"

א פרײַץ האט געפֿרָעָגט א יידן:
— פָּאַרְוּאָם עַפְּעַמְּ אַחֲבָן אַיְיָרָע יַיְדָן אָזְוִי פִּינְט אָונְדוֹ גּוּיִים,
אוֹ דַעַר יַיְד דָאַנְקָט אָוֹן לְוִיכְבָּט גַּאַט אַלְעָאָן דַעַר פְּרִי „שְׁלָא עֲשֵׂנִי גּוּי”?
דַעַר יַיְד האט לאָגָג ניט גַּעֲטְרָאָכָט אָוֹן בָּאָלָד גַּעֲנְטְּפָעָר:
— אָונְדוֹעָרָע וּוַיְיָבָעָר אַחֲבָן מִיר גּוּוּיִם ניט פִּינְט, פּוֹנְדָעָסְטָה
וּוְעָגָן זָאָגָט אָזְיך יַעֲדָעָר יַיְד אַלְעָאָג „שְׁלָא עֲשֵׂנִי אָשָׁה.”.

50. קען זיין פנים ניט אנטוקון

א יידישער זעלנער בשעת מלמה, ווען זיין פאלק האט זיך
באדראפט באונגענען מיטן שונא, אויז ער אנטלאפֿן פונעם פראנט.
דענאר או מ'האט אים געכאפט אוון דער פאלקאונגיק האט אים גע-
נומען זידלען, וואס ער האט פארגעסן די شبעה צו דינען געטריי
דעם קיסר, האט ער אָפְגַעַנְטֶפְעַרְט מיט אָגַנְץ עַרְנַסְטַע מֵינְעַ :
— איך בין אָטְרַיְיךְ זעלנער אוון די שבעה מיינע האב איך
ויט געבראכּן; דאס וואס איך בין אַנְטְלַאַפְּן אויז נאָר דערפֿאָר וואס
איך האב אווי פֿיַינְט דעם שונא, אויז איך קען זיין פֿנְס ניט אָנְקֻוֹן.

51. אָפְרִילְעַכְעַ אָפְעַרְעַ

דער באַרְיְמַטְעַר קַאֲמְפָאַזְיַתָּר מאַרְבַּעַר האט זיך אַמְּאַל גַּע-
ווענדט צום געווימּן הומְאַרְיִסְטְּ סַפְּרוּר ער זאל אַים אַפְּן אַרְיִיסְזַגְּן
אָמיינונג אַיבַּעַר די אָפְעַרְעַם זיינַע.
— קיין גְּרוּסְעַר מבִּין אִינְגְּנַטְלְעַד אוֹפְּ מְזַוִּיק בֵּין איך נִיט —
האט סַפְּרוּר געענטפֶּעֶרט, נאָר דאס קען איך אוֹיךְ יָאָזְעַן באַשְׁטִימַט,
או די פְּרִילְעַכְמַטְעַ פָּוֹן אַלְעַ, האַלְט אַיךְ, אוֹזְוֹן די אָפְעַרְעַ „הַגְּעַנְגָּטַן“. —
— גַּעֲוִוִּים די פְּרִילְעַכְמַטְעַ — מַאֲכָתְדַעַר זיך דער קַאֲמְפָאַזְיַתָּר.
דער אָפְעַרְעַ קּוֹמְטַאִוִּים, אוֹזְוֹוּמְיַסְעַט אַינְגַּעַר דעם אַנְדַעַר,
אוֹן אָזְדַעַר מַאֲכָתְדַעַר זיך דעם מְזַוִּיק.

52. אָשָׁאָד !

אוֹפְּ אָוְאַקְזָאָל אַיְן רַוְסְלַאָנְדַע האט שְׁפַאַצִּירָט אָרוּסְיְשָׁעַר גַּע-
נְעַרְאַל מִיט אָגְרוֹסְן הַוְנַט אַוְן יַעֲדָעַס מַאְל וְעַן ער אוֹזְעַנְגַּעַן
פְּאָרְבִּי אָיִדְישַׁן סְטוֹדְעַנְט, וואס אוֹזְגַּעַזְעַט דָּאַרְט אוֹפְּ אָבָּאָן,
האט ער אָגְלָעַט גַּעַטְאַן דעם קלְב זְיַינְעַם, רַוְפְּנִידִיק אַים דֻּרְבִּי
„מַאַשְׁקָעַלִי“. דער סְטוֹדְעַנְט פְּלָעַגְט בשַׁעַת-מַעַשְׁתָּה מַאֲכָן אָמיינַע
מִיט אָשְׁמַיְיכְלַע פָּוֹן אַיְינְעַם וואס באַדְיוּרָט עַפְעַם אוֹן דַעַרְצָו זְגַּן :
— זְשָׁאָל, זְשָׁאָל (שְׁאָדָע, שְׁאָדָע).

דער גַּעַנְגַּעַל אוֹזְגַּעַרְיךְ צוֹ נִיגְעַרְיךְ צוֹ וּוֹיסְן, וואס מִינְטַע דַעַר-
מִיט דַעַר יִדְיְשָׁעַר סְטוֹדְעַנְט, טוֹט ער אַים אָפְרָעַג : טַשְׁעוֹוֹאָטְעַבְעַן,
זְשָׁוַה, זְשָׁאָל (וּוָסְמַח אַיְזָה דִיר, יִדְ, אָשָׁאָד ?).

— געווים איז א שאָד — מאכט דער סטודענט מיטן זעלביין
שמעיכל — איז גרויסער כלב... ווען ער הייסט נט „מאשקאַט“ נאָר
„איוֹצָן“ וואָלט ער דאָר גאָר גריינְג בעקענט ווערן אַ גענעראל.

53. אַ שאָד וואָס אַ יידישער נאָמען

אַ رب איז אַמָּל געפֿאָרֶן אוֹפִּין אייזנְבָּאָן אָונְ אַקְעָנוּ אִים אַיז
געוּסָן אַ גענעראל מיט אַ גרויסָן כלב, וועלכָּן ער האָט גערופֿן
„איַצְקָאַ“. —

— ווי געפֿעלט אַיְיךְ, רַבִּי — זאגַט דער גענעראל דעם رب
דער הוֹנְטָמִינְעָר?

— אַ פִּינְעָר הוֹנְטָמִינְעָר, מעַן קָעֵן נִשְׁתָּחַט וְאַגְּנָן — עַנְטְּפָעָרֶת דער
רַב — אַבְּעָר שָׁאָדָע ווָסָם ער הייסט אַ יִדְיָשָׂן נאָמען.

— וואָס הייסט, פֿאָרְקָעָרט!

— פֿאָרְשְׁטִיטִיט אַיר, דער יידישער נאָמען ווּעַט אִים שְׁטָעָרָן
צּוּ ווערָן אַ גענעראל.

54. אוֹיפּ אַיְיעָר חַתּוֹנָה

דער גרויסער פֿילְאָסָף מְשָׁה מענדעלסָאָן אַיז געווּן אַמָּל
געלאָדָן אוֹיפּ אַ מְאַלְצִיּוֹת צּוּ אַיְינָעָם פָּוּן דִּי דִיְתְּשָׁע פֿרִינְצָן. גַּעוּצָט
הָאָט מעַן אִס אַיְוףּ אַ בְּכָבוֹדִיקָּן פְּלָאָז, צוֹוִישָׁן צְוִוִּילְעָכָּע,
אַ קָּאַטוּיְילִישָׁן אָונְ אַ פֿרָאַטְעַסְטָאַנְטִיּוֹשָׁן, נאָר מְאַכְּלִים הָאָט מעַן אִים
דֻּרְאָלָאנְגָּט בָּאוֹנוֹנְדָּעָרָע, ווַיְיַלְמַהְאָט גַּעֲוָוָסָט אָז קוֹיְינָן טְרִיפָּהָם עַסְטָט
ער נִשְׁתָּחַט. בַּיּוֹם עַסְטָרְוָט וַיְזַהַּר אַן דער קָאַטוּיְילִישָׁר גַּיְסְטְּלָעְכָּעָר צּוּ
יִדְיָשָׂן פֿילְאָסָף :

לִיבָּעָר הָעָר פֿילְאָסָף, וועַן ווּעַט אַיר שְׁוִין מַעֲגָן עַסְטָרְוָט אַונְדוּ
צְהַזְּמָעָן דִּי זַעֲלִיבְּקָעָן מְאַכְּלִים?
— אוֹיפּ אַיְיעָר חַתּוֹנָה — עַנְטְּפָעָרֶת מענדעלסָאָן קוֹרֵץ אָונְ
שְׁאָרָף.

55. מִיר האָבָן דִּי מִילְיאָנָעָן

אַין דער צִוְּיט וועַן אַין דִּיְתְּשָׁלָאָנד הָאָט זַיְךְ אַנְגָּעוּהוּבָן צּוּ פֿאָרָ-
שָׁאָרָפָן דער יִדְנָהָאָם, אַיז דער גַּעֲוִיסָעָר אַנְטִיסָעָמִיט, דער פֿאָסְטָאָר
שְׁטָעָקָעָר, גַּעֲשְׁטָאָנָעָן אָונְ גַּעֲפְּרָעְדִּיקָּט פֿאָר זַיְינָעָם אַ קְלִינוּעָם עַולְמָ:

— קוקט ניט דערויף — זאגט ער — וואס מיר זייןען דא איצט
וינציך; פיל, זיעדר פיל זייןען מיטן האבן מיט אונדז, און מיר
מעגן זאגן, איז מיר האבן אונדזערע טויזנטער און צענטיזנטער.
רופא זיך אפ איינער איז, וואס איז געתשטיינען דערבי:
— און מיר, הער פאסטאר, האבן די מיליאנען!

56. דריי קשיות

א גלח האט א וויכוח געהאט מיט א יידן. פרעגט ער אים דריי

קשיות:

— ערשטנס, פארוואס זאגן יידן אין זיעדרע תפילות „אלחי
אברהם אלחי יצחק ואלחי יעקב“ און ניט „אלחי משה“; משה איז
דאך ביי יידן גערעכנט פארן גרעטען געלעכן מאן?
צוויתנס, אויב יידן זייןען ווירקלע אועלכע החובבים בי
גאט, ווי זיי זאגן, פארוואס זייןען זיי אזי ארעם און דערשלאנן,
אין דער צייט וואס די גוים זייןען רייך און עם לעבט זיך זיי אזי
גוט?

דריתנס, פארוואס איזילט זיך אזי דער ייד אויסצונגען זיין
טאכטער פאך דער צייט, ווען זיי נאך במעט א קינד, איז עם דען
ニיט משונה און ווילד?

דער ייד האט אים גענטפערט אויפט אלע דריי קשיות:
— „אלחי משה“ זאגן יידן ניט דערפֿאָר, וויל דער גרויסע
משה האט אויף זיך געהאט א גרויסן פלאָק: ער האט א גלח געהאט
פאָר א שוער.

גויים זייןען רייך דערפֿאָר, וויל זיעדר גאט איז געתשטיין, האבן
זוי באָקומוּן אַ רַיְכָּע יְרֹשָׁה; דער יידישער גאט אַבער לעבט און
יידן זי-ען ניט קיין יורשים.
און דאם וואס אַ יְדָכָּפָּט זיך חתונה צו מאָכָּן די טאכטער
זייןען, נעטט זיך דערפֿון, וואס ער פְּילָט גוט, אַ צּוֹלֵב אַיִן אלטע
מוֹיד האָבָּן יידן צְרוֹת עַדְהִוּם.

57. אַן עַוְשָׂרָס זָוָן

א קאָרדינאָל, דערציוּלָט מען, האט זיך איז מאָל געווענדט
צום געוויסן פראָגער רב מיט אַזָּאָ שאָלה:
— וויבאָלד אַיר יידן גלויבט שטארק אַין גאט, ווי קומט עט

אייר זאלט ניט גלויכן אין גאטסן זון ; געווינגלער, האט דאך א גרויסן
עוישרט א זון קראדית צוליב דעם פאטער ?
— אמת טאקע — האט דער פראגער רב דערויף גענטפערט
— אבער ווי איזו, פרעגת זיך, קען מען געטרויין דעם זון פון איזאָט
עישר, וואָס ווועט קיין מאָל ניט שטאָרבַּן ?

58. מײַן גאָט איז געליבן לעבן !

אַ ייד האט געווואוינט אין שכנות מיט אַ גוי, אַ הויז לעבן אַ הויז,
מאָכט זיך אַיִינמֶל בִּינְאָכֶט אַ שְׁרָפָה אָוֹן בִּידְעַה חִיּוּזָר זַיְנְעָן אַוּוּקָ
מייטן פִּיעָר. אַוִיפָּה מַאֲרָגָן בָּאָגָעָנָן זיך בִּידְעַה אַפְּגָעָרָעָטָע, דָּעָר
גּוֹי גִּימָט אָרוּם ווי אָן אַ קָּאָפֶן דָּעָר יִד אַיז רְוַיָּק אָוֹן לעבעדֵיק
גְּלִיךְ ווי פְּרִיעָר.
— אַיך קָוָק אַוִיפָּה דִּיר אָוֹן ווּאוֹנְדָעָר זיך — זַאנְטָ דָעָר גּוֹי צָום
יִידָּן — אַיך בֵּין גַּעֲוָאָרָן אָוֹים מַעֲנְטָש, אָוֹן דִּיר, ווּוִיזָּטָאָוִים, הִיבְּכָת
דָעָר אַוְמְגָלִיךְ גָּאָר נִיט אָן צָו אָרְן !
— וואָס גְּלִיכְסָטוּ מִיךְ צָו דִּיר ? — עַנְטְּפָעָרָט דָעָר יִד — בִּי
דִּיר אַין שְׂטוּב אַיז פָּאָרָבָעָט גַּעֲוָאָרָן דִּידָן גָּאָט אַיך ; מִינְן גָּאָט
אַבעָר אַיז גַּעֲלִיבָן לעבן !

59. אַיך ווּוִיס נִיט ?

אין אַ שְׂטָאָט אָוֹן דִּיְתְּשָׁלָאָנד האט אַמָּלְדָעָר בִּישָׁאָפָּ אַרוּוִים-
גַּעַלְאָזָט אַ גְּנוּרָה, אָז דִּי יִידָן מַוּן שִׁיקָּן אַיִינָנָם פָּוּן ווי אַין אַבָּשְׁטִימָטָן
טָאגָג כְּדִי צָו הָאָכָּן אַ ווִיכּוֹחַ מִיט אַ גַּעֲוָוִסָּן גְּלָחָ, אַ גְּרוּסָרָרָ קָעָנָר
פָּוּן בִּיכְלָ, וּוּנְן אַמְוֹנָהִיאָצָן. דָעָר ווִיכּוֹחַ ווּועַט פָּאָרָקָומָעָן עַפְנְטָלָעָךְ
אוּפִּין מַאֲרָק פָּאָרָן גַּאנְצָן עַולְמָן. אָוֹן דָעָר פָּוּן דִּי צְוּוִי, וואָס ווּועַט בְּלִיבָן
בָּאָזְוָגָט ווּועַט עַם אִים קָאָסְטָן דָאָס לְעֵבָן. אַ גְּרוּסָע אִימָה אַיז גַּעַפְאָלָן
אוּפִּיךְ דִּי יִידָן, מַהְאָט גּוֹרְתָּעָת גַּעֲוָוָן אָוֹן בִּיתְ-דִּידָן האט גַּעַלְאָזָט
אוּסְרוֹפָן, אָז ווּעָרָ פָּוּן דִּי יִידָן עַם קָעָן אָוֹן ווּילָ פִּירָן דָעָם ווִיכּוֹחַ מַיְטָן
נְלָחָ זָאָל בָּאָלָד קָוָמָעָן אָוֹן זיךְ מַעְלָדוֹן בַּיִּם רְבָן. פָּוּן אַלְעָ יִידָן אַבעָר
הָאָט זיךְ אַרוֹזִיסְגָּעָרָפָן נָאָר אַיז שְׁנִיְּדָעָר. דִּי זָאָט האט אַפְּיָלוּ נִיט
שְׂטָאָרָק גַּעַפְאָסָט אַרוֹזִיסְצִוְשְׁטָעָלָן פָּוּן יִידָן אַזְאָט פָּאָרָשָׁוִין, נָאָר וואָס
קָעָן מעַן מַאֲכָן ? קִין אַנְדָעָרָה האט זיךְ פָּאָרָט נִיט גַּעַפְוָנָעָן, וואָס
זָאָל ווּעָלָן אַיִינְשָׁטָעָלָן זיךְ דָאָס לְעֵבָן, אָוֹן דָעָר שְׁנִיְּדָעָר אַיז גְּרִיאִיט
אוּמְצָזְקָוָמָעָן אוּפָּה קִידּוּשָׁ-הַשָּׁם.

דער באשטייטער טאג איז געקומען, אלע האבן זיך פארזאלט
אויפן מאرك-פלאן לוייט דעם ביישפם באפעל. דער ביישפֿ ווענדט
זיך צום יידישן פֿאָרְשְׁטִיעָר, ער זאל אַנהויבּן דעם וויכוח. פרעגט
דער שניידער דעם גלח :
 — פֿריַעַר פֿון אלֶין זאגט, אַוְיבּ אַיר זענט אַזְאָךְ קענער, וואָס
הייסט אויףּ לשׂוֹן-קוֹדֵשׁ „לא יְדֻעַתִּי“?
 — אַיךְ האָבּ נִיט גַּעֲוָוָסֶט — עַנְטְּפָעַרְטָה דער גלח — דאס
הייסט : אַיךְ ווֹוִים נִיט.
 — אָהָא ! — שְׁרִירְתְּ-אָוִוִּים דער שניידער מִיט אַ קּוֹל פֿון נְצָחוֹן,
ער פרעגט צום צוֹוִוִיטְן מָאָל אָוּן צום דְּרִיטְן מָאָל, אָוּן דער גלח ענטָּא
פָעַרְטָה אלֶין : „אַיךְ ווֹוִים נִיט.“
 דער ביישפֿ חָאָט גַּעֲהַעַרטָה, אָז דער גלח אָזְאָךְ זיך אַלְיַיְן מְודָה,
אוּ ער ווֹוִים נִיט, האָטְטָה ער בְּאַלְדָּעַטְן אַפְּשַׁטְּעַלְן דעם וויכוח.
דעם גלח האָטְטָה מעָן גַּעֲטָאָן זִיּוֹן פְּמָקָה, אָוּן די יִידְן זַיְינְעָן גַּעֲגַנְגָּעָן
אָהָיִים מִיט גַּרְוִוִּים שְׁמָהָה.
 מִיט גַּרְוִוִּים כְּבוֹד האָטְטָה מעָן גַּעֲפִירְטָה דעם שניידער צום רבּ, פרעגט
אִים דער רבּ, ווי אַזְוִי אָזְאָן ער עם גַּעֲפָאָלְן אַזְאָךְ שְׁפִיצְלָה צוֹ מְנַצָּח
זִיּוֹן דעם גלח ?
 — אַיךְ וּוְעַל אַיךְ זָאנָן, רַבִּי — עַנְטְּפָעַרְטָה דער שניידער — אַוְיףּ
„אַל יְדֻעַתִּי“ האָבּ אַיךְ גַּעַזְעָן, אָז דער טִוְּתְּשִׁ-חוֹמֵשׁ מַאֲכָתְּ „אַיךְ ווֹוִים
נִיטְן“, נָנָן, האָבּ אַיךְ מִיר גַּעֲטְרָאָכְטָה : וּוּבְאָלְדָּעַטְן דער הַיְלִיקָרְטָה
חוֹמֵשׁ אַלְיַיְן זָאנְטָה דְּרוֹוִוִּיפּ „אַיךְ ווֹוִים נִיטְן“, וּוּעַט דער דְּזַיְוקָרְעָרְטָה
טְמָא גַּעֲוָוָים נִיטְן ווֹוִוָּן ...

60. צוֹוִי שׂוֹתָפִים

איינמאָל אָזְאָן אַפְּרִיעַן צְגַעַשְׁטָאָנָעָן צוֹ זִיּוֹן אַרְעַנְדָּאָר, נִיט
אנְדָעַרְשָׁה ער זאל גַּלוֹזְבָּן אַין אלֶין זואָס ווּעַרטָה דְּעַרְצִיְּלָתְּ אַין עַוְוָאנָן-
גַּעַלְיוֹם. דער יִיד זַעַט אָז דער פֿרִיעַן שְׁטִיטָה נִיט אַפְּ פֿון אִים, רַוְּפָט
ער זיך אָז :
 — יָאָ, ס' אָזְאָן גַּעֲמַאָכְטָה, נַאֲרַ אַיךְ מוֹזְמַרְפּ זִיּוֹן דְּעַרְצָוּ מִיְּנָנָעָם
אַשְׁוֹתָףּ, מִיט וּוּלְכָן אַיךְ האָנְגָּלְשָׁן שְׂוִין אַסְּרָאָרְן.
 דער פֿרִיעַן אָזְאָן אַוְיףּ דעם אַיְינְגַּעַגְּנָעָן. אַוְיףּ מַאֲרָגְן קּוֹמְטָה דער
יִיד מִיטְן קְרִימְטְּלָעָן שׂוֹתָףּ צום פֿרִיעַן אָזְאָן זָאנְטָה :
 — הַעֲרָזְשָׁעַ, פֿרִיעַן, ווי אַיר ווּוִיסְטָה, זַיְינְעָן מִיר בִּיְדָעְ צוֹוִי

גלאיכע שותפים, וועל איך איזט מיט אים אט דעם נייעם עסק אויך מאכן האלב אויף האלב : איז מרום איז געווען אט בתולה — דאס גלויב איך, און די צויזיטע העלפט איז זי האט געהאט יאסטען פון רוח הקדוש — דאס גלויבט מײַן שותפ ; איז ייעזום מיט 40 תלמידים זייןען געווען הונגעריך — דאס גלויב איך, און איז זי האבן זיך מיט דריינ ברויט אַלע זאט אַנגגעגעטן — דאס גלויבט מײַן שותפ ; איז מען האט ייעזום געקריזיקט — דאס גלויב איך, און איז ער איז דערנאך ווידער לעבעדייך געווארן און אַרײַף אויפּן הימל — דאס גלויבט מײַן שותפ.

61. גאט אין הימל

דער לובליגער מגיד ר' בעריש האלפערין איז געווען אין תפיסה פאר עפעם אַ בלכול וואמ מ'האט אויַף אים אויסגעטראכט. מיט גרים השתדרות האט ער געפּעלט מ'זאל אים לאזן האלטן ביַיך טלית און תפילן צום דאָוונען. און געדאָוונט האט ער תמייד הויך אויף אַ קול. דער עלטסטער פון תפיסה האט עם נישט געוואָלט ליידן. פרעט ער אים אַמְּלָא !
— פֿאַרְוּאָס שְׁרִיסְטּוֹ אַזְוֵי אויף קולות בשעת דין תפילה פאר גאנט ?

— אַזְוֵי דאָוונען מיר יידן — ענטפּערט ער.
— קענט איר דען ניט — פרעט אים ווידער דער עלטסטער — דאָוונען שטיל ווי מיר ?
— די מעשה איז — ענטפּערט דער מגיד — איר האט אייעדר גאנט גאָר נאָענט אויף דער ואָנטן, קענט איר דאָוונען שטיל ; אונדזער גאנט אַכְבָּר איז גאנץ הויך, אויפּן זיבעטן הימל, מזון מיר דאָוונען הויך אויף אַ קול.

62. ער פֿאַרְשְׁטִיט בָּאַלְד

אַ רְוִסְיֻעָר אָונְטָעָר-אָפְּיצִיר האט געלערנט אַ חברה רעקרוטן מאָרְשִׁירן.
— ווען איך וועל זאגן אַיִּינָס, צוֹוִי, דְּרִיִּי, שְׂטָעָלֶט פֿאַרְאָוִים די לינקע פּוֹס אַון מאָרְשִׁירן.
ווי דער אָונְטָעָר-אָפְּיצִיר האט דערנאָך גענומען זאגן "איַינָס"

כאמפט א יידישער רעקרוט און הויבט-אן מארשין. צענרייט זיך
אויף אים דער אונטער-אפיקער:

— איך האב דאך געזאגט, אז איך דארף פריינר זאגן: אײַנס,
צווויי, דריי!

— יא, — ענטפערט דער יידישער רעקרוט — וואם גלייכט
אייר אבער מיר צו זיין? די גראבע פוויירס פארשטייען ניט און
מוון ווארטן בייז אייר זאגט „דרוי“. איך אבער פארשטיי באלאד
וואם אייר מײַנט, גלייך ווי איך הער „אײַנס“.

63. וואם איז דא דער חידוש?

געועען א ייד א למדן וואם זיצט טאג און נאכט אין קלוייז און
לערנט און ווים ניט און וויל ניט וויסן פון קיין צורת-טמבע. די
פרנס-געבערין איז געווינלעך די פלונית זיינע, וועלכע האט זיך אייר
אייגנגס אין מאָרָק א געוועלבל און ציט דערפּון די חיונה פֿאָר דער
גאנצעער שטוב, איז איז זי ווארגט פֿאָר עולְס-הזה און ער פֿאָר עולְס-
הבא.

נאר איז מאָל איז וואָך זונטיק, וווען ס'אייז אַ מאָרָק-טָאג און
עם קומיען-אן פון אלע אַרוֹמִיקָע דערפּער פֿוּיעָרִים און פֿוּיעָרֶטּעָם
אויף קוייפּן און פֿאָרְקוּפּן, דעםאלט מוז דער מאָן אַוועְקלָעָגָן איז אַ
זוּיט דאס לערנען איז אויך קומען איז געוועלבל, ניט חיליה, אויף
העלפּן צום פְּדיַן, נאר גלאָט איז צו זיין אַ שׁוּמָר און אַכְטָוָנָג גַּעֲבָן
אויף די גוּוִים, מען זאל ניט אַינָּעָם טומל עפּעָם גַּעֲמָעָן און אַוועְקָעָ-
לְקָחָעָנָעָן.

זיצט ער איז איז מאָל איז אַ זונטיק און זעט ווי אַ גוּ שְׁלַעַפְּט
אַ פְּעַקֵּל פון געוועלבל. קוּקָט ער און שווינט, גלייך ווי ער געהער
זו אים ניט אַן.

דערזעט עם אבער די אשט-היל און פֿאָלָט-אן אוּפּן מאָן מיט
קְוָלוֹת:

— וואם זיצטטו ווי אַ גּוֹלָם? זעט ווי דער ערל האָלָט בְּיִם
גַּבְעָנָעָן . . .

— נו, נו, — מאָכָט ער קָאַלְטָבּוֹטִיק — וואם לאָזָט ער מיר
דאָ העָרָן? וואָלָט דער רב, חמ וחלילָה, גענוּמָעָן עפּעָם פרעומָדָם,
וואָלָט געועען אוּפּ וואם זיך צו חִידּוֹשָׁן, אַבעָר איז אַ גוּ, להבדִיל,
וויל עפּעָם אַוועְקלְקָחָעָן — וואם איז דאָ דער חידוש?

א. צוגאָב 64.

א בישאָפַח האָט אַמְּמָל אַרְוִיסְגָּעָלָאָזֶט אַבָּאָפָעַל, אָז דִּי יַידָּן זָאַלָּן אַין דָּרְיוִי טָעַג אַרְוָם שִׁיקָּן צֹ אִים אַיְינָעָם פָּוּן זַיִּי, עָרְ וְאַל מִיט אִים פְּרִירָן אַ וְוִיכָּה מְכָּה זַיְעָר אַמְּנוֹנָה, אָוֹן אַוְיבָּ דָּעַר יַיְדִּישָׁר שְׁלִיחָה וּוּטָ נִיט וּוּסְפָּן צֹ עַנְטָפָעָרָן אַוְיפָּ זַיְנָעָ שָׁאָלוֹת, וּוּלְאָן אַלְעָ יַידָּן זַיִּקְ מָזָן אַוְיסָפָן שְׁמָדָן. דִּי דָּרְיוִי טָעַג האָבָּן אַלְעָ יַידָּן גַּעֲפָסָט אָוֹן תָּפִילָה גַּעֲטָאָן צֹ גָּאָט, עָרְ וְאַל זַיִּי בִּוּשָׁטְיָה אָיִן דָּעַר נִוְּיָּת אָוֹן אַרְוִיסְהָעָלָפָן פָּוּן דָּעַר גַּרְוִיסְעָרָ צְרָה — נַאֲרָ נְעַמְּנָן אַוְיפָּ זַיִּקְ צֹ גַּיְינָן אַוְיפָּ אַ וְוִיכָּה מִיטָּן בִּישָׁאָפַח האָט קִיְּגָנָעָר נִיט גַּעֲוָאָלָט. צֹום סְוּפָה האָט זַיִּקְ אַרְוִיסְגָּעָרָפָן אַ פְּשָׁוּטָעָר בָּעֵל-עֲגָלָה :

— רְבוּתָנוּ, אַיךְ בֵּין גְּרִיאָת צֹ גַּיְינָן, שִׁיקָּטָ מִיר. וּוּלְ אַיךְ מִיטָּ גָּאָטָם הַיְּלָף דָּעַם רְשָׁעָ מְנַצָּחָ זַיִּן — אַיזְ גַּעֲוָוִים גָּוָט ; אַוְיבָּ נִיט חִילִילָה, קַעַטְנָ אַיר זַאֲגָן, אָזְ מְנַצָּחָ זַיִּן אַ בָּעֵל-עֲגָלָה אַיזְ קִיְּן קְוָנִץ נִיט, אָזְ אַיר וּוּטָ שִׁיקָּן אַן אַנְדָּעָרָן.

יַידָּן האָבָּן קִיְּן אַנְדָּעָר בְּרוּרָה נִיט גַּעֲהָאָט אָוֹן גַּעֲמוֹת דָּעָרוּפָ בָּאַשְׁטִינָן.

אוֹ דָּעַר בִּישָׁאָפַח האָט דָּעָרוֹעָן וּוּעָר סְאִיזְ גַּעֲקוּמָעָן מִיט אִים אָיִן נְאַמְּנָן פָּוּן דִּי יַידָּן אַ וְוִיכָּה צֹ האָבָּן, רְופָט עָרְ זַיִּקְ אַן צֹום יַיְדִּישָׁן : שלִיחָה מִיט אַ שְׁמַיְיכָל :

— הָעָר נַאֲרָ אָוּמָן, מַאְשָׁקָעָן, וּוּאַסְ אַיךְ וּוּלְ דִיר זַאֲגָן : דָו קַעַנְסָט מִינְעָן צְוּוֹי שְׂוֹאָרָצָעָ פָּעָרָד, בָּאַקְוּמָסָטוּ זַיִּ פָּוּן מִיר אַ מְתָהָנָה, אַוְיבָּ דָו וּוּסְטָ דָעַר עַרְשָׁטָעָר מִיטָּן פְּרִיְעָן וּוּילָן פָּאָרְבִּיְטָן דִּיְיָן יַיְדִּישָׁעָ רַעֲלִיגְיָעָ אַוְיפָּ אַונְדוּזָעָרָע .

— אַיךְ בָּעַט דָעַם הָעָר בִּישָׁאָפַח מִיךְ אַוְיסְצָהָעָרָן אַ פָּאָר וּוּעָר טָעָר — רְופָט זַיִּקְ אַן דָעַר בָּעֵל-עֲגָלָה — גַּעֲהָאָט האָבָּן אַיךְ אַ טָּאָטָן, אַוְיךְ אַ פְּשָׁוּטָעָר בָּעֵל-עֲגָלָה, נַאֲרָ אַלְעָ האָבָּן אִים גַּעֲהָאָלָטָן פָּאָר אַ קְלָנוֹן מְעַנְשָׁתָן. פָּאָרָן טִוְּיָה האָט עָרְ מִיךְ צְוָגָעָרָפָן אָזְ האָט מִיר אַזְוּוֹי גַּעֲזָגָט : זָוּן מִינְיָנָרָ, אַיךְ גַּיִּי פָּוּן דָעַר וּוּלָטָן, קִיְּן רַיְיכָעָן וּרְוַשָּׁה אַיבָּעָרְצָלָאָזָן דִיר פָּאָרְמָאָג אַיךְ נִיטָן, נִיטָן קִיְּן גַּעֲלָת אָזְ נִיט קִיְּן שְׁטָמִיקָל נְחָלָה, אַוְיסָעָר אַ פָּאָר פָּעָרְדָּלָעָר. נַאֲרָ אַיִּין זַאֲגָן אַיךְ דִיר אָגָן, וּוּאַסְ אַ וּטָ דִיר זַיִּן שְׁטָאָרָק גַּזְלָעָ אַין לְעָבָן, זָאַלְסָטָן נִיט אַרְיִינָן-פָּאָלָן אַין אַ צְרָה. וּוּנְן דָו וּוּסְטָ קְוָמָעָן אַוְיפָּ אַ יַּאֲרִיד אָזְ דָו וּוּסְטָ וּוּלָן פָּאָרְבִּיְטָן דִּיְגָעָ פָּעָר אַוְיפָּ אַנְדָּעָרָעָ, זָאַלְסָטָן זַיִּקְ הַאלָּטָן בַּיִּ דָעַם דָאָזְיָקָן כָּלָל : אַוְיבָּ דָעַר צִגְיָנָעָר, וּוּאַסְ וּוּלְ מַאְכָן מִיט דִיר אַ

בייט, פֿאַדְעָרֶט בַּיְּ דִיר אַ צּוֹגָאַב, מַעֲגַסְטוּ מֵיט אַים אָונְטַעַרְהָאַנְדְּלָעַן,
מַעֲגַלְעַר, אֹז זַיְנָעַ פֿעַרְדְּלָעַר זַיְנָעַ טַאַקָּעַ בַּעֲסַעַר פַּוּן דִּינָעַ; אַוְיָב
אַבָּעַר פֿאַרְקָעַרְט, דַּעַר צִינְיָינְעַר כַּאַפְּט בַּאַלְדִּ דִיר פֿאַרְצְׁלָיִיגַן אַ צּוֹגָאַב
— אַנְטְּלוֹף פַּוּן אַים, אַ סִּימְן אֹז זַיְנָעַ פֿעַרְדְּלָעַר זַיְנָעַ פַּיְּ עַרְגָּעַר
פַּוּן דִּינָעַ אַוְן טַוְיָגַן גַּאֲר אַוְיָפַכְּרָהָתָה....

65. אַ מעַנְטָשׁ קָעַן נִיט וַוִּיסְן

דַּעַר בַּאַרְיִמְטָעַר פֿרְאַגְּנָעַר רַב רַ' יְוָנָתָן אַיְבְּשִׁין אַיְזָגָעַן
אַ מַקְוָרָב לְמַלְכוֹתָה. דַּעַר מֶלֶךְ פֿלְעַגְטַּלְיָהָן אַמְּלָאַל מֵיט אַים צַו
שַׁמְּעוּפָן אַוְן הָעָרָן פַּוּן אַים דְּכָרִי חַכְמָה.
אַיְינְמָלְגִּיטְרָהָן רַ' יְוָנָתָן אַיְן בִּיתְהַמְּדָרָשָׁ, פֿאַרְטָדְרָקְעָן דַּעַר מֶלֶךְ
אַוְן וַיְיָ עַר הָאַטְדָּרְעָן דַּעַם רַב הַיִּסְטָה עַר אַפְּשָׁטָעַלְן דַּיְקָרְעַטָּע
— אַיְיךְ וַיְיָמִים נִיט, אַדְוָנִי קִינְגָּן! — עַנְטְּפָעַרְטָדְרָעַר רַב.
וַוְעַרְטָדְרָעַר מֶלֶךְ אַוְיִגְעַבְרָאַכְטָה אַוְן הַיִּסְטָה רַ' יְוָנָתָן עַנְטְּפָעַרְטָן
אַיְן תְּפִיסָּה.

אַיְין אַ פֿאַר שָׁעה אַרְוָם, וּוּעַן דַּעַר כֻּם אַיְזָגָעַן דַּעַם מֶלֶךְ אַפְּגָעַנְגָּעַן,
הַיִּסְטָה עַר בְּרַעְנָגָעַן פֿאַר זַיְךְ דַּעַם רַב אַוְן פֿרְעָגְטָה אַים:
— וַיְיָ פֿאַלְטָ אַים עַם אַוְיָם אַזְוִי צַו עַנְטְּפָעַרְטָן? וַיְיִסְטָה עַר
דַּעַן נִיט אֹז צַו מַאֲכָן שְׁפָאַס מֵיט אַמְּלָךְ אַיְזָגָעַן?
— חַלְילָה! — עַנְטְּפָעַרְטָה רַ' יְוָנָתָן — קִיְּוָן מֶלֶךְ וּוּאַלְטָ אַיְיךְ זַיְךְ נִיט
דָּרְלְוִיְּבָט צַו טְרִיבָּן קָאַטְאָוּעָם מֵיט אַוְנְדוֹעָר קִינְגָּן. גַּעֲמִינְטָה אַבָּאַבָּא
אַיְיךְ עַם גַּאנְנָעַן עַרְגָּנָטָה. קָעַן דַּעַן אַ מעַנְטָשׁ וַוִּיסְן וַאֲוֹהָיָן עַר גַּיְיט.
אַט בֵּין אַיְיךְ גַּעַגְּנָגָעַן אַיְן בִּיתְהַמְּדָרָשָׁ אַוְן אַגְּנִישָׁפָאַרְטָה אַיְן תְּפִיסָּה.

66. בַּעֲסַעַר צְוּוֵי גּוּיִם

צְוּוֵי גַּאֲלִיצִישָׁע חַסְדִּים הָאֲכָן גַּעַחַט אַ שְׁאַרְפָּן וַוִּיכּוֹחַ מֵיט
אַ לִיטְוֹאַק. אַ פֿאַרְבְּרָעַנְטָן מַתְנָגָד, וּוּגָנָן חַסְדִּותָה.
צְעַהַיצָּט זַיְךְ דַּעַר לִיטְוֹאַק מֵיט אַגְּשָׁרִי:
— וּוּאַם הָאַטְמָעַן צַו רַעַן מֵיט צְוּוֵי גּוּיִם?
רוֹפֶט זַיְךְ אַן אַיְינְעַרְטָהָן דַּיְחַסְדִּים:
— כֻּם טַוְיָגַן נִיט, כֻּם אַיְזָגָעַן עֲבוֹדָה זָרָה. הַעֲרָתָה בַּעֲסַעַר אַוְיָם
אַ תּוֹרָה: בַּיְּ רַבְּקָהָן שְׁטִיְּמַת גַּעַשְׁרִיבָּן „וַיְתַרְוַצְּצָוָה הַבָּנִים בְּקָרְבָּה,
וַתֹּאמֶר אָם כֵּן לְמַה זֹּה אַנְכִּי, וְתַלְךְ לְדֹרְשָׁ אֶת הָהּוּא“. וַיֹּאמֶר לְהָהּ שְׁנִי

גויים בכתןך". די דאזוקע פסוקים זייןנע פול מיט קשיות, דער אמתהער
 פשט איז אבער אווי: רבכה האט דערפיט אָוָּדער בחור בי איר
 איר בויך איז עפעם אָמָּדָנָע בריה, וואָס צאָפְּלָט מיט אלע
 אבראים אָרוֹיסָצָגָינִין אי בי אָשָׁוָּל אַיְבָּי אָטוֹמָה להבדיל. איז איר
 אָרְיִין אָגָּדָאנָק אָז עַס מָזָו זַיְנָט אַנְדָּעָרִישׁ וְוִי אָליַּוָּאָק, אַיְזָוִי
 גַּעֲוָעָן אַיְזָעָן צְרוֹת אָן גַּעֲזָגָט: אָם כֵּן, אָז פָּנוּעָם גַּרְוִיסָּן צָעָר
 פָּוּן טָרָגָן וּעְטָרָאָרִים אָליַּוָּאָק, לְמַה וְהַאֲנָכִי — וְוָאָס טָוִיגָּמִיר
 אַיְן גַּאנְצָן דָּעָר עַסְק ? אָז מְהָאָט אַכְּבָּעָר גַּעֲזָגָט: שְׁנִי גּוֹיִם בְּכַטְנָךְ
 — צְוּוִי גּוֹיִם זַיְנָעָן אַיְן דִּין בּוֹיְךְ, האָט וְזַיְקָעָגָן שְׂטָאָרָק גַּעַ-
 טָרִיסָט, דָּאָנָקָעָן גַּאֲט — האָט וְגַעֲזָגָט — בעסער צְוּוִי גּוֹיִם אַיְיָ-
 דָּעָר אַיְזָעָן לְיַטְוָאָק.

מְשׁוּמָדִים

אֵין שְׁמַדְתָּן זִקְרָן נִיטָּה. 67.

או אײַינעס אַרב אַיזַּע גַּעֲקוֹמָעַן אָונַזְעַן הַאַטְעַבְּצִילַטְ, אָז
אֵין פָּון דָּעַם שְׂטִיעַטְלַהְ, זִקְרָן גַּעֲשַׁמְדַּטְ.
— אֵין! — שְׁרִיְיט אָוִים דָּעַרְ רָב — שְׁקָרְ וְכֹובְ, אֵין שְׁמַדְתָּן
זִקְרָן נִיטָּה!

פִּיר מְשׁוּמָדִים. 68.

פִּיר מְשׁוּמָדִים זַיְינָעַן גַּעֲזַעַן צְוֹאַטְעַן אָונַזְעַן גַּעֲשַׁמְעוּסַטְ. נִעְמָעַן
זִקְרָן דָּעַרְצִילַןְ, צְוַילְבָּןְ וּוֹאָסְ יַעֲדַעְ בָּאַזְוֹנוֹנְדָּעְרַ פָּון וְזִקְרָן גַּעֲשַׁמְוּיפְטְ.
אַיְינָעַרְ דָּעַרְצִילַטְ, אָז עַרְ הַאַטְעַבְּצִילַטְ עַפְעַם אַשְׁרַעַקְ
לְעַכְןְ בְּלְבָולְ, אָונַזְעַן כְּדִי צְוָאַבְּפִירְיַעַן זִקְרָן פָּון אַגְּרוֹיְסַן עַוְנָשְׁהַאַטְעַבְּ
קִיְינְ אַנְדַעַרְ עַצְחָה נִיטָּה גַּעֲפְנוּנָעַן, וְזִקְרָן נִעְמָעַן אָונַזְעַן אַפְשַׁמְדָןְ.
דָּעַרְ צְוַוְיִטְעַרְ דָּעַרְצִילַטְ, אָז גַּעֲוֹאָרְןְ אַיזַּעַ עַרְ אָוִים יַדְ נַאֲרַ
דָּעַרְפָּאָרְ, וּוֹאָסְ עַרְ הַאַטְעַבְּצִילַטְ זִקְרָן צְעַקְרִינְטַ מִיטְ דִּי עַלְטָעַרְןְ זַיְינָעַן
וּוְעַלְכָעַ הַאַבְּנָןְ אָיסְ גַּעֲטָאָןְ צְוָם טִוְיטַ פָּאַרְוּוָאָסְ עַרְ אַיזַּעַ נִיטָּה פְּרוּםְ וּוֹיְ
זִקְרָן גַּעֲוֹאָלַטְ, אָונַזְעַן עַרְ הַאַטְעַבְּצִילַטְ זִקְרָן גַּעֲוֹאָלַטְ אַנְטָאָן
אַ צְוַלְחַכְעַיְםְ.

דָּעַרְ דָּרִיטַעַרְ דָּעַרְצִילַטְ אַ גַּאנְצָעַ מַעַשָּׂהְ פָּון אַ חַיִּיסְעַדְ לִיבָּעַ
צְוָאַ קְרִיסְטַלְעַךְ מִידְילַ, אַ עַלְטָעַנְעַ פָּאַרְשָׁוִיןְ מִיטְ אַלְעַ מְעַלְוָותְ, וּוֹאָסְ
הַאַטְעַבְּצִילַטְ אָיסְ גַּעֲבְרָאָכְטַ דָּעַרְצַוְ עַרְ זַאֲלַ זִקְרָן טִוְיפָןְ, כְּדִי עַרְ זַאֲלַ קַעְנָעַן
פָּאַרְ אַירְ חַתּוֹנָהְ הַאַבְּנָןְ.

צְוָם סְוּפָטְ זִקְרָן אַןְ דָּעַרְ פָּעַרְטַעְ :
— אַיזַּעַ, זַעַטְ אַירְ, הַאַבְּנָןְ זִקְרָן גַּעֲשַׁמְדַּטְ צְוַילְבָּןְ קִיְינְ שֻׁום זִיְיָ
טִיקָעַ סִיבָהְ, נַאֲרַ פְּשָׁוּטְ דָּעַרְפָּאָרְ, וּוֹאָסְ אַיזַּעַ בֵּין גַּעֲקוֹמָעַןְ, וְזִקְרָן שֻׁום זִיְיָ
מִיךְ אַ קְרִיסְטַ, צְוָאַ דָּעַרְ פָּעַסְטַעְרַ אַיבָּעַרְצִיְינְגָוָגְ, אָז דִּי קְרִיסְטַלְעַכְעַטְ
רַעַלְיָגִיעַ שְׂטִיעַתְ הַעֲכָרְ ...

— דאס — שרייען-אורים יענע דריי אין איזן קול — גיי, זיי
טוחל דערציאל זיי, די גויים.

69. שעוער צו זאגן «כשר»

ר' הירש ליב וואלאושינער, איזן מאל געועטן און געשמיינט
מייט א פאָר ווילנער מישיכליים וועגן יידישע ענינים פון קלֶיזַּעַן.
אייז צו-דריך געקומען וועגן א געוויכן משומד פראָפֿעַסָּאָר חוואֹאלַסָּאָן
וועס האָט זיך שטארק אַזְוַעֲגָנְעַלְיָגָט פָּאָר יַיְדָן זיך מִשְׂתָּדֵל זַיְן אָן
טָאָן טּוֹכָה וּוּ וּוּיְטּ עַר האָט גַּעֲעַנְטּ. רַוְּפַט זיך אָן אַיְנָעַרְטּ פָּוּן
די משיכליים :

— וועס זאגט אַיר, רבִי, אוֹיפּ אָונְדְזָעַרְטּ מִשְׁומָד ? מעַן דָּאָרָף
וּוְן אַזְאָךְ אָוְהָבּ יִשְׂרָאֵל.
— אַיךְ וּוְילּ אַיךְ, — זאגט ר' הירש-לייב — דערציאַל אָ
מעשה :

אייז מאל איז אַיְדָן גַּעֲוָאָרְןּ מִסְּבוֹן קְרָאָנְקּ. מְהָאָט אַרְאָפְּגָעָן
בראָכְטּ צָוּמָה דִּי גְּרָעַסְטָעּ פְּרָאָפְּגָעָסְאָרְןּ, אָן זַיְהָאָבּן גַּעֲפָנוּן אַזְאָךְ
די אַיְנְצִיקָּעּ רְפּוֹאָה זַיְעָנָה אַיְזָן חֹוֵירּ. דָּאָרָרּ חֹוֵלה אַיְזָן גַּעֲוָוָעָן אַזְאָךְ
גְּרוֹיְסָעָרּ יְרָא שְׁמִים אָן עַר האָט בְּשָׁוּם אַוְפּן נִיטּ גַּעֲוָאָלָטּ הָעָרָן פָּוּן
אַזְאָךְ רְפּוֹאָה. וּוְעָרְטּ אִים אַכְּבָּרּ עַרְגָּעָרּ אָן עַרְגָּעָרּ. לוֹיפְּטּ מעַן צָוּמָה
רבּ, עַר זַאְלּ פּוּלְעָן בְּיָמָה חֹוֵלה צַוְּטָאָן וּוּ די דָּאָקְטָוִירִים
חַיְּסָן. קְוָמָטּ דָּאָרָרּ רְבּ אָן גַּעֲמָטּ רְעָדָן אַיְבָּרּ דָּעַם חֹוֵלה אַזְאָךְ
וּוְעָנָן פְּקוֹחַ נְפָשָׁה, אָן אַיְזָאָךְ פָּאָלּ קוּקָטּ מִעַן נִיטּ אוֹיפּ קִיןּ עַבְרִיהָ
אוּן מִעַן מַעַגּ אַלְעָם.

נָאָךְ לְאָנָגְגּ דָּאָרָרּ רְבּ גַּעֲפָעוּלָטּ אָן דָּאָרּ חֹוֵלה האָט
מִסְּכִים גַּעֲוָעָן צַוְּפָאָלְגָן די פְּרָאָפְּגָעָסְאָרְןּ, נָאָךְ אַיְזָן זַאְלּ הָאָט עַר
פְּאָרָלָאנְגָטּ, אַזְאָךְ שְׁוֹחַטּ זַאְלּ כָּאָטָשּׁ דָּעַם דָּבָר אַחֲרָ שְׁחַתָּן אָן דָּעַרְנָאָךְ
בּוֹדָקָן וּוּ דָאָרָרּ אַיְזָן. טָוָטּ מִעַן אִים אַלְעָם צּוּלִיבּ, מִעַן קוּיפְּטּ אַדְבָּרָ
אַחֲרָ אָן דָּאָרּ שְׁוֹחַטּ אִים. דָּעַרְנָאָךְ אַיְזָן מִעַן בּוֹדָקָן די רִיאָהּ.
מִאָכְטּ זַיְקָרָאָךְ אַשְׁאָלהּ, אָן מִעַן שִׁיקְטָהּ פְּרָעָגָן דָּעַם רְבּ. דָּאָרּ רְבּ
בָּאַטְרָאָכְטּ די רִיאָהּ אָן שְׁוֹוִיגָטּ. פְּרָעָגָטּ מִעַן אִים, צִיְּסִיאָזְאָקָעָן אַזְאָךְ
אַמְתָּעָ סִירְכָּאָ.

— אַיךְ וּוְילּ אַיךְ זַאְנָן — עַנְטָפְּעָרָטּ דָּאָרּ רְבּ — וּוְעָן אַזְאָךְ
שְׁאָלָהּ מִאָכְטּ זַיְקָרָאָךְ אַשְׁאָלהּ כְּשֶׁרֶת בְּהָמָה אַיְזָן נִישְׁטָאָטּ וְעָסָן צַוְּרָאָכְטּ
אוּן אַיךְ וּוְאָלָטּ בָּאָלָדּ אַוְפּן שְׁטָעָלּ גַּעֲפָקָנְטּ : כְּשֶׁרֶת אַכְּבָּרּ דָּאָקָעָן

אייך זיך קיון עזה ניט געבען: ווי קען זיך עפערעגען דאס מועל צו זאגן
„בשר“ ווען אייך ווים או מאיז אַדְבָּרָאָחָר.

70. דָּאַסְטָןִיצָּה טַעַפֵּל אַיז טַרְיף

וועגן זעלביין משומד הוואלמאן האט מען געפרעגעט אַמְּגָל
ר' אליה-חאים לאדוושער ווי ער האט פון אים, האט ער דערציאלית
אַזָּא מעשה: אַפְּרוֹמוּמֶר יַיְדָּפָן דָּעַר לִיְתָּע אַזְּמָאַל גַּעֲקוּמָעָן אַיְנָה טַיְף רַוְּסָה
לאנד וועגן מסחר-זאָקָן. האט ער באַדְאָרָפֶט פָּאָרְכְּבָּעָנָגָעָן אַשְׁטִיקָל
צייט אַיְנָה אַדְאָרָפֶט וואָאו קיון יַיְד אַיז נִישְׁתָּגָעָן. וואָם עַסְטָמָעָן
אַכְּבָּר? אַיז ער זיך מישב: אַזְּוִי ווי ער קען שְׁחִיתָה אַוְן אַחַלְפָה
ער אויך מיט זיך, וועט ער קויפֶּן אַז עַופָּה אַוְן שְׁחִתָּה אַוְן האָבָן וואָם צו
עַפְּן.

האט ער אַזְּוִי גַּעַטָּאָן, אַלְצִידְינָג ווי ער דִּין, גַּעַשְׁחָטוֹן, גַּעַוּוִיקָט,
גַּעַזְּאָלְצָן אַוְן אַלְיָיָן גַּעַקְאָכָט. דאס עַופָּה אַיז שְׁוִין פָּאָרְטִיק אַוְן ער ווֹיל
געַמְּעָן עַפְּן, דָּעַרְמָאָנָט ער זיך אַז גַּעַקְאָכָט האט ער אַיז אַטְרִיף טַעַפֵּל,
רוֹקֶט ער אַזְּוּקָדָס עַפְּן פָּן זיך אַזְּקָרְעָכָט נַעֲבָעָך: —
אוֹי, וואָם טוֹיגָמִיר דִּי גַּאנְצָעָכָשָׂרוֹת, אַז דָּאַסְטָןִיצָּה טַעַפֵּל אַיז
טַרְיף! ..

71. שְׁלַעַכְּטָע גַּעַשְׁעַפְּטָן

איין פּוֹלִין אַיז אַמְּאַל גַּעַוּעָן אַמְּנָהָג אַז דִּי קָאַטְוּיְלִישָׁע קִירְכָּנִי
גַּעַמְּיִינְדָּעָם פְּלָעָגָן שְׁעַנְקָעָן יַעֲדָן יַעֲדָן וואָם האט זיך גַּעַשְׁמָדָט, אַ
דוֹקָאָט. האָבָן זיך גַּעַפְּנוּנָן אַזְּוּלְכָבָעָן מִינִי שְׁנָאָרָעָרָם וואָם האָבָן זיך
גַּעַמְּאָכָט דָּעַרְפָּוֹן אַגְּשָׁעָפְּטָל: גַּיְינָה פָּן אַרְטָמָצָה זיך לְאַזְּנָה אַלְעָל
מְאַל אַוְיָף דאס נִי אַפְּשָׁמְדָן אַוְן באַקְוּמָעָן אַפְּרִישָׁן דָּוֹקָאָט. בַּיוּ עַם
הָאָבָן זיך דָּעַרְוּוֹאָסָט קָרִיסְטָן פָּן דָּעַם אַיְינְפָּאָל, האָבָן זיך זיך אַוְיָסִי
געַגְּעָבָן פָּאָר יַעֲדָן אַוְן כְּלוּמְרָשָׁט זיך גַּעַשְׁמָדָט כְּדִי צו באַקְוּמָעָן דָּעַם
דוֹקָאָט.

אוֹ מִאיָּז גַּעַוְאָוִיר גַּעַוְאָרָן פָּן דָּעַם שְׁוֹינְגָלָל האט מען אַוְיָף
געַהָּעָרט צו צָאָלָן דָּוֹקָאָטָן דִּי מְשׁוּמְדִים.
קוּמָט נַאֲך דָּעַם אַפְּשָׁוֹט יַיְדָל צו אַגְּלָח אַוְן זָאָגָט אַיְם אַז ער
ווֹיל זיך טוֹיפֶּן. דָּעַרְצִיאָלָט אַיְם דָּעַר גַּיְסְטָלְעָכָעָר פָּן דָּעַם פָּאָרְכָּאָט

ניט צו צאלאן מעד קיין דוקאט, לאזט ארכוים דעד ייד א קרעכען און זאגט: — א שטיקל גרייניג פארדיינטאל האבן מיר געהאט, האט מען דאס אויך בי אונדו אועגעגענו מען.

72. צוליב איבערצייגונג

דער געווייסער פראפאטער דניאל חוואלטאן, ווי מען דערציילט, האט וועגן זיין טויפן זיך אוייסגעדריקט איזוי: איך האט זיך געשמדט צוליב איבערצייגונג, וויל איך בין געוווען פעסט איבער ציגט, אzo אין אלע ציטין איזו פיל גלייכער און בעסער צו זיין א פראפאטער אין פטערבורג אידער א מלמד ערגעיז' וואו אין שקלאו.

73. גלייך ווי גארנישט

וועגן דעם זעלביין פראפאטער דערציילט מען נאך, אzo איזין מאל האט זיך צו אים געוענדט דורך א בריוו אינער פון די גרויסע רבנים מיט א בקשה ערד זאל ווען אוייסצונצן זיין גרויסע השפהה איזן פטערבורג צוליב זעיר א וויבטיקן עניין, וואס איזו נוגע צום יידישן כלל, און אוייסגעלאזט האט דער רב זיין בריוו מיט די ווערטער: "כוי לך נוצרת" (*).

דער פראפאטער האט אים דערויף אפגעגענטפערט מיט די ווערטער פון דער תפילה: "עד שלא נו צרטה י איני כדאי, ועכשו שנוצרתי כאלו לא נוצרת".

74. קיין מניעה נישט

אויף וואלף טונגענדהאלד, א דיטשער ייד, וואס איז געוווען א היפשע ציטין יידיישער צענוזאָר איזן ווילנע, דערציילט מען, אzo זייןער א זון האט אים אמאָל געשרבין איזן א בריוו, אzo עד האט חشك זיך אפצושמדן, נאָר ערד קווענקלט זיך נאָך א בימל דערפֿאָר וואס ערד

(*) וויל צוליב דעם ביסטו באשאָפּן געווארן. מיטן זוארט "נוצרת" האט דער רב געמיינט נאָך אן אנדער באדייטונג: ביסטו געווארן א נוצרת, ד. ה. א קרייסט.

טראקט איבער, טאמער וועט עם אים, דעם אלטן פאטער, די זאר ניט איזוי שמעון. דערויף האט אים דער פאטער גענטפערט קוריע און שאָרָף :
— בעבורו אל תמנע מים*).

75. ווי אַזּוֹי נָעֵמֶת אַ יִד אָוֹן שְׁמַדְתַּן זַר ?

איינער אַ יַּיד אַיּוֹ גַּעֲזָעָן מִיט הַרְחָבָה שְׁבַת בַּיִם טִיש אָוֹן מִיט גְּרוּיִים הַנָּאָה גַּעֲגָעָן דַּי שְׁבַתְּדִיקָעַ מַאֲכָלִים פּוֹנְגָעַם טְשָׁאָלָנט : דַּעַם פֿעַטְצָאַט מִיט דַּעַר קַאַשְׁעַ אָוֹן דַּעַם פַּעַטְן קָוְגָל, דַּעַרְנָאַךְ האַט עַר זַר פִּין בָּאַלְעָקָט אָוֹן מִיט אַ שִׁינְעַנְדִּיקָן פְּנִים גַּעֲזָאָגָט :
— רבונו של עולם, אַךְ ווי גּוֹט אָוֹן וּוֹאַיְלְסָאַיְוּן צַו זַיְן אַ יַּיד ! אַיךְ הַיְבָן נִיט אָזְן צַו פָּאַרְשְׁטִין, ווי אַזּוֹי נָעֵמֶת אַ יִד אָוֹן וּוֹאַרְפָּט אָוּעָק אַזָּאָרְלִינְגָעַ אָוֹן שְׁמַדְתַּן זַר אַפְּ!

76. אַ "חַיִּי-שְׁעה"

איינער האַט גַּעֲפָרָעָגָט אָז אַרְעָמָעַן מְשׂוּמָד וַיְינָעַם אַ באַקָּאנְטָן :
— זָאָגּ מִיר, אַיךְ בַּעַט דִּיה, וּוֹאָסְטַה האַסְמָטו דַּא אַזְוִינָם בַּעַמְּעָר גַּעֲמָאָכָט ? פְּרִיעָר וּוֹעֵן דַּו בִּיסְטַה אַ יִד גַּעֲוּעָן, בִּיסְטַה גַּעֲוּעָן אַ קְבָּצָן,
אוֹן אַלְעַ פְּרִיאַטִּיק פְּלָעַגְסָטוּ הַאֲכָן גַּעֲבָרָעָנָטּוּ לְיִדְיָן פּוֹן דִּין וּוֹיְבָדָרְטָה
פָּאָר וּוֹאָסְטַה דַּו הַאַסְטַה נִיט גַּעֲהָאָט אַיר צַו גַּעֲבָן אַוְיָפָשְׁתָה, אוֹן אַיְצָט
נַאֲכָן אַפְּשָׁמְדָן זַר בִּיסְטַה גַּעֲבָלִיבָן דַּעַר זַעֲלַבְּקָעָר קְבָּצָן וּוֹאָסְטַה
אוֹן דַּו בָּאַקְוּמָסְטַה דַּי שִׁינְעַן פָּאַרְשְׁטִיעַ פּוֹן דִּין וּוֹיְבָדָרְטָה אַ טָּאגּ שְׁפָעָר
טוּר, שְׁבַת הַיִּסְטָה עַם, דַּעַרְפָּאָר וּוֹאָסְטַה דַּו הַאַסְטַה אַיר נִיט צַו גַּעֲבָן אַוְיָפָשְׁתָה
וּוֹנְטִיקָה.

— נַאֲרָעַלְעַן, וּוֹאָסְטַה פָּאַרְשְׁטִיִּיסְטַה דַּא נִיט ? — עַנְטָפָעָרְטָה דַּעַר
מְשׂוּמָד — אַ "חַיִּי-שְׁעה" אַיז אַוְיָק גּוֹט .

77. פּוֹן אַ גָּאנְדוֹ אַ פִּישָׁ

אַ קָּאַטְוַיְלִישָׁעָר גַּלְחָ כָּאָפְטָה אַ פְּרִישָׁ-צָאַפְּלִידִיקָן מְשׂוּמָד וַיְיַע
וַיַּצְטַט זַר אַין אַיְינָעַם פּוֹן דַּי פָּאַסְטָן-טָעָג אָוֹן פָּאַקְטָ אַוְיָפָשְׁתָה בַּאֲקָן
אַ גַּעֲבָרָעָטָעָנָעָ גַּאֲנָדוֹ. מַאֲכָט עַר אַים אַ בִּיּוֹן פָּאַרְוּאָוָרָף :

(*) פּוֹן מִיְּנְטוּוּעָן זָאַלְסָטָו נִיט אַוִּיסְמִידָן קִיְּן וּוֹאַסְעָר (טּוֹיְף-זּוֹאָסָעָר).

— ערשיט מיט א פאָר טעג צוריק האָסְטּו זיך בֵּין מיר גע-
טויפט און איצט טומטו אָזָא זאָד, נעמסט און עסְט אַין פָּאָסְטּוֹן-טָאָגָן
גענדזָן-פְּלִיאַיש!

— חילילה, פָּאָסְטּוֹר! — זאגט דער משומד מיט האָרֶץ — דאס
אייז נוּט קִיּוֹן גָּאנְדוֹ ווּאָס אַיך עַם, נַאֲרַ פִּיש.
— קָאָרְגָּן דֵּיר, ווּיוֹזְטָאָוּם, דֵּי עַבְרָה, מָאָכְסָטוֹ נַאֲך דֻּעָרָצָן,
שְׁפָאָט אַוְיכָן!

— חילילה, ווּאָס הַיִּסְטּוֹ שְׁפָאָט? אַיך האָב גַּעֲקוּקָט אַוְיכָן,
פָּאָסְטּוֹר, צָגְעָזָעָן ווּאָס אַיר טָמֵט אָן האָב אַיך נַאֲכְנָעָטָן. מיט
אָ פָּאָר טעג צוריק האָט אַיר מִיר אָזָא גַּעֲזָגָט: בֵּין אַחֲרָה בִּיסְטּוֹ
גָּאוּעָן אַיִּד, פָּוֹן הַיִּינְטָאָן בִּיסְטּוֹ שְׁוֹין אָוּסִים יַיְד נַאֲר אַ גַּוִּי. גָּאנְצָן
גָּוּטָם. דאס זַעֲלְבִּיקָעַ האָב אַיך אַוְיכָן אָזָא גַּעֲטָאָן — גַּעֲנוּמָעַן דֵּי
גָּאנְדוֹ אַין דער האָנט אָן גַּעֲזָגָט: בֵּין אַחֲרָה בִּיסְטּוֹ גָּאוּעָן אַ גָּאנְדוֹ,
פָּוֹן הַיִּינְטָאָן בִּיסְטּוֹ שְׁוֹין אָוּסִים גָּאנְדוֹ נַאֲר אַ פִּיש.

78. שְׁוֹין צּוֹפִיל יִדְן

איינער פָּוֹן דֵּי גַּרְוִיּוּס יִדְיִשְׁעַ בְּאַנְקִירָן אַין ווּין האָט זיך גע-
טויפט אָן גָּעוֹאָרָן אַ פָּרָאָטָעָטָמָאָנָט. פרעוגט מעָן אַים:
— פָּאָרוּאָס האָט אַיר בעסְטּר נוּט אַנְגְּעָנוּמוּן דֵּי העַרְשָׂנְדִיקָעַ
רעַלְגִּיעַ, דֵּי קָאָטְוִילִישָׁע?
— אַיך מַזְוִיּוֹן זִיך מְדֹהָה זַיִן — האָט ער גַּעֲנַטְפָּעָרט — נַאֲך מִיר
קוּמְטָאָוּם, אָז צוּוִישָׁן קָאָטְאָלִיקָן ווַיַּיְנָעַן פָּאָרָאָן שְׁוֹין צּוֹפִיל יִדְן.

79. אַ גּוֹיִשְׁעַר קְרִיזָן

אָן אַנְגְּעָשְׁטָעַלְטָעַר פָּוֹן אַ קְרָאָם האָט זיך גַּעֲטוּפָט, פרעוגט מעָן
אַים:
— צּוֹלִיב ווּאָס האָט דֵּיר גַּעֲטוּגָט דאס שְׁמַדְן זיך? מַיְלָא דער
עלְטָעַרְעַר בְּרוֹדָעָר דִּינְיָעָר, ווּאָס האָט זיך אַ פָּאָר יַאֲרַ צּוּרִיק גַּעַ-
טויפט, עַר אַיז אָן אַדְוֹאָקָאָט, האָט אַים דאס יִדְיִשְׁקִיט, קָעָן זַיִן,
גַּעֲשְׁטָעַרְטָן צּוֹ וַיַּיְנָעַן הוֹיכָעַ פְּלָעָנָר אַין לְעָבָן, אַכְעָר אָזָא אַרְעַמְּדָר
דִּינְיָר בֵּין יְעָנָם וַיַּדְוָ, צּוֹ ווּאָס, אַ שְׁטִיגְנָעָר, קָעָן דֵּיר נַוְצָן דאס
„אַיבְּעַרְקָעָן זיך“?
— אַיר מִיְּנָט — האָט ער גַּעֲנַטְפָּעָרט — אָז אַיך האָב עַמְּ
גַּעַטָּאָן צּוֹלִיב זיך? נַיִן, טַאֲקָעַ נַאֲר צּוֹלִיב אַים. צּוֹלִיב מִין בְּרוֹדָעָר

דעם אדוואקאמט, מיט וועלכן איך וואוין צוואטמען: זינט ער האט זיך געשמדט גארט ער אלץ זיך צו געפינגען שטיענדיק נאר אין א גויישן קריין.

80. אין א פרעמאדר פעל

אן אדעמער באנקיר א משומד האט שטארק גענארט אויסצונגעבן ווין איינציגקע טאכטער פאר אן עכטן קריםט, איזעלכער וואס זייןע אַכּוֹתַ-אַכּוֹתַינוּ זַיְנְגַעַן גַּעֲוֹעַן קְרִיםְטַן. נאר ווי ער אויז געוווען אַמְזְלֵחַ אַיִן גַּעֲשַׁעַפְטָן, האט אַיִם גַּרְאַד דָּסֶם מְזֻלָּת גַּעַשְׁפִּילְט, אָוּן נָאָךְ דָּעַם ווֹי זַיִן טָאַכְטָעַר אַיִזְאָךְ כְּלָה גַּעֲוֹאָרָן ווּעְרָטָעַר ער גַּעַוּוֹאָוִר, אָוּן דָּעַר חַתְּנָאָאִין, ווֹי אַוְיפָּאָזְנָאָלְהָאָבָּאָיָן ווָאָסֶם הַעַלְפָטָעַם? אַפְּאַרְפָּאַלְעַנָּעַ זַאָּךְ.

אויף דער חתונה אויז געקומען צופארן דעם חתנס פאטען ער מיט נאך עטלאכע נאענטע מהותנים, כמעט אלע משומדים. דער כלחט פאטען ער איז געוווען גארניט געשטימט יומס-טובדייק. און באמת. ווי האט ער געקענט זיין אַוְפְּגַּעַלְיִינְט, אָזֶה דער איינציגקער טאכטער זַיְנְגַעַן קְוַמְטַ-אַיִם אַוְיכָאָרִין-צַוְּפָאָלָן אַלְצָאָן אַיִן אַיְדִּישָׂן קְרִיְזָן? אַיִן דער צִוְּיָהָן חַתְּנוֹה-טָאַלְצִיָּה, האט ער זיך נִיט גַּעַקְעַנְטָאָיִנְיָהָן דָּאָלְטָן אָוּן אַוְועַקְגַּעַרְפָּן אַיִן אַזְיִיט זַיִינְגָּעָם אָזֶן אַלְטָן גּוֹטָן בְּרוּדָה, אַוְיכָאָר אַשְׁׁמוּדָה, אָוּן זיך אַבְּיַסְלָ אַוְיסְגַּעַרְעַדְטָ פָּאָר אַיִם זַיִן בִּיטָּעָר הַאָרֶץ. רַוְּפָט זיך יַעֲנַדְר אָז :

— לְאַמְּרִיר זַיְקָאַנְדְּרַעַזְצָן, מהותן. קִיְּנָעָר שְׁטוּרָט אָוּנוּ נִיט דָּא אַיִן ווִינְקָל, ווּלְאַיִךְ אַיִיךְ דָּעַרְצִיְּלָן אַקוֹּרְצָעָר אַשְׁׁיְנָעָן מְעַשָּׂה, ווָאָסֶם האט אַגְּעוֹוּמָן שִׁיכּוֹת צַו אַנְדְּזָעָר אַיְצָטְקָן שְׁמוּמָה. דִּי מְעַשָּׂה האט זיך פָּאַרְלָאָפָּן נִיט לְאַנְגָּן אַיִן אַמְּעָרִיקָע. אַיְרָעָמָת עַמְּ, כִּילְעָבָן, אַוְיסְהָעָרָן :

אין ניו-יַּאֲרִיךְ האט אַיְנָעָר גַּעַפְנָט אַגְּרוֹיְסָן טִירְגָּאָרְטָן, ווָאוּסָהָאָבָן זיך גַּעַפְנָעָן אַלְעָרְלִי וְעַלְטָעַנָּעָן חַיוֹת. אַיִן דִּי אַפְּרִישָׂן, ווָאָסֶם זַיִינְגָּעָן גַּעַוּעַן צְעַשְׁפְּרִיט אַיבָּעָר דָּעַר גַּאנְצָעָר שְׁטָאָט, אַיִז גַּעַוּעַן אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָאָלָט, נאָךְ אַלְעַאנְדָּעָר פָּאַרְשִׁיְּדָעָן פָּאַרְשְׁטָאַלְוָנְגָּעָן, אַיִן הוֹפְּטַ-נוּמָעָר, אָז אַמְּעַנְטָשָׂאָגְּנָעָטָאָזָן אַיִן פָּעַל פָּוָן אַלְיִיב ווּעַט אַרְיָנְגָּיָין אַיִן דָּעַר שְׁטִיגָּן פָּוָנָעָם טִיגָּעָר מִיטָּאָסָם זיך דָּאָרָט צַו רַאֲגָנְגָּעָן. אָוּן דָּסֶם אַיִז נִיט גַּעַוּעַן קְיִינְ פָּאַלְשָׂעָר דָּעַקְלָאָמָע. סְאַיִז ווּזְרָקְלָעָר גַּעַלְגָּעָן דָּעַם אַיְגָנְטִיְּמָעָר פָּוָנָעָם טִירְגָּאָרְטָן צַו קְרִינְגָּן אַיִז-

נען און ארעמען יידן ערגערץ פון איישעשטאך, וואס האט שוין עטלייעכע יאר דורכאנאננד געהונגערט און אמעריקע מיט זיין הויזנ-געזינד, און יענער אויז באשטיינען זיך איניגושטעלן דאס לעבען פאר א היפשע סומע געלט, אויף צו באווארענען זיין פאמיליע, אויב אים וועט, חלייה, באשערט זיין אומצוקומען ...

דער עילם אויז געלעפֿן צו זען דעם וואונדר, און דער טרי-גאָרטן אויז געוווען פול געפֿאָקט. געקומווען צום הײַפֿט-נוּמעָר, גויט אָרוּים דאס יוּדָל, בלֵיכֶל, ווי דֵוּ וְאַנְטָא אָוּן צִיטָעָרְטָמִיט אַלְעָאָבְּרִים, קְרִיכְטָמִיט אָרְיוֹן פָּאָר אַלְעָמָעָן אָוּן דֵּי אַוְינָן אָוּן דֵּרְפָּעָל פָּוּן אַ לֵּיבָן, גַּעֲמָט בְּרוּמָעָן אָוּן קְרִיכְטָמִיט אָוּףּ אַלְעָפְּרִיךְ צֻמָּתְּגָעָרְטָמִיט שְׂטִיגָּס, עַפְּעַנְטָמִיט אַ יְוָשְׁדִּיקָּן אַיְמָפְּעָט אָוּן אָרְיוֹן אַהֲן. דָּרוּזָעָן לעַבָּן זיך דעם שְׂרָעַקְלָעָבָן טִיגָּעָר, גויט אַונְדוּרָרְטָמִיט אַ גַּעֲשָׁרִי נִיט זַיִן קוֹל „שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!“ — אָוּן אַין דָּרָר וְלִבְקָעָר צִיּוֹת לְאַזְּטָזִים זיך הָרָן פָּוּנָעָם טִיגָּעָר דָּסָם אַוְיסְגָּעָשְׁרִי „הָאָלָהָנוּ הָאָחָד!“ — וואס הַיִּסְמָט? ווי קָעָן דָּסָם זַיִן? — פרעוגט דער כלָהָם פָּאָר טער פָּאָרְוּוֹאָנְדָעָרְטָמִיט.

— פָּאָרוּאָסָם קָעָן עַמְּנִיט זַיִן? — עַנְטְּפָעָרְטָמִיט יַעַנְעָר — גַּאָר פְּשָׁוּט. וּוּרְ, מִינְטָא אַיר, אַשְׁטִיגָּעָר, אויז גַּעֲוָועָן דָּרָר טִיגָּעָר? אַוְיךְ טַאָקָע אַ פָּאָרְשְׁטָעַלְמָעָר. דָּסָם אויז גַּעֲוָועָן אָוּן פָּעָל פָּוּן אַ טִיגָּעָר אָז אַרְעַמְּעָר יִדְּ פָּוּן שְׁנִיפְּשִׁיאָק. סְאַיְן שַׁוִּין, אָפְּנִים — הָאָט עַר גַּעֲנְדִּיקְטָמִיט אַ בִּיטָּרָן שְׁמוּכָּל — אַזְּאָזָבְּ אַשְׁעָרְטָמִיט זַאָךְ, אַונְדוּרָרְטָמִיט יִדְּן זַאָלָן זַיִן אַלְעָזָי פָּאָרְשְׁטָעַלְמָעָן אָוּן אַ פָּרָעָמְדָעָר פָּעָל.

81. גַּעֲגָלִיכְן צַו אַ זָּמָד

אָוּן אַ צִיּוֹת וּוּנְן אָוּן רְוּמְלָאָנְדָה אָט זיך גַּעֲשְׁטָאָרְקָט די שְׁמָדָה-מְגַפְּהָ אָוּן פִּילְיִוּדִישָׁע וְוַגְּגָלִילִית הָאָבָן זיך גַּעֲשְׁמָדָט צְוָלִיב קַעְגָּעָן אָרְיוֹן אָיִז אַנוּיוּוּרְסִיטָעָט אַדְגָּל, — אויז גַּעֲקוּמָעָן אַ יְוָנְגָעְדָּמָאָן צֻמָּת לְאַדְזָעָר רַאֲכִינָעָר דָּרְיַעַלְסְקִי, פְּרָעָגָן אָזְּעָחָה וואס עַר זַאָל טָאָגָן.

— וואס אויז אַ בִּיסְלָה וואסְמָעָר? — זַאָגָט דָּרָר יְוָנְגָעְדָּמָאָן — מְמַשׁ טַאָקָע גַּאָר נִישְׁטָמָה. קָעָן אַיךְ דָעַן נִיט בְּלִיּוּבָן דָעַרְנָאָר דָעַה אַיְגָעָנָר יִדְּ וואס פְּרִיעָר, אָוּן דָעַרְוּוּיָל זַאָל אַיךְ אַוְיפְּגָעָרְיכָט וְעוּרָן? — אַיךְ וּוּלְ אַיךְ זַאָגָן — עַנְטְּפָעָרְטָמִיט אִים דָרְיַעַלְסְקִי — אויב אַיר הָאָט אַמְּאָל גַּעֲלָרָנְטָמִיט חָוּמָשׁ דָאָרְפָּט אַיר וְוַיְסָן אָז יִדְּן זַיִן גַּעַע-

גלאיכון צו זאמד, אונ זאמד וויפל מען זאל עם ניט קערן פון איין ארט אויפן אנדערן בליבט עס אלע זאמד, קוים אבער גיסט מען אויפט דעם ארויף א בימל וואמער — וווערט עס בלאטע.

82. פְּרִיעָר דָּעֵר חַתָּן

צו א גרויסן שר, א באוואומטער צורר היוחדים, וואם האט געהלומט אפכושמדן אלע יידן, איז איין מאל געקומען א יונג מיידל פון א יאר 14-15 מיט א ביתע, מען זאל באפריליען אויר פאטער פון א בלבל. מיט פחד איז זי צונגעאנגען צום טיש, אויפ וועלכן ס'אייז געתטאנען יעוזס אויף א גרויסן גאלדענען קרייז. רופט זיך אן צו איר דער שר, אנוויינדייך אויף יעוזס:

— פְּרִיעָר גִּיכְ אַ קּוֹשׁ דָּעֵר חַתָּן.

— בי אונדו יידן — זאגט דערויף דאס מיידל — איז דער מנהג, איז דער חתן דאראף פְּרִיעָר אַ קּוֹשׁ טָאנְ דִּי בְּלָה.

83. גַּעַשְׂוִינֵד זִיךְ אַוִּיסְגַּעַלְעַרְנֵט

צווויי יידן נאענט-באקאנטער האבן באשלאַסן גײַן צוֹאַמְעַן זיך אפכושמדן. געקומען צום הויז פונעם גלח איז בי זוי פאַרבּוּין, איז פְּרִיעָר זאל אינגעַר אַרְיִין און דורךמאַכְּן די גַּאנְצָע צערעמאַנְיָע פונעם שמד, אונ נאָך דעם, איז ער ווועט אַרְיִיסְגִּין און אַיבְּרָעַדְעַצְּיָין זוי אַלעַז קומט דאָרט פֿאָר, ווועט דערנָאָך אַרְיִינָגִין דער צוֹוִיטָעָר אונ אַפְּטָאנְ דאס זעלבייקע.

— נו, דערצְיָיל, גוטער ברודער, זוי עס גויט צו דאָרט? — פְּרִיעָר זיך יונעַם, וואָס איז אַרְוִוִּים פונעם גלחם הויז שוין אָן אַפְּגַּעַשְׂמַדְטָעָר.

דער פְּרִיעָר צָפְּלִידְקָעָר משומד קוּקְט אָן דעם פְּרִיעָרְדִּיקָן חַבָּר זיינעם זוי אַוְילְדְ-פְּרִיעָרְמָדָן אָן שְׁרִירֶת אָוִים מִיט רְצִיחָה: — מיט אַ פְּאַרְפּוֹלְכָּטָן יידן וויל אַיך אַיבְּרָהָוִיפְּט גַּאֲרָ נִיט רעדן!

— אָוְהָא! — מאָכְט יונגעַר — אָזְוִי גִּיך אָן גַּעַשְׂוִינֵד זיך אַוִּיסְגַּעַלְעַרְנֵט! אָן עַבְּרָה, זוי אַיך בֵּין אַ יִד, וואָס אַיך בֵּין נִיט אַרְיִין דער ערשותער. דעְמָאַלְט ווּאַלְט אַיך דִּיר דאס אַיְינְגָּעָן גַּעֲקָעָנָט זָאנְ.

84. שווין געוווארן איז איזיל

א קאָרעדספֿאנַדנענט פון א גראַים געשעפעט האַט זיך געטוויפֿט,
אויף מאָרְגַּן קומט ער אין קאנטֶאָר אָזֵן פֿאָרְנַעֲמַט זיך, ווי געווינְגַּלְעַד,
מיט שרייבָּן געשעפעטס-ברְּיווֹן. דער פרינְצִיפָּאל כָּאָפְּט אָקוֹק אויף
איינְגַּעַם פון די ברְּיווֹן אָזֵן געפֿינְגַּט דָּאָרְט הַיְּפָשָׁע פֿעלְלָעָן. רַופְּט ער זיך
אָזֵן מִיט פֿאָרְדְּרוֹם:
— ערְשַׁת פִּיר אָזֵן צוֹאָנְצִיק שְׁעה אָגוֹ אָזֵן שווין געוווארן אָזֵן
אייזַּל!

85. שווער זיך אָפְּצַוְוָעָוָוָאָוָיָנָעָן

אין אָ בְּאַנְקִ-גַּעַשְׁעַפְּט זִיצְטַמְּן יְסִיכְפּוֹר בַּיְּ דָעַר אַרְבָּעַט
אוֹן בַּיְּ יְעַדְן שְׁטִוִּיט אָ גָּלְאָן טִי מִיט פֿאָרְבִּיְּסָן. נַאֲר דָעַר אַלְטָעַר
קַאְסִירָעָר, אָ מְשׁוֹמֵד שווין פון עַטְלַעַכְעַ צַעְנְדְּלִיק יְאָר, זִיצְטַפְּאָרָ-
שְׁמָאָכְט אָזֵן פֿאָרְזַׂוְכְּט גָּאָר נִימְט.
— וּוֹאָס אָזֵן מִיט אִיךְ? — פֿרְעַגְתְּ מְעַן אִים — וּוֹאָס נִעְמַט אִיר
גָּאָר נִימְט אָזֵן מְוַיְּלָ? אִיר זַעַנְט עַפְּעַם נִימְט מִיט אַלְעַמְּעַן?
— נִימְט — עַנְטַפְּעַרְתְּ ער — נַאֲר אִיךְ בֵּין שווין אָזֵן געווואָיָנָעָן
פון קִינְדוֹוִיָּן אָזֵן דָעַם טָאגְט צוֹ פֿאָסְטָן. שְׁוֹועֵר פֿאָר אָזֵן אַלְטָן מְעַן זיך
אָפְּצַוְוָעָוָוָאָוָיָנָעָן פון אָ לְאַגְּנִיאָרִיקָּעָר רְגִילְוָהָ!

86. אָ פֿרְאַקְטִישָׁעָר מְעַנְטָש

אָ דִיטְשָׁעָר יְיָ אָזֵן גַּעַקְוָמָעָן צָוָם פֿאָסְטָאָר זיך טְוִיפְּן אָזֵן בְּעַט
דָּעַרְבִּי ער זָאָל אִים אַיבְּעַרְבִּיְּטָן דָעַם נִאָמְעַן זִיְּגָעָן.
— וּוֹי אָזֵן וּוֹילְטָ אִיר מְעַן זָאָל אִיךְ רַופְּן?
— מְאָרְטִין לְוַטְּעָר.
— וּוֹאָס הַיִּסְטָן — וּוֹאָנְדַּעַרְתְּ זיך דָעַר פֿאָסְטָאָר — וּוֹאָס אָזֵן
אִיךְ עַפְּעַם אַיְינְגַּעְפָּאָלְן אַוְיסְצּוּקְלִיבְּן גְּרָאָד דָעַם נִאָמְעַן פֿוֹנָעָם
גְּרָעַסְטָן גְּרִינְדָעָר פון אַונְדְּזָעָר רְעַלְגִּיעָ?

— אִיךְ וּוֹעֵל אִיךְ זָאָגָן, חָעָר פֿאָסְטָאָר, אִיךְ אַלְיָיִן הַיִּם אִיכְצַט
מְאָרְקָום לְעוֹויִי, וּוֹיל אִיךְ, פֿאָרְשְׁטִיְּטָ אִיר מִיךְ, פֿאָרְשְׁפָּאָרָן אַיבְּעַרְצָוָ-
בִּיְּטָן אַוְיפְּ מִין וּוֹעֵשׂ דִי מְאָנְגָּרָאמָן.

87. פְּרִיעָר אֶ פְּרִאַטְעַסְטָאַנְטָ

— אַ מְשׁוֹמֵד, אֶ פְּרִאַטְעַסְטָאַנְטָ, אַיְזָ גַּעֲקוּמָעָן צָו אֶ קָאַטְוּיְלִישָׁן
גַּלְחַ נַאֲךְ אַמְּאָלְ וַיְזַרְ אַפְּשַׁמְדָן אַוְפָ אֶ קָאַטְאָלִיק.
— וַיְזַיְ אַזְוֵי הַאַסְטָו נִיטְ קַיְינְ בּוּשָׁה? — מַסְטָרָט אַיְם דַעַר גַּלְחַ —
אַזְוֵי גְּרִינְגְ גַּעֲמַטְ מַעַן אַוִּיסְבִּיטָן אֶ רְעַלְיְגַע! עַרְשָׁתְ נִיטְ לְאַנְגָּן,
זַאַסְטָו אַלְיַין, בִּיסְטָו גַּעַוּאַזְרָן אֶ פְּרִאַטְעַסְטָאַנְטָ, אַוְן אַיְצָטְ קָוְמָסְטָו
אַוְן וּוַיְלָסְטְ שְׁוִין וּוַעֲרוֹן אֶ קָאַטְאָלִיק.
— אַוְיבְ אַיר וּוַיְלָטְ וּוַיְמָן דֻעַם אַמְתָה, וּוְעַל אַיְךְ אַיְיךְ זַאֲנָן —
עַנְטְפָעָרֶט דַעַר מְשׁוֹמֵד — אַיְצָטְ קָוְמָטְ-אַוְים נִיטְ אַזְוֵי שִׁין, וּוְעַן אַירְ
נַעַר גַּיְטְ מִיר אֶ פְּרַעְעָן, וּוְאָם אַיְךְ בֵּין גַּעַוּוֹעַן פְּרִיעָר, אַיְידַעַר אַיְךְ הַאַבָּ
זַיְקְ גַּעַטְוִיפְטָ. אַכְבָּעָר אַזְ אַיְךְ וּוְעַל וּוַעֲרוֹן אֶ קָאַטְאָלִיק וּוּעַט שְׁוִין זַיְן:
מִיטְ גַּאַטְסָמָ חִילְףָ, אַלְעָם רַעַכְתָּ. אַיְךְ וּוְעַל קַעַנְעַן גַּלְיִיךְ עַנְטְפָעָרֶן:
וּוְאָם בִּיסְטָו? — אֶ קָאַטְאָלִיק. — אַוְן פְּרִיעָר וּוְאָם בִּיסְטָו גַּעַוּוֹן? —
פְּרִיעָר אֶ פְּרִאַטְעַסְטָאַנְטָ.

88. בְּעַסְעָר אַוְפָהעַנְגָּעָן אֶ גּוֹי

אַיְינָעָר אֶ יַיְד אַיְזָ צּוֹלִיב אַזְ אַמְתָן פָּאַרְבָּרָעָכְן אַדְעָר אֶ פָאַלְשָׁן
בְּלִבְול פָּאַרְמְשָׁפְטָ גַּעַוּאַזְרָן צָוְמָטוּת דַוְרָךְ הַעַנְגָּעָן. עַרְבָּ דֻעַם טַאגְ
וּוְאָם עַרְחָט בָּאַדְאָרְפָטָ גַּעַהַאַנְגָּעָן וּוַעֲרוֹן, פְּרַעְגָּטָמָעַן אַיְם, עַרְ זַאֲלָן
זַאֲנָן וּוְאָם זַיְן לְעַצְמָעָר פָּאַרְלָאַגָּנָג אַיְזָ, וּוּעַט עַם אַיְם בָּאַלְדָ גַּעַטְאָן
וּוַעֲרוֹן.

— אַיְךְ וּוְיַיְלְ זַיְקְטוּפָן — זַאֲגָטְ דַעַר יַיְדָ.
גַּעַשְׁוּוֹנְגָטְ הַאַטָּמָעָן גַּעַלְאָזָטְ רַוְפָן אֶ גַּלְחַ, וּוְאָם הַאַטָּמָדָעָם יַיְדָ
אַפְּגַּנְעַשְׁמָדָט. אַוְיְפָן אַנְדָעָרָן טַאגְ גַּאַנְגָּן פְּרִיְ קָוְמָטְ וּוְיַדְעָרְ דַעַר זַעַלְ
בִּיקָעָר גַּלְחַ אַיְם צָוְבָאַגְלִיְיטָן אַוְיְףְ דַעַר אַמְתָעָרְ וּוְעַלְטָן, טְרִיבְכָטְ אַיְם:
דַעַר פְּרִישְׁעָרְ מְשׁוֹמְדָ פָוָן זַיְקְ מִיטְ זַיְדְלָעְרִיְ. קָוְמָטְ אַרְיִין דַעַר אַוְיְפָ
זַעַעַר פָוָן דַעַר תְּפִיסָה אַזְ אַוְיְגַּעְבָּרְכָטָעָר אַזְ פְּרַעְגָּטְ אַיְם:
— סְמִיטְיְתָשָׁ, עַרְשָׁתְ גַּעַטְאָן הַאַסְטָו דַאֲךְ אַלְיַין פָּאַרְלָאַגָּנָטָמָעָן
זַאֲלָדְ דַיְקְטוּפָן, אַוְן הַיְנָטָה אַזְאָחָזָה צָוְתָרְבָּן פָוָן זַיְקְ דֻעַם
גַּלְחַ!

— אַמְתָה, אַיְךְ הַאַבָּזָ זַיְקְ גַּעַטְוִיפְטָ — עַנְטְפָעָרֶט דַעַר יַיְדָ — נַאֲךְ
דָאָם הַאַבָּזָ אַיְךְ גַּאֲרָנְעַטְאָן צּוֹלִיבְ אַזְ אַנְדָעָרְ זַאֲךְ : גַּעַוּאַלְטָמָה הַאַבָּזָ אַיְךְ
אוֹ זַיְבָאַלְדָ סְאַיְזָ שְׁוִין אַרְזָוִים אַוְיְףְ מִיר אַזְאָחָזָה גַּעַהַאַנְגָּעָן צָו

ווערן, אוו אידער מען זאל הענגען אַידָן זאל מען בעסער אויפהענגען
אַ גוי.

89. כאטש זיין אַ פרומער קרייסט

אַ ייד אַ סוחר אוֹ פֿאָרְפֿאָרֶן אַיִן אַ דָּאָרֶפֶט אָוֹן אַיבָּעָרְגָּעָנְעָכְטִיקְט
דאָרֶט בֵּי אַיְינְגָּעָם פֿוֹן דֵי דָאָרְפֿאָרֶן. אַוְףֶּ מַאֲרָגָן הַעֲרָתָ עָר וּוּי דֵי
בָּאַלְעָבָאַסְטָעָ, אַן אַלְטָעָ יַדְעָנָעָ, וּוּקְטָ שְׁטָאָרָק אַ יְוָנָגָן גּוּי:
— חַיִּי, גְּרִישָׁקָאָ, וּסְמָצָאָן, זָוָאנִיאָט אַיּוֹ קָאַסְטִיאָל! (חַיִּי,
גְּרִישָׁקָאָ, שְׂתִּיאָאַוִּיפָּט, מעַן קְלִינְגָּט אַיִן קְלוּסְטָעָרָ).
וּוְאַנְדָּרָט וּזְיךָ דָעַר סָוחָר: וּוּי קוּמָט עָם וּוּאָם דֵי יַדְעָנָעָ לְעַגְתָּ
זַיְךְ אַזְוָעָק, דָעַר גּוּי זָאָל חַלְילָה נִיט פֿאָרְשָׁפְעָטִיקָן צַו גִּינְזָן אַיִן
קְלִוְיסְטָעָר? אָוֹן עָרָ פֿרְעָגָט זַיְדָעָם פֿוֹרְשָׁ דָעָרָפָן.
— גְּרִישָׁקָאָ — עַנְטָפָעָרָט זַי — דָאָם אַיּוֹ טָאָקָעָ מִין אַיְגָעָנָעָר
זָוָן, מִין בְּזִיחַד, עָרָ האָט נִיט גַּעַוְאָלָט זַיְן קִיּוֹן פֿרְומָעָר יִדָּ, לֹאָוּ
עָרָ כָּאַטְשָׁ זַיְן פֿרְומָעָר קְרִיסְטָם.

90. וּוּעָן וּוּרָטָ מעַן אַ יִדָּ

אַ משְׁוּמָדָם אַ קִּינְדָּ פֿרְעָגָט דַעַם פָּאַטָּעָר:
— פֿאָפָּאָ, זָאגְ מִיר, וּוּעָן וּוּרָטָ מעַן אַ יִדָּ? אַיךְ בֵּין אַ קְרִיסְטָם,
דוֹ נָאָךְ אַוְיךְ אַ קְרִיסְטָם, אָוֹן דָעַר זַיְדָעָ אַיּוֹ שְׂוִין אַ יִדָּ. וּוּעָן
זַשְׁעָ וּוּרָטָ מעַן עַם אַ יִדָּ?

91. אַן עַנְטָפָעָר דַעַם רְבָנוֹ שֶׁל עַולְם

אַן אַלְטָעָר מַצָּן, וּוּאָם זַיְן בְּזִיחַד האָט זַיְךְ גַּעַשְׁמָדָט, בְּאַנְגָּגָנָט
אַ נָּעָנָטָן בְּאַקְאָנָטָן אָוֹן יַעֲנָעָר גַּעַמְתָּ אִים זָאגְן מָוֶרֶ:

— דָעַר שִׁיְינָעָר בְּזִיחַד אַיְיָרָעָר האָט זַיְךְ אַפְגָּעָשָׁמָדָט אָוֹן
גַּעַלְבָּן זִיכָּן בֵּי אַיִיךְ אַיּוֹ שְׁטוּב גַּלְיָיךְ וּזְרוּעָר אָוֹן אַיר טְרִיבִּט
אִים נִיט אַרְוִים. וּוּאָם וּוּעָט אַיר טָאָן, אַלְטָעָר פֿרְומָעָר יִדָּ, אַזְזָעָם וּוּעָט
קוּמָעָן דֵי צִיָּט וּוּעָן אַיר וּוּעָט זַיְךְ שְׁטָעָלָן צָוּמָשָׁפָט פֿאָר גַּאֲטָ, בְּרוֹךְ־
הָאָ, אָוֹן עָרָ וּוּעָט פֿאָדָעָן פֿוֹן אַיִיךְ דִּין־חוּשָׁבָן פֿאָר אַיְיָר בְּזִיחַד,
דָאָם חַבְשִׁיטָלָ, וּוּאָם אַיּוֹ גַּעַוְאָרָן אַ גּוּ?

— וּוּאָם וּוּלְ אַיךְ טָאָן? — מַאֲכָטָ דָעַר אַלְטָעָר רְוָאִיךְ — אַיךְ
וּוּלְ אִים אַפְגָּעָשָׁפָעָר גַּאֲרָקָרָץ:

— נָוּ, רְבָנוֹ־שֶׁל־עוֹלָם, אָוֹן דִּין בְּזִיחַד?

92. די משפחה איז צו גראיס

א בלינדער ייד, ווֹאָס פֿלעגט אַרְומְגַנְיוֹן מִיט אַ קְלִינוּ יִינְגֶל קְלִיבָּן נְדָבָּת, האט אֵין אַיִּין שִׁינְעָנוּם טָאג בְּאַשְׁלָאָסְן אַפְּצּוּשְׁמָדָן זַיְךְ, אָפְּשָׂר ווּעָט דּוֹרְכְּדָעָם אִים גְּרִינְגֶר וּוּרְן צַו לְעָבָן אָוָף דָּעָר וּוּלְט. דָּאָס יִינְגֶל אַיִּז גְּעוּווּן גַּאֲר נִיט קִיּוֹן נַאֲר, פִּירְט עַד אָוּעָק דָּעָם בְּלִינְדָן אֵין שָׁוֵיל, דּוּרְצְיוּלְט שְׁטִילְעָרְהִיט דָּעָם גְּבָאי אֵין גַּאנְצָן די מעשה. גִּינְט צַו דָּעָר גְּבָאי צָום בְּלִינְדָן אַלְמָגְלָח אָוּן זַאנְט אִים אָוּפְּן רְוִסִּישׁ:

— אַיר וּוַיְלָט אַנְגְּנוּמָעָן אַונְדוּזָר גְּלוּבוּן אָוּן וּוּרְן אַ קְרִיסְט. זַיְעָר פִּין. אַכְּבָּעָר אַיר דּאָרְפְּט וּוּסְן, אֹז אַיר קְעַנְטָן נִיט וּוּרְן קִיּוֹן קְרִיסְט בֵּין אָוּר וּוּעָט אַפְּצָאָלָן פָּאָר אַיְיָרָע יְוִידְשָׁע וַיְנָד. דּוּרְפְּאָר מְזוֹזָט אַיר פְּרִיעָר בָּאָקוּמוּן צָעָן שְׁמַיִּין. דָּעָר בְּלִינְדָעַר האט גַּעַשְׁאָקְלָט מִיטָּן קָאָפְּ: מְסֻכִּים, הִיּוּסְט עַמ. מִילָּא, פָּוּן צָעָן שְׁמַיִּין שְׁטָמָרְכָּט מַעַן נִיט. לִיְגַּט אִים דָּעָר שְׁמָש אַנְדָּעָר אַוְפָּנָן טִיש אָוּן צִיְּלָט אִים אַפְּגַּע שְׁמַאְקָע צָעָן שְׁמַיִּין. — דָּאָס אֵיז — זַאנְט דָּעָר גְּבָאי — פָּאָר גַּאנְטָם מַאְמָע. אִיצְטָמָע נַאֲך צָעָן שְׁמַיִּין פָּאָר גַּאנְטָם זַוְּן. דּוּרְגַּאָך הִיּוּסְט דָּעָר גְּבָאי גְּעַבָּן נַאֲך צָעָן שְׁמַיִּין פָּאָרָן הַיְּלִיקָן. פָּעַטְרוּם, אָוּן דּוּרְגַּאָך פָּאָר אָז אַנְדָּעָר הַיְּלִיקָן. דָּא האט דָּעָר בְּלִינְדָעַר מַעַר שְׁוֵין נִיט גַּעַקְעָנָט אַוְסְהָאָלְטָן. אַיְצִיךְ! — טּוֹט עַד אַגְּשָׁרְיוּ צָום יִינְגָּל — גַּעַשְׁוּוֹנְד פִּירְט מִיךְ אַרְוּם, די משפחה איז צו גְּרָוִים!

אַפִּיקוֹרֶסִים אָנוּ "מְשֻׁכְּלִים"

93. אַ יִדְישַׁ שְׂטָאַט

אין אַ שְׁטוּטֵל הָאָט אַיִינָעַר בְּגַעֲגָנָט זְיוֹנָעַם אַ בְּאַקָּאנָטָן, וּוְאַם
איַז גַּעֲקוּמָעַן פָּונְ דָּעַר גַּרְוִיסָּעַר שְׁטָאַט אַדְעָם, פְּרָעָנָט עַר אַיִם :
— זָאנְטַ מִיר, אַיךְ בְּעַט אַיִיךְ, סְאַיְזַ אַמְתַּ וּוְאַם דַּי וּוּלְטַ זָאנְטַ,
אוֹ אַדְעָם אַיִז אַ גְּוִיְשַׁע שְׁטָאַט אָנוֹן צָעַן וּוּאַרְסָט אַרְסָט אַדְעָם בְּרָעַנְטַ
דָּעַר "גַּיהֲנָמוֹן" ?

— פּוֹנְקַט פְּאַרְקָעַרְט — עַנְטְּפָעַרְט יְעַנְעַר — אַדְעָם אַיִז דּוּקָא
גַּאַר אָן עַכְתִּ יִדְיִשְׁ עַ שְׁטָאַט. שְׁטָאַט זַיְךְ פָּאָר, אַיִר גִּיְעַט שְׁבַת
איַז גַּאַס אָנוֹן זַעַט וּוְיִיְנָעַר אַ גַּלוֹחַ פְּאַרְטַּ זַיְךְ מַעְשָׁה-פְּרִיזַּ אַוִּיפַּ
דְּרוֹזְשָׁקָעַ מִיטַּ אַ פְּאַפְּרִירָאָס אָנוֹן מוֹיְלַ, מִיְינָט אַיִר דָּאָס גַּעֲוָוִים, אוֹ דָּאָס
איַז אַ גַּוִּי — לְאַזְוַת זַיְךְ אָוִים, אוֹ אַפְּיָלוֹ דָּעַר דְּזַוְּקָעַר אַיִז אַיִיךְ אַ יִדְיִשְׁ.

94. גַּעֲפָרָעַט דָּעַם רַב

אָן אַפִּיקָּוּרָם אַיִז אַרְוִיְגַּעַגְּנָעַן שְׁבַת אָנוֹן גַּאַס מִיטַּ אַ פָּאָ
פִּירָאָס אַיִז מוֹיְלַ, בְּגַעֲגָנָט אַיִם אַיִינָעַר אָנוֹן גַּעַמְט אַיִם זַוְּלָעַן :
— אַפִּיקָּוּרָם אַיִינָעַר, מַחְלָל שְׁבַתְּנִיקְ בְּפָרָהָטִיה !
— וּוְאַס שְׁרִיְעַט אַיִר אַזְוִי ? — מַאֲכַט דָּעַר אַפִּיקָּוּרָם — אַיךְ הָאָבָ
דָּאָךְ גַּעֲפָרָעַט דָּעַם רַב .
— נָא אָנוֹן דָּעַר רַב וּוְאַס הָאָט גַּעֲזָאנְט ?
— וּוְאַס זָאַל עַר זָאנְגַּן ? גַּעֲזָאנְט הָאָט עַר, אוֹ מַעַן טָאָר נִימַּט,
הָעָר אַיךְ אַס טָאָקָעַ וּוּי דָעַם רַב .

95. פְּאַרְגָּעָסַן

איַין מַאְלָ אָנוֹן אַ שְׁבַת בְּיִתְאָגְגָן כְּאַפְּטַט אַ שְׁוּעוֹרָ דָעַם אַיִידָעָם
זְיוֹנָעַם וּוּי עַר רַוִּיכָעָרְט אַ פְּאַפְּרִירָאָס. פְּאַלְטַ עַר אַוִּיפַּ אַיִם אָנוֹן מִיטַּ אַ
גַּעֲשָׁרְיוֹ :

— גוי, מחלל שבתנייק, משומד איינער!
 — כלעבן, שוער, איך האב פארגעסן.
 — וואם הייסט, וויארגעסט עם א ייד איז מאין שבת?
 — ניין, חס ושלום? אוז ואעל איך נישט פארגעסן.
 — וואם דען-זשען, האסט אפשר פארגעסן, איז א ייד טאר ניט
 רוייכערן אום שבת?
 — חלייה! וויאפלט איך איין, שוער, איז איך זאל איזוינט
 פארגעסן?
 — וואם-זשען דען פארט האסטו פארגעסן?
 — איך האב פשוט פארגעסן, איז איך בין א ייד...

96. און דאס מעג מען?

איינער א יידיישער סוחר איין געקומען פון שטאט אין דארף וועגן
 עפעם א געשעפט צום פרײַז. געווונן ביים פרײַז האט מען אים געזאגט,
 או קומען וועט ער אהיים פונגעט פעלד ערשות נאך האלבן טאג. איין
 דער סוחר דערוויל אריינגעגענגען אין א שטיקל אכטניא, וואם א
 יידענע אן אלמנה האט געהאלטן, צו באשטעלן דארט פאר א מיטיק.
 — וואם פאר א מיטיק זאל איך צונרייטן? — פרענט זי
 אים.

— איך ווים? זאל זיין א הון געפרענעלט אין פומער.
 — וואם רעדט איך? — זאנט די יידענע ווי דערשראָקן.
 מעג דען א ייד עסן א הון געפרענעלט אין פומער?
 — נו און וואוינען אין דארף — מאכט דער סוחר — דאס
 מעג דען א יידענע?

97. למען-השם אַפְּהִיטֵן

א יונגערטאן א משכיל איין אנטלאָפֿן פונגעט קליענים שטעטל
 וואו דער פאָטער זיינער דער שוחט האט אים ניט געלאָזט קיין קאָפֿ
 אויפֿהיבּן און פֿלְעַגְט אים טאן צום טויט דערפֿאָר, וואם ער איין ניט
 גענונג פרום. געקומען אין דער גרויסער שטאט, האט דער יונגערטאן
 געכָאָפֿט און זיך אַפְּגַעַנְאָלַט דאס בערדל, און די האָר האט ער גענומען
 און זיך פֿאָרוֹויַקְלַט אין אַפְּפִיר און אַפְּגַעַשְׂקַט דעם פֿאָטָעַר אין
 שטעטל מיט אוז בריוול:
 טאטע! געדענקסטו וויפֿיל מל דו האסט מיר אַגְּנוּזָאנַט

מייטן הארכן ווארט איך זאל הייטן מײַן באָרד. איך געפֿין זיך אַבער איזצט אַין דער פרעמד אָון קעּוֹן עַם נִיט היַטְן וּוי גַּעֲהָרִיךְ, דערפֿאָר האָב איך זיך מישב געוווען אָון שיק דיר עַם אָפְּ אַחֲיָים, דו זאלסְט אלַיְין זעּוֹן עַם דָּארט לְמַעַן-הַשֵּׁם אַפְּצָוְהִיטְן.

98. איך האָב פֶּאָרגַעַסְן

אָן אַיְדִּימָל אַין אָ קלַיְין שְׂטָמְטָל, האָבָן אָ פָּאָר דָּוּרְכְּגַּיְעַנְדִּיקָּע יִדְזָן דָּעַרְזָעַן דָּוּרְכָּן פָּעַנְצָטָר וּוּ עַר רַוְיכָּעָרָט אָום שְׁבָתָה. לוֹיפָּן זַיְּ אַרְיָין אַין שְׁטוּב אַין אָ רַצְיכָה: סְטִיטִישָׁ, אֹזֶז הַוְּלָטִי, וּוּאוֹ אַיְזָה דָּעַר שְׁוּעָר? מַעַן דָּאָרָף אִים עַוקָּר מִן הַשּׁוֹרֶשׁ זַיְּן.

— שאָטָם, יִדְזָן, נִישְׁתְּ אֹזֶז גַּעֲפִילְדָּעָר, איך האָב פֶּאָרגַעַסְן.

— וּוּאָסָ פֶּאָרגַעַסְן, אֹז סְאיְזָה שְׁבָתָה?

— נִיְּין, נִיט דָּאָטָם. איך האָב פֶּאָרגַעַסְן אַרְאָפְּלָאָזָן דֵי פָּאָר-הַאֲנְגָּלָעָךְ.

99. אַיְין קְלִיְינִיקִית פֶּאָרגַעַסְן

אָ פָּאָר חַסְידִים קְוֹמָעַן אַרְיָין שְׁבָת בִּיְתָאָג צַו שְׁמֻעָרֶל סְנוּיְטָן-קְעוּוּרָה (הַעֲרֵשָׁל אַסְטַרְאָפְּאַלְיָעָר?) אָון בָּאָפָּן אִים רַוְיכָּעָרָן אָ פָּאָפְּרָאָט. לוֹיפָּן זַיְּ אֹזֶזֶק מִיטָּא גַּעֲוָאָלָד צּוֹם רַבְּיָן רַ' בָּרוּךְ. דָּעַר רַבִּי שִׁקְטָה אִים בָּאָלְדָן רַוְפָּן אָון פְּרַעַנְטָא אִים מִיטָּמָעָ : וּוּי פָּאָלָט אִים אַיְין צַו טָאָן אֹזֶז זַאְךְ?

— רַבִּי — עַנְטְּפָעָרֶט שְׁמֻעָרֶיל — איך האָב פֶּאָרגַעַסְן.

— וּוּאָסָ האָסְטוֹ פֶּאָרגַעַסְן, הַוְּלָטִי, אֹז סְאיְזָה הַיְּינָט שְׁבָתָה.

— נִיְּין, דָּאָטָם אַיְזָה גְּרָאָד נִיט פֶּאָרגַעַסְן.

— וּוּאָסָ דָּעַן האָסְטוֹ פֶּאָרגַעַסְן, אֹז אָיִד טָאָר שְׁבָת נִיט רַוְיכָּעָרָן?

— וּוּאָסָ הַיְּיסְטָם, רַבִּי, אַיְךְ זַאל גַּאֲרָא אֹזֶז זַאְךְ פֶּאָרגַעַסְן?

— נָנוֹ זַאְגָּ, וּוּאָסָ האָסְטוֹ פֶּאָרגַעַסְן.

— פֶּאָרגַעַסְן צַו פָּאָרְשָׁלִיסְטָן דֵי טִיר.

100. צַו פָּרִי גַּעֲמָאָכֶת הַבְּדָלָה

דָּעַר רַב רַ' דָּוד פְּרִידְמָאן אַיְזָה גַּעֲגָנְגָעָן אַיְין מָאָל שְׁבָת אַיְן זְוּמְעָרָטָג מְנַחָּה-צִיִּית אָונְטָעָרָן שְׁטָאָט שְׁפָאָצְיוֹרָן, בַּאֲגָנְגָעָט עַר עַטְלָעָכָע הַיְּינָטוּוּעַלְטִיקָע יְוָנְגָעָלִיטָמִיט פָּאָפְּרָאָסָן אַיְין מוֹיָל. דֵי

וונגע ליוית האבן זיך שטארק פארשעט דערזענדיק דעם רב.
— איי, קינדערלעך — מאכט צו זוי דער רב — היגנטיקס מאל
האט אויר צו פרי געמאכט הבדלה.

101. אויפן עולם השקר

ר' עקיבא איגר גויט אמאל איזן א שבתדיין טאג אין גאט,
טרעפט ער א יידישן בחור וואם רוייכערט א פאפריראָם. רופט ער צו
דעם בחור און פרעגט אים:
— דו האסט פֿאַרגעַעַן, אַפְּנַיִם, אָזֶה הַיְנַט אַיזֶה שְׁבַת גְּדוֹלָה?
— ניין, רבִי — ענטפֿערט ער — איך ווייס בפֿירַוש אָזֶה הַיְנַט
איו שְׁבַת.
— אפשר ווייסטו ניט דעם דין — פרעגט ווייטער ר' עקיבא
איגר — אָזֶה שְׁבַת טָאָר מעַן ניט רוייכערן?
— ניין, רבִי, איך וועל קיון ליגן ניט זאגַן, איך ווייס בפֿירַוש
או מעַן טָאָר ניט.
— אפשר ווייסטו ניט, ווי הארב עם איו די עבירה פֿון רוייכערן
אום שְׁבַת — פרעגט ווייטער ר' עקיבא איגר.
— איך ווייס, איך ווייס אלֶז, קיון ליגן וועל איך ניט זאגַן.
— אויב דו ביסט יאָזֶאָזֶעָן מַעַנְטַש פֿון הוֹלֵעָה אַמְתָה — רופט זיך
און דער גאנָן — ביַז ווֹאַגְּנַעַן ווּעַסְטַו זיך אַרְומְדַרְיוּן דאָ אויפֿן עולם
השקר?

102. פֿאָר מַתְּן-תוֹרָה

איינגער פֿון די אלטע אַפְּיקוֹרִיסִים, וואם פֿלעַן לֵיב האבן זיך
צַו ווַיְצַלְעַן אוֹתָהּ אַלְזָן דער ווּעַלְתָּן אָזֶן צוֹלִיב אַשְׁאָרָף גַּלְיוֹכוּעָרטָל
קיון זאָק ניט געשווינט, האט געפֿרעגט אַזָּא קשְׁיאָ:
— פֿאַרְוּאָסָס האט גַּט גַּעֲהִינְסִין די יַדְעָן אַין מַצְרִים פֿאָרָן עַרְשָׁתָן
פסח זוי זאָלָן מאָכָן אוֹיפֿס די טִירָן פֿון ווַיְעַרְעַע הַיְיּוּרָה סִימְנִים פֿון בְּלָוֶט,
כדי דער „פֿאַרְדַּאַרְבָּעָר“ זאָל דורך דעם דערקענען די יַדְשִׁיעָה שְׁטוּב
און זוי אַיבָּרָהִיפֿן, — איוֹ דעַן פֿאָר אַיְדִישָׁעָר שְׁטוּב ניטָאָ אַזָּא
אלְעַמְעַן סִימְנִים: בערגלעָך מִיסְט אַזָּא שְׂמוֹץ?
— דער תְּרוּזִין איּוֹ — האט דערוֹיפֿ דער אלְטָעָר אַפְּיקוֹרִס
אלְיַיִן גַּעַנְטַפְּערַט — סְאַיִוּ דַעַמְלָת נָאָר גַּעֲוַעַן פֿאָר מַתְּן-תוֹרָה...

103. דער יונגער אפיקורוס

א יונגערמאן, א קליענשטעטלדיקער אפיקורס, או געקומען צו
אן אלטן אפיקורס אין א גרויסער שטאט און בעט בי אים, ער זאל
איס איסלערגען די גאנצע תורה פון אפיקורסות: דאס היינט, וואם
פאר אן עבירה פון די גרויסע און פטע עברות דארכ ער טאג, כדי
ער זאל האבן די ווערט צו מראגן דעם נאמען פון גאר אן עכטן
אפיקורס.

— זאג, איז קיין גאט איז אויפט דער וועלט ניטא — עצהט אים
דער אלטער אפיקורס.

— וואם רעדט איר? — זאנט דער יונגער מיט גרויס ציטער-
ニישט — איך האב מרא דערוייך זיך איינזשטעלן.

— נעם עסן טרייפ מאכלים.

— מײַן מאָגן קאָן עס ניט פאָרדייען פאר קיין פאל.

— נעם רוייכערן אָפָּרִידָאָס אָס שְׁבַת.

— איך רוייכער ניט אָפָּילּוּ אֵין דער וואָבן.

— אויב איזו — מאָכט דער אלטער אפיקורס מיט אָן ערנטער
מינע — האב איך פאר דיר קיין אָנדער עצה ניט, נאר דו זאלסט אֵין
אָשְׁיָנָעָם שבתידין פרימאָרגן זיך אַנְיָדָרְשָׁטְעָלָן אֵין אָרְשָׁתָה-חַיִּיד
און פון דאָרטן טאג דיאָן קליענע באָדערפֿעַנִּיש אֵין רשות-חרבִּים
אָרוֹדִים...

104. אָן אָ ברָכָה

צוווי קליענשטעטלדיקע משכילים זיינען געוועסן אָן אַרְיִינְגֶּעֶן-
לאָוט זיך אֵין אָטְיףּ חַקִּירָה, אויב ס'אייז פָּאָרָאָן אָ גַּאט וואָם פִּירְט
די וועלט צי ניינ? לאָנג האָבן זוי אַזְוּנְגָּעַנְחַקְוָהָת מיט פִּיעָר אָון
ברען, געדַרְוַנְגַּעַן אָון גַּעֲרַחְאָכְטָה פָּאָרְשִׁידָעָנָע בָּאוֹוִיזָן, אַזְוּי אָון אַזְוּי,
ביּוֹ זוי זיינען בִּידָע גַּעֲקוּמָעָן צו אַיִּין דָעָה, אָז קוֹין גַּאט, קוֹין מְנַהֲגָן
פון דער וועלט, אַיז טאָקָע ניטא. דערנָאָך נַעֲמָת אַיִּינָעָר אָ גָּלָאָז וואָז-
סָעָר אָון ווֹיל טְרִינְקָעָן, רֹופְט זיך אָן דער צוֹוִיטָעָר:

— נו אָון אָ ברָכָה?

שטעלט יונגער אויפט אַים אָן אָ פָּאָר פָּאָרְוּ אָונְדָעָרְטָע אַוְיגָן, ווֹי
איינְגָר רעדט: ווֹיבָאָלְד קַיִּין גַּאט אַיז ניטא, צו וואָם טוֹיג דִּי ברָכָה?
— איך פָּאָרְשָׁטִי — זאנט דער — וואָם דו קָוְקָבָט מִיך אַזְוּי

משונה אן. נאָר עס געהער זיך גאָר ניט אָן, צי ס'אייז דאָ אָ גָּט צי
ניין, אָבער אָן אָ ברכה טריינקט נאָר אָ גוי, ניט קיון זיך.

105. אָ מִיטֵּל נִיט צוֹ פָּאָסְטִין

אָ גָּעוֹויסְטָעֶר אֲפִיקּוֹרֶם פָּלָעָגֶט זָגֶנֶן:
— וּוּעַן עַס קּוֹמֶט אָ תְּעֻנִית הַאָכָּב אַיךְ שְׁוִין מִין שְׁטוּעַנְדִּיקָּו
מִיטֵּל נִיט צוֹ פָּאָסְטִין, אָונָן דּוֹקָאָ עַל-פִּידִין. וּוּאָם, מִינִינְט אַיר, טּוֹ אַיךְ?
אַיךְ נָעַם אָרוּוִים דִּי תְּפִילִין מִינְעָן אָונָן אָרוּסְמָגְלִיטְשָׁן פֿוֹן דַעַר הַאָנְטָמָט
אוּפָּה דַעַר עַרְד דַעַם שְׁלִידָלִין, אָונָן אוּפָּה דַעַם אַיְזָה דַעַר פָּאָרָצָן
אָ בְּפִירּוּשָׁר דִין אַיְזָה שְׁוּלְחָן-עַרְדוֹךְ: אָוּבָּה מַעַן וּוּאָרְפָּט אָרָאָפָּה דַעַם
שְׁלִידָאָשָׁדָאָרָףָה מַעַן פָּאָסְטִין, וּוּאָרְפָּט מַעַן אָבעָר אָרָאָפָּה דַעַם שְׁלִידָאָרָףָה
דַעַרְפָּה מַעַן נִיט פָּאָסְטִין.

106. אָ יִדִּישָׁعַ המְצָאתָה

איינְגעַר אָן אֲפִיקּוֹרֶם הַאָט גָּעוֹאנֶט:
— ס'אייז נאָר צוֹ באָזוֹאוֹנוֹנְדָרָן דִי יִדִּישָׁעַ המְצָאותָה: אָן אָ יַיְד,
אָ שְׁטִיגְגָּעָר, זָאָל נִיט קָעָנָעָן עַסְן אָום תְּשֻׁהָה-בָּאָב אָ גָּאנְגָּן טָאגָהָט
מַעַן אִים באָזָאָרָנָט: מַעַן לִיְגַּט עַרְשָׁתָה תְּפִילִין צוֹ מְנָהָה — הַיִּנְטָמָע
גַּיְיָ נָעַם עַפְעָם אַיְזָה מַוְיל פָּאָר תְּפִילְיוֹן-לְעָגָן!

107. נִיט קִיְּן מְסֻכְּנָעָר חֹולָה

איינְמָאָל אַיְזָה גַּעֲקוּמָעָן אָ יִדִּישָׁעַר יְוּנְגָּעָרְמָאָן פֿוֹן דִי אַקְצִיזְנוּקָעָם
תְּשֻׁהָה-בָּאָב אַיְזָה דַעַר פְּרִי פֿוֹן דַעַרְפָּה אַיְזָה שְׁטוּטָלָט פָּאָרְפָּאָרָן אַיְזָה אָ יִדִּישָׁעַ
אָכְסְנִיא אָונָן הַאָט גַּעֲווֹאַלְט בְּאַשְׁטָעָלָן פָּאָר זִיךְ אָ מִיטָּאָק. דַעַר
בָּעַל-אָכְסְנִיא הַאָט דָּאָם דַעַרְהָעָרט אַיְזָה עַר פָּאָרְצִיטָמָעָרט גַּעֲווֹאָרָן:
סְטִוִּיטָש אָ יַיְד זָאָל וּוּעָלָן אָזְוִינָם טָאָן אָום תְּשֻׁהָה-בָּאָב ! לְוַיְוַטְעָט עַר
גַּעַשְׂוִינְד אָזְוַעַק צָוָם רָב אָונָן דָעַרְצִילָט אִים דִי מַעַשָּׁה. דַעַר רָב שִׁקְטָה
בָּאָלָד דַעַם שְׁמַשׁ זַיְינָעָם רָוּפָן צוֹ זִיךְ דַעַם אַקְצִיזְנוּק, דַעַם הַוְּלָטִי,
אוֹן אַיְזָה יְעַנְגָּר אַיְזָה גַּעֲקוּמָעָן פָּאָלָט דַעַר רָב אוּפָּה אִים אָן:
— סְטִוִּיטָש, סְטִוִּיטָש, וּוּאָם אַיְזָה דָּאָם פָּאָר אָ חַפְּקָרוֹת ? אָ קְלִיִּי
ニְקִיִּיט עַפְעָם, אָום תְּשֻׁהָה-בָּאָב וּוּעָלָן עַסְן מִיטָּאָק ? וּוּאָם, אַיר זַעַנְט
קִיְּן יַיְד נִיט ?
— רָבִי — זָגֶנֶט דַעַר אַקְצִיזְנוּק גַּעֲלוֹאָסְטִין — אָן כּוּם, ס'אייז נִיט

כדי, בלבון, זיך אפצעעטען דאס הארי. חערט מיך אוים, איך בין א ייך און וויס גוט, גלייבט מיר, וואס מען מעג און וואס מען טאר ניט. ווי איז דער דין, זאגט מיר, וווען איך בין, א שטיינגר איצט א מסוכנער חולה, מעג איך עסן?

דער רב הוויכט אויף די אויגן, כאפט א קוק אויפן הויכן און

פעטן פונעם אקצזניק און ענטפערט:

— חולה מסוכן, זאגט איר, דאס איז גאר עפעם אנדערש. איר זענט דאך אבער ניט קיין חולה, הלוואי חוץ איעער שאדן אויף אלע יידישע קראנקע געווארן!

— הייסט עם, רבבי — מאכט דער אקצזניק — איז עסן איינגעט לער איז מיר ניט פארוואערט אפילו היינטיקן טאג איך, גאר וואס דען, איך קוועטשט איז גאנצן פארוואס איך בין ניט דערצו קיין מסוכנער חולה. פרעה איך איר, רבבי, ווי שעטט איר זיך ניט צו זאגן, איז ארט וואס א יידישער יונגערמאן איז, ברוך השם געזונט?

נאך א טויזנטער 108

השעה-באב אין דער פרי באולד נאך די קינות קומט אינגער אויף זיין אקסניא און בעט די בעלה-הביתטע זיך זאל אים צוגרייטן עפעם אنبיסן.

— וואס רעדט איר? וואונדערת זיך די בעלה-הביתטע — איר האט אפנום פארגעטן איז היינט איז תשעה-באב.

— פארגעטן האב איך ניט, — ענטפערט דער אורח — גאר וואס זאל איך טאגן, איז איך מו היינטיקן מאל אוזעקלען דעם תענית און א זויט צוליך א גרייסע מצוה: אן ארעמע יתומה, נעבער, זאל זיין פאראזרגט מיט נאך טויזנט רובל נדן.

— וואס הייסט?

— ס'אייז דא גאר א פשטעה זיך — זאגט דער אורח — נעצנן אין אונט, גיענדייק פון של נאך די קינות, הער איך ווי צוויי וויבער שמועען צוישן זיך, און איינע זאגט דער צויזטער: „הלוואי ריבוני-של-עולם, איך זאל קענען געבען דער טאכטער מיינער דער יתומה נדן אזי פיל טויזנטער, וויפל יידן וועלן היינטיקן תשעה-באב ניט פאסטן!“ האב איך זיך מישב געוווען: זאל די ארעמע בלה האבן נאך א טויזנטער! א רחמנות אויף דער ביידער יתומה נעבער!

109. צוֹלִיב דָּרִי טְעִמִּים

יידזַן האבן דערטמאפט שמערל שניטקאווער אום צומ-גדרליה
וואָער זיצט זיך און עסַט גאנַץ געשמאָק, פֿרֻעַנְטַ מַעַן אַיִם:
— ר' שמערל, וואָם הייסט עַם? וואָם קומַט עַם צוֹ אַיִך? ווַיַּיסַט
אייר דעַן נִיט, אָז ס'אַיז הַיַּינְט אַ העונַת, צומ-גדרליה?
— אייך, פֿאַרְשְׁטִיטִיט אייר — פֿאַרְעַנְטֶפְּרַטְזַ זיך שמערל —
בֵּין זיך נִיט גַּוְהָג צוֹ פֿאַסְטַן צָם גַּדְלִיה צוֹלִיב דָּרִי טְעִמִּים: עַרְשְׁטַןְטַן,
וועַן אַ שְׂטִיוֹנְגַּעַר גַּדְלִיה בֵּן אַחֲיקָם וּוְאַלְטַ דַּעַמְּלַט אַיִן יַעֲגַעַר צִיְּטַ
נִיט גַּעַרְהַגְּעַט גַּעַוְאָרָן, וּוְאַלְטַ ערַעַן דַּעַן סִיּוּזְוּ-סִיּוּזְיִיּוּ שְׁוִין לְאַנְגַּג נִיט
גַּעַשְׁטַמְּרַבְּן? צְוַיְּטַנְמַן, וואָם זָאַל אַיִךְ עַפְעַם פֿאַסְטַן דַּעַרְפָּאָר, וואָם
מַהְאַט גַּדְלִיהַן דַּעַרְהַגְּעַט; וועַן דַּי מַעַשָּׂה זָאַל זַיִן פֿאַרְקָעַרְטַן, דַּאַם
הייסט מעַן זָאַל מִיךְ, שְׁמַעַרְלַעַן הַרְגַּעַנְעַן, וּוְאַלְטַ דַּעַן גַּדְלִיה דַּעַרְוּפְּ
גַּעַפְּאַסְטַן? דַּרְיַטְנַן, שִׁיקְטַ זַיךְ גַּלְאַטְנַ אַנְטַ, וּוּבְכַאַלְדַּ אַיִךְ פֿאַסְטַן נִיט
יַוְמַ-כִּיפּוֹרַ, וּוּלְ אַיִךְ פֿלוֹצָעַם גַּאַר גַּעַמְעַן אָזְ פֿאַסְטַן צָם-גַּדְלִיה!
!

110. נָאָךְ פְּלִיְּשִׁיקְסַ מִילְכִּיקְסַ

אַ יַּדְיִוְשַׁע דִּינְמַט פּוֹן אַ פֿרְוּמָעַר יַדְיִוְשַׁע שְׁטוּב אַיִן אַ קְלִיּוֹן
שְׁמַעְטָלְ קְוָמַט צוֹ לְוִיְּפָן יוֹם-כִּיפּוֹר בַּיְּמַטָּג אַיִן דַּעַר וּוּיְבָעַרְשָׁרַ
שָׁוֹל, רַופְּטַ-אַוּוֹקְ דַּי בַּעַל-הַבִּיתְתַּעַ אַיִן אַ זִּוְּיַט אָזְ רַוִּימַט אַיִךְ אַיִן
אַ שְׁרַעְקָלְעַבְן סָודַ, אַז דַּעַר בַּעַל-הַבִּיתְתַּעַ זִיכְטַ אַיִצְטַ אַיִן דַּעַר הַיָּם אָזְ
עַסְטַ פּוֹן דַּי גַּעַבְרָאַטְעַנְעַ „כְּפָרוֹתָן“.
טוֹיַט וּוּ דַי וּוּאַנְטַ אַיִזְ דַּי בַּעַל-הַבִּיתְתַּעַ אַוּוּקְגַּעַלְאַפְּן גַּעַשְׁוּוֹינְד
אַחֲיַים אָזְ טַרְעַפְטַ דַּעַם מַאַן שְׁוֹן נָאָךְ אַלְעַמְעַן, וּוּיְ ער וּוּיְשַׁטְזַ
אַפְּ דַּאַם מַוְיל אָזְ מַאַכְטַ זַיךְ גַּלְיַיךְ וּוּיְ ס'אַיזְ נַאֲרַנִּישְׁטַ פֿאַרְגָּעַקְוּמָן.
— אַפְּיַקְוּרָם, גַּזְלָן, הַוְלָטִי אַיְנָעַר! וּוּיְ אַיְזַ צוֹ מִיר, וּוּינְדַ אַיְזַ
צוֹ מִיר! וּוּאָם הַאַסְטַן גַּעַטְמַן אַזְוִינְסָן? — לְיאַרְעַמְטַ דַּאַם וּוּיְבַ אַזְ
בְּרַעַכְטַ דַּי הַעַנְטַ.

דַּעַר מַאַן מַאַכְטַ זַיךְ וּוּי אַתְּמַ אָזְ פֿרֻעַנְטַ, וּוּיְ אַיְנָעַר וּוּאָם
וַיַּיסַט פּוֹן גַּאַר נִיט צוֹ זָאגְן:
— גַּאַט אַיְזַ מִיטַ דִּיר, מִין וּוּיְבַ, וּוּאָם גַּוּאַלְדַּעַוְעַסְטַ אַזְוִי,
זָאגְן, וּוּאָם הַאַטְ זַיךְ אַזְוּלְכָעַם גַּעַטְרַאַפְּן?
— וּוּאָם, פֿרֻעַנְטַ ערַעַן דִּיר, פֿוּשְׁעַי-יְשָׁרָאֵל, מְשֻׁומָד, עַמְן
„כְּפָרוֹתָן“ אָזְ יוֹם-כִּיפּוֹר?!

— ווער כפרות, וואם כפרות? וואם האט זיך דיר אוזינס געהלומט?
 דאס וויב טוט אַן זואונק אויף דער דינטט, וואם שטייט בעי דער טיר אַ דערשראָקענען, און מאקט מיט אַ ביטער שמייכל:
 — קומט אים נאָר אָן, אַיך בעט אַיך, ער וויסט ניט פון וואם צו זאגן! שולדיך איז גאָר זי, גענומען און אויסגעקלערט אויף אים נבעך אַ פאלשן בלוביל!

דער מאָן וווערט ווי אָויפגעבראָכט, לוייפט-צָו געשווינד צום בר-פעט, עפנט אים האָסטיק אויף, באָפֶט פון דאָרט אָרוֹס אַ שטיק קעַ אָון וואָרפהַט עס אָרײַן אַין מוֹיל אָן זאגט דערבי מיט האָרץ:
 — אַיצט זע אלַיַּן, וואם פָאָר אַ מיאָסָע לְגַנְעָרִין דאס אָיז!
 ווען אַיך זאָל געוווען עסן ערשות ניט לאָנג פְּלִישִׁיקָם, וואָלט אַיך דעַ געקענט גענומען אַין מוֹיל מילכִיכָם?

111. אויף אָן אַמת

צום סְלוֹצָקָעָר דֵבָר' יַאֲשֻׁעַ-בָּעָר זַיְנָעַן גַּעֲקוּמָעַן אַ פָּאָר בעלי-בתים פון די שיינע יידַן, אָין דער צִוְיט וואם סְחָאָבָן זיך אָנְגַעַחוּבוּן צו וויזוּן יונגעַלִיָּתָן משכְּלִילִים, אָון האָבָן זיך גַּעֲלָאנְט פָּאָר אַים:
 — גוֹאָלָד, רַבִּי, וואם טוט מעָן? וואם פָאָר אָן עַצְחַנְתָּא אַיך אָקעָגַן די נִיעָע חַבְרָה-לִיּוּת. רַחֲמָנָא לִיצְלָן, די כְּפִירָה אָיז זיך שְׂטָאָרָק גּוּבָּר!
 — וואם אָיז דער חַיּוֹדָש — זאגט דער רַב — תְּמִיד אָיז דער אַמְתָה גּוּבָּר.
 — וואם רַעַדְתָּ אַיך, רַבִּי? — פַּרְעָנֵן די בעלי-בָּתִים שְׂטָאָרָק פָּאָרוֹאוֹנוֹנְדָעָרט — בַּיִ זַיִ, בַּיִ דֵי כּוֹפְרִים, אָיז דער אַמְתָה?
 — פָּאָרְשָׁטִיָּת אַיך מֵיך — עַנְטַפְעָרָט דער רַב — די כּוֹפְרִים זַיְנָעַן כּוֹפְרִים אוֹיף אָן אַמְתָה, דַעַרְפָּאָר זַיְנָעַן זַיִ מַצְלִיחָה; אָכְבָּעָ אָונְדוֹעָרָעָ הַיְנַטִּיקָעָ עַרְלָעָכָע יַדְעָן זַיְנָעַן נִיט קַיְן אַמְתָה עַרְלָעָכָע יַדְעָן.

112. זַיִ דער עַולְם ווּעַט זַיִ נָהָג זַיִן
 אַיְינָעַר אַ משכְּלִיל, אַ גַּרְוִיסָעָר חַצּוֹף, אָיז אַמְּאָל גַּעֲקוּמָעַן צום מלְבִּיָּם אָון גַּזְוָאנְט:
 — אַיך האָב אַיך, רַבִּי, צוֹ פַּרְעָנֵן אַ הארָבָע שָׁאָלה: אָן

מען זעט אַ רב דָּאָרֶף מען זיך אויפשטעלן, אָוֹן אָוֹן מען זעט אַ כלְבָּד
דאָרֶף מען זיך אַנְדִּיעָרְזָעָצָן, ווייזשע טוֹטָם אַכְּבָּרָע, אָוֹן דָּערְזָעָט
איינְגָּאַיְנָעָם אֵיכָאָרְבָּ, אֵיכָאָכְּלָבָּ ?
— אַיךְ ווּלְ אַיךְ זָאגָן — עַנְטָפָעָרְטָ דָּערְ מְלָבְּיָס — קַיְנוּ
בְּפִירְוּשָׁעָרְ דִּין אִיז דָּערְוִיטָּ נִיטָּאָ, נָאָר אִין אַזָּאָ פָּאָל וּוּנְדָמָט זִיךְ
וּוִי דָּערְ עַולְם אִיז זיך נוֹתָג. לְאַמְּרָה בִּידָּעָ אַרְוִים גַּיְינָן צְוּוֹאַמְּעָן אִיז
גַּאֲסָ וּוּלְן מִיר זָעָן.

113. אַ רְפּוֹאָה פָּאָר דָּערְ מְכָה

רְ וּוּלְוּעָלָעָ מְגִידָּ פָּוּן וּוּלְנָעָ גַּיְיטָ אַמְּאָלָ שְׁבָתָ נְאַכְּמִיטִיק אִיז
שְׁלָלָ צָוְ זָאגָן פָּאָרְן עַולְם, וּוִי זַיְן שְׁטִינְגָּעָרָ, זַעַטָּ עַרְ וּוִי אַחֲרָה יְוּנְגָּעָ
לִיְּיָטָ עַסְּן אַיְזָ-קָרִים, דִּי חֲבָרָה-הַלִּיטָּה אַחֲבָן זַיךְ וּוּיָעָרְ פָּאַרְשָׁעָמָטָ פָּאָרְן
מְגִידָּ, וּוּלְסָאִיז גַּעַוּעָן עַרְשָׁתָ נְאָכָן טְשָׁאָלָנָט, רַופָּט זַיךְ אַפְּ אַיְנָעָרְ
פָּוּן זָיָי :

— רַבְּי, וּוּאַונְדָעָרְטָ זַיךְ נִיטָ וּוּאָסָמָרְ עַסְן אַיצְטָ מְלִיכִיקָם נָאָדָ
פְּלִיאַשִּׁיקָם, עַמְ אִיז צְוִילְבָ אַ רְפּוֹאָה, דָערְ דָאַקְטָאָרְ הַאָטָ עַמְ אַונְדוּ
גַּעַהְיִיסָן.

— אַיךְ וּוִיָּס — מְאַכְטָ רְ וּוּלְוּעָלָעָ — דָערְ אַיְבְּכָעָרְשָׁטָעָרְ
שְׁיִקְטָ שְׁטָעַנְדִּיקָ דִּי רְפּוֹאָה פָּאָר דָערְ מְכָה, אַיצְטָ הַאָטָ אִירְ שְׁוִיןְ דִּי
דְּפּוֹאָה, פָּעַלְתָ אַיךְ נָאָךְ דִּי מְכָה.

114. דִּי לְעַצְטָעָ שְׁמִיָּן

שְׁמֻעָרְלָ שְׁנִיטְקָעְוּעָרְ הַאָטָ פָּאָרְן טְוִיטָ צְגָעְרוֹפָן דָאָסָ וּוּיָבָ אָוֹן
גַּעַהְיִיסָן, זַיךְ זָאָל אִים גַּעַבְןָ עַסְן אַ וּוּרְעַמְדִיקָ פְּלָאָם.
דָאָסָ וּוּיָבָ קָוְקָטָ אִים פָּאַרְרָוּ אַונְדָעָרְטָ אָוֹן פָּאַרְשָׁטִיםָ נִיטָ, וּוּאָסָ
עַדְ מִינְטָ דָעָרְמִיטָ.

— וּוּאָסָ קָוְקָסְטוּ מִיךְ אַזְוִיְ אָזָן — רַופָּט עַרְזַיךְ אָזָן צָוְ אַיךְ —
פָּאַרְשָׁטִיםָטוּ, אַוְיָפְ עַנְגָּרְ וּוּלְטָ, אָזָ מעַן וּוּטָ שְׁמִינִין אָוֹן אַוְיָפְ
רוֹפָן יְעַדְעָם מְאָלָ פָּאָרְ וּוּאַסְמָעָרְ עַבְרָה, אַיזְ וּוּבְאָלְדָ אַיךְ וּוּלְ דָעָרְ
הָעָרָן דִּי וּוּרְעַמְדִיקָ פְּלָאָסָ וּוּלְ אַיךְ וּוּיָסָן. אָזָ עַסְ הַאָלָטָ שְׁוִיןְ בַּיִּםְ
סּוֹפְ אָוֹן אַיךְ בָּאָקָומָ דִּי לְעַצְטָעָ שְׁמִיָּן.

115. בִּיְ דָערְ טִירְ פָּוּן גִּיהְנוּם

איינְגָּעָרְ פָּוּן דִּי אַלְטָעָ אַפְּיוֹקוֹרִיסָ אִיזְ קָרָאנָקָ גַּעַוּאָרָן אָוֹן גַּעַ
הַאָלָטָן בַּיִּםְ שְׁטָאָרָבָן. שְׁיִקְטָ עַרְ בַּעַטְן דָעָם רַבְ עַרְ וּזָאָלָ צָוְ אִים קָוְמָעָן

וועיל ער וויל זיך פאָר אַים מְתוּדָה זִין אָון תשובה טָאַן פָּאָרֶן טְוִוֵּיט. שטוייט דערביי אַיְינָעָר פָּוֹן דַּי יונְגָעָ אַפְּיקָוּרְסִימְלָעָךְ אָון וּאוֹנְדָּעָרט זיך שטָאָרָק דָּרְרוֹף. רָוּפְט זיך אָן צָו אַים דָּרָר קָרָאָנְקָעָר :

— אַיר זָלָט, יונְגָעָרְמָן, זיך נִיט וּוּאוֹנְדָּעָרָן. אַיך טַו עַם, דָּאָרְפָּט אַיר וּוּסָן, מִיטָּן קָלָאָרָן זִין אָון מִיטָּחָבָן. אַיך ווּיל, פָּאָרָא שטוייט אַיר, דָּעָרְמִיט בָּאָוּיָין בָּאַשְׁיָׂוּמְפָּעָלָעָךְ, אָן וּוּאָס דַּי גָּמָרָא זָאנְט: "רְשָׁעִים אָפְּילָו בַּיְדָר טָרָר פָּוֹן גִּיהָנָם טָוּעָן נִיט קִין תשובה", — אַט דָּאָס אָפְּילָו אַיז אַוְיך נִיט אָמת.

116. דַּי מָרוֹא

אַ יונְגָעָרְמָן פָּוֹן דַּי הַיְינְטוּוּלְטִיקָעָן כּוֹפְּרִים הַאָט זיך בָּאַרְיִיטָמָט פָּאָר זִין אָנוּ חֲבִירִים, אָן דָּרְהָאָט פָּאָר קִין זָאָךְ אַוְיך דָּרָר וּוּלְטָט נִיט מָרוֹא, אָפְּילָו פָּאָר גָּאָט אַוְיך נִיט .

דָּעָרוֹוִיל הַוִּיבְכָּת אָן שְׁטָאָרָק צָו בְּלִיצָן אָון צָו דָּוְגָּעָרָן. וּוּרְעָט דָּעָרְיָוִיל הַוִּיבְכָּת בְּלִיךְ וּוּ דַי וּוּאָגָּנְט אָון הַוִּיבְכָּת אָן צָו צִיטָעָרָן מִיטָּלָע אַכְּרִים. פָּרָעָגָט אַים אַיְינָעָר פָּוֹן דַּי חֲבִירִים : הַאָסְטָט דָאָךְ עֲרַשְׁתָּן גָּעוֹאָגָּנְט, אָן דַּו הַאָסְטָט פָּאָר קִין זָאָךְ אַוְיך דָּרָר וּוּלְטָט קִין מָרוֹא נִיט .

— דָּאָס אַיז אָן אַנְדָּעָר זָאָךְ — עַנְטָפָעָרָט דָּרָר אַפְּיקָוּרְס — אַיך הַאָב גָּעוֹעָן אָון גַּעַהָעָרט וּוּ עַס בְּלִיצָט אָזָוִי אָון דָּוְגָּעָרָט הַאָב אַיך מָרוֹא בָּאַקְּוּמוּן טָאָמָעָר גָּעָמָט גָּאָט אָון נִיט אַוְונְדָּעָר אַ תּוֹרָה .

117. דָּרָר אַמְתָּה אַיז תְּמִיד גּוּבָּר

וּוּעָן אַין לוֹצָק הַאָבָן זיך גָּעוֹוִיזָן דַּי עֲרַשְׁתָּע סִימְנִים פָּוֹן דָּעָה הַשְּׁכָלָה, זִין אָנוּ אַ פָּאָר בְּעַלְיָבְתִּים פָּוֹן דַּי שִׁינְעָן יִדְן אַרְיִינְגָּעָלָפָן צָומָרְבָּמִיט אַ גּוֹאָלָדְ-גַּעֲשָׁרִי :

— רָבִי, סְאַיז אָן אָוּמְגָלִיק, דַּי כְּפִירָה, רַחֲמָנָא לִיכְלָן, אַיז זִיך מַתְּגָבָר .

— וּוּאָס אַיז דָאָ דָרָר חִידּוֹש ? — זָאנְט דָרָר רָב — דָרָר אַמְתָּה אַיז תְּמִיד גּוּבָּר .

— וּוּאָס הַיִּסְטָט, רָבִי ? — מַאֲכָן דַּי בְּעַלְיָבְתִּים פָּאַרְוּוֹ אַוְונְדָּעָרט — בַּיְיָ, בַּיְיָ דַי כּוֹפְּרִים, שְׁטָעָקָט שְׁוֹן דָרָר אַמְתָּה !

— פָּאַרְשָׁטִיָּת אַיר — זָאנְט דָרָר רָב — אַט דַי כּוֹפְּרִים זִין אָנוּ כּוֹפְּרִים אַיז אָמָת, דָעָרְבָּר זִין מְצִילָה, דַי עַרְלָעָכָע יִדְן אַכְּבָר זִין אָנוּ נִיט קִין אַט תַּעֲרַלְעַכָּע יִדְן .

בעלי-עירות

110. ערגער ווי געשמדט

איינגער א גרויסער הולטיי אייז געקומען צום רב פון זיין שטעטל
און טוט אים אויפ געלעכטער א פריגג :
— רבבי, זאנט מיר, וווען איך זאל וועלן וווערן גוט און פרום,
וואם פאר א תשובה אויפ מײַנע עבירות וואלט איר מיר אַרוייסגע
געבן ?
— מײַן עצה וואלט געוווען — זאנט אים דער רב — אָז פריער
פון אלעמען דאַרפסטו וווערן א געשמדטער.
— וואָס הייסט ?
— דאס הייסט, אָז דערויל בייז איצט ביסטן ערנער ווי גע-
שמדט.

111. אין עבירה — א מצווה

א באַוּאָסטער בעל-עבירהַנייק אייז געקומען אַמְּאַל צום פראָז
גער רב ר' י'חֹקָאַל לְאַנְדָּא אָוּן זאנט אִים מִיט אָז עוֹתָדִיקָן געלעכטער :
— הערט אַיר, רבבי, אַלְעַ עֲבִירָות פון דער וועלט, מעג אַיך
זאנן באַשְׁטִימָט, אייז מיר שוין געראָטָן אַפְצּוֹטָן אויפּ מײַן לעַבָּן,
עם פעלט מיר נאָר אַין עֲבִירָה פון מאָכֵד עַצְמוֹ לדעת (אַלְיוֹן נעמְעָן
זיך דאס לעַבָּן).

— זעטטו — זאנט אִים דערויף דער פראגעַר רב, — אָז מִין
עֲבִירָה אַפְצּוֹטָן ווועט דיר קיַין מָאַל נִישְׁט גֻּרְאָטָן, ווַיְיַל דּו ווּעַט
גַּאֲרַ דְּעַרְמִיטַּ מְקִים זַיְן אָמְתָּע מִצְוָה פון דער תורה, וּבְעָרָת
הַרְעָ מְקַרְבָּךְ (זַאֲלָמֶט אַוְסְרוּמָעַן דָּסֶם שְׁלַעַבְתָּם פון דיר, דְּהָ פון
יַידָּן).

120. פותר-חלום זיין

איינער פון די חולטייעם, די וואוילע יונגען, אוֹז געקומען צו
אָ דָב אָוֹן זָאָגַט אַיִם אַוִיפָּחָזָק צָוְמָאָכָן:
— רבִּי, אַיךְ בֵּין גַּעֲקוּמוּן צָוְאַיִךְ אַיר זָאָלָת מִיר פּוֹתָר חֲלוֹם
זַיִן: יְעַנְעַנְאַכְתָּה אַיךְ גַּעֲזַעַן אַיִן חֲלוֹם אָ שְׂרֻעְלָעַד בַּיּוֹן הַוְּנָט...
— עַם מַאֲכַת נִוְתָּאָוִים — רַופָּט זַיךְ אָן דָעַר רַבִּי — פָּאָרָן אַיִ-
גַּעַנְעַם שָׁאָטָן אוֹז נִישְׁטָאָז זַיךְ וּוְאָמָן צָוְשָׁרָעָקָן.

121. מעָרָמָקָנָא צָוְזַיִן

דָעַר בָּאַרְדִּיטְשְׁעוּוּרְרַבְּהַחֲלָט אַמְּפָל גַּעֲזָגָט יִמִּים-גְּנוּרָאִים
צִוְּיִיט צָוְאַיְינָעָם פָּוֹן די גַּעֲוִוִּיסָע הַולְּטִיְיעָם אַיִן שְׁטָאָט:
— אַיךְ בֵּין דִיר אַיִצְתָּמָקָנָא. גַּעֲוִוִּיסָע הַאֲסָטָוּ פְּלִי עֲבִירָות גַּעֲטָאָן
אַיְבָעָרָן יַאֲרָן, אָנוֹ אָזְדוֹ וּוּעַטָּאָס אַיִצְתָּמָקָנָה טָאָן וּוּלְן דִיר אַלְעָלָע
עֲבִירָות דִּינְעָ פָּאַרְדְּעָכָנְטָן וּוּעָרָן פָּאָרָן זְבוּתָה.
— וּוּאָרָט אָוִים, רבִּי, — רַופָּט זַיךְ אָן יְעַנְעַר — אַיְבָעָר אַיאָר,
אָם יַרְצָחָה השָׁם, וּוּעַט אַיר מִיר הַאֲבָן מַעַרְמָקָנָא צָוְזַיִן...

122. עַס קָאָסֶט טִיעָר

איינעם פָּוֹן די וּוּאַוְילָעְיָה יְעַנְעַן הַחֲלָט מַעַן גַּעֲפָרָעָנָט רַאֲשַׁ-הַשָּׁנָה,
פָּאַרְזָוָאָס עַר גַּיְוַת נִוְתָּאָמָן צָוְתְּשִׁלְיךָ?
— מִיְּנָעָ זַיְנָד — הַחֲלָט עַר גַּעֲעַנְטְּפָעָרָט — קָאָסֶטָּן מִיר זַיְעָר
טִיעָר, אוֹז פְּשָׁוֹט אָ גַּרוּסָעָ עֲבִירָה זַיִן נַעֲמָעָן אָוֹן אַרְיִינְגּוֹוָאָרָפָּן אָיִן
וּוּסָעָר.

123. כְּדָאִי אָזְויִי אַיִינְצָוְלִיְיגָן די וּוּלְט

אָ יַיְדָ פָּאָרָט אָוֹן אַיְזָנְבָאָזְ�זָוָצָגָאָן אָוֹן לְאֹזֶט זַיךְ אַרְיִין אָיִן אָ
גָּאנְצָפְּרִינְדְּלָעָכָן שְׁמוּעָם מִיטָּזִיְינָעָם אָשְׁכָּן אָגָּוִי. דָעַרְוַוְילְשְׁלַעְפָּט
יְעַנְעַר אַרְיוֹם בֵּי זַיךְ פָּוֹן רַעֲנַצְלָאָס שְׁטִיקָה בְּרוּוּת מִיטָּזִיְינָעָם אָוֹן
גַּעַמְתָּעָסָן. דָעַר קָאָלְבָאָס הַחֲלָט דָעַם יִדְוָן שְׁטָאָרָק פָּאַרְשְׁמָעָקָט, אָוֹן
אָז דָעַר שְׁכָּן הַחֲלָט אַיִם פָּאַרְגָּעְלִיְיגָט, עַר וְאַל אַוִיכְ פָּאַרְזָוָן אָ שְׁטִיקָל
דָעַרְפָּן, הַחֲלָט עַר נִוְתָּאָמָן גַּעֲקָעָנָט בְּיוֹשְׁטִיְין דָעַם יִצְרָהָרָע אָוֹן הַחֲלָט זַיךְ
גַּיְתָּמָן אַפְּגָנְזָוָאָגָט. וְוִי נָאָר אַכְבָּעָר עַר הַחֲלָט אָ בִּים גַּעֲטָאָן פָּוּנָעָם קָאָלָס
בָּאָסָם, הַחֲלָט גַּעֲגָעָן אָ בְּלִיעָן, אָוֹן אָ שְׁטָאָרָק עַדְגָּעָר הַחֲלָט אָ שְׂרֻעָקָן

לעכן הילך געטאנ. דער זיך האט זיך דערשראָקען אויף טויט און דער ביסן אייז אים געבליבן שטעטקון איין האלדז. דערנֶאָך האט ער זיך באָרוֹאַיקט, אַיִינְגַּעַשְׁלָונְגָעַן דעם ערשותן ביסן און ער וויל זיך געמען וויטער אַ בִּים טָאגַן, ערשת ווידער אַ בְּלִיאַן אַן אַ דּוֹנְגָרַה, נאָך שטָאַרְקָעַר אַן שְׂרֻעְלָעְכָּעַר ווּ פְּרָיעָר. דער זיך גוּט מִיט שְׂרָעָק אַ שְׁטוֹפַּעַן זיך דעם קָאַלְבָּאַס אַן מִאַכְּטַמַּעַט אַ בְּרוֹגְנָזָר מִינָּעַ : — זע נאָר זע, צוֹלֵיב אַיִינְ קְלִיאַן בְּרַעֲקָעַלָּע, גְּרוּוּם אָפְּשָׁר ווּ אַ כּוֹיַּת, אַיְזָה כְּדָאי אַיִינְצָוּלָעַגְן דִּי ווּעָלָט !

124. גְּעוּוִיס גַּעֲמָאַכְּט דָּעַרְוִיפַּע אַ "תְּשׁוּבָה"

די גְּעוּוִיס גַּמְרָא : „אם ראת תָּלִימִיד-חָכָם שַׁעַבְרַ עֲבִירָה בְּלִילָה, אֶל תַּהֲרֹהֶר אַחֲרָיו בַּיּוֹם, וְדָאֵי עַשְׂה תְּשׁוּבָה“ — האט ער פֿאַרְטִּיְמִשְׁטַט אָזְוִי : ווּעַן דָּו זָוּסְטַט אַיִינְגָעַם אַ תָּלִימִיד-חָכָם טָאגַן צָוָעָה בְּיִינְאָכְטַמַּע, זָאַלְמָטוּ נִיטַּנְאַקְלָעַרְן נאָך אַיְזָה בְּיִטְאָג ; „וְדָאֵי עַשְׂה תְּשׁוּבָה“ — ער האט גְּעוּוִיס גַּעֲמָאַכְּט דָּעַרְוִיפַּע אַ "תְּשׁוּבָה" אַזְעַן מעָג .

125. די קָאַסְעַ שְׁטִימָט

אַ דִּיּוֹתְשָׁעַר גַּעֲשָׁעְפְּטָסְמָאַן האט אָוְנְטָעְרְגָעְפִּירְט ערְבָּ יָוָם כּוּפּוֹר די קָאַסְעַ זִינְגָעַ אַן זַוְהָאַט נִיטַּגְעַשְׁטִימָט : סְמָהָאַט אַיְזָה גַּעַי פֿעַלְמַט גַּאנְצָעַ הַוְנְדָעַרְטַמְאַרְקַט. אָמוּזִיסְטַהָאַט ער זיך גַּעֲבָרָאַכְן דעם קָאָפַע, ער האט זיך בְּשָׂוּם אָוָפַע נִיטַּגְעַנְטַדְעַמְאָנְגָעַן אוּפְּסַע ווּאַסְמָהָאַט ער דעם הַוְנְדָעַרְטַעַר אַוְיְסְגָעַנְגַּבְעַן . עַרְשָׁת אַוְיַּפְעַט דער נִאַכְטַמַּע צָוְכָלְנְדָרִי, זָאַגְנְדִּיק „עַל חַתָּא שְׁחַתָּתָא בְּגַלְוִי עֲרִיוֹת“ — האט ער זיך דָעַרְמָאַנְט אַן מִיט שְׁמָה אַוְיְסְגָעַנְשְׁרִיעַן : די קָאַסְעַ שְׁטִימָט !

126. קְיִינְ יִשְׂרָאֵל גְּעוּוִיס נִיט !

אַ יְוָנְגָעַרְמָאַן אַ גָּלוֹחַ אַיְזָה אַרְיִינְגָעַקְומָעַן צָו אַ רְבָּ. בְּאַטְרָאַכְט אַיְסָמְדָעַרְבָּן דָעַרְבָּן אַלְעַ זַוְיִיטַן אַן טָוָט אַיְסָמְדָעַרְבָּן אַפְּרָעַג : — זָאָג נָאָר, יְוָנְגָעַרְמָאַן, ווּאַסְמָה בִּיסְטוֹן, אַ כְּהָן צִי אַ לְוִי ? קוּקְט אַן דָעַר יְוָנְגָעַרְמָאַן פֿאַרְוּוֹאַוְנְדָעַרְט אַן זָאָגְט : פֿאַרְוּוֹאַסְמָ, רְבִי, אַ כְּהָן צִי אַ לְוִי ?

— וויל — ענטפערט דער רב — קיין ישראל זעסטו געוויס ניט אוים צו זיין.

127. פֿקוּחַ-נֶפֶשׁ

אֵין יַד אֲסֹוחָר אַיּוֹ גַּעֲקוּמָנוֹ פָּוֹן שְׂטָאת אַיִן דָּאָרָף צָום פְּרִיאַז, בַּיְ וּוּלְכָן דַּעַר הַאֲטַגַּהַלְטָן אַיִן הַאַנְדְּלָעָן אֲזָּאָלָד. טַרְעַפְטָה דַּעַר דַּעַם פְּרִיאַז אַיִן דַּעַר הַיּוֹם בַּיְ אֲגָוְתָן פְּרִישְׁטִיק, אַוְיפָּן טִישׁ שְׂטִיעָן הַיִּסְמָעָן קַאְטְּלָעָטָן מִטְּ אֲפָלָשׁ טִיעָרָן וּוּיְן.

דַּעַר פְּרִיאַז נַעֲמַט-אַוְיפָּן דַּעַם יַיְדָן וּוּיְעָרָר פְּרִינְדָּלָעָה, בַּעַט אִים וִיךְ אָוָךְ צָו וּעְצָן צָום טִישׁ אָוָן לִיְגָט אִים פָּאָר אֲפִישָׁן קַאְטְּלָעָט. דַּעַר יַד בָּאָדָאנְקָט אָוָן זָגְנָט וִיךְ אָפְּ.

— וּוּאַם, עַם שְׁמַעְקָט אַיִיךְ נִיט? — פְּרִעְגָּט דַּעַר פְּרִיאַז.

— אַדְרָבָה — זָגְנָט דַּעַר יַד — עַם שְׁמַעְקָט מִיר זְיַעַר, נָאָר בַּיְ אָונְדוֹ יַיְדָן אַיּוֹ עַם פָּאָרוּוּרָט צָו עַסְן.

— הָאָ, אַיְיךְ וּוּיְם — מַאֲכָט דַּעַר פְּרִיאַז אָוָן לַאֲכָט דֻּעְרָבִי נַעֲמַטְיק — אַיְיךְ וּוּיְם, וּוי אַזְוֵי הַיִּסְמָעָט עַם בַּיְ אַיִיךְ? טְרִיפָה, טְרִיפָה... נָאָר דַּי קַאְטְּלָעָטָן נַעֲמַט-אָוָן דַּעַר פְּרִיאַז אֲגָלָזְוּ וּוּיְן זָיךְ אָוָן אֲזָוִיְיטָן פָּאָרָן יַיְדָן. נָאָר דַּעַר יַד זָגְנָט וִיךְ וּוּיְדָעָר אָפְּ: מַעַן טָאָר דָּאָס אַיִיךְ נִשְׁתָּמָט.

דָּאָקָעָן שְׁוִין דַּעַר פְּרִיאַז וִיךְ נִשְׁתָּמָט אַיִינְהַאְלָטָן אָוָן מַאֲכָט אַזְוֵי צָום יַיְדָן :

— הַעֲרָט אִיר וּוּאַם אַיְיךְ וּוּלְ אַיְיךְ זָגְנָן, דַּעַר גַּאֲטָט אַיִיעָרָעָר אַיּוֹ שְׁוִין אֲזָוִי הַאֲרָטָעָר, עַר לַעֲגַט-אַרְוִוָּף אַוְיפָּן אַיִיךְ צְוֹפִיל שְׁוּעָרָעָעָן. קְלָעָצָעָר, וּוּאַם אַיּוֹ נִיט פָּאָר אֲזָמְנְטְּשָׁלָעָכָן כּוֹחַ עַם אַיְבָּרְצָוְתָּאָגָּן. מַאֲלָט וִיךְ אַוִּים, אֲשְׁטִינְגָּרָעָר, וּוּאַם וּוּאָלָט אִיר גַּעֲטָאָן וּוּעָן אִיר וּוּעָרָט פָּאָרְבָּלְאָנְדוּשָׁעָט עַרְגָּעָץ אַיּוֹ אֲזָלָד אָוָן עַטְלָעָכָע טָעַג הַאֲטָט אִיר נִיט גַּעֲחָטָט גַּאֲרְנִישָׁט אָוָן מַוְיל אָוָן אִיר פִּילָט, אָזָוִי דַּי לַעֲצָטָע כּוֹחוֹת גַּיְעָן אַיִיךְ אַוִּים, אֲטָט פָּאָלָט אִיר אַנְדָעָר אֲזָטְיְיטָעָר, קְוָמְטָא-אַיְינְגָּר אָוָן טְרָאָגָּט אַיְיךְ אָונְטָעָר, אַוְיפָּן צָו דַּעְרַהְאָלָטָן דַּי נִשְׁמָה, עַפְעָם טְרִיפָם? ..

— דַּעְמָאָלָט — זָגְנָט דַּעַר יַד — אַיּוֹ נָאָר אָזָן אַגְּנָדָעָר זָאָר. וּוּעָן עַם הַאֲלָט בַּיְ פֿקוּחַ-נֶפֶשׁ, דָּאָס הַיִּסְמָעָט וּוּעָן עַם גַּיְיט אַיִן מַעֲנְטָשָׁנָם לְעָבָן, וַיַּיְעַן אַזְוָלָכָעָזָבָן, לַוִּיט אָונְדוּעָר דִּין, נִיט פָּאָרוּוּרָט. פְּלוֹצִים טּוֹט דַּעַר פְּרִיאַז אֲשְׁפְּרִינְגְּ-אַוְיפָּן, דָּאָס פְּנִים וּוּעָרָט בַּיְ

אִם אֲנַגְעַצּוֹנָן וְוי בַּי אֲגַלֵּן אָזֶן עַר שְׁמַעְלַת-אָזֶן אַוִיפָּן יַדְן אֲפָרֶר רְצִיחַהַשָּׁע אַוִינָן אָזֶן בָּאַלְדָּטָקָע בָּאַפְּטָע עַר אַרְוִוִּים אֲפָרֶר רְעוּאַלְוּעָר הַאַלְטָא אִם אֲנַגְעַשְׁתַּעַלְתָּ גַּלְיָיךְ קָעָנוּ דָעַם יַדְן אָזֶן בָּאַפְּעַלְתָּ מִיטָּ אֲגַעְשָׂרְיוּ :

— דַי מִינּוֹת זָאַלְסָטוּ אַוִיסְטָרִינְקָעָן דַי גַּלְאָזָו וּוַיָּוִין ; אַוִיכְ נִיטָּ בְּלִיְבְּסָטוּ בַּי מִיר דָא אַוִיפָּן אַרְטָ !
דָעַר יַד בָּאַפְּטָע בָּאַלְדָּט אָזֶן טְרִינְקָט אַוִים אַיְינָן גַּלְאָזָן . דָעַר פְּרִיעָץ גִּיסְטָ אֲזָמִיט דָעַר לִינְקָעָר הַאַנְטָא אֲצּוּוֹיְטָעָ גַּלְאָזָן — טְרִינְקָט דָעַר יַד דַי צְוּוֹיְטָעָ .

נָאָךְ דָעַם לְעַגְטָ דָעַר פְּרִיעָץ אֲזּוּעָק דָעַם רְעוּאַלְוּעָר אַוִיפָּן זַיְזָן אַרְטָ אָזֶן עַר זַעַצְטָ וְזַיְקָרָק אַנְדִּעָרָ דְּרוֹאִיךְ וְוי פְּרִיעָרָ, אָזֶן זַעַגְטָ צָומָן יַדְן מִיטָּ אֲגַטְמוֹטִיקָן שְׁמִיכְילָן : —
חַאַטָּ קַיְיָן פָּאַרְיבָּלָ נִיטָן, אַיְיךְ בָּעַטְ אַיְיךְ, אַיְיךְ הַאַבָּ גַּעֲמָאַכָּטָ
מַעַרְ נִיטָן וְזַיְקָרָק שְׁפָאַטָּם, זַעַנְטָ אַוִיךְ אַוִיפָּן מִיר דָעַרְפָּאַרְ נִיטָן בַּיּוֹ ?
— וְזַאָם הַיִּסְטָטָ נִיטָן בַּיּוֹ — עַנְטְּפָעָרָטָ דָעַר יַד — גַּעֲוָוִים בַּיּוֹ
אַיְיךְ בַּיּוֹ דָעַרְפָּאַרְ, וְזַאָם אַיְיךְ הַאַטָּ נִיטָן גַּעֲמָאַכָּטָ דָעַם זַעַלְבִּיקָן שְׁפָאַטָּם
אֲבִיסְלָ פְּרִיעָרָ, בַּיּוֹ דַי פְּרִישָׁעָ קָאַטְלָעָטָן .

128. הַנָּאָה הַאַבָּן מַעַג מַעַן

אַיְינָעָרָ אֲלַעַתָּ זַיְקָרָק גַּעֲוָוִצָּלָטָ אָזֶן שְׁפִיצִיךְ אַוִיסְגַּעַדְרָוָנָגָעָן אֲזָוִי : —
דָרְיוִי מַאַל שְׁטִיטָטָ אַיְינָ דָעַר תּוֹרָה „לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בְּחַלְבָּ אַמְוָ“
(זָאַלְסָטוּ נִיטָן קָאַכָּן אֲצִינְגָּלָעָ אַיְינָ דָעַר מַוְתָּעָרָם מַילְךָ), זַעַגְטָ אַוִיכְ
דָעַם אַונְדוּעָרָעָ חַכְמִים, אַזָּ אַיְינָסָ וְזַיְזָוָתָ אַוִיפָּ דָעַם אַסְוָרָ צַוְ קָאַכָּן,
אַיְינָסָ — עַסְן, אָזֶן נָאָךְ אַיְינָסָ — הַנָּאָה צַוְ הַאַבָּן . „לֹא תְנַאַף“ אַבָּעָר
שְׁטִיטָטָ גַּאַרְ צְוּוֹיָ מַאַל, הַיִּסְטָטָ עַסְן : קָאַכָּן טָאַרְ מַעַן נִיטָן, עַסְן טָאַרְ
מַעַן נִיטָן, דָעַרְפָּאַרְ הַנָּאָה הַאַבָּן מַעַג מַעַן .

129. דָאַרְפָּן אַנְקוּמוּעָן

אַיְן אֲשְׁטַעַלְתָּ הַאַטָּ מַעַן מַתְפָּלָל גַּעֲוָוָעָן אַוִיפָּ דָעַגְן, גַּעֲזָגָטָ
תְּהָלִים אָזֶן גַּעֲפָאַסָּט — אָזֶן סְמַחַט אַלְעָן נִיטָן גַּעֲהָאַלְפָן : קַיְיָן טְרִאַפָּן
רָעָגָן הַאַטָּ וְזַיְקָרָק גַּעֲוָיְזָן . הַאַטָּ מַעַן גַּעֲמָאַכָּט אֲצּוּבָעָ אַסְיָּהָ,
וּוְאוֹ עַסְן זַיְנָעָן זַיְקָרָק צְוּנְיִוְגְּנָעָקָוּמָעָן אַלְעָן בְּלִיְקָודָשָׁ אָזֶן דַי פִּינְסָטָעָ

בעלי-בתיים. און ס'אייז פארבליכן אנטזונגעמען דאס געווייסע מיטל — צו זוכן אין שטעהל חטאיהם. געוווכט — און געפונגען! מהאט זיך דערוואואסט, איז אינגער האט זיך מתייחד געוווען אין א שטוב מיט א פרעםדערasha אין א שומר ...

דאם גאנצע שטעהל האט זיך געקאכט. מהאט געשלאפעט דאס זינדייקע פאראל צום רב מיט גרויס פאראד. אלע יידן פון קליען בי גרויס, זינגען זי נאכגעלאפֿן און געשאלטן מיט טויטע קללות, און אנדערע האבן זי נאכגעוואָאַרְפּן שטיינדעלען מיט שטיקער בלאטע. פלווצעם רוקט זיך ארויס פונעם עולם שמערל שניטקעוער,

געמט מאכט מיט די הענט און שרײַט אויף א קול : — יוזישע קינדער, באָרעכנט זיך וואָס טוט איר? אומגלאַלען מאכט איר זיך טאַקע אַלְיַזְן. עס קען דאָך זיינער זיינ מיר זאָלַע צו דעם דאַזְיַקְעַן פֿאָרֶל דַּאֲרְפַּן אַנְקוּמָעַן.

— וואָס רעדט איר, ר' שמערל? — פרענט מען אַים פון אלע זיינן — פון זינגען זענט איר אַראָפּ צי וואָס? וואָס הײַסט מיר וועלן דַּאֲרְפַּן אַנְקוּמָעַן צו די דַּאַזְיַקְעַן זינדייקע לײַיט?

— יאָ, יאָ, רַבּוֹתִי, — ענטפערט ער — אַיך זאג אַיך, אַז ס'אייז שטאָרַק מענגלעך. היינטיקס יאָר אַיז עציורות-ghostים און עס גײַט ניט צוּלֵיב זי קײַן רעגן, ווער וויסט אַבער זואָס אַיבָּערַצְיַאָר וועט זיינ? אפשר וועלן דעמאָלט גניין צופֿיל רעננס און מיר וועלן זיך מוֹן ווענדן מיט אַבקַּשָּׁה צו די דַּאַזְיַקְעַן לײַיט, וואָס זוּיסן אַ מיטל ווי אַינְגַּזְהַאְלָטַן דעם רעגן, זיינ זאָלַע אָונְדוּ בִּישְׁטְיַין אַין דער גַּרְוִיסַּעַר נוֹיט.

130. געגעסן און ניט געבענטשט

איינגער אַ יונגערטמאָן רופּט זיך אַז אַיז מאָל צו אַ פֿאָרֶל פרומע יידן :

— אַיך מוֹז זיך פֿאָר אַיך מודה ומודה זיין : אַנוּמָלַט האָכ אַיך געגעסן און ניט געבענטשט.

— ווי אָזְוֵי עסְט אַ יַּד אָוֹן בענטשט ניט? — פרען זיינ אַים.

— פֿאָרְשְׁטִיט אַיך, אַיך האָכ זיך יענעַס מאָל ניט געוואָשַׁן אַז דערפֿאָר האָכ אַיך ניט געבענטשט.

— אַז פֿאָרוֹאָס האָסְטוֹ זיך דענטטמָל געפּוֹילַט צו ווֹאַשְׁן?

- איך האב זיך ניט געווואשן ניט פאר פוילקייט, נאר וויל
דאם עסן איז געוווען ניט קיין כשרם.
— וואם חוייסט, ווי עטט עם איז טרייפחן?
— א ברירה האב איך געהאט! אלע כשרע רעסטאראאנען
זייןגען געוווען פארמאכט.
— ווי קען דאס זיין?
— ס'אייז געוווען, פארדשטייט איר מיר, יומ-כיפור.

131. פִּינִיקָן זִיךְ

- מ'האט נעכאנט א יידן בי א מיואסער עכירה, ברענט מען
אים צום רב, און דער רב לענט אויף אים ארויף א תשובה, ער זאל
א גאנץ יאָר פֿאַסְטָן הַפְּסָקוֹת.
— רבבי, איך וועלעס ניט קענען אויסחהאלטן — בעט זיך דער
זונדייקער מיט א דערשלאנן קול — איך בין זיינער א קרענקלעכער.
— אויב אויב וועסטו מזון צעטילן היפש געלט אויף צדקה-
זאָכן.
— רבבי, איך קען דאס אויך ניט. איך בין א מטופל מיט א
גרויים הויזגעווינד, קיון עין-הרע, און צי פאר זיינ-קויים פרנסת.
— זוֹאַס-זֶשְׁעָ, זאג קענסטו יאָ? — פרענט דער רב שווין א
ביסל אויפגעבראָכט.
— וואם איך קען? — מאָכט יענער מיט א נאָך מעד דערשלאנן
קול — איך קען, רבבי, נעמון אויף זיך גאנצע דריי יאָר דורכאנאנד
ניט זיין אָפְּלָו אַיִן מָאֵל עֲלוֹה לְתֹרֻה.

132. לוּיט דִּי יַאֲרָן

- דעם נבייא ישועהום ווערטער: אם יהיו חטאיכם כ ש נ ים,
האט אײַנער וויציך אײַנְגַעטִימְשֵׁט אָזְוִי:
— אויב אײַיעַרְעַז זינד וועלן זיין לוּט דִּי יַאֲרָן, א
שטייגער: וווען אָן אלטער מאָן פִּירְטְּ דִּי שְׂטָאָט אָן א בחור פִּירְטְּ
זיך אָרָומ מיט בתולות, דעמאָלט "כְּשַׁלְגַּן יְלַבְּנָו" — קען מען איך
מוחל זיין. אָבעָר הַיְנְטִיקָע צִיּוֹן, וווען ס'אייז פּוֹנְקָט דער היפוך
דעַרְפּוֹן: דער בחור פִּירְטְּ דִּי שְׂטָאָט אָן דער זקן פִּירְטְּ זיך אָרָומ
מיט בתולות — ווי קען מען עם מוחל זיין?

133. צען קלאגן

צוווי וויבער אין א קליען שטעהל זוינען אַרוייסגענאנגען שבת
בייטאג אַ ביסל שפֿאצְרָן אָוֹן זיך פֿאָרְשְׁמוּעַסְט אָזּוּ בַּיּוּ זוַיּוּן
זונעקוּמוּן צוֹ דָעַר בָּאַסְטָאַנְצְּיָע, וּוְאָס בַּיּוּ שְׁטָעַל. דָעַרְזְוַיְל
הָאַט זיך דָאָרְט אַפְּגַעַשְׁטָעַל אַ צּוֹג, וּוְאָס אָזִי פֿאָרְבִּינְגְּעָפָּרָן, אָוֹן
פָּוֹן אַיִן ווְאַגְּזָן אָזִי אַרְוֹוִים אַ יְוָנְגָעָרְמָאָן אַוְיְפָן ווְאַקְּזָאָל.
— זָעַ נָאָר, זָעַ! — רַופְט זָעַ אָזִי אַיְנָעַ פָּוֹן דִי ווַיִּבְעֶר אָוֹן
טוֹט אַ טִּיטְלָל מִיטָּדִי פֿינְגְּעָר אַוְיְפָן ווְאַגְּזָן — אַ יְידָ פֿאָרְט אָוֹן
שְׁבַת, אַ קְּלָגָן אָזִי צּוֹ מִיר!
— קְוֹמָט אַרְיָין מִיטָּדִי פֿינְגְּעָר אַיִן ווְאַגְּזָן — מַאֲכָת צוֹ דָעַר יִדְעָנָע
דָעַר יְוָנְגָעָרְמָאָן — ווּעַט אַיְר זָעַן, אָזִי נִיט אַיִן קְלָגָן, נָאָר צּוֹן קְלָגָן
אוֹפָף אַיְיך, ווּיְיל מִיר פֿאָרְט דָאָרְט צְוֹאַמְעָן אַ גָּאנְצָעָר מַנִּין יִדְן.

134. אַ שְׁבַתְדִּיקָע גְּנוּבָה

איַיְן מַאְל אָזִי מַעַן גַּעֲקוּמוּן זיך קְלָגָן פֿאָרְן רְבָּרְבָּא אַיְגָר
אוֹפָף אַיְנָעָם פָּוֹן דִי שְׂטָאַטְלִיְּט, וּוְאָס אָזִי גַּעַפְּאָרָן שְׁבַת אַיִן בָּאָן.
דָעַר רְבָּהָט אוֹפָף דָעַם גַּעַזְגָּט:
— מִיְנְטָ נִיט, אָזִי יְעַנְגָּר הָאַט גַּעַטְאָן דָעַרְמִיט אַיִן עַבְרִיהָ פָּוֹן
פֿאָרְן אָוֹן שְׁבַת; אַיְר דָאָרְפָט ווּוְסָן, אָזִי עָר אָזִי נָאָר דָעַרְצָו בָּגָאנְגָּעָן
אַ פְּשָׁוֹטָע גְּנוּבָה אַוְיכ, ווּיְיל עָר הָאַט דָאָר נִיט גַּעַנוּמָעָן קִין בַּיְלָעָטָן
פָּאָר דִי צְוֹוִי מְלָאַכִּים, וּוְאָס בָּאַגְּלִילִיטָן יַעֲדוּן יִדְן אָוֹן שְׁבַת.

135. שְׁוִין גַּעַשְׁטָאָרְבָּן אָוֹן נָאָר גַּעַלְעָבֶט

קְהַלְתָּ זָאָגָט: „וּשְׁבַחָ אַנְיָ אַתְּ הַמְתִים שְׁכַבָּר מַתוּ מַהְחִים
אֲשֶׁר הֵם חַיִם עַדְנָה (אַיְךְ לְוִיב בְּעַסְעָר דִי טְוִיטָע וּוְאָס זַיְנָעָן שְׁוִין
גַּעַשְׁטָאָרְבָּן אַיְדָעָר דִי לְעַבְעַדְיוּקָע וּוְאָס לְעַבְנָן נָאָר). אַיִן דִי דָזְזִיקָע
וּוּרְטָעָר שְׁטָעָקָט אַ שְׁאָרְפָע סְתִירָה צּוֹ דָעַם וּוְאָס קְהַלְתָּ הָאַט פְּרִיעָר
אַלְיָ�ן גַּעַזְגָּט: „כִּי לְכָלְבָּ חֵי טֻוב מִן הָאַרְיָה הַמָּתָּ“ (אַ לְעַבְעַדְיוּקָע
הַוְּנָת אָזִי בְּעַסְעָר פָּוֹן אַ טְוִיטָן לִיְבָּ).

נָאָר דָעַר מִין פָּוֹן דָעַם פְּסָק אָזִי גַּאָר עַפְעָם אַנְדָעָרָשׁ: לִיבֶעֶר
זַיְנָעָן מִיר דִי טְוִיטָע „שְׁכַבָּר מַתוּ“ — וּוְאָס אָזִי צּוֹ מַעַן דָעַרְהָעָרט
דָאָס זַיִ זַיְנָעָן גַּעַשְׁטָאָרְבָּן זָאָגָט מַעַן: „שְׁוִין גַּעַשְׁטָאָרְבָּן?“, אַיְדָעָר
דִי לְעַבְעַדְיוּקָע „אֲשֶׁר הֵם חַיִם עַדְנָה“ — וּוְאָס מַעַן זָאָגָט אוֹפָף זַיִ:
„נָאָר לְעַבְנָן זַיִ!“

136. וואס זיכסטו דא ?

ווען ר' יישראאל ריזשינער איז ארכוים פון תפימה, וואו ער איז גזעען א היפשע צייט צוליב א מסירה, האט ער געוזנט:

— קיין מאל האב איך ניט פארשטיינען פאררוואס אין קחלת הייסט דער יצרא-הרע „מלך, זקן וככלי“. מילא א מלך — ער געוויל-טיקט איבער מענטשן; א זקן — ער קומט צום מענטשן פון קינדי-וויז אן; אבער פאררוואס זאל ער הייסן נאר? איז תפיסה איז מיר די שאלה פארענטפערט געוווארן: איז דער גאנצער צייט וואס איך בין גזעען פארשפארט איז תפיסה איז ער אויך מיט מיר גזעען און ניט אפגעטראטן פון מיר. אווב איזוי — זאג איך צו אים ביסטו דאך טאכע א נאר אויף דער אמתן. מילא איך מוז זיצן פארשפארט, איך האב קיין אנדער ברירה ניט, אבער דו, וואס זיכסטו דא ?

גָּנְבִּים

137. אַ קְלַ-זְׁחֻמֶּר

איינער אַ גְּעוּוֹיסֶעֶר גַּנְבֵּ אַיִן לִיטָּע, וּוְאַם הַאֲטַּט נַאֲךְ גַּעֲדַעַנְקַט אַ בִּיסֶּל תּוֹרָה פּוֹנְגָּעַם „חָדָר“, הַאֲטַּט אַיִן מַאֲלַל גַּעֲדַרְוָנְגָּעַן זַיְגָּעַם אַ בָּאַ-קָּאנְטָן, אֹזֶר מַעַג בַּיִּים עַל-פְּרִידְזִין צַוְּנַעַמְעַן זַיְגָּעַם אַ בִּיטְמַל מִיט אַ קְלַ-זְׁחֻמֶּר :

מה-דָּאָךְ דָּו, וּוְאַם מַיִּין בִּיטְמַל טָאָרְסְּטוּ נִיט גַּעַמְעַן, מַעֲגַסְטוּ דִּין בִּיטְמַל יָאָךְ גַּעַמְעַן, הַיִּינְט אֹזֶר מַעַג מַיִּין בִּיטְמַל גַּעַמְעַן, — מַעַג אַיִּךְ דָּאָךְ דִּינְמַס גְּעוּוֹים גַּעַמְעַן.

138. אַ גָּאנְצַּטּוֹן לְעַפְלָה

נאַטְקָע גַּנְבֵּ אַיִּזְ אַיִּן מַאֲלַל גַּעֲלָגָן קְרָאָנְק אַוְיָפְ אַן אַלְטָעָר קְרָעָנְק זַיְגָּעַר. דָּעַר דָּאַקְטָאָר אַיִּזְ גַּעֲקוּמָעַן, אַיִּם בַּאֲטְרָאָכְט אַן פָּאָרְשָׂרְבִּין אַ רְעַצְעָפְט, צַוְּנַעַמְעַן אַלְעַ צַוְּוִי שָׁעָה אַ לְעַפְלָה — וּוְאַם פָּאָר אַ לְעַפְלָה הַיִּסְט אַיִּר מִיר גַּעַמְעַן, הַעַר דָּאַקְטָאָר אַ פְּרָאָסְטָן צַוְּנַעַמְעַן ? — פְּרָעָגָט דָּעַר חֹולָה. — עַם מַאָכְט נִיט אַיִּים אַ פְּרָאָסְטָן אַיִִיךְ — עַנְטָפְעָרָת דָּעַר דָּאַקְטָאָר מִיט אַ שְׁמַיִּיכְלָה — לִיבְעָר הַעַר דָּאַקְטָאָר — מַאָכְט נַאַטְקָע מִיט אַן עַרְנַסְטָעָר מִינְעַ — וּוְאַם פָּאָר אַ רְפּוֹאָה, הַאֲטַּט מִיר קִיּוֹן פָּאָרְאִיכְלָן נִיט, קָעַן דָּאָס שְׁוִין זַיְגָּעַן, אֹזֶר אַיִּיךְ וּוּלְגַּעַמְעַן אַלְעַ צַוְּוִי שָׁעָה נַאֲר אַיִּין לְעַפְלָה, אַונְ נַאֲךְ אַ פְּרָאָסְטָן דָּעַרְצָוּ ? אַיִּיךְ הַאֲבָשׂוֹן שְׁוִין גַּעֲפְרָאוֹוָט, גַּלְוִיבָט מִיר, גַּעַמְעַן אַיִּין מִינְגָּוֹת אַ גָּאנְצַּטּוֹן לְעַפְלָה, אַונְ נִיט פְּרָאָסְטָעָר נַאֲר דּוֹקָאָ זַיְלְבָעָרָנוּ — אַונְ מִיר הַאֲטַּט עַם צַוְּנַעַמְעַן אַיִִיךְ גַּאֲרָ נִיט גַּעַ-הַאֲלָפָן !

139. אַוְמְשָׁוְלְדִּיק גַּעֲזָעָטָן

דָּעַר זַיְלְבִּיקָּעָר נַאַטְקָע גַּנְבֵּ אַיִּזְ אַפְּגַּעַזְעַסְן אַיִִין מַאֲלַל צַוְּוִי יִאָר אַיִּן תְּפִיסָה פָּאָר אַ גַּנְיָבָה. גַּעֲקוּמָעַן אַחֲיִים, גַּעֲפִינְט עַר בִּים וּוּיְכָ אַ

קראנק קינד פון אכט חדשים, ווֹאָס האַלְט שוין ביימ אַוועְקְגְּנִין פון דער זינְדְּקָעֵר ווּעלְט. אוֹיפֶּס מאָרְנוּ אַיז עַס אַוְיכְּגָעָנְגָעָן. בעשטערטָאַרבָּן — באָגָרָאַבָּן, אָוָן נַאֲטְקָעַ מִיטָּן ווּיבֶּזֶן זַיךְ שְׁבָעָת. אַפְּגָעְזָעָם אַ פָּאָר טָעַג באַמְּעָרְקָט נַאֲטָקָעַ מִיטָּן אַ זִּיפֶּז : — עַפְּעָם בֵּין אַיךְ דַּאֲךְ אוֹיפֶּס מִין לְעַבְּן שְׁוִין גַּעַונְגָּן גַּעַונְסָן, נַאֲרָ אַזְוִי אַוְיכְּשָׁוְלְדִּיק ווּי אַיךְ זַיְן אַיצְטָן בֵּין אַיךְ נַאֲרָ קִיְּן מַאל נִיטָּן גַּעַזְעָסָן.

140. נַעֲבָעֵךְ, אַ גַּנְבָּ

אַ פָּאָרְטִּיעַ אַרְעַמְּטָאַנְטָן האַט מעַן גַּעַפְּרִיט אַיְבָּעַר דָּעַר גַּאַס אַין תְּפִימָה אַרְיִין. אוֹיפֶּן ווּעַג האָבָן זַיְן זַיךְ אַפְּגָעְזָעָט אַ בִּימָל אַפְּרָוּעָן. שְׁטִיעָן דָּעְרָבִי עַטְלָעְבָּע יַדְעָנָעָם אָוָן שַׁאֲקָלָעַן מִיטָּן קָאָפֶן אַוְן מַאֲכָן :

— אַ גַּאַטָּס רְחַמְּנוֹת, כְּמֻעַט אַלְעַ יִדְגָּן, נַעֲבָעֵךְ !

פְּרָעָגָן זַיְן אַיְינָן יִדְגָּן : פָּאָרְוָאָס מעַן האַט אַים אַיְנְגָעְזָעָט ? עַנְטָפָעָרָט עַר : פָּאָר אַ פָּאָס, ווֹאָס אַיז גַּעַוְועָן נִיט אַין גַּאַנְצָן בְּשָׂר. מַאֲכָן דָּעְרוֹוֹפֶן דַּי יַדְעָנָעָם ?

— נַעֲבָעֵךְ פָּאָר אַ פָּאָס !

דָּעַם צְוַוְוִיתָן פְּרָעָגָן זַיְן ? פָּאָרְוָאָס אַים ? עַנְטָפָעָרָט עַר : פָּאָר

אַ פְּרִיוּוֹו. מַאֲכָן זַיְן וּוּידָעָר :

— נַעֲבָעֵךְ, פָּאָר אַ פְּרִיוּוֹו !

דָּעְרָנָאָךְ פְּרָעָגָן זַיְן אַ דְּרִוְתָּן, אַיְנָעָם אַ יְוָנָג מִיט בִּינָעָר : פָּאָר-

וֹאָס אַים ?

— אַיךְ בֵּין, נַעֲבָעֵךְ, אַ גַּנְבָּ ! — עַנְטָפָעָרָט עַר.

141. אַ פְּרָנְסָה-זָאָךְ

צְוַוְוִי אַוְמְבָאַקָּאַנְטָעַ זַיְדָן זַיְנָעָן זַומְעָר-צִיִּיט פָּאָרְפָּאָרָן פָּוּן בָּאָן אַין אָן אַכְּסָנָא אָוָן כְּדִי אַיְנְגָעְזָעָט גַּעַלְט האָבָן זַיְן גַּעַונְמָעָן בִּידְעָ אַיְינָן צִימָעָר. פָּאָרְנָאָכָט האָבָן זַיְן זַיךְ גַּעַלְאָזָט גִּיְינָ אַין גַּאַרְטָן פָּוּן שְׁטָפָעָטָל אַ בִּימָל שְׁפָאַצְּרָן. אוֹיפֶּן ווּעַג האַט אַיְנְגָעָר פָּוּן זַיְן פָּאָרְלָוִירָן פָּוּן קַעַשְׁעָנָעַ זַיְן בִּיְטָעַלְעַ גַּעַלְט אָוָן אַיְדָעָר עַר האַט זַיְן אַוְמְגָעְקָוָקָט האַט עַמְּדָע צְוַוְוִיטָר גַּעַשְׁוּוֹינָד אַוְיפָּגָעָהוּבוּן. אַפְּגָעְזָעָנָגָעָן עַטְלָעְבָּעָטָר מְרִיט וּוּיְטָעָר, קַעְדָּט-אָס דָּעַר יִדְגָּן, ווֹאָס האַט גַּעַפְּנָעָן, יַעַנְעָס זַיְן פָּאָרְלָוִירָן בִּיְטָעַלְעַ אָוָן זַאנְט אַים דָּעְרָבִי :

— באשערת מיר אמצוה פון השבת-אבידה (אומקערן א פאר-לוירענע זאך).

אויפ מארגן גאנץ פרי כאטפ זיך יענער ייך, איז דאם בייטעלע זיין מיטן געלט איז ווידער ניטה. מאקט ער א גוואלד, קומט א פא-לייציאנט און געפינט, או פריער פון אלץ דארף מען באזוכן דעם צויאיטן יידן, וועלכער האט מיט אים אין צימער איבערגעגענטיקט. וויפל דער האט געטעהט, או ער גלויבט יענעט יידן זיך אליאין, האט ניט געהאלפן — דער פאליציאנט האט יענעט באזוכט זיך עס דארף צו זיין און טאקע געפונען בי אים באחאלטן די גניבת.

— וואס היסט עם — ווענדט זיך פאראוואנדערט דער געליטע-נער צו יענעט — נעכטן או איר האט אין גטס געפונען מײַן בייטעלע האט איר עס מיז אליאין אומגעקערט, און דערנאך האט איר דאם זולבייקע בייטעלע בי מיר אועוּקְגַּלְקָחָנֶט!

— וואס פאַרְשְׂטִיט איר דא ניט? — ענטפערט יענער — אומקערן אן אבידה איז אמצוה, און אויפ אמצוה בין איך אויך אַבעַלְן גַּלְיֵיך זיך ווֹידָעַר ייך, אַבעַר גַּבְעַנְעַן איז בי מיר אַפְרָנְסָה-זאך, פון דעם לעכ איך.

142. אַמעְסָעָרְלָל מִיט זַעַקְסָמָעָלָות

איינער האט זיך באַרְיִמְט:

— איך האָב אַמעְסָעָרְלָל מִיט זַעַקְסָמָעָלָות: (1) אַכְשָׁרָם; (2) אַטְרִיפְס; (3) אַפְּלִישְׁיקְס; (4) אַמְּילְכִּיקְס; 5 אַפְּאָרְעוּעָם.

— נו, און די זַעַקְסָמָטָעָלָה? — פְּרָעָנְטָמָעָן אַים.

— די זַעַקְסָמָטָעָלָה — ענטפערט ער — און אַועוּקְגַּלְקָחָנֶטָם.

143. וַואָס-זַעַע טוֹט גָּאָט?

אַקלְיְוִינְשְׁטָעַטְלְדִּיקָעָר ייך דער צִוְּיִוְתָּן:

— אַנוּמְלָט קָוָם אַיך צַוְּפָאָרְן אַין דער גְּרוּסְעָר שְׁטָאָט. אַיך בערגענעכטיקט לאו אַיך זיך אויפ מארגן אַרְמְשְׁפָאָזְרִין אַיבָּעָר די גָּאָסָן אַון באַטְרָאָכְטָן די חִידּוֹשִׁים פָּנוּנָם כְּרָך. פְּאָרְוּוִילָט זיך מִיר עַסְּן, גַּיְיִך מִיר אַרְיִין אַין אַפְּיִינְנָעָם גַּאֲרָקִין, הַיִּם מִיר דָּרְרָלָאנְגָּעָן אַשְׁטִיקָל פְּלִישָׁ מִיט זיך אַון צָוָם סָופָה בַּיִסְלָ צִימָעָם. אַפְּגָעָנְגָּעָן — אַפְּגָעָנְטָשָׁטָם. פְּרָעָג אַיך ווֹיפָל עַס קְוָמָט פָּוֹן מִיר, מָאָכָט מעַן מִיר

דעם שיינעם חשבון אויף העכער אַ רובל. ווער איך נבחל ומשתומם רבונו-של-עלום, פאַרוואָס קומט דָּא גאנצער קאָרב נאָך מיט קאָז-פִּיקָּעֶם? וואָס זאָל איך אויך זאגן, ס'האט מיר געבענט אָון גע-בראָטן! ס'אייז דאָך אַמְתָּע בִּוֹיטְלְשְׁנוּידְעָרָט! מילאָ וואָס הַעלְפָּט עַס? ווי זאגט אויר, אַ ברירה האט מען? איך האָב געקרעכְּצָט אָוֹן באָצָּאָלָט. וואָס-זִשְׁעַט טוֹט גָּאָט? נָעַם אויך אָוֹן לאָז אַראָפְּגָּלִיטָשָׂן צוֹ זיך אַין קעַשְׁעַנָּע אַ זילבעַרְגָּעָם לעָפָּל.

144. "מים גנובים"

ביי ר' בועז דעם רב האט דער משרת אין אַ יומְ-טוּבְדִּיקָן טאג אַראָפְּגָּעָנָמָעָן בְּגַנִּיבָה פָּוֹן טִיש אַ פְּלָאַשׁ ווַיִּמְן ווַיַּיְן אָון אַריַּינְגָּעָן שטעהקט עם צו זיך אַין קעַשְׁעַנָּע. דער רב האט עם באָמָעָרָקָט, גִּיט עַר אַ פְּרָעָג דעם משרת:

— זאג, וואָס אַין דָּאָרט אַין יַעֲנָעָם פְּלָעָשָׁל, וואָס שטעהקט דָּאָרט אַרוֹים ביי דֵיר פָּוֹן דער קעַשְׁעַנָּע — עַנְטְּפָעָרָט דער משרת.
— ווַיִּמְן אויך, קָאַלְעָט וואָסָעָר — גִּיטְרָפָּן:
— גִּיב מיר נאָך אַחֲרָאָר אַ בִּיסְלָן צו פָּאַרוֹזָן.

דער משרת האט קיין ברורה ניט געהאט אָון אַריַּינְגָּעָנָס אַ בִּיסְלָן פָּוֹן פְּלָאַשׁ אַין אַ גָּלָאָז. דער רב האט פָּאַרוֹזָקָט אָון זיך אַפְּגָּעָרָפָּן:

— עַפְּעָם האט עם אַ זִּילְעָכָן טָעַם, העַרְסָטוֹן, שלמה המלְך אויך טָאָקָע גַּעֲוָעָן אַ חֲכָם אָון נִיט אַוְזִיסְטָט זאגט ער: "מים גנובים יַמְתָּקוּ" (געַגְנַבְעַט וואָסָעָר אויך זִים).

פֿרָאצְעַנְטָןִיקָעַס

145. בִּיְדֻעַ פֿוֹן דֵי עֲרַשְׁתָּעַ

צוווי מוחותנים, בידיע פטע פראצענטיניקעם, זיין צו א ביסל ספירות, פארבייסן גאנץ געמיילעך, און פירן צווישן זיך איניטים א שמעום. דערציילט אינגעער דעם אנדערן:

— וויסט איר, מהותן, פון וואס איך האב געמאכט א פאר-מעגן נאָר פֿוֹן דֵי עֲרַשְׁתָּעַ הַ לְׂוֹ אַוְתָּה. דאס ערשטע מאָל האב איך יעדן גערן אַנְטְּלִיעָן, פֶּאָרְשְׁטִיטִיט וְזִיך, גענומען אַ גוֹטָן פְּרָאַ-צְעַנְטָן, און דאס ערשטע מאָל באַצְאַלְטָלְטָל מעַן גַּעֲוִינְגְּלָעַד, כדַי טָעַן זָאַל קענען לְיִיעָן אַ צְוִוִּיתָמָאָל. איך אַכְּבָּעָר, אָזָוּ עַם קְוָמָט צָוָם צְוִוִּיתָמָאָל, גַּיב איך קְיִינְגָּעָם נִיטָּעָר זָאַל אַפְּלִילְוָוִין מְרַ-בְּרַ-כְּבַ-אַשִּׁי אַלְיָוָן. אָן אַזְוִי אַיז מִיר נַאֲך עַד-הַיּוֹם קְיִוָּן מָאַל נִיט פֶּאָרְפָּאַלְן גַּעֲוָאָרָן קְיִוָּן פְּרוֹתָה.

— און אַיך, מהותן — באַרְוִימְטִיךְ זִיך דַעַר צְוִוִּיתָעַר — האב געמאכט מיין ערשט ביסל פֶּאָרְמָעָן אַיך פֿוֹן דֵי ערשטע, נאָר פֿוֹן דֵי עֲרַשְׁתָּעַ מְלוֹוָתָה. דאס הייסט, אָן יְעַנְעַ צִיְּתָן וְעוֹן אַיך האב, נִיט הַיִּנְטָן גַּעֲדָאַכְטָן, נִיט יְעַנְעַ אַנְטְּלִיעָן, נאָר בַּיְּעַנְעַם באַדְאַרְפָּט לְיִעָּגָן פְּלָעָג אַיך אַלְעַ מאָל נִעְמָעַן בַּיְּ אָן אַנְדָּרָן אָן קְיִינְגָּעָם נִיט אַפְּגָעָן דאס ערשטע מאָל.

146. פֿוֹל מִיטְ רִיבְעָס

איינוער אַיז פֶּאָרְפָּאַרְן וּוַיְנְטָרְ-צִוִּיטָן צָו זְיִינְגָּעָם אַ באַקְאַנְטָן וּוְאַכְּבָּרְנִיק, וואָס האָט גַּעֲלָעַט פֿוֹן רְבִיתָה (פראצענט). אַין גָּטָם האָט גַּעֲרָבָעָנט דַעַר פֶּרְאָסְט אָן אַיז שְׁטוּב אַיז אַיך גַּעֲוָעָן אַ קְרִירָה, כְּמַעַט וּוּ אַין דְּרוֹוִיסָן וּוְיַיְלָ דַעַר וּוְאַכְּבָּרְנִיק אַיז גַּעֲוָעָן אַ גְּרוֹיסָעָר קְמַצְן אָן מעַן האָט בַּיְּ אַים אַיז שְׁטוּב שְׁווֹן אַ פָּאָר טָעַג נִיט גַּעֲהִיצָט. רַופָּט זִיך אָן דַעַר אַוְרָחָ צָוָם בְּעַל-הַבָּוּת:

— וְאַזְוִי שְׁעַמְתָּ אַיך זִיך נִיט, אַין שְׁטוּב וואָס אַיז פֿוֹל מִיטְ רְבִיתָה (רִיבְעָם) זָאַל זְיַוָּן אַזְאַל שְׁרַעְקְלָעַכָּעַ קְעַלְתָּ!

147. געשטעלט אויף די פיס

א פראצענטניק אויז געגעגען איז גאט מיט ווינעם א נאגענטן
באקאנטן, וויאזט ער אים און פון וויאטנס :
— זעסט ניין דארט יענעט פראנט מיטן קורצן שיינעם ראק
אונ מיט די לאגגען הייזן, דארפנט וויסן, או אייננטלאע האב איך אים
געשטעלט אויף די פים .
— מיט וואם ?

— מיט דעם, וואם פרייער פלענט ער, ווי דו קומט אים און,
שטענדיק אромפאָרַן איז ווינער און איינגענער קאָרָעַטָּע. איצט האָב
איך זי בֵּי אַיִם צונגענוּמָן פֿאָר אָן אלטָן חֹוב, נוּיט ער בֵּי מִיר צַוִּי
פּוּם.

148. אָן אַיְבִּיךְ פְּלָאַץ

א רײַיכָעַר ווּאַכְּעַרְנִיק אויז געשטָטָרְבָּן, האָט די חברה-קדישא
געפָּאַדְעָרט בֵּי די יְוָרְשִׁים אַ הַיְשָׁע סֻמָּע גַּעֲלָט פֿאָר דָּעַר קְבּוֹרָה.
די יְוָרְשִׁים האָבָּן זִיךְ גַּעֲדוֹנְגָּעַן, גַּעֲמָאָכְטָן קוֹלוֹת : „סְטִוִּיטָשׂ, אֹזָא
רְצִיחָה אַין דָּעַר וּוּעָלָט ! גַּלְאָט וּוּלְעָלָט רְאַכְּבָּעוֹזָן ! — סְמָהָאָט נִימָט גַּעַיְּ
חַאַלְפָּן. האָבָּן זַוְּיִיךְ מִישְׁבָּנְגָּעָוָן אַון וּוּינְגָּעָן גַּעֲלָאָפָּן זַוְּיִיךְ קְלָאָגָן
פֿאָרַן גַּוְבְּרָנָאָטָאָר. שִׁיקְטָן דָּעַר גַּוְבְּרָנָאָטָאָר רְוָפָּן דָּעַם רְבָּן אַון
פֿרְעָגָט אַיִם וּוָאָם אויז די מעָשָׂה. עַנְטָפָּרֶט אַיִם דָּעְרוֹפָּן דָּעַר רְבָּן :
— דָּעַר פֿאַרְשָׁטָאָרְבָּעָנָעָר אויז גַּעַוְעָן בֵּיְמָן לְעָבָן אַ פֿרְאַצְעָנָט-
נִיק, אַון אַזְוּלְכָעַ לִיְיט, שְׁטִוִּיט גַּעֲשִׁרְבָּן אַין אַונְדוּרָעַ הַיְלִיקָע
סְפָּרִים, וּוּלְעָן נִימָט אַוְיפְּשָׁטִיְּוָן קִיּוֹן תְּחִיתְ-הַמְּתִים. הַיְמִיט עַמְּ, אַזְוּנָעָמָן
נִימָט אַיִם אַזְוּעָק אַ פְּלָאַץ מִיט וּזְיִזְרָעֵל אַגְּדָעָן אוֹיפְּפָאָצָה צִוְּיָה, נַגְּרָאָר אוֹיפְּ
אַיְוּבִּיקָע יָאָרָן ; אַזְוּדָאִי קְומָט צַוְּנָעָמָן טִיעָרָעָר פֿאָר אֹזָא אַיְיָבִּיךְ
פְּלָאַץ.

מַוְסֵּרִים

149. תקיפות פון א מסור

אין א שטעהל איז געוען אינגערא א מסור, וואס האט אנטגעטאן
שריעקלעכע צרות די בעלי-בתהים מיט זיינע מסירות. באלא עפעם איז
בי איז געוען פארטיק א „דאנסמל“ אויפ דעם און אויפ יונעם,
ניט אוימצוהאלטן איז געוען פון איז. זייןגען זיך מישב עטלעכע
בעלי-בתהים, שיקן רופן דעם בחור און זאנן איז אוי :
— זוי וויסן, איז מיר האבן אויפ דיר אנטזאווייז אועלכע פאר-
ברעכטן, וואס דו קענטט פאר זוי פארפויילט וווערן אין תפיסה, זייןגען
מיר דיר מתרה, איז אויב דו וועסט זיך דערוואגן צו געבן נאך איז
מסירה אויפ וועמען ס'אייז, נעמען מיר און שטעלץן, וואו מען
דארכט, דיר אוז בענקעלע, איז דו וועסט שיין פארזאנן אויפ קינדס-
קינדר ער צו זיין א מסור.

שטייט דער מסור, הערטט עם איז און שמיכלט.
— וואס שמיכלסטו ? — פרענן איז די בעלי-בתהים — אויפ
וואס פאר א תקיפות שלאנסטו עם ?
— זאלט איר טאקע זוינן — ענטפערט ער — איז איד בין
מער תקייפ פון אייך אלע, וויל איז ווים פעסט, איז קינגר פון אייך
זועט ניט וועלן אויפ קיין פאל וווערן א מסור ...

150. פארוואס זאל א ייד איזי הנאה האבן

א יידיישער מסור איז מינסק האט זיך מיט עפעם פארזנדיקט.
און מען האט איז מכבד געוען מיט היישע שמיע בוי דער פאליצי.
נאבדעם ווען מען האט איז שיין אנטגעטאן זיין רעכט, שטעלט ער זיך
איוק בוי דער זוית און שמיכלט.
— וואס קועעלט איר ער עם איזו ? — טוט איז א פרעג אינגערא א
ייד, וואס איז דערביי געשטאנגען.

— פארשטייט איר מיך — ענטפערט דער מסור — מיר טוט די
 זיך ווילד הנאה, וואס מהאט גענומען און אונגעשמעין אַ יידן.
 — אויב עם טוט אַיך אַזוי הנאה — פרענט אים יענער וויבּ
 טער — פארוואס-זישע האט איר בשעת מעשה אַזוי געשריען ניט מיט
 אייער קול?
 — דערפֿאָר טאָקע — מאָכט דער מסור — האבן אַיך געשריען
 זויל מיר האט עם שטאָרָק פֿאָרְדְּרָאָסָן, פֿאָרְוּאָס זאל אַ ייד האבן אַזאָ
 חנאָה?

עדות פנימער

151. הײַנט אָונָן אלָע טָאג

צום באָברוֹיסְקָעָר גְּבִּיר ר' ברוך-מרדכי איז אַינְמָאֵל גַּעֲקוּמָעָן
 אַ ייד גַּאנְץ פְּרִיךְ אַוִּיסְצּוּמָעָהן וּוּגָן עַפְּעָם אַ זַּאַךְ אָונָן גַּעֲנוּמָעָן רַיְדָן
 מיט גְּרוּוּם עַזּוֹת. ר' ברוך-מרדכי האט אויפּ דעם יַדְן אַנְגַּעַשְׁטָעלָט
 אַ פֿאָר אַוְיָגָן אָונָן אִים גַּעֲזָגָט אַזּוּי:
 — הערט אַיר, אלָע מִינְיָנָע יַאֲרָן פֿלְעָגָט מִיר זַיִן זַיִעָר קַשָּׁה
 די זַאַךְ, ווּי קַומְטָט עַם ווּלְאָס בַּי אַונְדָּז אַיז אַינְגַּעַפְּרֶט צַו זַאַגְן אַיז
 דָּאוּנָעָן: "יהִי רְצֹן שְׂתִיכְלָנוּ הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם מַעֲוִידָנִים" — ווּלְאָס
 דָּאָרְפָּן מִיר בעטָן גַּאֲטָעָר זַאַל אַונְדָּז מַצְיָּאָל זַיִן פָּוּן עַזּוֹת-פֿנִימָעָר
 "הײַנט אָונָן אלָע טָאגָן"; אַ ייד פֿאָרְפֿאָלְטָט דָּאַךְ נִיט אַיז טָאג צַו דָּאוּנָעָן,
 אַיז דָּעָן נִיט גַּעַנְגָּז צַו בְּעַטְנָן יַעֲדָן טָאג אַיז אוּפּ "הײַנט" אַלְיָזָן, צַו ווּלְאָס
 טּוֹגָן נַאֲךְ צּוֹלְעָגָן דָּעָרְצָו: "אלָע טָאגָן"? אַיזְצָט פֿאָרְשְׁטָדי אַיךְ שָׁוִין
 דָּעָם רַעֲכָתָן טָעַם דָּעָרְפָּוּן: די אַנְשִׁי-כְּנַסְתַּ-הַגּוֹדָלה האָבָן אַרְוִוְגָּעָעָן
 מיט רוח-הַקּוֹדֶשׁ, אַז עַם קָעָן זַיְד מַאֲכָן אַזְאָא עַזְוַת-מְחוֹזֶפֶת-פְּנִים ווּלְאָס
 זַאַל גַּאֲרָקָומָעָן גַּאנְץ פְּרִיךְ נַאֲךְ פָּאָרָן דָּאוּנָעָן, דָּעָרְפָּאָר האָבָן זַיִי
 אַינְגַּעַפְּרֶט מַעַן זַאַל אוּפּ זַאַגְן "אָונָן אלָע טָאגָן" — בעטָן גַּאֲטָעָר אַיז
 אוּפּ מַאֲרָגָן פֿאָרְטָאגָן...

152. וְיִדְעָר מְנַהָּג אַיז

אַ יְוָנְגָעָרְמָאָן אַ חַצּוֹף פָּוּן די נִיעָע וּוּאַוְילָע יְוָנְגָעָן אַיז גַּעֲקוּמָעָן
 צום מלבי"ם אָונָן אַיז אוּפּ לִיצְנָוֹת אַ פֿרְעָג גַּעַטָּאָן:

— רבבי, איך האב איז צו פרענן א שאלה : ווען איניינער גיט איז נאש און באנגענט א בײַז הונט איז פֿאָרֶן א מיטל זיך אנדער צוועצָן, און פֿאָר א רב ווידער מזען זיך אויפֿשטעלָן ; ווייזש איז דער דין, א שטייגער, איז מען באנגענט מיטאָמָל א רב מיט א הונט צוועצָן, וואָס דאָרָף מען טאָן דעמאָלט ?

— די דאָזְיַקָּע שאלת — ענפֿערת דער מלביַים — איז טאָקע א גאנַץ שווערט. נאָר איז אָזָאָפָּל דאָרָף מען שטענדיַק קוכָּן, ווי דער מנהג-העולם איז. וויסטָו וואָס, לאָמֵיר בַּיַּדְע צוועצָן אַרוֹים-גִּין איז נאָש, וועלָן מִיר זען וואָס דער עולם ווועט טאָן.

153. צוויי טייטשן

א רב איז געפֿאָרֶן מיט זיין שמש איז א וואָגָן. אַנטְקָעָן זוי זיינען געוזטן צוּווַיִּי גענָאַלטַּע „דייטַשְׂן“ איז איניינער פָּון זוי האָט ניט אַוְיפֿגַּעַה עֲרַבָּת הַוּקָּז מִאָכָּן פּוֹנָעָם רב. רופְּט זיך אָז דער שמש צוּסָּבָּן :

— רבבי, וואָס איז די מעשה וואָס אַיר שווויגט דעם חזוּק איזן לאָזָט אַים אָזָוִי פְּלָאַפְּלָעָן ?

— אַיר וויסט דאָך — ענפֿערת דער רב — אָז אָומְעָטוֹת זיאָו ס'איַיִ פֿאָרֶן בַּיַּרְשַׁין צוּווַיִּי טייטַשְׂן, מזען שטענדיַק זיין איניינער פָּון זוי אָ „דְּבָר-אַחרָר“. ——————

אַפְּנַאֲדָרֶס אָז לִגְנָעָרֶס

154. אמת אופֿ דער וועלָט

איינער האָט געזאגָנט :

— אַפְּט ווועט אַיר הַעֲרָן טענָהָן, אָז אַוְיפֿ דער וועלָט איז ניט אָקיין אַמת ; זאג איז אַיך, אָז דאָס איזו בְּפִירּוֹש אָ לְגַן. ס'איַיִ גַּאֲרָנִישָׂט, גַּלוּיבָּט מִיר, אָזָוִי ווי מַעַן מַאֲכָּט. אָ בָּאוּיזָו ווילָט אַיר ? אָט טְרָאָגָט מִיר אָ יְדוּעָן אַלְעָט מִילָּח, קעָן איז אַיך זאגָן אַוְיפֿ גַּעוּוּסָם, אָז דאָס איז אַמְתָּע ווּאַסְעָר.

155. דעם רם-בָּמָס זַיְגָעֶרְלַ

א גרויסער ליב האבער פון זעלטנע אלטער זאכן, איז איזן מאל-אריגגענאנגען אין א קרעמל, וואו עם פאָרְקוֹיפֶּט זיך אַזְעַלְכָּעָן-טִיקָּוָאַרְיָשׁ וְאַכְּנוּ, אָנוֹן גַּעֲזָגָט דעם קְרֻעָמָעָר, עַד זָאַל אַיִם וְוַיְיָזָן אַוְיף צַו קוֹיְפָּן עַפְעָם אַלְטוֹאַרְגָּ פָּן דֵּי אַנְטִיקָּן. דער קְרֻעָמָעָר וְאַרְפָּט אָן אוֹיג אַין אַלְעָ וְוַיְנְקָלָעָן, כָּאָפָּט פָּן עַרְגָּעָן אָן אַלְטָ זַיְיָ גַּעַרְלַ, דַּעֲרַלְאַנְגָּט דעם קְוָנָה אָנוֹן זַאֲגָט אַיִם :

— זַעַט אַיר, מַיְיָן לִיבָּר יַיד, אַט הַאַט אַיר פָּאָר אַיִיךְ אָזַיְיָ גַּעַרְלַ פָּן דַּי גְּרוּסְטָעָה הַיּוֹדָשִׁים אַוְיף דַּעַר וְוּלְטַט. אָז דַּעַר רַמְבָּס אַיִם גַּעַוְוָעָן אָבָּרִימְטָעָר דַּאַקְטָאָר, וְוַיְסִיט אַיר גַּעֲוָוִים, אָיז אַט דָּאָם זַיְיָן זַיְגָעֶרְלַ, אַוְיף וְוּלְכָן עַר פְּלַעַגְטָ קְוָקָן וְוּעָן עַר הַאַט גַּעַהְאַלְטָן דַּעַם דַּפְּקָ פְּנוּעָם קְרַאַטְנָקָן, אָנוֹן גַּעַבְּרָאַכְטָה הַאַט עַם דַּעַר רַמְבָּס מַיְט זַיְדָן וְוּעָן עַר אַיז גַּעַקְוּמָעָן צְרוּיקָ פָּן אַמְּרִיקָעָן.

— וְוָאָס רַעַדְתָּ אַיר — וְוַוְנְדַעַתָּ זַיְדָן דַּעַר קְוָנָה — דַּעַר רַמְבָּס אַיז דַּעַן גַּעַוְוָעָן אַמְּאָלָן אַיז אַמְּעָרִיקָעָן ? וְוּעָר הַאַט דַּעַן גַּעַוְוָאָסָט אַיז זַיְנָעָ צִוְּטָן אָפְּיָלוּ צַיְּסָאָזְנָאָן אַמְּעָרִיקָעָן גַּאֲר אַוְיף דַּעַר וְוּלְטַט ! — הַעֲרָמָטוֹ — מַאֲכָט דַּעַר פְּאַרְקוֹיְפָּעָר — אַט דָּאָם אַיז דַּאַר דַּעַר חִידּוֹשָׁן, אָנוֹן דַּעַרְפָּאָר אַיז דַּאַר טַאַקָּעָ דָּאָם זַיְגָעֶרְלַ אַן אַנְטִיקָּל !

א יִדִּישָׁעָר טַאַטָּעָ

אַיז אַ קלִיָּן שְׁטַעַטְל אַיז גַּעַקְוּמָעָן אַיְינְגָר אַפְּרַעְמָדָעָר, גַּעַוְאַגָּט, עַר הַיִּסְטָ אַברָהָם אָנוֹן אַיז אַגָּ, אָנוֹן עַר אַיז אַרְוָמְגָעָנָגָעָן אָנוֹן גַּעַן מַאֲכָט בִּים עַולְמָ גַּעַלְטָ. דַּעַרְוּוַיְיל הַאַט מַעַן זַיְדָן דַּעַרְוּוַאָסָט, אָז עַר אַיז פְּשָׁוֹט אָיִדְישָׁעָר רַמְאָיִ, וְוּלְכָעָר הַאַט זַיְדָן גַּעַמְאָכָט אָפְּרַנְהָה דַּעַרְפָּוָן, וְוָאָס עַר נַאֲרַטְ-אָפְּ דַּעַם עַולְמָ, אָז עַר אַיז כְּלָוְמְרָשָׁט אָגָּר. שִׁיקָּט אַיִם רַוְפָּן דַּעַר רַב אָנוֹן נַעַמְתָּ זַיְדָן בִּיְזָוְרָן אַוְיף אַיִם וְוָאָס עַר אַיז גַּעַקְוּמָעָן אַחֲר אַיז שְׁטַעַטְל אַפְּנָאָרָן אָגָּנָצָן קָהָל אָנוֹן דַּעַרְצִיְּלָן מַעְשָׂוֹת, אָז עַר הַיִּסְטָ אַברָהָם אָנוֹן אַיז אַגָּר.

— רַבִּי — זַאֲגָט יַעֲנָעָר — אַיךְ הַאַבָּ נִישָׁט אַוְיְמָגְעָטָאָכָט, אַברָהָם הַיִּם אַיךְ טַאַקָּעָ ; אַיְ וְוָאָס, אַיךְ קָוָם אַרְוִוָּם פָּן יַדְנָן ? חַוִּיב אַיךְ נִימָט אָן צַו פְּאַרְשָׁטְיוֹן מַיְט וְוָאָס וְוּלְטָ אַיךְ בַּעֲסָר גַּעַוְוָן וְוּעָן מַיְיָן טַאַטָּע וְוּלְטָ גַּעַוְוָעָן אָגָּוִי. וְוָאָס, אַשְׁטִיְגָעָר, קָעוֹ אַיךְ הַאָרָן. אָז מַיְיָן טַאַטָּע אַיז אַוְיךְ גַּעַוְוָעָן אָז יַד !

157. אַפְגַּעֲנָאָרֶט גָּאנֵץ אַדָּעַס

אַ קְלִינְשְׁטָעַלְדִּיקָעַר אַיּוֹ גַּעֲקוּמָעַן אַהֲרִים פָּוּן דָּעַר גַּרְוִיסָּעַר
שְׁמַاطָּט אַדָּעַס צַו זַיְךְ אַין שְׁמַעְטָל, בָּאַרְיִמְתַּעַר זַיְךְ, אַזְּ עַר הַאֲטַקְּנוֹצִיךְ
אַפְגַּעֲנָאָרֶט גָּאנֵץ אַדָּעַס.

— וַיְיַזְוֵי? — פְּרֻעָּנְטַ אַיְמָנְעַר פָּוּן זַיְינְעַר בָּאַקְּנוֹטָעַ.
— נַאֲרַ פְּשָׁוֹט — עַנְטְּפָעָרְטַ עַר — וַוְעַן אַיְךְ בֵּין גַּעֲקוּמָעַן קִיּוֹן
אַדָּעַס הַאֲכָב אַיְךְ יַעֲדַן בָּאוֹנוֹנְדָעַר גַּעֲזָגָט, אַזְּ רַוְפַּט מַעַן מַיךְ נִיטָּט
בָּרוֹן, וַיְיַזְוֵי אַיְךְ הַיִּם, נַאֲרַ נַאֲרַ זַוְחָה — אַזְּ בֵּין דַי אַדָּעַסְעַר אַיּוֹ עַם
גַּעֲבָלִיבָן רַעֲכָט בֵּין הַיִּנְטִיקָן טָאגָן.

158. גַּאֲרַ קִיּוֹן קִוְּנָץ נִיט

דָּעַר בְּרִיסְקָעַר גָּאוֹן רַ' יוֹסְפַּ-בָּעָר, דָּעַרְצִיּוֹלָט מַעַן, הַאֲטַקְּ נִיט
שְׁטָאַרְקַּעַר גַּעֲהַאְלָטָן פָּוּן רַ' הַיְּרִשְׁלָ-לִיְּבָעַר דָּעַם וּוּאַלְאַזְוִינְעַר רָאַשְׁ-יִשְׁיבָה.
דָּעַרְנָאָרַק זַיְינְעַן זַיְיַי גַּעֲוָאָרַן צַוְוִישָׂן זַיְךְ מַחְוָתִינִים, אַזְּ רַ' יוֹסְפַּ-בָּעָר
הַאֲטַקְּ נִעְנוּמָעַן רַ' הַיְּרִשְׁלָ-לִיְּבָעַר טַאַכְטָעַר. אַוְיָפְּ דָּעַר חַתּוֹנָה זַיְינְעַן
גַּעֲקוּמָעַן דַי גַּרְעַמְטָעַ רַבְנִים אַזְּ לְמַדְנִים פָּוּן יַעֲנְעַר צִוְּיָת. זִיכְטָמָעַן
אַזְּ מַאיַּזְיָה זַיְךְ מַפְלָפָל, וַיְיַזְוֵי דָעַר שְׁטִיגְנָעַר, אַיְן תּוֹרָה, רַוְפַּט זַיְךְ אַזְּ רַ'
יוֹסְפַּ-בָּעָר :

— הַעֲרֵתָמָעַן! גַּעֲנוֹג זַיְךְ שְׁוִין מַפְלָפָל צַו זַיְין. סְ'אַיזְדָּאָר
עַפְעַם אַחֲתָה אַזְּ מַעַן דָּאַרְפַּ מַשְׁמָה זַיְין חַתּוֹנְ-כָּלה. וּוַיְסַט אַיְרַוְאַטָּם,
אַרְיִב אַיְרַוְאַטָּם קָעַן אַיְךְ בָּאוֹויְיַזְן אַקְוֹנִיזָן : זַאֲל אַקְאַרְשָׁט דָעַר
מַחְוָתָן רַ' הַיְּרִשְׁלָ-לִיְּבָעַר אַוְיָפְּ עַקְעַן עַקְעַן אַוְעַקְלִיְּגָן אַזְּ וּלְבָעָר-
נַעַם רַוְבָּל אַזְּ אַיְן מִיטָּן טִישָׂזָן זַאֲל מַעַן אַזְּוּקְשָׁטָעַן אַגְּלָאָן, וּוּלְ
אַיְךְ זַאֲגָן אַזְּוּלְכָעַ וּוּוּרְטָעַר אַזְּ אַלְעַ פִּירַ רַוְבָּל וּוּלְעַן זַיְךְ בָּאוֹויְיַזְן
אַיְנָעוֹוִיְּנִיקָן אַיְן גָּלָאָן. פָּאַרְשְׁתִּיְּתָזְיָה זַיְךְ, אַזְּ דָּאָם גַּעַלְתָּ וּוּעַט דָּעַמְאַלְטָ
גַּעֲהָעָרָן צַו מִיר. אַזְּ בְּדַיְקִיְּנָעַר זַאֲל מַיךְ נִיטָּחָושָׂד זַיְין, אַזְּ אַיְךְ
מַאֲךְ דָּאָ, חַיְּלָה, עַפְעַם אַפְּאַלְשָׂ, שְׁטָעַל אַיְךְ זַיְךְ אַזְּוּעָקָ וּוּיְיָתָ פָּוּנָעָם
טִישָׂ.

וּוּבְאַלְדָּ דָעַר מַחְוָתָן הַאֲטַקְּ אַזְּוּקְגַּעַלְיִיגְטָן דַי פִּירַ זַיְלְבָעָרְגָּעָן
רַוְבָּל אַיְן דַי פִּירַ עַקְעַן טִישָׂ, טָוָטָן רַ' יוֹסְפַּ-בָּעָר אַזְּ זַגְגָּ צָמָחָן :

— חַיְּמָקָעָן! נַעַם אַקְאַרְשָׁט דַי רַוְבָּלָעָן אַזְּ עַגְגָּ זַיְךְ אַרְיִין אַיְן
גָּלָאָן.

אַזְּ חַיְּמָקָעָן הַאֲטַקְּ אַזְיָה גַּעַטָּאָן. דָאָ הַאֲטַקְּ אַזְיָה אַזְּוּפְגַּעַהְבוּן רַ'
הַיְּרִשְׁלָ-לִיְּבָעַר מַיִּט אַגְּשָׂרְיוּ :

— ניין, דאם אויז ניט קיין קוינז, מוחותן, דאם הייסט גאנַר פשוט אויסגענַארט.

בליבט מען זאל האבן א דיז-תורה. רבנים זוכן האט מען ניט באדערפֿט: ס'איו געוווען אויפֿן ארט, ברוך-השם, איבער גענַג. האבן זיך די רבנים אנדערגעזעט צום דיז-תורה. לאנג-לאנג האט מען זיך געאמפֿערט; בײַידע צדדים האבן אַרוּסְגַּעַטְרָאַן גַּרְוִים בְּקִיּוֹת אָוֹן שָׁאָרְפֵּעַ חֲרִיפּוֹת. צום סופּ האבן די רבנים אַרוּסְגַּעַטְרָאַן דעם פְּסָקְ-דיין, אָז דאם געלט קומט ר' יומֶפּ-בערַן, וויל אָזֶוּ אַוִּיסְגַּעַטְרָן הייסט אויך אָ קוֹנִיז.

ווען ר' יומֶפּ-בער האט שוין געהאט די פִּיר זילבערנַע רַובְּלַבְּ בַּיִּזְקַּעַן קַעַשְׁעַנַּע, רַופְּט עַר זיך אָז צָו ר' הַרְיַשְׁלַ-לְיִוְבִּין:

— אַיר ווַיִּסְטַּ, מוחותן, אַיר האט געהאט אַין טענה אָ גוּטַע, מיט ווּלְכַעַר אַיר ווּאַלְטַ גַּעַקְאַנְטַ גַּאַר אָז גַּאנְצַן מְבַטְּלַ מַאֲכַן דעם פְּסָקְ-דיין.

— דְּהִיָּנוּ?

— אַיר ווּאַלְטַ גַּעַקְאַנְטַ טענהן, אָז בַּיִּזְקַּעַן אַוִּיסְגַּעַטְרָן אָז גַּאַר ניט קיין קְוַנְזַ.

159. אלץ אמת אויסער אַיִינְיקָעַ קלַיְנִיקִיטָן

יידן זיצן אַין אָזְיַזְבָּאַן-זַוְאַגְּאָן אָז פִּירן צוּוִישׂן זיך אָ שְׁמוּעַם. ווי דער שטייגער, נעטט אַיִינְער דער צְיִילַן חִידּוּשִׁים פָּוּן דער גַּרְוִיסְעַר שטאטט אַדְעָם:

— שטעלט זיך פָּאָר ווֹתָם אַין אָזָא אַדְעָם קָעָן מען זיך פָּאָר-נִינְעָן: מַהְאָט אַוִּיסְגַּעַטְרָיבִּן אָ חזָן, אַמְּתָה, שוין אַיִינְמַאל אָ חזָן, אָ צָאַצְקָע, אָ חזָן פָּוּן חזָן-לאַגָּדַן. אַדְעָר ווי זַיְהַ רַופְּן אִים דָּאָרָט „קָאַגְּן“, טַעַר, — ווּוַיְפֵל אַבְּעָר, אָ שְׁטִיגְעָר, מִינְגַּט אַיר, פָּאָרְגִּינְעָן זיך אַדְעָסְעָר שָׁאָרְלָאַטְאָנָעָם צָו צָאָלָן דעם נִיעָם „קָאַגְּנַטְעָר“ שְׁבִירָות אָ יָאָר? ניט מַעַר אָזְן ניט ווַיִּנְקַעַר ווי צַוְאָנְצִיךְ טוֹיְזָנְטָ קָאָרְבָּן, אָחֹזׂ וויי-טִיקָּעַ חַנְסָוֹת אָזְן גְּלָאָט מְתָנוֹת... .

— צַוְאָנְצִיךְ טוֹיְזָנְטָ! מַאֲכַט אַיִינְער — דאם אויז שוין אָ שְׁטִיקָל גּוֹמָא.

— אָזְן אִיךְ זָאָג אַיִיךְ — רַופְּט זיך אָז אַגְּדָעָר — אָז ס'איו גַּאַרְנִישָׁט קַיִן בְּרַעְקָל גּוֹמָא. מִיר אויז אויך באַקָּאַנְטַ דִּי מַעַשָּׁה, נַאַר גַּעַוְוָעַן אויז זיך בְּיַסְלַ אַנְדָּרְשָׁ: ניט אויז אַדְעָם אויז דאם פָּאָרְגָּעַ-

קומווען נאר אין יעקאטערינאטלאוו, און ניט מיט א חזן נאר מיט א סוחר פון געהילץ און ניט ער האט פאראדיינט צוואנציק טוויזנט נאר אַנְגָּנוּוֹאַוִּירָן דרייסיק טוויזנט. ווייטער, אויסער די אַיִינִיקָעַ קְלִיְינִיַּיַּקְיִיטָן, אַיְזָאַלְץָ אַמְּתָה.

160. מיר האבן א גרויסן גאט

— דו וויסט, גוטער ברודער, איך באדארף בענטשן „גומל“. —
 — וואס איז ? וואס פאר א נס האט זיך מיט דיר געטראפען ?
 — א נס צו א נס איז ניט גלייך. שטעל זיך פאר מײַן לאגע :
 אויפן וועגן קומט מיר אוים דורךצופאָרן אַרום האַלבָּעַ נאָכָט א געדיכטן
 וואָלֶד. ס'איַן שטאָק-פֿינְצְטָעַר, קֵין לעבעידין נְפָשׁ זַעַם מַעֲן נִיט,
 נאר עס הערט זיך גאר פון נאָגעַט אַ שְׂרֻקְלָעַר בְּרוּמָעַן פֿון אַלְעָרְלִי
 חיות רעות. פֿלוֹצָעַם וואָקְסְטָאָוִים אַקְעָנָן מִיר, גְּלִיְיך ווי פֿון אַונְטָעַר
 דער ערְד אַרוּם, צְוֹעַלְפָּגָן גְּלָנִים, אָוְמָגָהּוּיְעָרָעָר רְיִוָּן, מיט אַנְגָּעָלְדָעָן
 בְּקִיסְּן אַנְגָּעַשְׁטָעַלְטָ אַלְעַ אַוִּיפָּ מִיר — אַטְּאָטָט שִׁיןְן ווי אוּם אַן ס'איַן
 אַן עַק פֿון מִיר.

— ווי אַזְוִיְּשָׁעַ פֿאָרָט בִּיסְטָו נִיצְׁול גְּעוּוֹאָרָן ?
 — וואס זאל אַיך דִיר זאגַן ? מיר האבן דאָך א גרויסן גאט,
 טוֹט נאָט אַיִן קְלִיְינִיקִיט : לְאַזְטָ זיך אוּם, אַז די גַּאנְצָעַ מעַשָּׁה,
 פֿון אַנְהָוִיב בֵּין סָוףָ, אַיְזָאַלְץָ לִיגָּן.

161. א טאָקָעָר

א קְאַמְּיְזְוָאַיְזָאַשָּׁאָר פֿון דַי גְּעוּוֹיְסָעַ לְגַנְגָּרָם הַאָט זיך גַּעֲקְלִיבָּן
 צו פֿאָרָן אַזְיָּף אַ שְׂטִיקָל צִוְּיטָקִין מַאֲסְקָעָ, אַן זיך גַּעֲנוּמוּן נַאֲכָיָ
 פְּרָעָנָן בֵּין גְּעַנְיָטָעָ לִיְמָט, וואָו מַעַן גְּעַפְּינְטָ דָאָרָט אַ זְוִיכָרָעָ אַסְכָּנִיא
 וואָו אַ יְדָ ווי ער זאל קַעַנְעָן אַיבְּרָעָנְכָטִיקָן עַטְלָעָכָעָ נַעֲכָט אַן
 צִוְּטָעָרָנִישָׁ פֿאָר פֿאָלִיְיָ. רַוְּפָט זיך אַן צו אַים ווַיְנָעָר אַ גַּעֲטָר
 בְּרוּדָעָר :

— וואס טוֹינָן דִיר אַזְעָלָכָעָ קוֹנְצָן ? אַ יְדָ ווי דַי הַאָסָט אַיְן
 מַאֲסְקָעָ אַיְן אַלְעַ צִוְּיָטָן ווְאַוְינְרָעָכָט גַּאֲרָ אַזְיָּף אַ כְּשָׁרָן אַוְפָן : דַי
 הַאָסָט דָאָך אַ מְלָאָכָה אַיְן די הַעַנְתָּ .

— וואס פֿאָר אַ מְלָאָכָה ?

— וואס פְּרָעָגָסְטוּ ? דַי בִּיסְטָ דָאָך אַ טָאָקָעָר אַ קִינְסְטָלָעָר, אַן
 האָסָט אַיְן אַיִּזְנָן טָאָקָעָן לִיגָּנָס אַזְיָּף וואָס דַי ווּלְטָ שְׁטִיְיט ...

162. נישט לאָזֶן יענעם רעדן

צום לאַנדָאנער רב ר' נתן אַדְלָעֵר אוֹז אַמְּאַל גַּעֲקוּמָעָן אַיְדַּס
אַפְגַּעַוּסָן אַהֲפַשְׁעַ צִוְּיט אָוֹן גַּהְאַלְטָן אַין אַיְזָן רעדן. ווי נַאֲרַ ר'
נתן האַט גַּעֲוָאַלְט אַוְיךְ עַפְעַם זַאנָן אַ וּוְאַרט, האַט יַעֲנָעָר אַיבָּעֶרְגָּעַי
חַאַקְט אָוֹן וּוְיַיְתְּעַר גַּעַשְׂאַטָּן מִיטַּ רַיְיד.
צום סֻופְּ זַאנָט דַּעַר יַיְד דַּעַם رب, אוֹז עַר וּוְיל אִים דָּעַרְצִיְּלוֹן וּוְאַם
עַר האַט גַּעַהְעַרְט פָּוֹן אַיְינָעָם אַגְּרוּסָן رب. זַאנָט אִים ר' נתן: ס'אַיְזָן
אַ לִיגְן!
— וּוְאַם הַיִּסְטָן, רַבִּי — וּוְאַונְדְּעַרְט זַיךְ יַעֲנָעָר — אַיר האַט
דַּאֲךְ נַאֲךְ נַיְט גַּעַהְעַרְט וּוְאַם אַיךְ וּוְיל אַיְיךְ דָּעַרְצִיְּלוֹן, פָּוֹן וּוְאַנְעָן
וּוְיַיְסָט אַיר אוֹס'אַיְזָן אַ לִיגְן.
— גַּאֲרַ פְּשָׁוֹט — זַאנָט דַּעַר رب — ווי אוֹז דַּאֲם מַעְגַּלְעַד אַיר
זַאלְט פָּוֹן עַמְּעַצְּן הָעָרָן, אוֹז אַיר לאַזְוֹט קַיְינָעָם קַיְיָן וּוְאַרט נַיְט אַוְיסָט
רעַדָּן!

163. אַפְגַּעַרְעַנְט

אַיְדַּס אַיְזָן אַרְיִינְגַּעַמָּעָן אַיְן אַשְׁטוּב בעַטְן אַנְדָּבָה, עַר אַיְזָן
נַעֲבָעַר אַנְשָׁרְט.
— פָּוֹן וּוְאַנְעָן קָעָן אַיךְ וּוְיָמָן — פְּרַעַגְט יַעֲנָעָר — אוֹז אַיר זַעַנְט
אַנְשָׁרְט.
— וּוְאַם הַיִּסְטָן פָּוֹן וּוְאַנְעָן? — עַנְטַפְעַרְט דַּעַר אַרְעַמָּאָן —
אט האַט אַיר אַ כתְּבָ פָּוֹנָעָם رب פָּוֹן אַונְדוֹזָעָר שְׁטָעַטָּל.
— ווי אַזְוִי קָעָן אַיךְ וּוְיָמָן, אוֹס'אַיְזָן אַ רִיכְטִיקְעָר כתְּבָ?
— וּוְאַם הַיִּסְטָן ווי אַזְוִי? אַט האַט אַיר אַ קְלָאָרָן בָּאוֹוִיזָן, דַּעַר
כתְּבָ אַיְזָן אַ וּוְינְקָל אַ בִּיסְל אַפְגַּעַרְעַנְט פָּוֹן דַּעַר שְׁרָפָה.

164. קָעָן אַרְיִינְפָּאָלָן

אַיְינָעָם אַ גַּעַוְוִיָּמָן לִיגְגָּעָר פָּוֹן אַ קְלִיְּן שְׁטָעַטָּל לְעַבְן וּוְיַלְנָעָ
הַאַט מַעַן אַמְּאַל גַּעַפְרַעְגָּט:
— וּוְאַם דָּאַרְפָּסָטוֹ פָּאָרָן קַיְיָן וּוְיַלְנָעָ אָוֹן דָּעַרְגָּאָךְ דָּעַרְצִיְּלוֹן
פָּוֹן דַּאֲרַט אַיְסְגַּעַטְרַאְכָטָעָ לִיגְגָּס; אַ מַעַר קַעַנְסָטוֹ זַיךְ רַוְאִיךְ זַוְצָן

אין דער הײַם און דא אויפָן אָרט אַויסטראָכְטָן די אַיגענע לְינְגֶם פֿוֹן
וּוַילְנָע? —
ווען איך פָּאָר נִיט — חֲאַט עַר גַּעַנְטְּפָעַרְתָּ — קָעוֹ זִיד
מאָכוֹן איך זָאָל אַמְּאָל אַרְיִינְפָּאַלְן אָונְ גְּרָאָד דָּעַרְצִיְּלָן אָן אַמְּתָה.

געשעפָּטן אָוּן שְׁטוּלָעָס

165. וַיַּיְאַיְן "סְפִירָה"

— וַיַּיְאַיְן דִּי גַּעַשְׁעַפְּטָן? — פְּרַעַגְתָּ אַיְגָעָר אֲנָעָטָן בָּאָזָן
קָאנְטָן בַּיּוֹם בַּאֲגַעְגַּעְנָעָן זִיד.
— וּוְאָם זָאָל דִּיר זָאָגָן? — עַנְטְּפָעַרְתָּ יְעַגְּעָר — די גַּעַשְׁעַפְּטָן,
גְּוַתְּעָר בְּרוּדָר, גַּיְעָן וַיַּיְאַיְן "סְפִירָה".
— וּוְאָם הַיִּסְטָמָן?
— דָּאָסָם הַיִּסְטָמָן, אָז וּוְאָם מַעַן מַעַן צִילְּטָן וּוּעַרְתָּן אֶלְצָן וּוּוַיְנִיקָּעָר,
אוֹן יְעַגְּעָם טָאָר מַעַן נִיט אַוִּיסְטוֹאָגָן וּוֹאוֹ מַעַן הַאַלְתָּן אָן דָּעָר "סְפִירָה"...

166. אֲ גּוֹט גַּעַשְׁעַפְּטָן

אַיְגָעָר קָלָאָגָט זִיךְ פָּאָר זִיְגָעָם אֲ גַּוְתָּן פְּרִיאַנְד, אֲ וּוּעַרְטָלָן-
זָאָגָעָר, אָז דִּי גַּעַשְׁעַפְּטָן זִיְגָעָן גַּיְעָן אִים שְׁלִימָן-שְׁלִימָמוֹל, אוֹן פְּרַעַגְתָּ
בַּיִּים אָן עַצָּה, וּוֹאוֹ נַעַמְתָּ מַעַן עַפְעָם אֲ נִי גַּעַשְׁעַפְּטָן, נָאָר אֲ גַּוְתָּם,
וּוְאָם גּוֹט הַיִּסְטָמָן.
— וּוֹיְסְטוֹ וּוְאָסָם אִיךְ וּוּעַל דִּיר זָאָגָן — מַאְכָתָן יְעַגְּעָר — פָּאָלָג
מִיךְ אָוּן גַּיְיָ אָן דָּעָר עַרְדָּן, וּוֹיְלְ דָּאָרְטָן לִיגְנָן הַיִּנְטִיקָּעָן צִיְּוָן דִּי בְּעַמְּטָע
גַּעַשְׁעַפְּטָן.

167. אֲ גַּעַשְׁעַפְּטָן אַוִּיפָּט כְּמָה יָאָרָן

— אִיר קָלָאָגָט זִיךְ — זָאָגָט אִין יִיד צּוֹם אַנְדָּעָרָן, אָז אִיר
חֲאַט נִיט קִיְּן גַּעַשְׁעַפְּטָן, הָאָב אִיךְ פָּאָר אִיךְ אֲ גַּעַשְׁעַפְּטָן אַוִּיפָּט גָּאָר
אֲ הַיְּפָשָׁע צִיְּוָן: אָנוֹ פְּרוֹאָוָט מִיר אַנְטְּלִיְּעָן אֲ פָּאָר הַוְּנְדָּעָרְתָּעָר,
וּוֹעַט אִיר זָעָן, אָז אִיר וּוֹעַט הָאָבָן מִיט גַּאֲטָם הַיְּלָעָן אֲ גַּעַשְׁעַפְּטָן
מִיר אַוִּיפָּט כְּמָה וּכְמָה יָאָרָן.

168. אין דער ערְד

א געוויסער קיעווער צוקער-מעקלער ברוך הוויז איז קראנק
געוואָן און געהאלטן בײַם שטארבוֹן. איז אים געקומען בראָדסקי
מברָך חולָה זיין פֿאָרֶן טוּיט — און דעםאלט איז צוקער געשטעאנָן
ווײַער איז אַ שלעכטער לאָגָן. רופֶט זיך אַן דער חולָה:
— אַיר ווַוִּיסְט, הער בראָדסקי, צוקער איז אַיצְט אַן דער ערְד,
רופֶט מעַן מֵיך אַפְּנִים אַהֲן זיין אַ מעַקלָּר ...

169. ווי אַיבָּעָר אַ יָּאָר

צְוַוֵּי סֻוְחִירִים בְּאָגָעָנָן זַיְד. פֿרָעָגֶט אַיְינָעָר דַעַם אַנְדָעָרָן?
— ווי גִּיְתָּע עַם?
— עַם גִּיְתָּע שׂוֹן, ברוך השם, ווי אַיבָּעָר אַ יָּאָר — עַנְטָפָעָרָט
יעָנָעָר.
— ווֹאָס הַיִּסְט, ווי אַיבָּעָר אַ יָּאָר.
— פֿאָרְשְׁתִּיְיט אַיר, יְדִישַׁע גַּעַשְׁעַפְּטָן מוֹזָן דַאָך ווֹאָס אַ יָּאָר גִּיְוָן
ערָגָעָר אַן עַרְגָּעָר, האַלְטָן שׂוֹן דַי גַּעַשְׁעַפְּטָן מִינָן אוֹפָה אַיבָּעָרָאָצָּה
יאָרִיקָן שְׁטוֹינָגָעָה.

170. די בעסטע פרנָסָה

— ווי מִינְט אַיר — פֿרָעָגֶט מעַן אַ יִידְזָן, אַ גַּעַנִּיטָן אַין ווּעלְטָן
וְאַכְּנָן — ווי מִינְט אַיר, ווֹאָס קָעָן מעַן רַעַכְעַנָּעָן פֿאָר אַ גּוֹטָעָר פֿרָנָסָה,
אוֹ מעַן זָאָל זַיְקָעָן רַאְטָן אַ נַּאֲעַטָּן מַעַנְטָשָׁן.
— אַיְךְ רַעְכָּן — עַנְטָפָעָרָט יְעָנָעָר — אוֹ די בעסטע פרנָסָה
איּוֹ צַוְוָעָר אַ בעָקָעָר. ווי עַם זָאָל נִישְׁתָּגָיִן, אַכְּבָעָר מִיטָּ בְּרוּוּט
איּוֹ שְׁטָוב אַיז מעַן שְׁטָעַנְדִּיק פֿאָרְזָאָרגָט.
— יָאָ, ווֹאָס טָוָט מעַן אַבָּעָר, אוֹ מַהְאָט נִיטָּ קִיְוָן מַעַל אוֹפָה
צַוְבָּאָקָן?
— אַ קְלוֹגָע שָׁאָלָה! דַעַמְאָלָט אַיז מעַן דַאָך נִיטָּ קִיְוָן בעָקָעָר.

171. אַ פרנָסָה אוֹפָה קִינְדָעָר אַן קִינְדָס-קִינְדָעָר

א יונגעַרְמָאָן פָּוָן די "זַיְדָעָנָע אַיְדָעָמְלָעָר" האָט בְּאַדְאָרָפְט
אַרְאָפְפָן קַעַטָּט, האָט עַר גַּעַנוּמָעָן האַנְדָלְעָן. אַן בָּאָלְד ווי דער

שטייגנער, אנגעוואוירן דעם גאנצן נדן. קומט ער צו איינעם פון די היינטוועלטיקע סוחרים צו בעטן פאר זיך עפערס א פאסיקע שטעה.

רופט זיך און דער סוחר צום וויזענעם יונגעמאן :

— יא, ס'אי פארען א שטעה א בכבודיקע, גלייך ווי אングע- מאסתן פאר אין: איר וויסט דאך, און דריי טאג פאר משיחס קומען ווועט אליהו הנביא ארויף אויפן בארג מורה און בלאון מיטן גרויסן שופר. וואס-זשע דארפטע איר טאן? ניט מער ווי שטיען און ווארטן בי יענעם בארג, און באלאד ווי איר ווועט נאך דערזען פון דער וויאטנס אליהון גיין מיטן גרויסן שופר, זאלט איר לוייפן געשווינד אונזאגן די בשורה בי אונדו אין שטעהל.

גוט — זאנט דער יונגעמאן — וויפל וועל איך האבן דערפער געהאלט?

— צען גילדן א וואך.

— קען מען דען לעבן און מפרנס זיין וויב און קינד מיט אוז געהאלט?

— אמת, יונגעמאן — מאכט דער סוחר — גערעכט וענט איר, דאס געהאלט איז קליגעלע, דערפער אבער קענט איר זיין בא- ווארטנט מיט א שטענדיקער פרנסה אויפן קינדר און קינדס-קינדר.

27. ניט געפראאות

איינמאָל אין איינעם פון די יאריד-טעה האט מען אין בית-המדרשה פארנאכט-צייט אַנְגַּעֲלָפֶט אין פָּעָנְצָטָעָר אַרְיִינְצָרוֹפָן אַז יונגעמאן, וואס איז דורכגעגןגען. דער יונגעמאן איז אַרְיִינְגַּעֲגָנְגָעָן און געפראעט, וואס מען רופט אים.

— אויפ וואס רופט מען אים אין אַ בֵּית-המְדֻרְשָׁה? — ענט- פערט מען אים — ס'אי שווין צייט מנהה צו דאונגען, פעלט איינער צום מנין.

— ניין — זאנט ער — איך קען ניט פָּאַרְבְּלִיכְן דָּאוֹנוּן מנהה, וויל איך האב שווין אויסגעפראאות, אַז שטענדיק ווען איך דאונו ניט קיין מנהה האב איך אַ גומן יאריד.

— נו און איז איר דאונגנט יא?

— איך וועל איך זאנט דעם אמת, איך האב עם קיינמאָל נאך ניט געפראאות.

173. פון ינעמס שוויס

יידן פארן און איינטנツ-זונגען און ווי געווינגלעך, שמוועט
מען וועגן יידיישע געשעפַּן און פרנסות. רופט זיך און איין ייד :
— מען זאגט, או אוז ייד ווי איך לעבעט פון לויפט ; גלייבט
עם נישט. ניט פון לויפט : נאָר פון שוויס ליעב איך, טאָקע ווי אַין
פְּסוֹק שטײַט : „בּוּזָעָת אַפְּךָ... אַוי בְּרוֹדָעָר, באָגִיסְטָמֶט מען זיך מײַט
טִיכְּן שׂוּוִים אַיְדָעָר מען פָּאָרְדִּינְט דָּס שְׁטִיקָל בְּרוּוּט.
— אַן אַיך — זאגט אַ צוּוִיתָעָר ייד — לעַב אוּיר פון שוויס,
אָבָּעָר ניט פון איינגעַנָּם נאָר פון פרעַמְּדָן שוויס...
— וואָס הַיִּסְט — פרעַנְט מען אַים — אַיר זעַנְט אָפְּשָׁר אַ
פָּאָבָּרִיקָאנְט, אַן בֵּי אַיך אַוְּפָט דָּעָר פָּאָבָּרִיק אַרְכָּעָטָן מִיט שׂוּוִים
אַ סְּךָ אַרְכָּעָטָר.
— חִילִילָה, ווי קָומָ אַיך צו זַיְן אַ פָּאָבָּרִיקָאנְט ? אַיך בֵּין פְּשָׁוֹט
אַ בעְדָּעָר.

174. אַיבְּרָנָעַכְּטִיקָן

צו אַיִּנָּעָם אַ גָּבִיר אַיז גַּעֲקוּמָן זַיְנָעָר אַן אַרְעַמָּעָר קָרָוב בְּעַטָּן
פָּאָר זיך עַפְּעָם ווֹאָס-עַמְּ-אַיז אַ שְׁטָעַלָּע. דָּעָר גָּבִיר לִיגְנָט אַים פָּאָר
פָּאָרְשִׁיְּדָעָנָע שְׁטָעַלָּעַם בֵּי זיך אַן דָּעָר קָרָוב זאגט זיך אַלְץ אַפְּ:
דָּס קָעָן עַר נִיט, יַעַנְסֵם שְׁטִיטָט אַים נִיט אַן, צַי סְ'אַיז אַים גַּלְאָט
שׂוּוּרָע.

— אַדְרָבָּא — מַאֲכָת אַים דָּעָר גָּבִיר — זאגט אַיר אַלְיַיְן ווֹאָס
פָּאָר אַ שְׁטָעַלָּע ווַיְלַט אַיר בֵּי מִיר בְּאַקְוּמָן ?
— אַיך ווּעָל אַיך זַגְּנוּ — עַנְטָפָעָרט דָּעָר אַרְעַמָּעָר קָרָוב —
עַם מַאֲכָת זיך אַמְּאָל, מַעַן פָּאָרְט אַלְעָ אַזְוּעָק פָּוָן אַ שְׁטוּב, אַוְּפָט אַ
חַתּוֹנָה, אַ שְׁטִיְּגָעָר, דָּרָפָט מַעַן דַּעַמְּלָטָה הַאֲבָן אַיִּנָּעָר זַאל בְּלִיְּבָן
אַין שְׁטוּב נַעֲכָתִיקָן. קָעָן אַיך, פָּאָרְשִׁיטָט אַיר מִיךְ, פָּאָרְנָעָמָן בֵּי
אַיך אַוְּפָט שְׁטָעַנְדִּיק דִּי שְׁטָעַלָּע פָּוָן אַן אַיבְּרָנָעַכְּטִיקָר.

175. אַ גּוֹטָעָר בָּעֵל-יוֹעֵץ

צַו אַ סְׁוּחָר אַ גָּבִיר מִיט אַ סְּךָ גְּרוּסָע גַּעֲשַׁעַפְּטָן אַיז גַּעֲקוּמָן
איַנְגָּעָר פָּוָן זַיְן ווַיְבַּסְּ קָרְבָּים בְּעַטָּן עַפְּעָם אַ שְׁטָעַלָּע.
— וואָס פָּאָר אַ שְׁטָעַלָּע — פְּרַעַנְט אַים דָּעָר גָּבִיר — ווֹאָלָט
אַיר גַּעֲקָעָנְט פָּאָרְנָעָמָן ? אַ בּוֹךְ קָעָנְט אַיר פִּרְן ?

— ניין, דאס קען איך ניט — ענטפערט יונגער.
— אפשר קענט איר ויין א קאָרֻעְסְּפָּאנְדְּעָנֶט, דאס הייסט בריוו
שריבן?

— ניין, דאס אויך ניט.
דעָר גְּבִיר רַעֲכֵנְט אֹוִים נָאָר אַנְדְּעָרָע שְׂטָעַלָּעָם, אָוָן דַּעַר קְרוּב
עַנְטְּפָּעָרָט אַלְיאַז נַיְינָן אָוָן נַיְינָן.
— זָגְּטִיזְשָׁע מִיר, מַיְינָן לִיבְּעָר יִיד — מַאֲכָתָ דַּעַר גְּבִיר — וּוֹאָם
פָּאָרָט קָעַנְט אִיר יַאֲ ?
דעָר קְרוּב פָּאָרָטָאָכָט וִיך אַ בִּימָל אָוָן זָגְּטָ דָּעְרָנָאָךְ מִיט אַ
גַּהְיַיְכָעָנָעָר שְׂטִימָע :

— אָט וּוֹאָם : גָּאָט הָאָט אִיךְ גַּעֲבַעַנְטַשְׁת אָוָן אִיר הָאָט, קַיְיָן
עַיְזָהָרָע, אַזְעַלְכָע גְּרוּמָע עַסְקִים, אַיְזְ בְּלַעַבְנָן פָּאָר אִיךְ שְׂטָאָרָק
נוֹיְטִיק צָו הָאָבָן שְׂטָעַנְדִּיק בַּיְ דַּעַר וַיְיָט אַיְינָעָם אַמְעַנְטָשָׁן אַזְוִינָעָם,
מִיטָּמָ וּוּלְכָן מַעַן קָעַן וִיךְ מַיְישָׁב זַיְינָן זַיְךְ וּוֹעַן מַעַן בָּאָדָאָרָף.
אָוָן דָּסָם, הָעָרָט אִיר, מַעַג אִיךְ וִיךְ אַלְיאַיְן לִוְבָן, אָוָן וּוֹי אִיר קוּקָט מִיךְ
אָוָן בֵּין אִיךְ בָּרוּךְ הַשָּׁם, אַ גַּטְעָר בָּעַל-יְוָעָץ.

— אָוֵב אַזְוִי — רַופָּט וִיךְ אָוָן דַּעַר גְּבִיר — וּוּבְּאָלָד אִיר
זַעַנְט יַאֲזָז גַּטְעָר בָּעַל-יְוָעָץ, וּאַלְטָט אִיךְ אִיךְ גַּעֲבַעַטָּן אִיר זַעַלְט
מִיר שְׁוִין תִּכְפָּטָאָקָע גַּבְּבָן דַּי עַרְשָׁטָע עַזָּה : וּוֹי אַזְוִי וּוּעָרָט מַעַן
איְעָרָעָר פְּטוּר ?

176. זַיְךְ נִישְׁטָּה קְלָאָגָן

אַמְעַנְטָשׁ וּוֹאָם זַוְכָּט אַשְׂטָעַלָּע אַיְזָה גַּעֲקּוּמָן צָו אַיְינָעָם פָּוּן
די קְלִינְיָן סְוָחָרִים לְעָזָב בְּעַטְנָן עַפְעָם אַשְׂטָעַלָּע .
— אִיךְ הָאָב אַיְינָן מַעַנְטָשָׁן — זָגְּטָ יְעָנָעָר — אָוָן עָר קְלָאָגָן
זַיְךְ אַזְוִי עָר הָאָט נִיט וּוֹאָם צָו טָאָן .
— אָוֵב אַזְוִי — מַאֲכָתָ דַּעַר שְׂטָעַלְעַ-זְוּכָּעָר — זָגְּטָ-אָפָּט אַיְיעָר
מַעַנְטָשָׁן אָוָן נַעַמְ-צָו מִיךְ וּוּלְ אִיךְ זַיְךְ נִישְׁטָּה קְלָאָגָן .

177. אַ מְצִיאָה

אַבְּאָקָאנְטָעָר בְּאָגָעָנָט אַוִּיפָּט אַיְרִיד אַמְלָמָד פָּוּן אַנְעָנָט
שְׂטָעַלָּע, פְּרָעָנָט עָר אָוָם : וּוֹאָם טָוָט עָר דָּס, וּוֹאָם פָּאָר אַ “מְצִיאָות”
רַעֲכֵנְט עָר דָּס צָו הָאָנְדָלָעָן ?

— האנדלען? — מאכט דער מלמד — דאם איז זיין ער און
איידעלע זאך, מען דארפֿ האבן אוות דערויף מזומנים, און ווי קומ
איך דערצו. נאר איזן מציאה האף איך דאך צו כאפֿן: עס פֿאַרְן
צורך פונעם יאריד פֿוּרְן איזן אונדזער שטטעטל איזוי פֿיל, ווי וועל איז
צווישן זיין ניט קריינן קיין איזן אומזטיקע פֿור?

שינע געשעטען 178.

א רב פֿון א קליען שטטעטל איז געקומען קיין וואראשע צום
דאקטאָר און פֿאַרְבְּלִיבָן דאָרט אַוְיפֿ עטעלעכּ טעג. שבת בִּיטָּאג
לאזט ער זיך דורךניין אַבְּיַסְלְשָׁפְּאַצְּיָרְן אַיבְּעָר די וואָרְשָׁעוּר גָּאָסָן.
גִּוְיִט ער פֿאַרְבְּיִי אַהֲיֵשׁ קְרָאָם, שטעלט ער זיך אַפְּ אָזֶן באָטְרָאַכְּט
זַי. רֹופְּט זיך אָז צו אִים דער קְרָעָמָר, ווּאָס אַז גַּעַשְׁטָאַגְּנוּן בֵּי דער
טִיר:

— רב קְרוּב, קְוּמְטַ-אַרְיִין אַין קְרָאָם, דָא האָט אַיר די טִיעַרְסְּטָע
סְחָוָרָה בְּחַצִּי חַנְמָ, פֿאָרְ הַאֲלָב גַּעַלְטָ בְּאַקְוּמָט אַיר דַעַם בעסְטָן
אנַצְוֹג.

דער רב וואָנדערט זיך אָז טוֹט אַזְגַּדְעַטְמָר:

— אַיר זענט אַיְדָה, ווּזְוּשָׁע שְׁעַמְתָּ אַיר זיך נִיט צו פֿירָן
בְּפֿרְהָסְיָא אָוָם שבת געשעטען?

— געשעטען רֹופְּט אַיר עַמְּדָעָן — מאכט דער קְרָעָמָר — אַז
איך זאג אַיך בְּנָאָמָנוֹת אַיך נִיבְּ אַוּעָק אַגְּנָצְנָן אַגְּנָצְנָן פֿאָרְ הַאֲלָב
גַּעַלְטָ? שינע געשעטען!

א שכחה-קרעמל 179.

איינענער דערציזילט דַעַם אַנדערן, אַז די לעצטער צִוְּיט האָט ער
זיך געמאכט אַשְׁכָּה-קְרָעָמָל. אָז אַוְיפֿ יְעַנְעַמָּשׁ שָׁאָלָה, ווּאָס דָאָס
הייסט, דערקלערט ער:

— דָאָס הייסט ווּוִיט פֿוּן מַאְרָק, אָז אַזְגַּדְעַטְמָר פֿוּן שכחה,
ווען אַיְדָעַנְעָן, מאכט זיך, פֿאָרְגָּעַטְמָעָן עַפְעַם אַיְינְצָקוּפָּן אַין מַאְרָק,
קְוּמָט זַי צו מִיר אַין קְרָעָמָל דערקְוִיפָּן ווּאָס עַמְּלָט אַיר עַפְעַם
דרוּבְּ-זָאָכָן.

— האָט אַיר פֿרְנָסָה פֿוּן אַוְיפֿ שכחה-קְרָעָמָל?

— אַשְׁיַׂינָעָ פֿרְנָסָה, אַוְיפֿ אַלְעָ מִינְעָ שׁוֹנָאִים גַּעַזְגָּט גַּעַזְגָּט!

מיינע קונים, וואם קומען צו מיר אין קרעמל, האבן זיך ליב צו דינגען
אין טאג אריין און אויך מוו פאראקייפן מיין סחרה ביליק, בייליקער
אפטמאל ווי מיר אליאן קאסטט. היינט דארפט איר וויסן, איז די
יעדנען וואם פארגעסטט אינזקוקויפן אין מארק, פארגעסטט איז גאנצּ
אפט מיטצענעםען געלט, און וווען זי געמט בי מיר אין קרעמל און
געלט, פארגעסטט זי דערנאך אפטזונגבען.
— צו וואס-זשען, זאנט מיר, טויג איז אין גאנצּ האלטּן
דאם קרעמל?
— וואם רעדט איר, זאלט איר מיר געזונט זיין! פון וואנען
דען וועל איז לעבן?

180. ניט געלעבט, ניט געתטאַרבּן

א קרעמער באגגענט זיינעם א גוטן פרײַנד און קלאנט זיך פאָר
אים אויף די שלעכטּ ציטּן.
— איז פאָרַשְׁטֵי ניט זאנט מווים דאמ איז — זאנט ער — איז האב
מיין איינט זיט איזן קראָם נאָר גאנצּ צוּווּי: פון ברויט און ליווֹונֶט,
און פון בידען פאָרַדְּגַּט זיך ניט קיַּוְן גראָשָׂן אַוְיָף פֿרְנָסָה. פאָרַשְׁטֵי
איז ניט וואם דאמ הייסט: מהה-גַּפְשָׂךְ: לעבעט די וועלט — דארפּ
מען דאָר עסּן ברויט, שטַּאַרבּט מען — דארפּ מען דאָר ליווֹונֶט אַוְיָף
תְּכִרְכִּיכִים!

— וואם פאָרַשְׁטֵיַּסְטוּ דָא ניט? — ענטפֿערְטּ יונער — די
וועלט, אייננטלעך, ניט זי לעבעט, ניט זי שטַּאַרבּט — זי מاطערְטּ
זיך ...

181. אַ רַעֲכַטָּעַר קָוָנָה

איינער איז אַרְיִינְגָּעַקְוּמָעַן אין אַ יַאֲטְקָע אַן פַּאֲרְלַאֲגָנָגָט דָעַר
קָצְבּ וְאַל אִים וּוֹיְזַן 19 אַן אַהֲלָבּ פּוֹנְטּ פְּלִישָׁ. דָעַר קָצְבּ הַאֲטּ אַ נָּעַם
געטָאָן פּוֹן קְלָאַיז אַ “זַיְתְּלָ פְּלִישָׁ” אַן אַרְיִוְפּֿגְּנַעַלְעַט עַם אַוְיָף דָעַר
וְאַבּ. וּוֹנְגַּטּ עַם פּוֹנְקָטּ אַהֲלָבּ פּוֹדּ.

— גַּעַמְתּ עַם אַיְנָגָאנָצּן — זַאנְטּ דָעַר קָצְבּ — וואם פַּאֲרַ אַ בְּאַ
טְּרֻעַּפּ הַאֲטּ נַאֲךּ אַהֲלָבּ פּוֹנְטּלָ.

— נִין — מַאֲכַטּ יַעֲנָר — אַיְךְ דָאָרָפּ פּוֹנְקָטּ 19 אַן אַהֲלָבּ.
דָעַר קָצְבּ הַאֲטּ אַפְּגַּעַשְׁנִיטּוּן פּוֹנְגָּעַם שְׂטִיקָאַהֲלָבּ פּוֹנְטּ, אַן

פרעננט דעם יידן, צי ערד וועט דאס פלייש נעמען מיט זיך, אדער ער זאל עם אים צושיקון אהיכם.

דערויף ענטפערט יענער:

— איר דארפט זיך ניט מטריח זיין. חילתה, איר מײינט איז וועל עס קוייפן? נאר איזו ווי איך בין ערשות ארכויים פון שפיטאל און דארט האט מען מיר געוזנט איז איך האב פאָרלווּן 19 און אַ האָלְבָּקָונְט, האָכָּב אַיך בְּלֵוּ גַּעֲוֹאַלְטָן זען מיט מײַנָּע אַוְינְגָּוּאָס פָּאָר אַ שְׁטִיקָ פְּלִיְישָׂ דָּסָס אַיז.

182. נאָך דער צִיִּיט

אַ גְּרוּוֹסְהַעַנְדְּלָעֶר האָט זיך באָרטָן מיט זיין גַּעַשְׁעַטְמָס-פִּירָעָר: וואָס טוֹט מעַן מיט אַ צּוֹאַצְּצִיךְ בְּלֹזְעָם, וואָס זַיְנָעָן פָּאָרְבְּלִיבָּן נאָך דער צִיִּיט. אַזְּנָעָן קִינְגָּר וַיְלִי זַיְאַן דער האָט ניט נעמָען? ער אַיז גְּרִיאִיט אַפְּלָאָזָן אַזְּנָעָן פָּאָרְקִוְּפָן זַיְאַן אַונְטָעָר דָּעַם-קְרָגָן אַבְּיָ פְּטָרָן זַיְיָ אלָעָ מִיטָּאָמָּל.

— אַיך האָב אַזְּנָעָן עַצָּה — מַאֲכָת דער גַּעַשְׁעַטְמָס-פִּירָעָר — מַיר וועלְן זַיְיָ צּוֹשִׁיקָן צּוֹ פִּירָעָר אַונְדוֹעָרָעָ בעַסְטָעָן. קוֹנְדָּגָן, יַעֲדָן צּוֹ פִּינְפָּה שְׁטִיקָ, אַזְּנָעָן שְׁרִיבָּן יַעֲדָן דָּעַרְבִּי אַזְּנָעָן מִיר שִׁיקָּן-פִּirkָן. אַיך קָעָן, ברָודָה השָׁם, אַונְדוֹעָרָעָ יַעֲדָן אַזְּנָעָן וּוְיִם גַּאנְצָן גָּוָט אַזְּנָעָן אַונְיָקָן אַזְּנָעָן אַומְזִיסְטָעָר. זַיְאַךְ אַיז אַ יִיד אַ בָּעָלָן אַיז אַלְעָ צִיְּטָן, וועלְן זַיְיָ עַס גַּעַוּוֹיָס אַוְיְפָכָאָפָן. דער סָוּחָר האָט גַּעַהְיִיסָן טָאָן לְוִוְּתָ דָּעָר. עַאַה, פָּוּנָעָם גַּעַשְׁעַטְמָס-פִּירָעָר.

אַזְּנָעָן אַ שְׁטִיקָל צִיִּיט פרעננט דער סָוּחָר דָּעָם גַּעַשְׁעַטְמָס-פִּירָעָר זַיְנָעָם, וואָס עַס הָעָרָט זיך מַכוֹּה דַּי בְּלֹזְעָם? זַיְנָעָם, וואָס זַיְאַךְ הָעָרָן? — עַנְטָפָעָרָטָן יעַנְעָר — גַּאָט האָט זַיְקָעָם אַוְיְסְגָּעָלְבָּן אַ פָּאָלְקָלָן, זַאְגָּ אַיך אַיך! אַונְדוֹעָרָעָן קוֹנְדָּגָן האָט גַּעַטָּאָן אַיזְּנָעָן קְלִיְּנִיקִיטָן: זַיְיָ האָבָן צְרוּיקָ אַפְּגַּעַשְׁקִיטָן דַּי בְּלֹזְעָם, יַעֲדָעָר צּוֹ פִּירָעָר, וּמִיר האָבָן גַּעַשְׁרִיבָּן, מיט אַ צְעַטָּל אַזְּנָעָן דַּי סָחָרָה נַוְצָּט זַיְיָ נִיט, וּוְיִיל סְאַיז נאָך דער צִיִּיט.

183. זַוְכָּט צְוּוִי שָׁוֹתָפִים

איַינְעָר האָט גַּעַזְעָגָט:

— אַיך זַוְּקָד אַיצְטָ צְוּוִי שָׁוֹתָפִים צּוֹ אַ גַּעַשְׁעַטְמָס: איַינְעָר זַאל

ארינלייגן דאס געלט וואס מען דארפֿ צום עסַק, און איינער זאל אויף זיך נעמַן זיך פירן דאס געשעפט.

184. אין מיטן טוט מען א שטארב

איינער אן אונטערגעמער (פֿאָדָרִיאַטְשִׁיק), נאָר פֿוֹן די גּוֹיסְטַעַן רעדט זיך אָסַס דאס האָרֶץ פֿאָר זוּנְעָם אַגְּטָן פֿרִינְד : — די וועלט לעכט אין טוֹת אָזְן מִינְטַם, אוֹ זוּבָאָלֶד אָן אָונְטָעַרְנָעַמְעָר פֿלאָכְט אָזְן פֿלאָקְעָרְט, מאָכְט ער גּוֹוִוִּים די גּלְעַנְצְּנָדְטַע גּוֹשְׁעָפְּטָן, אָזְן פֿוֹן יַעֲדָר אָונְטָעַרְנָעַמְעָר שְׁאָרְטַע ער אָן גָּאָלְדַע מִיטַּלְאַזְעַטְעָם. עַמְּ הַוִּיכְט זיך גָּאָר נִית אָזְן, סְאיּוֹ נִשְׁטָאָה, זָאָג אֵיך אַיְיך, אָיִין אָונְטָעַרְנָעַמְעָר וואָסַס מען זאל צוֹ דֻּעַם נִשְׁטָאָה דּוּרְלָעָגָן, פֿוֹן פֿאָרְטַע דִּינְגָּעָן אֵיז אָפְּגְּנָעָרְעָדָט.

— וואָזְוִישָׁע, זָאָגְט מִיר — פֿרְעָגְט יַעֲנָעָר — נִעְמָת אִיר יַעֲדָעָם מַאְלָ צוֹ דּוּרְלִיְּגָן ?

— אֵיך וועל אַיְיך אַוְיסְאָגָן דֻּעַם סַוד : אַלְעָ מַאְלָ נָעָם אֵיך אָן וואָס ווּיְטָר אַלְעָ אַגְּרָעָסְעָר אָונְטָעַרְנָעַמְעָר, עַמְּ זָאָל זַיְן דּוּרְוּוֹיְלָמִיט וואָס צוֹ פֿאָרְדָּעָקָן דִּי פֿרְיוּרְדִּיקָע אָזְן אַגְּמָלְפֿאָלְטַע אַרְאָפְּ אָוֹיפְּ חַיְּשָׁעָה אַוְיך.

— אַכְּבָעָר עַמְּ מַזְוֹ דָאָךְ קָוְמָעָן אַמְּאָלָ צוֹ אַסְוָף ?

— וואָס פֿאָר אַסְוָף ? דּוּרְוּוֹיְלָמִיט הַעֲלָפְּט גָּאָט אָזְן אָיִן מיטן טוט מען אַשְׁטָאָרְבַּן.

סוחרים, באָנְקָרָאָטָן

185. וואָס די ערְדַעְקָט צוֹ

— האָט אִיר שְׂוִין דאס וועקְסָל אָונְטָעַרְנָעַמְעָר ?

— יָאָ, אֵיך זיך נאָר אַגְּמָל זְאָמָד אוֹיפְּ צוֹ בְּאַשְׁיטָן.

— וואָס טוֹיגְט אֵיך זְאָמָד ? אַט האָט אִיר דָאָךְ לְעַשְׁפָּאַפְּרָיְד.

— נִיְּין, אֵיך האָבָלִיב אַגְּמָל מִיטַּזְעָמָד צוֹ בְּאַשְׁיטָן.

— פֿאָרוֹוָאָס עַפְּעָם בעַסְעָר מִיטַּזְעָמָד ?

— פֿאָרְשְׁטִיְּט אִיר, די וועלט זָאָגְט : וואָס די ערְדַעְקָט צוֹ

פֿאָרגְּנָעָסְטַע מען . . .

186. גוֹנוֹ

איינעם אַ סוחָר אַיּוֹ גַּעֲקוּמָעָן אַ הַיפְשָׁעָר הַחַבְּ פָּוּן אַ צְוֹוִיְיטָן סְוחָר
אַיּוֹ אַן אַנְדָּעָרָעָר שְׂטָاطָט. וּוֹפֵל עַר הַאַט שְׁוִין גַּעֲשָׁרְבִּין בְּרִיוּ אַיּוֹ
דַּעֲרְמָאָגָט מִיטָּן הַאַרְבָּן וּוֹאָרָט וּוֹעֲגָן דַּעַם חַבְּ, הַאַט אַלְזַ נִיט גַּעֲהָאָלְפָן:
יַעֲנָעָר הַאַט זִיךְ אַלְזַ אַפְּגַּעַבְעָטָן אֶלְעַ מַאל אַוִּיקָּט נִיעַם טַעַרְמָיָן.
גַּעֲקוּמָעָן פָּאָרָן לְעַצְמָן טַעַרְמָיָן הַיִּסְטָּד דַּעַר סְוחָר זַיְינָעָם אַ מעַנְטָשָׁן
אַיּוֹ קַאַנְטָאָר אַנְשָׁרְיִוְּבָן צַוְּ יַעֲנָעָם סְוחָר אַ דַּעַפְּעָש, נַאֲרָעָס זָאַל
זַיְינָן וּוֹאָסָם קִירְצָעָר, וּוֹיְיל יַעֲדָעָם וּוֹאָרָט קַאַסְטָט גַּעַלְתָּמָן. דַּעַר מַעַנְטָשָׁן
הַאַט אַנְגַּעַשְׁרִיבִּין נַאֲרָעָס קִרְצָעָר דַּעַפְּעָש, דַּעַר סְוחָר הַאַט אַבְּעָרָעָן
גַּעַפְּנוּנָן, אָזָדָם אַיּוֹ אַוִּיךְ צַוְּ לְאָנָג, אַיּוֹ גַּלְאָט שְׁרִיבִּין אַיְבָּעָרִיקָעָן
וּוֹעֲרְטָעָר אַיּוֹ אַ דַּעַפְּעָש אַיּוֹ אַן עַבְּרָה פָּאָר גַּאֲטָמָן, דָּאָס הַיִּסְטָּד גַּעֲעוּנָעָן
אַיּוֹ פְּשָׁוָט וּוֹאָרְפָּן גַּעַלְתָּמָן אַיּוֹ בְּלָאָטָמָן. — מַאֲכָטָט דַּעַר
מַעַנְטָשָׁן. — דַּאֲכָטָט זִיךְ, אָזָדָם קָעָן מַעַן נִיט פָּאָרִיקִירָן. — מַאֲכָטָט דַּעַר

— אַט וּוֹעַל אַיְיךְ וּוֹיְינָן וּוֹיְ מַעַן שְׁרִיבְטָט קוֹרְאָז אַיּוֹ שָׁאָרָף —
זַאֲגָט דַּעַר סְוחָר, נַעַמְתָּ דַּי פָּעָן אַיּוֹ שְׁרִיבְטָט אַיּוֹן וּוֹאָרָט: «נוֹ».
מַהְאַט אַזְוּעַקְגַּעַשְׁקָט דַּי דַּאֲזִיקָעָן דַּעַפְּעָש, אַיּוֹ אַוִּיפָּ מַאֲרָגָן
קוֹמָט-אַיּוֹ פָּוּנָעָם בְּעַלְ-חַוב אַ טַּעַלְעַגְּרָאָפִישָׁעָר עַנְטָפָעָר: «נוֹנוֹ».

187. אַ גְּרוּוִיסָעָר בְּעַלְ-חַוב

אַיּוֹ אַרְעָם יַיְנָגָל אַיּוֹ אַרְיִינְגַּעַקְמָעָן אַיּוֹ אַ גְּרוּוִיסָעָר קְרָאָם עַפְּעָם
צַוְּ קְוִיְּפָן. בְּלִיְּבָט עַר שְׁטִיְּיָן פָּאָרְגָּאָפָט אַיּוֹ בְּאַטְרָאָכָט דַּי קְרָאָם פָּוּן
אֶלְעַזְרָה זַיְינָן.

— וּוֹאָסָם הַאַסְטָוָו זִיךְ אַזְוִי פָּאָרְקוּקָט, יַיְנָגְעָלָעָן, — פְּרָעָנְגָט אַיִם
דַּעַר קְרָעְמָעָר, אַיְינָגָר פָּוּן דַּי גְּרוּוִיסָעָר סְוחָרִים אַיּוֹ שְׂטָاطָט.
— אַיְיךְ קָוק נַאֲרָן אַיּוֹ קָלְעָר בְּיַיְ וִיךְ, — עַנְטָפָעָר דָּאָס טַשְׁיקָאָזָועָז
יַיְנָגָל — וּוֹעַן דַּי מַאֲצָמָעָ מִינְעָן, וּוֹאָסָם הַאַלְטָט אַ קְלִין קְרָעָמָל פָּאָר
עַטְלָעָכָעָ רָוְבָּל, אַיּוֹ זַי אַוִּיפָּ דַּעַם שְׁוֹלְדִיקָּ גַּאנְצָעָ צָעָן קַאָרְבָּן, —
הַיְיָנָט אָזָדָם בְּיַיְ אַיְיךְ אַיּוֹ קְרָאָם גַּעַפְּנוּנָט זִיךְ אַזְוִי פִּילְ סְחוֹרָה, — וּוֹיְ
אַזְוִי מַוּוֹט אַיְרָ שְׁוִין זַיְינָ אַ גְּרוּוִיסָעָר בְּעַלְ-חַוב!

188. פְּרָעָמְדָע הַאָרָ

אַ סְוחָר, וּוֹאָסָם דַּי גַּעַשְׁעַפְּטָן זַיְינָ הַאָבָן גַּעַהָאָלְטָן גַּאנְצָע שְׁמָאָל,
אַיּוֹ אַמְּקָאָל אַיּוֹ אַ פְּרִימְאָרָגָן אַוִּיפְּגַּעַשְׁטָאָגָןָעָן פָּוּן בְּעַט מִיטָּ אַ קָּאָפָּ

פל מיט פעדערן און צווי איז ער ארטוים פארטראגענערהייט אין גאָס, באָגאנגענט אַים זוינער אַ גוטער פרײַנד אָן פֿרֶעֲגַט אַים פֿאָר-וואָונְדָערְט: ווֹאָס אַיז די מעשָׂה, ווֹאָס פֿאָרָן אַרְיוֹסְגִּין אַין גָּטָם האָט ער פֿאָרגָעָסְן צו פֿאָרְקָאמָעָן אַ בִּיסְלָה די האָר?

— פֿאָרְשְׁטִיסְטוּ מֵיךְ, גוֹטָעָר בְּרוֹדָעָר — עַנְפְּרָעָט דָּעָר סּוֹחָר מִיט אַ בִּיטְעָרָן שְׁמִיכָּל — דִּיר מַעַג אַיךְ דָּאָךְ זָאגָן, דוּ ווּסְטָ קִינְגָּעָם נִיט נִין דָּעַרְצִילְן: אַיךְ בֵּין די לעַצְעָט צִוְּיט, נִיט פֿאָרָן דִּיר גַּזְוָאנְט, שְׁוֹין צוּוִי פֿאָרְבָּאָרָן אַין חֻבְּטוּ אַיבָּעָרָן קָאָפְּ, אָזְ מַמְשָׁ דִּיר האָר זַיְינְעָן גַּטְ מִינְעָן. הַיְינְטָט פֿרֶעְג אַיךְ דִּיךְ, אַקְעָנָן ווֹאָס זָאל אַיךְ גַּלְאָט גַּעַמְעָן אָן קַעְמָעָן פֿרֶעְמָדָע האָר?

189. פֿאָרְעָכָנְט פֿאָר אַ גְּבִּיר

בי אַיְינְעָם אַ סּוֹחָר האָט זִיךְ דָּאָם רַעְלָל, ווֹי עַם מַאֲכָת זַיְר, אָן גַּאנְצָן אַיבָּעָרְגָּעָדְרִיט אָן ער אַיז גַּעַוְואָרָן אַ שְׁטָטְרָקָעָר יוֹדָד; די שְׁטָאטְ-לִילִיט אַכְּבָּעָר האָבָּן פָּוֹן קִיְּין זָאָךְ נִיט גַּעַוְואָסָט אָן אַים אַלְאָ גַּעַהְאָלָלָן פֿאָר אַ גְּבִּיר ווֹי פֿרֶיעָר אָן נִיט אוּפְּגַעַנְהָעָרָט צו אַים צו קוּמָעָן נַאֲר אַ "שְׁיַינְעָן נְדָבָה". האָט ער זִיךְ אַוְיסְגָּעָרָעָט אַמְּאָל דָּאָם האָרָן פֿאָר זַיְינְעָם אַ גַּוְטָן פרײַנד:

— העַרְסְטוּ, גוֹטָעָר בְּרוֹדָעָר, סְאַיזְוָן פֿאָרָן אַ יִדְיּוּשָׁע בְּרַכָּה, ווֹאָס אַיז אַמְּאָל עַרְגָּעָר פָּוֹן אַ קְלָלָה. אַט אַיז, לְמַשְׁלָח, אַיְצָט אַין טִיר מִקְוִיִּים גַּעַוְואָרָן אַזְאָץ מִין בְּרַכָּה, ווֹאָס יִצְחָק האָט גַּעַבְעַנְטָשָׁט יַעֲקָבָן: "הַוָּה גְּבִּיר לְאַחֲיךְ", — זַיְיָ אַ גְּבִּיר בֵּין דִּיְינָעָן בְּרוֹדָעָר, דָּאָם הַיְוִיסָט: בֵּין אַלְעָמָעָן ווּסְטָמוּ זַיְיָן פֿאָרְעָכָנְט פֿאָר אַ גְּבִּיר אָנוּ מַעַן ווּעַט דִּיךְ דָּעַרְפָּאָר נִיט לְאָזָן צָוָרָו אָן פֿאָרְבִּיטָעָרָן ווּעַט מַעַן דִּיר דָּאָם לְעַבָּן.

190. "הַנְּנִי הַעֲנִי"

איינְנָעָר האָט דָּעַרְצִילְט מִיט גַּרְוִוִּים חַתְּפָעָלוֹת פָּוֹן אַ חַזְוּ מִיט אַ זְּעַלְטָעָנָעָם קוֹל, ווֹאָס אַז ער פֿלְעָגָט גַּעַבָּן יִמְים נִוְרָאִים אַ זָּאגָן "הַנְּנִי הַעֲנִי", פְּלַעַגְנָן אַלְעָאָין שְׁוֹל פֿאָרְצִיטָעָרָט ווּעָרָן. שְׁטִוִּיט דָּעָרִי בֵּין אַ יִיד אַ סּוֹחָר ווֹאָס האָט גַּעַפְּרִיט מִסְחָרִים מַיט אַ סְּךְ שְׁטָעָט, רַוְּפַט ער זִיךְ אַז:

— אַיךְ בֵּין נִיט קִיְּין חַזְוּ אָן פֿאָרְמָאָג נִיט קִיְּין שְׁטָטְרָקָן קוֹל, פֿוֹנְדָעָסְטוּוּגָן קָעָנוּ אַיז אַיךְ אַירְבִּידְפֿרְזִיכְעָרָן אוּפְּ גַּעַוְוִים, אָז ווּבְאָלָד

איך וועל, אס-ירציה-השם, נאך ימים-טוביים א זאג טאן "הנני העני" וועט מען אין א סך שטעת ווערט שטאָרָק פֿאַרְצִיטָערֶט.

191. זאל מען שוין וווײַטער פּוַיְקָן

אין פריערדייקע צייטן או געוווען איינגעפֿירט אין אייניקען שטעת, איז עם האט זיך געמאכט איינער האט אַנגָעּוֹעַצְט, פֿלְעַגְטּ מְעֻן, עס אין זיין גאָס אַוְיסְפּוּקָן. איינמְאַל האט אין אַשְׁטַעַטְלָאַיְנָעָר, וואָס אַיז שווין געוווען גאָר נָאָעָנָט צו באַנְקָרָאַטְרָן, דערעהרט אין זיין גאָס פּוַיְקָן, טראָכְטּ ער זיך, אַז דאָס מִינְיָנָטּ מען אַים, ווערט ער אַבעָר געווואָוַיד אַז מִינְיָנָעָן מִיטָּן פּוַיְקָן דאָס מַאַל מִינְיָנָטּ מען גאָר דעם שכן זייןעם, רופט ער זיך אַז : —
הערט אַיר וואָס איך וועל איך זאגן, אַז מען האַלְטּ בִּי
פּוַיְקָן לאָז מען שוין וווײַטער פּוַיְקָן, טאָקָע צוֹלִיב מִיר אוֹיך.

192. צו אַ גְּרוּסָעָר אַטְשְׁעָרָעָד

ביי איינעם אַ גְּבִּיר, וואָס האט גְּדַרְיוּת אַ וועלט, האט זיך דאָס רעדל אַיכְעַרְגְּנָעְדָּרוּת אַונְ אַר האט אַנגָעּוֹעַצְט. קומְטּ איינעָר צו אַים מאָנְעָן אַ גְּמִילָתְ-חַסְדָּה.
— מִילָּא — טענָהט יָעָנָעָר — אַיר האט זיך געשטעלט אַונְ צָאַלְטּ נִיטּ קִין ווּעַקְסָלּ, גָּאָר אַ גְּמִילָתְ-חַסְדָּה.
— אַונְ אַז אַ גְּמִילָתְ-חַסְדָּ אַיז וואָס — זָאָגָטּ דָּעָר גְּבִּיר — דאָס אַיז קִין גְּעַלְטָ ?
— וואָס טוֹיגּ מִיר אַיְיעָרָעּ גְּלִיאַכְוּוּעַרְטָלְעָ ? — רופט זיך אַז יָעָנָעָר — מִיר ברענט עַס אַונְ בראָטּ אַונְ אַיר ווערטלט זיך גָּאָר.
שעַמְעָן מַעַגְטּ אַיר זיך !
— ווַיִּסְתַּחַם אַיר גָּאָר וואָס איך וועל איך זאגן — מַאַכְטּ דָּעָר גְּבִּיר — קַוְשָׁטּ מִיר אַין פּוַיְקָן !
— וואָס אַיז דאָס פָּאָר אַ דִּיבְרִים אַזְוַלְכָעּ — צְעַשְׁרִיּוּת זיך יָעָנָעָר אַוְיָף אַ קָּוָל — אַ לְיִתְוְשָׁעָר מַעַנְטָשָׁ, כְּלֻעָּבָן, באַצָּאַלְטּ מִיר שִׁין פָּאָר מִין טּוּבָה !
— הערט אַיר — זָאָגָטּ דָּעָר גְּבִּיר קַאַלְטְּבּוּטִיק — רעדט בעַס גַּעַלְאָסָן. איך האָבּ בטְבּעַ פִּינְמַטּ, אַז איינעָר גַּעַמְטּ אַונְ שְׁרוּיִטּ.
וואָס-זְשָׁעָ, עַס לוֹינְטּ אַיךְ נִיטּ אַין פּוֹפִיקּ, אַיר ווּילְטּ דּוּקָאּ פּוֹן הִינְטּ ?

זעט איר, איך וואלט איך ניט געעהט : דארטן, פארשטייט איר,
אייז א צו גרויסע אטשערעד !

198. ניט געשריגן

צו א סוחר, וואם אייז געווען איבערן האルドז אין חובות, אייז
איינטאל געקומען א ייד און גענומען זיך בייזערן און שרייען אויפֿ
קולות :

— סטיטיש, וואו אייז מײַן געלט ? וואו אייז דער יוישר ? די
לעצעט עטלעכע רובל מײַנע, האב איך איך אזועקגעלייען, און איר
קלערט אפֿילו ניט אפֿצונגעבן !

און דער סוחר זיצט זיך געלאלסן, גלייך ווי ניט אים מײַנט מען
עם, רוייכערט רואיך זיין ליאלקע און ענטפערט ניט קיין ווארט.
ווערט יונגער נאך מער אין בעמ און געמעט שרייען נאך העבר און
העבר.

דערויל קומט אריין א צוויטער, וואם אים קומט אויך געלט,
ועצט זיך אזועק גאנץ געלאלסן ביימ טיש, פֿאַרְלִיְגֶנט א פֿום אויפֿ א
פֿום, קוקט דעם סוחר גלייך אין פֿנים און ניט זיך גאנץ שטיל א
פרעג :

— נו, וואם הערט זיך ? — טוט אים א פרעג דער סוחר.
— קומען קומט מיר — ענטפערט יונגער שטיל — נאך זעכיזיק
רובל.

— נאט איך דערויל — זאגט דער סוחר — א פֿינְ-אוֹזְ-צּוֹזְן-
ציינער, דאס איבעריקע באקומט איר אין א פֿאַר וואכן אַרְוּם.
ווען דער צוויטער אייז אזועקגעאנגען געמעט דער ערשטער
שריען נאך שטארקער :

— סטיטיש, איך פרעג איז אליין, וואו אייז איעער יוישר ?
איך בין שווין דא בי איז א היפֿשׂע ווילע, און מיר אייז שווין טרוכן
אין האルドז שריינדייך און איר האט מיר גאנזשט געגעבען, און
יונגער אייז ערשת אריין און נישט אויסגעראעדט קיין הויך ווארט אפֿילו,
און איר האט שווין גענומען און געגעבן אים געלט !

— פֿאַרְשְׁטִיט אַרְטְּמִיך — ענטפערט דער סוחר — איר
שריט אויפֿ קולות. זויפֿל קען א מענטש איז שרייען ? נאך צען

מיןוט, צוואנציק מינוט, און אפֿילו אָז אַ שָׁעה, עם מוו דאָך מיאום ווערן. וועט איר אויפֿהערן שרייען און זיך געזונטערהיט אַהֲיכִים. היינט צויליב ווֹאָם זאל אַיך אַיך אַוועְקְגַּעַבְּן דָּסֶם לְעַצְמָת בִּימֶל גַּעַלְתָּן ווֹאָם אַיך האָב ? יונגעָר אַכְבָּר אַיז וֵיך גַּעֲוָעַן קָאַלְטָן, רָוָאַק, אָז גַּעַרְעַדְטָן גַּעַלְאַסְטָן. אַזְאָ פָּאַרְשְׂוִין קָעָן נִישְׁטָמַט מִיאָום ווּעָרָן אַפְּצָזְוִיצָן בַּיִּמְרָר וּוּעָר וּוּיְסָט וּוּיפְּלָא אָזְאָלְעַמְּאָל אַ פְּרָעָגְטָן : „נו, ווֹאָם הערט זיך ? אַזְוִינְעָם מִוּן גַּעַבְּן עַפְעָם גַּעַלְתָּן אָזְאָ פְּטוּר וּוּעָרָן פָּוּן אַים.

194. ניט געשוויגן

זו אַ גְּבִּיר, ווֹאָם האָט באַנְקָרָאַטְוִוָּט, אַיז גַּעַקְוּמוּן אַיְינְגָּעָר מאַנְעָן אַ גְּמִילְתִּיחְמָד. ער רעדט אַיבָּעָר אַים אָז טַעַנְתָּה מִיט גַּוּטָן אָזְאָ מִיט בַּיּוֹן — אָזְאָ דָעָר גְּבִּיר שְׂוֹוִיגָּט, עַנְטָפְּעָרָט נִיט קִין אַיז ווּאָרָט, גְּלִיּוּךְ ווי נִיט אַים מִינְיָט מִוּן עַמְּ.

— ווֹאָם שְׂוֹוִיגָּט אַיך ? — שְׁרִיטָשׁוּן דָעָר מַאַנְגָּר שְׁטָמָרָק אַוְיְפְּגַּעַבְּרָאַכְּט — ווֹאָם אַיז דָסֶם פָּאַר אַגְּנָגְפָּן אַ מעַנְטָשָׁן ? יונגעָר ווּעַרְעַט שְׁנוֹאַי צִוְּן צְעֻזְעַט רַעַדְנִיק אָזְאָ ער שְׂוֹוִיגָּט ! לְאַמְּיךָ פָּוּן אַיךָ הָעָרָן עַפְעָם אַ ווּאָרָט, באַטְשָׁה „קוֹשָׁ מִיךָ...“.

— נִין, — מַאַכְּט דָעָר אַנוּעַצְעָר גַּעַלְאַסְטָן — דָעָם דָאַזְוִיקָּן פְּסוֹק דָאַרְפָּט אַיך ווּיסְגָּן, זָאָג אַיך נִיט יְעָדָן, נָאָר אַזְוּלְכָן ווֹאָם האָט אַוְיָפְּ מִיר אַ ווּעַקְמָל.

195. גענוג דָעָם קָאָפְּ גַעַדְרִיִּט

איַינְגָּעָר אַ סְׁוֹחָר האָט גַעַפְּרִיט גְּרוּוּסָע גַעַשְׁעַפְּטָן. ווי דָעָר שְׁטִיְּטָן גַּעַר אַיז, האָט ער אָן גְּרוּסָע הַלוֹאָות אַין דִי בעַנְקָן נִיט גַעַקְעַנְטָן אַוְיְסְקְוּמוּן אָזְאָ צְוִיְּה האָט ער זיך נָהָג גַעַוּוּן : גַעַקְוּמוּן דָעָר טְעַרְמִין צִוְּ דָעָקָן אַוְעַקְסָל אַין אַיִּין באַנְקָן, לְמַשְׁלָל, אַין אַזְוִיאַטְיִשְׁעָר, אַיז כְּדִי צִוְּ באַצְּאַלְעָן דָאַרְטָט אַין דָעָר צִיְּטָ פְּלַעַגְטָ ער גַעַמְעַן אַין קָאַמְעַרְץ-בָּאַנְקָן. אָזְאָ דָעַרְגָּאָךְ ווּעָן ער האָט באַדְאַרְפָּט אַיְינְצָאָלָן אַין קָאַמְעַרְץ-בָּאַנְקָן פְּלַעַגְטָ ער גַעַמְעַן ווִידָעָר אַין אַזְוִיאַטְיִשְׁעָר. דָרְיִי יָאָר נָאַכְּנָאָנד האָט ער זיך אַזְוִי גַעַדְרִיִּט דָעָם קָאָפְּ בֵּין סְאִיז אַים מִיאָום גַעַוּוֹרָן דִי גַעַנְצָעָ מַעְשָׁה אָזְאָ ער האָט זיך מִישְׁבָּגְעַנְעַן אָזְאָ גָאָר אַוְיְפְּגַּעַבְּהָרָט צָן צָאָלָן. באַגְּעַנְגָּט אַים זְיַינְגָּעָר אַ באַקְאַנְטָעָר פָּוּן דָעָר אַזְוִיאַטְיִשְׁעָר.

באנק און פרענט אים : ווי קומט עם, וואם ער האט נאך ניט געדעקט דאס לעצטע וועקסל. — איך פארשטי ניט — מאכט ער — וואו שטיטט עם גען-שריבן איז איך דארכט לוייפן איז אטערץ-באנק צו קרגין דארט געלט אויף צו באצטאלן דעם חוב אין איזיאטישער, און דערנארך פאר-קערט ? קראנק זייןען איעירע בענק אליאן אויסצוצאלן אינע ער צווויטער ? גענוג האב איך זיך שוין דעם קאפ געדרייט !

196. די סדרה

— וואם פאר א סדרה גיט ? — פרענט מען א סוחר, וואם האט זיך פארדרויט איז זייןע געשפטן. — גלייבט מיר — ענטפערט ער, — איך ווים איך ניט וואם צו זאגן, וויל איגנטעלעך קען בי מיר גיין מיט אמאל א סך סדרות : דאס לעבן, א שטיינער, לערטט מיט מיר די סדרה, כי תצא למלהה”, דאס וויב, “תולדות”, דאס געלט — “וילץ”, די געשפטן — “נצבים”, די וועקסלען — “ויגש”, און אט-אט האלט איך שוין בי, “וישב”...

197. אויך עפעס געניזס

איינעם א גרויסן סוחר האט געפרענט זייןער א גוטער בא-קאנטער : — ווי קומט עם וואם איר האט גענומען און אויסגעגעבען איינציגקע טאכטער פאר איעירן א קאסירער, אויף וועלכן איר האט מיר אליאן געויאנט, איז שטארק טרייען קען מען אים ניט ? — דערפערט טאכע האב איך עס געטאן — ענטפערט ער סוחר, — וויל בי מיר טוט זיך אלץ מיט חשבון, האב איך זיך באנדעכט, איז טאמער מאכט זיך, דער שיינער בחור טוט מיר אפ א שפיכל און אנטלויפט מיט מײַן געלט, זאל באטש דעםאלט מײַן טאכטער אויך עפעס געניזס.

198. פינט צו זיין שולדיק

איינער א סוחר האט באשלאַסן איז איין שיינעם אונונג זיך אפזושטעלן פון צו צאלן חובות. שוין שפערט בײַנאכט גיט ער צום שכן זייןעם, וועלכן ער אויז געווען שולדיק הייפשלאַע געלט,

און וועתקט אים אויף פון שלאָפ. יענער כאָפַט זיך אויף און פרענט שטאָרַק דערשראָקן: ווּאַם אַזְוִינָם האָט פֿאַסְיָרֶט?
— גַּאֲרַנְיִשְׁת — עַנְטְּפָעַרְט דָּעַר סָוחָר — אַיְךְ בֵּין אַיְךְ נִישְׁת
מער וויי געקוּמָעָן אַנְזָאנְגָן, אָזֶן אַיְךְ הַאָב בְּאַנְקָרָאַטְרוֹת.
— טָפוֹ צָו אַלְדָּע שְׂוֹאָרְצָעָז יָאָר! — שְׁרִידְיוֹת אַוִּים יענער אַיז
כָּעַם — אַיְךְ האָט נִיט גַּעֲקָעַנְט וּוּאָרְטָן מִיט דָּעַר זִיסְעָר בְּשָׂוְרָה בֵּין
מַאֲרָגָן פְּרִי?
— פֿאַרְשְׁתִּיּוֹת אַיְךְ מִיר, — מַאֲכַט דָּעַר סָוחָר — אַיְךְ הַאָב
בְּטֶבֶעֶ פִּינְט צָו זַיְן שְׁוֹלְדִיק אָפְּלִוּ אַיְין אַיבְּעָרִיקָע שְׁעָת.

199. פֿאַר רַחֲמָנוֹת

אַסָּוחָר מִיט זַיְן זָוָן, ווּאַם האָט זיך שׂוֹן אַוִּיך גַּעֲשָׁנִיטָן אוֹיף
אַסָּוחָר, אַיז גַּעֲקוּמָעָן פּוֹנוּם קְלִינְיָנָם שְׁמַעְטָל אַין דָּעַר גְּרוּיְסָר
שְׁמַאָט אַיְינְצָקְוִוִּפְן סָחוֹרָה. אַיְן דָּעַר עַרְשְׁטוּרְקָרָאַם דִּינְגָּט זיך דָּעַר
פֿאַטְעוֹר שְׁטָאַרְק אַוִּיך יְעַדְעָר פֿרוֹטָה. מַאֲכַט דָּעַר זָוָן שְׁטִילְעָרְהִיט
צָוּם פֿאַטְעוֹר:
— טְאַטְעָע, דוּ נֻעַמְכָט דָּאָךְ דִּי סָחוֹרָה אוֹיף בָּאָרגָן, אַוְן הַיְנָנָה
טִיקָּם מַאְלָ, וויי אַיְךְ ווּוִים, טְרָאַכְסְּטוֹ גַּאֲרַנִּית אַפְּצָצָלָן — ווּאַם-
וּשְׁעַ דִּינְגָּסְטוֹ זיך אַזְוִי?
— אַיְיךְ תָּוּ עַמְגַּד נָאָר פֿאַר רַחֲמָנוֹת אוֹיף דָּעַם יַיְדָן — עַנְטְּפָעַרְט
אַיְם דָּעַר פֿאַטְעוֹר אָפְּ שְׁטִילְעָרְהִיט אַוְן גִּיט אַזְוָנָק אַוִּיך דָּעַם פֿאַר-
קְוִיפָּעָר — אַיְיךְ קָעָן אַיְם גּוֹט, עַר אַיז זַיְעָר אַל לִיְוִיטְשָׁר מְעַנְטָשׁ, ווּיל
אַיְיךְ אָז עַר זָאָל ווּאַם ווּיְנִיקָּעָר הַאָבָן שָׁאָדָן.

200. גַּעֲהָאַלְטָן וּוּאָרְט

צְוּוִי יַיְדָן הַאָבָן אַדִּין תּוֹרָה בֵּין אַרְבָּה.
— רַבִּי — טְעַנְהָט אַיְינָעָר — מִיר קְוֹמָט בֵּין דָעַם יַיְדָן פִּינְק
הַוְּנְדָעָרָט קָאָרְבָּן אַוְן עַר ווּיל מִיר נִיט אַפְּצָצָלָן.
— ווּאַם הַיִּסְטָמָט, אַיְיךְ ווּיל נִשְׁתָּמָט — זָאָגָט דָעַר צְוּוִיטָעָר —
אַיְיךְ קָעָן נִשְׁתָּמָט, ווּאַם זָאָל אַיְיךְ טָאָן? אַיְיךְ קָעָן פֿאַרְט הַיִּנְטִיקָן חַוְּדָש
נִיט צָאָלָן.
— רַבִּי — הַיִּצְטָמָט זיך דָעַר עַרְשְׁטוּרְקָרָאַם — דִי זַעְלְבִּיקָע דִּיבּוֹרִים
הַאָט עַר מִיר גַּעֲזָגָט אַוִּיךְ יַעֲנָם חַוְּדָש.

— נו, איז, ווּזְסָם — מאכט דער צויזיטער גאנץ קאלטבלוטיק האב אויך דען נישט געהאלטן ווארט ?!

201 אַנְגַּעַהֲוִין אַוִּיסְצּוֹצָלָן

— אויך האב געהערט, או איעדר קאסירער אויז אנטלאפֿן און האט פֿאָרְגּוּמָעָן מיט זיך די קאָסָעָן מיט דער טאָכְטָעָר אַיְיעָרָעָר, אויז עס אַמְתָּ ?

— אַמְתָּ אויז עס, נאָר ווי עס ווּוַיּוֹזְמָאָוִים האט דער פֿינְגֶּר בחור שווין חרטה און וויל תשובה טאנ. אַ סִּימָן, ער האט מיר ביסלעכּוּזָו אַנְגַּעַהֲוִין אַוִּיסְצּוֹצָלָן.

— אַזְוֵי, ער האט אויך אַפְּגַּעַשְׁקָט אַ בִּימְלָ גַּעַלְתָּ ?

— דָּסָם נאָךְ נישט, דערוּוִיל האט ער מיר נאָר אַפְּגַּעַשְׁקָט די טאָכְטָעָר מײַנע.

202 קוּוִיט

צּוּוִי יְהִדָּן סּוֹחֲרִים זְיִינָן גַּעֲפָרָן מִט גַּעַלְתָּ אַיִינְצּוֹה אַנְדָּלְעָן סּוֹחֲרָה אַוְיפָּ אַ יָּאָרְדָּ. אויז זְיִי אַוִּיסְצּוּגָמָעָן דּוֹרְכְּצּוּפָּאָרָן דּוֹרָךְ אַ וּאָלָדָ, אָוָן גּוֹלְנִים זְיִינָן זְיִי דָּאָרָט בְּאָפְּפָלָן. די סּוֹחֲרִים האָבָן גַּעַזְוָן, או זְיִי שְׁפִּילָן דָּאָ מִיטָּן לְעָבָן, האָבָן זְיִי אַרְוִוִּיסְצּוּגָמָעָן דָּסָם גַּעַלְתָּ, יְעֻדָּעָר וּוּיפָּלָ ער האט בְּיִי זְיִיכְּ גַּעַהְאָטָ, אַפְּצּוֹגָעָבָן דָּי גּוֹלְנִים. כְּדִי צּוּ רָאַטְעוּן דָּעַם נְפָשָׁ. פְּלוֹצָעָם טּוֹת זְיִיכְּ אַיְינָרָ אַ כָּאָפְּ אָוָן נִוְתָּ אַזְגְּ דָעַם אַנְדָעָן :

— אויך האב נאָר פֿאָרְגּוּמָעָן, או אַזְגְּ בֵּין אַיְיךְ שְׁוֹלְדִּיק אַ גַּאנְצָן טְוִוְונְטָעָר. אַטְנָמָט אַיְיךְ אַפְּ דָעַם טְוִוְונְטָעָר, ווּזְסָם אַיְיךְ קּוֹמָט, אָוָן מִיר זְיִינָן קוּוִיט !

בָּעַלְיִידְ מְלָאָכָות

203 צּוּוִי דְּרִיטֶל מְלָאָכָה

איַינָרָ האט אַוּוּקְגַּעַנְגָּבָן זְיִינָ קִינְדָּ פָּאָר אַ לְעָרְנִינְגָּל צּוּ אַשְׁנִיְידָעָר אַוְיפָּ דְּרִיטֶל יָאָר מִט דָעַם תְּנָאָי, אוֹ אַלְעָ יָאָר וְאַלְ ער

צאלין דעם שניידער פאָר דער לערע צו הונדערט רובֿל. נאָך דעם ווי ס'איּוֹ אַזּוּעַקְעַגְּנָגְנָגְן צוּווִיּוֹ יַאֲרָ אָוָן דער שניידער האָט נאָך נִיט גַּעֲוִוִּין דַּעַם יַיְגֵּל אַפְּפִילּוֹ וְוִי צַוְּגַּעַמְּן אַגְּדָל אַיְן דַּעַר הַצְּנָטָה, קַומְטָה דַּעַר פָּאַטְעָר אָוָן מַאֲכָתָה אַגְּשָׁרִי: סְטִיְּטִישׁ, דַּעַר שניידער האָט אַיְם אַפְּגַּנְּגַּרְטָן! רַופְּטָ זַיְךְ אַן דַּעַר שניידער:

— וּוֹאָם לִיאָרָעָמֶת אַיְרָ אַזְּמוּסְטָאָמְנִישָׁת? — אַיְךְ הַאֲבָמִין וּוֹאָרט גַּעַהְאַלְטָן. פָּוֹן דַּי דַּרְיִי יַאֲרָ אַיְזָ אַרְיְבָעָר עַרְשָׁתָן צוּווִיּוֹ אָוָן אַיְיעָרָ קִינְדָּ קָעָן שְׂוִין צוּווִיּוֹ דְּרוּיטָלָ מְלָאָכָה.

— וּוֹאָם הַיִּסְטָן?

— אַיְרָ דַּאֲרָפְּטָ וּוֹיסְן, אַזְּ אַלְעָרְנִינְגָּל בֵּי אַשְׁנוֹידָעָר נִאָכָּה: דַּעַם וְוִי עַמְּ עַנְדִּיקְטָ זַיְךְ זַיְן לַעֲרָעָ דַּאֲרָפְּטָ עַרְקָעְנָן דַּרְיִי וְאַכְּנָן: עַרְשָׁתָןָם טָאָן שְׁטוּבָאָרְבָּעָט אָוָן אוֹיסְקָעָרָן, אַרְוִיסְטָרָאָגָן דַּעַם צַעְכָּעָר אָוָן נִיאָנְטָשָׁעָן דָּאָם פִּיצְלָ קִינְדָּ: צוּווִיטָןָם, גִּינְיָן אַגְּנָג אַיְן גָּאָס אָוָן אַיְן מַאְרָקָ, אָוָן דַּרְיִטָּןָם, פָּאַרְשָׁתָיִין אַגְּבָּסָל אָוָן שְׁנוֹידָעָרָיִי. נָגָן דַּי עַרְשָׁטָעָ צוּווִיּוֹ דְּרוּיטָלָ קָעָן עַרְשָׁוִין, בְּרוּךְ הַשָּׁם, פָּעָלָט נִאָךְ אַיְן דְּרוּיטָלָ, דָּאָם אַיְזָ שְׂוִין אַגְּלִינְיִקְיִיטָ.

204. שְׁטִיִּיט אָוָן לִיגְט

אַשְׁנוֹידָעָר לַעֲרָנָט זַיְן לַעֲרָנִינְגָּל, וְוִי עַרְזָ זַיְךְ פִּירָן וְוּוֹן עַרְטָאָגָט אַפְּ אַחֲיִים צַוְּ אַבְּלָהָבִית אַשְׁטִיקָל אָרְבָּעָט:

— זַאֲלָסְטָ נִיטָּ שְׁלָאָפָּן אָוָן קוּקוּן מִיטָּ אַוְיָגָן אַיְן אַלְעָ וְוִינְקָעָלָעָר, אָוָן אַזְּ דַּו דַּעֲרוֹעָסְטָ עַפְּעָם אַגְּרָכְטָעָ זַיְךְ לִיגְטָ פָּוֹן אַוְיָבָן, לְאַזְּטָ מַעַן עַמְּ אַרְאָפָּ אַיְן קַעְשָׁעָנָעָ אַדְעָרָ מַעַן פָּאַרְשָׁטָעָקָטָ עַמְּ אַונְטָעָר דַּעַר פָּאַלְעָ אַזְּוִי אַזְּ קִיְּנָעָרָ זַאֲלָ עַמְּ נִיטָּ בָּאָמְרָעָן. דָּאָם לַעֲרָנִינְגָּל, אַזְּ קִינְדָּ פָּוֹן אַרְעָמָעָ נַאֲרָ עַרְלָעָכָעָ עַלְטָעָרָן. שְׁטָעָלָטָ-אוּסָ אַפְּ אַזְּוִיָּן אָוָן זַאֲגָטָ מִיטָּ גְּרוּסָ וְוַאֲונְדָעָר:

— בָּעַלְ-הָבִיתָ, מַעַן מַעַג דַּעַן גַּנְבָּעָנָעָן?

— פָּוֹן וְוַאֲנָעָן וְוַיִּסְטוֹ אַזְּ מַעַן טָאָרָ נִיטָּ?

— דַּעַר טָאַטָּעָ האָטָה מִיר גַּעֲזָגָטָ, אַזְּ אַזְּוִי שְׁטִיִּיט אָוָן דַּעַר תּוֹרָה.

— נַאֲרָעָלָעָ אַיְינָעָר — מַאֲכָתָ צַוְּ אַיְם דַּעַר בָּעַלְ-הָבִית — עַמְּ גַּעַהְעָרָ זַיְךְ גַּאֲרָ נִיטָּ אַזְּ, דָּאָם וְוֹאָם עַמְּ שְׁטִיִּיטָ לְאַזְּ שְׁטִיִּין, אַבְּעָרָ דָּאָם וְוֹאָם עַמְּ לִיגְטָ דַּאֲרָפָּ מַעַן צַוְּנָעָמָעָן.

205. ווער זאל זיך קרייגן

אין א שטעהטל איז געווונז אטמאל א גרויס מחליקת איבער א חזן. ווי דער שטייגער איז האבן מער פון אלע געפלאקט און געארבעט מעשים די בעיל-מלאכיות : שנויידער, שומטער, וואם זיין גען שטענדיק מריעיש עולס ווענן א חזן.

האט אופֿ דעם געואנט דער רב פון שטעהט :

— איז די יידן זיינען געווונז איז דעם מדבר, געפינען מיר איז זיין האבן געפירת אטפטע מחליקת מיט משה און מיט אהרגען איבער פארשיידענע זאכן : איבער וואסער, איבער פלייש, איבער כהונה. איזו דאך א קשייא : פארוואטס געפינען מיר ניט איזינמאָל איז זיין האבן געפירת מחליקת איבער א חזן ? נאך אופֿ דעם איז דא נאך א פשוטער תירוץ. איז דעם מדבר זיינען ביידן די גאנצע צייט, ווי די תורה דער ציילט אונדז, די קלײידער נישט צעריטן גע-ווארט, און אן שייך איז מען זיך אויך באגאנגען. אופֿ אוז אופֿ זיינען דאך נישט געווונז דארט נישט קיין שנויידער און נישט קיין שומטער. היינט ווער-זשע וועט זיך קרייגן איבער א חזן ?

206. א גוט וועטשערע

א שנויידער האט גערופֿן צו זיך אהיים פון דער גאט אן ארעמאָן אופֿ וועטשערע. אליאין איז ער געווונז א ביסל שיכרלעך, קוים זיך געהאלטן אופֿ די פים, קומט ער אריין איז שטוב און זוננט אונטער דאס לידעלע : „אכינו מלך — דאס הארץ איז מיר פרילעלע“.

— חייקע — מאקט ער צום וויב — אנו באווויז זיך פאָרן גאָסט מיט דער גוטער און שיינער וועטשערע. זאג וואָס האָסטו איזוינס און אָזעלבּעם איז א גוטער מולדיקער שעה געאָקט ?

— א גוט קרענץ — רופֿט זיך אן דאס וויב.

— זעט איר שוין, מײַן ליבער ייך — זאָגט דער שנויידער צום אורה, — און איר האט זיך געזאָרגט, איז מיר וועלאָ ניט האבן קיין גוט וועטשערע !

207. א שידוך מיט א שנויידער

א פארמענגלעכער שנויידער האט גענומען א רבּס א זון פאָר אָזידעם. אופֿ דער חתונה, בשעת דער חתן האט געואנט די דרשאָ זייןע, ועכט זיך דער מהותן, דער שנויידער, אוווק איז א ווינקל

און גיטט מיט טרען. דער רב האט עם באמערכט, גיטט ער צו און פרעגט אים :

— וואס איז מיט איך, מהותן?

— איך זע ארים — זאגט דער שניידער ווישנדיק די טרען

— איז מיט דער צייט וועט דער חאנ אונדווער איך ווערן אַ רב,
וועט ער דאך נעהן דארפֿן מיט זיין קינד איך טאן אַ שידוק מיט
אַ שניידער !

208. זאל ער דערויל היסן יענקל

אַ שומטער האט זיך ניט געקענט אויף קינד פאל אויגליכן
טיטן וויב, וואס איז געווען אויף דער צייט, ווי אַנטצ'ורפֿן דאס קינד
וואס וועט געבורן ווערן, אויב עס וועט זיין אַ יינגל : ער האט
געוואַלט ניט אַנדערש, מען זאל דאס קינד אַ נאמען גען נאך זיין
פֿאטער, און זי האט זיך אַינגעַשפֿאָרט — דזוקא נאך אַיר פֿאָ
טער. אַ היפֿשׁע צייט האבן זיך זיך וועגן דעם אַוועקגעַטערט אַן
געקריגט — ביז ס'אייז בי זיך פֿאַרבּלַבּן צו פֿאַרְלַאַזּן זיך אויפֿן רב,
און ווי ער וועט פֿסקענען אַזוי וועט זיין.

געקומוּן צום רב, פרעגט ער דעם מאן :

— ווי האט געהוּין אַיעַר פֿאטער ?

— יענקל — האט ער געענטפֿאָרט.

— נו, און אַיעַר פֿאטער ? — ווענדט זיך דער רב צו דער

פֿרוֹי.

— אויך יענקל — זאגט זיך, — איך וויל אַבער דאס קינד זאל
היסן יענקל נאך מיין פֿאטער, ניט נאך זייןעם.

— וואס איז געווען אַיעַר פֿאטער ? — פרעגט זיך דעם רב
וויאַטער.

— אַ שניידער.

— נו, און אַיעַר פֿאטער ? — פרעגט ער דעם מאן.

— דאס אַינגעַנְע וואס איך, אויך אַ שומטער.

— אויב אַזוי — זאגט דער רב — איז מיין עזה אַטְ-וּאָס :
היסן זאל דערויל דאס קינד יעקב, דאס היסט יענקל, און דער-
נאך וועט מען שוין זען : אויב עס וועט אויסוּאָקסּן אַ שומטער,
וועט עס היסן נאכּן זידן פֿון פֿאטערם צד, און אויב אַ שניידער —
נאכּן זידן פֿון מוטערם צד.

אַכְסָנִיוֹת אָוּן בָּעֵלִיִּ אַכְסָנִיוֹת

209. זיך איבערקערן

צוווי באַקָּאנְטָע יידֶן זוינְעַן פֿאַרְפָּאַרְן אַין אַ שְׁטָטָט אַוְיף אַיִּין אַכְסָנִיא, אַוְן כְּדִי אַיְינְצָוּשָׁפָּאַרְן הַזְּכָאָות הַאֲבָן זַי גַּעַנוּמָעַן צְוֹאַמָּעַן אַיִּין קְלִיּוֹן צִימָעָרְלַט מִיט אַיִּין בעַטְלַ, בִּינְגָאַכְט הַאֲבָן זַי זיך בִּידָע גַּעַלְיִיגְט אַוְיפָּן שְׁמַאלְן בעַטְלַ, נִיט גַּעַהָאָט קִיּוֹן מַעֲלָעְכִּיּוֹת זיך אַ רִיר צַוְּטָאַן מִיט קִיּוֹן חַאַנְט אַוְן מִיט קִיּוֹן פּוֹס אַוְן נִיט גַּעַקְעַנְט אַנְטַ-שְׁלָאָפְּן וּוּרְן.

אַזְוִי זַיְגַּעַן זַי אַפְּגָעַלְעַגְן אַין גַּעַהָאָקְטָע וּוְאוֹנְדַּן אַ פֿאַר שְׁעַתְּ, פֿלוֹצָעַם הַאֲט זיך אַיְינְגָּר פּוֹן זַי אַוְיפָּגָעָהָוִיכְן אַוְן גַּעַנוּמָעַן אַרְאָפְ-קְרִיבַּן פּוֹנָעַם בעַטְלַ.

— וּוְאוֹהָהַן אַיּוֹ? — פֿרְעָגַט אִים דָּעַר צְוֹוִיטָעַר.
— אַיך גַּי — עַנְטָפָעַרְט יְעַנְעַר — זיך אַבְּעַרְקָעַרְן אַוְיף דָּעַר אַנְדָּעַרְעַר זַיְתְּ.

210. צְוֹוִי פּוֹילָע

אַין אַן אַכְסָנִיא הַאֲבָן זיך אַפְּגָעַשְׁטָעַלְט צְוֹוִי יַיְדֶן אַין אַין חָדָר. בִּינְגָאַכְט הַאֲט זיך יַעֲדָעַר פּוֹן זַי גַּעַלְיִיגְט אַוְיף זַיְן בעַטְלַ שְׁלָאָפְּן אַוְן דָּעַם לְאַמְפַּ אַוְיפָּן טִיש הַאֲבָן זַי פֿאַרְלָעַשְׂן. עַם גַּיְתְּ אַזְוּעַק אַ הִיפְשָׁע וּוּילְעַן, בִּידָע שְׁלָאָפְּן נַאֲך נִישְׁתָּמַט.

— מַעַן וּוְאַלְט שְׁוִין לְאַנְג גַּעַדְאָרְפַּט פֿאַרְלָעַשְׂן דָּעַם לְאַמְפַּ, נַאֲך אַיך פּוֹיל זיך פְּשָׁוֹט פּוֹנָעַם גַּעַלְגָּעַר אַוְיפָּצָהָוִיכְן.
— אַוְן אַיך — זַאַגְט דָּעַר צְוֹוִיטָעַר — הַאֲבָן שְׁוִין לְאַנְג גַּעַ-טְרָאָכְט דָּעַרְפּוֹן, נַאֲך אַיך הַאֲבָן זיך גַּעַפְוִילְט דָּאַס צַו זַאַגְן.

211. אַ גְּרוֹיסָע לוֹוִיה

אַ קָּאַמְּיִיזָׁוְאַטְּזָׁאַר הַאֲט זיך אַפְּגָעַשְׁטָעַלְט אַין אַ קְלִיּוֹן שְׁטָעַטְל אַין אַ יַּדְיָשָׁעַר אַכְסָנִיא. בִּינְגָאַכְט אַין בעַט אַיּוֹ אִים אַוְיסְגָּעַקְוּמָעַן

מלחמה צו האלטן מיט די וואצנץן, וואס זייןנען אויף אים אングעפאלן גאנצע מלחנות, און ער האט א גאנצע נאכט קיין אויג ניט געקענט צומאכן. אויף מארגן פרעגט אים די בעל-הביתטע, ווי אים האט זיך געללאפּן ביינאכט.

— ניט איזו גוט — ענטפערט ער.

— פֿאַרְוֹזָס אַיז עַם?

— איך ווים, עפּעם האב איך אַנְגַּעַטְאַפְּט בְּיִנְאַכְּט אויף מיין געלגעדר א טויט ווענצעלע.

— איך ווענצעלע און נאך א טויטם דערצו, וואס מאכט עט איזים?

— יא, עט וואלט געווים טאקט גאַרְנִיט אויסגעמאכט, האט אַכְּבָּר דָּאַם טויטע ווענצעלע געהאט א גוּרִיעַס לוויה און ס'איַן נאך דעם נאַגְּעַגְּנֶגְּעָן שׁוּינָן עטלוּכָּעַ מנינִים לעבעדייק און היפּשָׂאַגְּעַפְּאַשְׁעַטְעַ וואצנץן.

212. אלטע ניס

אין א גאַרְקִיךְ בי א יידישער אַכְּסָנִיא האט מען אַיִּינָעַם דערלאָנְגָּט א קאָפּ פֿוּן א פֿישַׁ, וואס האט שׁוֹין א בִּיסְל געהאט אַרְיךָ. בּוֹגְט זיך יונעַר אָן צוֹם טעלער און מאכט מיט די לִיפַּן, גְּלִיְיךָ ווי ער פֿוּרט מיט דעם פֿישַׁ אַשְׁמוּעַם. פרעגט אַים דער בעל-הבית:

— רב קרוב, וואס מאכט איך ער עט עפּעם מיט די לִיפַּן?

— גְּלָאַט אַזְוֵי — ענטפערט יונעַר — איך שׁוּמָעַס זיך דָּוָרְךָ

א בִּיסְל מיט דעם דָּאַזְוִיכָן פֿישַׁ, איך האַב אַים אַפְּרַעַג געטָאן, צַיְּפַילַט ער זיך גוּט אַוְיפּ דער וועילַט? האט ער מיר גענטפערט: „זַיְּעַד גוּט אָוָן ווֹאוַילָּ, איך שְׁמֻעָן זיך אַין פּוֹטָעַר“. פֿרְעַג איך אַים ווֹוִיטָעַר: פֿוּן וואָנְגָּעַן ער אַיז אַחֲהָר אַנְגַּעַטְאַמְּעָן? ענטפערט ער: „פֿוֹנָעָם טִיךְ דּוֹוִינָּג“. בעט איך מיר צו דערצְיַילַן די לעצְמָעַ נִים פֿוּן דָּאַרטָּ, מאכט ער דערזְוִיפּ: „אַיך קָעָן אַיך נָאָר דּוֹרְצְיַילַן גָּאָר אַלְטָעַ נִים, ווֹילָּ ווי איך קוּקָט מִינְךָ אַיז שׁוֹין אַיז הִיפּשְׂשַׂקְעַקְעַט צִוְּיַת פֿוֹנָעָם טִיךְ.“

213. אַ מַעַלָּה מִט אַ חַסְרוֹן

אָן אוֹרָח האט געטְרָוְנְקָעָן קָאוּוּ אַיז א יידישער אַכְּסָנִיא. פרעגט אַים דער בעל-אַכְּסָנִיא:

— ווי געפערלט איך אונדזער קאוזע?
 — די קאוזע איערען — ענטפערט יענער — האט א מעלה
 מיט א חסרון. די מעלה אירע איז, וואס זי האט במעט ניט קיין
 ציקאָריע, און דער חסרוּן וואס ס'אייז אין איר ניט קיין קאוזע.

214. מפני שיבת תקום

מאטקוּ חדב איז אינטאל אריין אין א רעסטאָרטן עטן מיטאג.
 דערלאָנט מען אים פיש גאר נישט קיין פרישע. שטעלט ער זיך
 אויף און זאגט דעם רעסטאָרטאָר: איז וויסט פאַרווואָס איך שטיין-
 אויף פאָר איערען פיש? איך בין מקיים א מצווה פון דער תורה:
 מפני שיבת תקום.

215. אלצדיניג ווילט זיך אים

איינער איז געכוּמַן און אָן אַכְּסָנִיא און פֿאָרְלָאנְגַּט עטן.
 פרעגט די בעלהבֿוּתְּשָׁע: וואס א שטייגער ווילט איז?
 — א געבראָטַן אָדָר קֿאָטְלָעַטְן מִיט קֿאָרְטָאָפְּל.
 — דָּאָם אַיְזַּט גְּרָאָד נִישְׁטָאָס.
 — נו, זאָל זֵין א פֿיְנְקָוּכְן.
 — א פֿיְנְקָוּכְן? דערצּוּ דָּאָרְפּ מַעַן האָבָן אַיְעָר, האָב איך
 אַיְצַּט נִישְׁטָן.
 — וויסט איז גאר גאר וואס — זאגט דער אורחה — איז קענט
 מיר געבן פשוט אַהֲרִינְג, דערצּוּ אַצְּבָעַל, און דערנְאָך אַגְּלָז
 טִי, — קען מען דערפּוֹן אַיְזַּט נִישְׁט שְׂטָאָרְבָּן פֿוֹן הוֹנְגָּר.
 — אַמְּדָנָעַר יִדְּ דָּאָם אַיְזַּט — מאָכְטַּזְיַי — אלצדיניג ווילט
 זיך אַיְזַּט!

216. אַ שְׁמָאָטָע

איינער זיצט אין אַגְּלָזְקָוָך אָן עַסְט אַיְזַּן. פֿלוֹזְעַם שְׁפְּרִינְגְּט
 ער אויף און שרײַט אַוְיף קְוּלוֹת אָן שְׁפִּיטְקָלָעַק. גִּוְיְתָצְוּ דָרְ בְּעַל-
 הַבִּית אָן פרעגט אַיְזַּט: וואס ער לִיאָרְעַמְתָ אַזְוִי?
 — אַ שְׁיוֹנָעַ גַּאֲלָדָעָנָע יוֹיך האָט אַיְר מִיר גַּעֲנָעָנָע — שרײַט
 יענער — קוּקָט וואס איך האָב דָּאָרְט גַּעֲפָנוּנָע: אַ שְׁטִיק שְׁמָאָטָע!
 — אָן וואס האָט אַיְר גַּעֲוָאָלָט — מאָכְטַּזְיַי דָרְ בְּעַל-הַבִּית גַּעֲ-
 לָאָסְן — אָז פֿאָר אַיְעָרָע פֿאָר גְּרָאָשָׁנָס זָאָלָט אַיְר דָאָרְט גַּעֲפָנוּנָע
 אַגְּנָאָז זְיִידָן טְלִיחָה.

217. **א מיטל צו ווֹאנֵצֶן**

א בעל-אכטנייא האט דערלאנגט דעם אורה פארן אוועקפֿאָר
 א השבון מיט זוייער גרויסע פריזן, זאגט ער אים:
 — מלָאָ, די פריזן וואָס אַיר שטעלט, בין איך איך מוחל,
 אַבעָּר די ווֹאנֵצֶן אַיעָרָעָ אַיז גָּאָר נִיט אַרְבָּעָצְמָטוֹאנָן. אַיך בַּיִּזְבַּח
 אַרְוִוִּים פָּוּן זַיִּים אַלְעָבְדִּיקָּעָר.
 — יַאֲ, מִיּוֹן לִיבָּר אַורה, וואָס טוֹט מַעַן דָּעַרְצָוּ? אָפְּשָׁר
 ווֹוִיסְטָ אַיר עַפְּעָם אָן עַזָּה זַיִּים צַו פָּאַרטְרִיבָּן? אַיך הַאָב שָׂוִין אַיִּז
 בערגעטָן אַלְיָן אַיך דָּעָר ווּוּלָט אָונָם עַמְּלָפְּט נִיט.
 — יַאֲ, אַיך הַאָב אָן עַזָּה — מאָכָט דָּעָר אַורה — אַיר
 גַּעַמְט אָונָם דָּעַרלאָנָט זַיִּים אַזְעָלְכָּעָ שְׁבָנוֹת ווִי צַו דִּי אַורהִים, ווּעַט
 אַיר זַעַן אָז זַיִּים ווּוּלָן אַנטְלוּיפָן פָּוּן אַיך אָונָם נִיט ווּלָן די אַכְטְּנִיא
 מעָר אַנְקָוקָן.

218. **פּוֹנְקָט אַרוּם צְוּעָלָה**

— זַיִּים האט זַיִּים אַיך גַּעַשְׁלָאָפָּן הַיְנִינְטִיקָּעָ נַאֲכָט? — פְּרַעְנָגָט
 אַינְדָּעָרְפָּרִי דָּעָר בעל-הַבִּית פָּוּן אַ יִדְישָׁעָר אַכְטְּנִיא אַיִּינָם פָּוּן
 זַיִּינָם אַורהִים.
 — זַיִּיעָר שְׁלָעְכָּט גַּעַשְׁלָאָפָּן — עַנְטָפָעָרְטָ דָּעָר אַורה — די פְּלִינְגָן
 לְאָזָן נִיט צְוָמָאָכָן מִיט קִין אָוִיגָן. זַיִּים גַּעַמְט זַיִּים בַּיִּיךְ, זַאגְט מִירָן,
 אַזְוִי פְּיָיל פְּלִינְגָן?
 — פְּלִינְגָן מאָכָט דָּעָר בעל-אַכְטְּנִיא — אַיז בַּי אָונְדוּ זַומְעָרָה
 צִיְּיט אַ מִכְתָּה מִדִּינָה. זַיִּים זַיִּינָעָן פּוֹל אַין אַלְעָ שְׁטִיבָּעָר. גָּאָר ווֹוִיסְטָ
 אַיר וואָס אַיך ווּאַלְטָ אַיך גַּעַצְחָט, מִין לִיבָּר יִיד, אַיר זַאלָט
 זַיִּיךְ צְוָלָעָן אַ בִּימָלְדָעָן פּוֹנְקָט אַרוּם צְוּעָלָה פָּאָר מִיטָּאָג. דָּעָר
 מְאַלְטָ, פָּאַרְשְׁטִיטִים אַיר, זַיִּינָעָן אַלְעָ פְּלִינְגָן בַּי אָונְדוּ אַוְיָפָן קַאַמְפָאָט.

219. **דָּעָר חַשְׁבָּוֹן**

אוֹיפָט אָן אַכְטְּנִיא אַיז אָן אַורה אַפְּגַּעַשְׁטָאָגָעָן עַמְּלָעְכָּעָ טָעָג.
 פָּאָרָן אוֹועַקְפָּאָר דָּעַרלאָנָט אִים דָּעָר בעל-הַבִּית אַחַשְׁבָּוֹן. דָּעָר אַורה
 בְּאָפְּט אַ קוֹק אַיִּון חַשְׁבָּוֹן אָונָם וּטָמָן, אָז אַנְשָׁתָאָט אַיִּין פְּלָאָשׁ ווּוִין,
 וואָס ער האט גַּעַנוּמָעָן, אַיז דָּאָרָט אַרְיִינְגְּנָעָרְעָכָנָט, אוֹיפָט ער זַיִּיךְ אַ
 הוֹיכָעָ פְּרִיזָן, צְוִוִּי פְּלָעְשָׁעָר. רַוְּפָט ער זַיִּיךְ אָן:

— איך מוז איזיך זאגן, איז איר האט א בימל איבערגעכאנפט די מאמ. מליא אויף דער צויזיטער פלאש וויאן, וועלכע איך האט אין די אונגן נויט געזען, וועל איך נויט פרעוגן קיין קשייא, אפשר האט איך מיט דעם געמיינט א טיערעד פלאש וויאן, טאכע פרימה פונעם ערשותן סארט; אבער די ערשותן פלאש וויאן, וואס איך האט יא באקומוון און געטראנקונג, וויאס איזיך דאס וואס פאר א טעם, מיש-טיינסגעזנט, עם האט געהאט דער וויאן — ווייזשע פאלט איך אוויס צו רעכענען פאר דעם אוז אומגעההייר טיערין פריויז!

220. א טיערעד ביסן

א יונגערמאן באטראקט דעם חשבון וואס דער בעל-אכטניא האט אים דערלאנגט, דורייט ער מיטן קאָפַ און מאכט איזו:

— א, א טיערעד ביסן בי איך! איך מײַן אבער איז פאר איזערן א קאָלענען וואָלט איר געמענט רעכענען א ביליקער.

— וואס — רופט זיך אן יענער — איר זענט אויך א בעל-אכטניא?

— נײַן — ענטפערט דער — איך בין אויך א רויבער.

221. צוויי שלעסעך

א משולח איז פאָרפהָרן אין אן אַכְּסְנִיא, אַנְדֵּרְגַּעַשְׁטָעלַט דאָרט זיין קעסטל מיט א היפשן שלאָם און זיך באָלֶד אַוּעַגְעַלְאֹזֶט אַיְשְׁטָאָט אויף אַרְבָּעַט.

דער בעל-אַכְּסְנִיא האט באָלֶד דערשמעקט איז דעם משולח וואס פאר א מײַן פֿאָרְשָׁוּן דאס איז, נעמט ער און הענט אויף אויפֿן קעסטל נאָך אַ צוּוִיתַן שלאָם.

דער משולח קומט און דערזעט אויף זיין קעסטל אַ פרעמדן שלאָם, מאכט ער קולות און פרעגט דעם בעל-הבית, ווער האט עם אויפֿגַּעַה אַנְגַּעַן אויף זיין קעסטל אַ צוּוִיתַן שלאָם?

— נו, און איר — פרעגט אים יענער — צוֹלִיב וואס האט איר אויפֿגַּעַה אַנְגַּעַן דעם ערשותן שלאָם?

— וואס הײַסְט צוֹלִיב וואס? — זאגט דער משולח — כדי מען זאל פֿוֹן דאָרט עפּעַם נויט אַרְוִיסְנַעַמְעַן.

— און איך — מאכט דער בעל-הבית — האט אויפֿגַּעַה אַנְגַּעַן דעם צוּוִיתַן שלאָם, כדי מען זאל אהין עפּעַם נויט אַרְיִינְלִיגַּן.

שָׁעַן קָעֵר ס

222. ביליגער אויף באָרג

איין שענcker זאגט דעם צווײיטן:
— איך ניב בראנפֿן זיער זעלטן אויף באָרג, דערפֿאַר אַכְעַר
זוען איך באָרג שווין אײַנעַם אַמְּאל, זע איך שווין יונגעַם אַריינַהאַקְּן
אַ פֿרִיּוֹ ווי איך פֿאָרְשֶׁטְּיִי.
— און איך — זאגט דער צווײַיטְעַר — רעכּוֹן, פֿוֹנְקַט פֿאָרְקַעַרטַּ
אויף באָרג בִּילְיקַעַר ווי פֿאַר מְזֻומָּן.
— ווֹאָס אַיז דער שְׂכָל?
— דער שְׂכָל אַיז גַּאֲרַאְפּ שְׂחוּטְעַר: זַיְעַר אַפְּטַמְּאַכְטַּ זַיִד, אָז
יעַנְעַר צְאַלְתַּ דַּעֲרַנְאַךְ נִימְטַ אָפּ; לְאַזְוִישׁ כַּאֲטַשׁ דַּעֲמַאְלַט ווַיְנִצְיַקְעַר
וועָרַן פֿאָרְפַּאְלַן.

223. פֿוֹן ווֹאָנְגַּעַן נַעַמְתַּ זַיִד דַּעַר דְּלוֹת

אַ שענcker זוּצַּט מִיטַּן ווַיְיַבְּ אַיִן אַ רְוַיְקַעַר שְׁעה אָן שְׁמוּעַן
צְוַוְּשַׁן זַיִד מִכְּחַה דַּעַר שִׁיְנַעַר פֿרְנַסָּה זַיְעַרְעַר, אָן בִּידְעַ ווְאַונְדְּרַעַן
זַיִד דַּעְרוּפַּ, ווֹאָס דַּי הַאָרְצָוָאַנְיַע אַיז אַזְוִי גְּרוּים אָן קִיְּן מַולְבְּרַכָּה
זַעַט מַעַן נִימְטַ אַרְיוֹם.
— אַיך הַוִּיב נִימְט אָן צוֹ פֿאָרְשֶׁטְּיִן — רְוַפְּטַ זַיִד אָן דַּי שְׁעַנְ
קָעֵרַין — דַּאֲכַטַּ זַיִד מִיר ווֹאַלְטַן בַּאַדְאַרְפַּט זַיִן רְיַיךְ ווי קָוְרָה:
פֿאַר בְּרַאַנְפֿן לְיִיְזַן מִיר, דַּאַנְקַעַן גַּאֲטַט, גַּאֲרַ נִימְט שְׁלַעַכְתַּ, נִימְט צוֹ פֿאָרְ
זַיְנְדִּיקְעַן, דַּעַרְצַוְנַאְךְ גְּיַסְּן מִיר צוֹ אַינְעַם בְּרַאַנְפֿן הַיְפַשְּׁלַעַךְ ווְאַסְעַר;
הַיְיַינְט ווַיְפַלְּ, צְוַיְשַׁן אַונְדוֹ גַּעַרְעַדְטַ, מַאֲכַטַּ זַיִד, אָז מִיר שְׁרַיְבַּן צוֹ
מִיטַּן קְרִיְידַל דַּי בְּעַלְיָ-חַוּבָות אַונְדוּעַרְעַ, צָום סּוֹף...
— הַעֲרַסְטוֹ, מִין ווַיְיַבְּ — מַאֲכַטַּ דַּעַר שענcker — אַיְצְטַעַר
אַיז מִיר אַיְנְגַּעַפְּאַלְן פֿוֹן ווֹאָנְגַּעַן בֵּי אַונְדוֹ נַעַמְתַּ זַיִד דַּעַר דְּלוֹת:
אַיִן יַעַנְעַם בְּרַאַנְפֿן, ווֹאָס מִיר שְׁרַיְבַּן-צָוּן, גְּיַסְּן מִיר דַּאֲךְ נִישְׁטַ צוֹ
קִיְּן טְרַאַפְּן ווְאַסְעַר!

224. דעם ווינישענעם סוד

אַ ווינישענעם אַיְוָ שטארק קראנק געווארן אַונְ האָט געהאלטַן
בְּיִם שטארבן. פָּאָרְן טוֹיט האָט עֶרְ צוֹגְעָרְפָּן די קִינְדָּעָר זַיְנָע
אוֹן זַאנְט זַיְיָ אַזְוֵי:

— הערט אַיר, מײַנע לִיבָּע קִינְדָּעָר, אַיךְ גַּיְ פָּוּן דָּעָר ווּלְטָן אַונְ
אַיר ווּעַט גַּעֲוִוִּים זַיךְ אַוְיךְ בְּאַשְׁעַפְטִיקָן מִיטָּדָע וּלְבִיכָּעָר فְּרָנְסָה
וּוְאָס אַיךְ, מִיטָּדָע ווּנְישַׁעַנְקָרְרִי, זַאג אַיךְ אַיךְ דָעָם סָוד: אַיר האָט
זַיְעָר אַפְּטָמִיךְ גַּעֲזָעָן גִּיסְעָן וּוְאַסְעָר אַיְן פָּאָס, קַעַנְטָן אַיר דָאָךְ מִינְעָן,
אוֹן זַוְיָּן מַאֲכָתָן זַיךְ נָאָר פָּוּן הַוִּילָּעָן וּוְאַסְעָר; זַאלְטָן אַיר זַוְיָּן, אוֹן
איַינְגַּנְטָלְעָךְ מַאֲכָתָן זַיךְ זַוְיָּן אַיךְ פָּוּן טְרוּבָּן ...

225. אַן עַצָּה צֹ פָּאַרְקוּפָּן טָאָפָּל

דָעָר שְׂרִיפְטְּשְׁטָעָלָעָר בְּרוּידָעָם אַיְוָ אַמְּאָל גַּעֲקוּמָעָן אַיְן אַשְׁעַנְקָר
אַרְיָין אַונְ פָּאַרְלָאַנְגָּט אַ גְּלָאָזְ בִּיר. דָעָרְלָאַנְגָּט מַעַן אַיְם בִּיר מִיטָּדָע
אַ חַלְבָּעָר גְּלָאָזְ שְׂוִים פָּוּן אַוְיָבָן. בְּרוּידָעָם רַופְטָט צֹ דָעָם שְׁעַנְקָר
אוֹן זַאנְט אַיְם. אַזְוָן פָּאָר אַיְין אַוְמוֹסְטָעָ גְּלָאָזְ בִּיר קַעַן עֶרְ אַיְם
גַּעַבְנָן אַ גַּטְעָ עַצָּה וּזְיָוִי עֶרְ זַאלְטָן פָּאַרְקוּפָּן צְוֵויָּי מַאֲלָ אַזְוֵי פִּילָּ
בִּיר וּזְיָוִי אַיְצָט.

— אַדְרָבָה — זַאנְט דָעָר שְׁעַנְקָר.

— מַיְיָן עַצָּה — מַאֲכָתָן בְּרוּידָעָם עַרְנָסָט — אַיְוָ גַּאֲרָ פְּשָׁוֹט:
אוֹבָךְ אַיר ווּעַט נַעֲמָעָן פָּוּן אַיְצָט אַזְוָן זַוְיָּן וּוְיִתְעָרָגְעָן אַלְעָ אַיְעָרָעָן
קְוָנוֹנִים פּוֹלָעָ גְּלָעָזָר בִּיר אַן שְׂוִים, ווּעַט אַיר פָּאַרְקוּפָּן טָאָפָּל בִּיר וּזְיָוִי
אַיְצָט.

בעל-עגלות

226. גַּעֲקוּמָעָן גַּאנְץָ פָּרִי

איַינְגָּר אַ סּוֹחָר האָט באַשְׁטָעָלָט אַ בָּעָל-עֲגָלָה אַוְיָפְט זַונְטִיק
צַוְּ פָּאָרְן אַיְן אַ נַּעֲמָט שְׁטָעָטָל. סְאַיְוָ אַרְיָבָעָר בְּמַעַט אַ גַּאנְצָע זַוְאָךְ,
דָעָר סּוֹחָר האָט שְׂוִין אַיְן דָעָר צִיְּיט בְּאַוְיָזָן צַוְּ פָּאָרְן מִיטָּדָעָן
זַוְאָחָיָן עֶרְ האָט באַדָּאָרָפְט אַונְ קַוְמָעָן צּוּרִיק, — עַרְשָׁתָן פְּרִיאִיטִיק
גַּאנְץָ פָּרִי קַוְמָט אַרְיָין דָעָר בָּעָל-עֲגָלָה צּוּם סּוֹחָר אַיְן שְׁטוּבָּן בְּרוּיטָן-

לעך מיטן בייטש אונטערן אָרְעָם און רופט אים שווין פֿאָרֶן: די פֿוֹר
שטייט אַין דּוֹרוֹיכֵן און וואָרט.

— וואָס הַיִּסְט — פֿרְעָנְת אַים יַעֲנְעָר פֿאָרְשָׁתָאָנְדָעָרֶט — אַיך
הַאָב דָּאָך אַיך בְּאַשְׁטָעָלֶט נַאָך אַוְיף זְוַנְטִיק אַון הַיִּנְט אַיז שְׁוִין,
ברוך השם, פֿרְיוֹטִיק!

— אַיך ווֹוִים — עַנְטְּפָעָרֶט דָּעָר בְּעַל-עֲגָלָה רֹואִיך — אַוְיף ווֹוָן
אייר הַאָט מֵיך בְּאַשְׁטָעָלֶט, נַאָך וּוּבְּכָלְד אַיך הַאָט מֵיר גַּעַהַיְמָן קָרֶן
מען זְוַנְטִיק בְּיִיטָאָג, הַאָב אַיך אַלְיַיְן פֿאָרְשָׁתָאָנְעָן, אָז מִינְגָּעָן מִינְגָּט
אייר נִיט זְוַנְטִיק, אַון מַאֲנְטִיק אָוֹדָאִי נִיט, נַאָך דִּינְסְטִיק. נָו, הַאָב אַיך
שְׁוִין גַּעַוְאָלֶט קוּמָעָן מִיטְוָאָך, הַאָב אַיך זִיך צְוִירִיך בְּאַרְעָכָנֶט, אָז
מִיטְוָאָך אַיז אַוְיך נִיט קִוֵּן גַּוְטָעָר טָאנָג אַון סְ'אָיז גַּלְיְיכָעָר דָּאַנְגָּעָר
שְׁטִיק, נַאָך אַיך הַאָב אַ בִּימְלָא אַפְּגָעָלָעָגֶט אַוְיף פֿרְיוֹטִיק. אַון אַט,
זַעַט אַיך, בֵּין אַיך הַיִּנְט גַּעַקְמָעָן גַּאנְץ פְּרִי.

227. צְוַיִּי מִשְׁיחָן

אַ רְבָ אַיז גַּעַפְּאָרָן אַוְיף אַ וּוֹאָגָן פּוֹן אַין שְׂטָאָט אַין דָּעָר אַנְ
דָּעָרָר. אַוְיפָן וּוְעָג אַיז אִים אַוְיסְגַּעַקְמָעָן, וּוּ דָעָר שְׁטִינְגָּר, שְׁטָאָרָק.
צַו לִיְדוֹן פּוֹנָעָם בְּעַל-עֲגָלָה מִיט זְוִינָעָג גַּרְאָכָע בְּעַל-עֲגָלָה שָׁעָשָׁע
שְׁטִיק, נַאָך אַיך הַאָב אַלְאָז אַפְּגָעָלָעָגֶט אַוְיף פֿרְיוֹטִיק. אַון אַט,
בְּעַל-עֲגָלָה צָוָם רָב :

— רְבִי, אַיך הַאָב גַּעַהַרְט אַנוּמָלֶט שְׁמוּעָן אַין שְׁוֹלְ-הַוִּיפָּה פּוֹן
יִדְן ווֹאָס קַעְנָעָן אַין דִּי קְלִינְגָּע אָוֹתְלָעָה, אָז קוּמָעָן דָּאָרָף צַו אָוְנְדָז
יִדְן נִיט אַין מְשִׁיחָה, נַאָך גַּאנְצָע צְוִויִּי. זַאְגָּט, אַיז דָּאָס טָאָקָע אָמָתָ ?
— יְאָ, סְ'אָיז אָמָת — עַנְטְּפָעָרֶט דָּעָר רָב — אַיְינְגָּר הַיִּסְט
מְשִׁיחָה בְּן יוֹסֵף אַון דָעָר צְוִוְיְטָעָר מְשִׁיחָה בְּן דָוד.

— גִּיטְ-זְשָׁע מֵיר צַו פֿאָרְשָׁתִיְּג, רְבִגְנִיּוֹן, צְוִילְבָּג ווֹאָס טּוֹגָ צְוִויִּי ?
ווֹאָס אַיז, אַיְינְגָּר אַלְיַיְן אַיז דָעָר קְלִיְּן אַוְיסְצּוּלָעָן אָוְנְדוּרָע יִדְעָלָעָן
פּוֹנָעָם גַּלוֹת ?

— נִיְינָן, מַעַן מוֹחַבְנָן צְוִויִּי — זַאְגָּט דָעָר רָב — אַיְינְגָּר זָאָל
אַוְיסְלָעָן יִדְיְשָׁע קִינְדָעָר פּוֹן גַּלוֹת, אַון דָעָר צְוִוְיְטָעָר זָאָל זְוִי
אַוְיסְלָעָן פּוֹן דִי בְּעַל-יִ-עֲגָלָות.

228. וּוֹעֵן זִיצְנָן אַוְיף דָעָר פֿוֹר

אַ בְּעַל-עֲגָלָה לְעָרָנְת מִיט דִי פֿאָרְשָׁוִינְגָּע זְוִינָעָג, וּוֹעֵן מַעַן דָּאָרָף
נַאְכְּגִיּוֹן נַאָך דָעָר פֿוֹר צְוּפָם :

— ווען די פור גויט ארכוף-בארג — אויז גלייכער נאכצונגין צופום צוליב צער-בעל-חאים ; וויזער ווען זי גויט ארכוף-בארג — אויז אויך גלייכער נאכצונגין צופום, וויל אובי נישט שטעקט ערביי א שטייקל סכהה. און ווען די פור פארט אויף גאר א גלייכן פלאז איז גלאט כדאי בעסער צו גיין צופום, ס'אייז דאך דעםאלט א פארגענינג צו מאכן א שפאנץיר.

— ווען-זושע, ר' בעל-עגלה — קומט-אויס נאך אייך, איז מען מעג יא זיצן אויף דער פור ?
— דעםאלט — ענטפערט דער בעל-עגלה — ווען מיר וועלן זיך אפֿשטען אונטערפֿאשען די פערדליך.

229. זי ווילן ניט

פארשויינען קלאנן זיך וואס די פור שלעפט זיך איזו, און בעטן דעם בעל-עגלה ער זאל א בימל אונטערטרוייבן די פערדליך זיינע.
— ס'אייז ניט נויטיק — זאגט זי דער בעל-עגלה — גלייבט מיר,
אייך קען די פערדליך מײַנע ניט פון נעצטן, זייד דראפּן נאך וועלן
— נעמען זי פלייען זייד די אדלער ?
— נאך וואס דען ?

— וואס דען ? גאר ניט, ס'האט זיך נאך דערווויל אינמאָל
ניט געטראָפּן זייד זאלן וועלן.

230. וועמען בעסער גלויבן

א יונגער בעל-עגלה אויז געקומען צו אן עלטערן בעל-עגלה
מייט א בקשה ער זאל אים טאן א טובה און ליעען זיין פערד אויף
א פֿאָר שעה.

דער עלטערער בעל-עגלה האט קיין חזק געהאט אים צו געבן,
זאגט ער א תירוץ איז דאס פערד אויז איצט אויף דער פֿאָשע. דער-
וואיל הערט זיך פון שטאל ווי א פערד הירושעט, זאגט דער יונגער
בעל-עגלה.

— אט הער איך דאך דיין פערד אין שטאל !
— נו, פרעג איך דיך — זאגט יענען — שוין-זושע גלייבסמו
בעסער דעם נארישן פערד ווי אן אלטן גוטן פרײַנד ?

231. אַ דִּין-תֹּרֶה מֵיט אַ פָּעָרֶד

דעָר דָּוְבָּנָעָר אַיּוֹ אַמְּטָל גַּעֲפָרָן אַיּוֹ וּועֲגַטְמַיט אַ בָּעַל-עֲגָלָה.
געַקְוָמָעָן בָּאַרְגְּ-אַרְוִיף, נַעַמְט דָּעָר מְגִיד אַוְן קְרִיכְטְ-אַרְאָפְ פָּנוּעָם
וּוָגָן. מַאֲכָט צָו אִים דָּעָר בָּעַל-עֲגָלָה:
— רְבִי, אִיר קָעָנְט זִיכְן אַוְיפְ אַיְיעָרָט. דָּאָס פָּעָרֶד, נִישְׁקָשָׁה,
מעְגַט אַיְיךְ פִּירָן בָּאַרְגְּ-אַרְוִיף אַוְךְ.
— עַם קָעָן זַיִן — זָאנְט דָּעָר דָּוְבָּנָעָר מְגִיד — אַז אָוִיב דָּאָס
פָּעָרֶד וּועַט מִיר אַיבְּעַרְקָעָר אַוְן אַיְיךְ וּוּעַל בָּרְעָבָן רָוְקְ-אָוְן-לְעָנָד, אַז
דָּעַרְגָּאָךְ קְוָמָעָן אַוְיפְ יְעַנְעָר וּוּעַלְתָ אַזְנָן הָאָבָן מִיטָן פָּעָרֶד אַ דִּין-תֹּרֶה
וּוּעַל אַיְךְ טָאָקָע גַּעֲוִינְגָן; דִּי מַעַשָּׂה אַיּוֹ אַבָּעָר, וּוּאָס אַיְיךְ וּוּיל נִימְט
הָאָבָן קִיּוֹן דִּין-תֹּרֶה מֵיט אַ פָּעָרֶד.

232. אַ זּוּמְעַרְדִּיקָע תֹּרֶה

אַ סּוּחָר הָאָט גַּעֲדוֹגָעָן וּוּינְטָעָר-צִיִּיט אַ בָּעַל-עֲגָלָה אַיבְּעַרְצּוּפִירָן
גֶּלְאָזוּוֹאָרָג. אַוְיפָן וּועֲגַט אַז טִילְ דָּעַרְפָּוֹן צְעַבְּרָאָכְן גַּעֲוָאָרָן. רָוּפָט
דָּעָר סּוּחָר דָּעָם בָּעַל-עֲגָלָה צָוָם רָב, אַז דָּעָר רָב פָּסְקָנְט, אַז עַל-פִּידִין
תֹּרֶה אַיּוֹ מְחוּיבָ דָּעָר בָּעַל-עֲגָלָה צָו בָּאָצָלָן פָּאָרָן שָׁאָדָן.
— רְבִי — רָוּפָט זִיךְ אַז דָּעָר בָּעַל-עֲגָלָה צָוָם רָב — זָאנְט מִיר,
אַיְיךְ בָּעַט אַיְיךְ, וּועֲגַט אַיּוֹ גַּעֲגָבָן גַּעֲוָאָרָן דִּי תֹּרֶה?
— דָּעַמְאָלָט וּועֲגַט דִּי יְיִדְן זִיינְגָּעָנְגָעָנְגָעָן פָּוֹן מַצְרָים —
עַנְטָפָעָרט דָּעָר רָב.

— נִיּוֹן, אַיְיךְ מִיּוֹן אַוְן וּוּאָס פָּאָר אַ צִּיִּיט פָּוֹן יְאָר ?
— וּועֲר וּוּיְיסָט נִישְׁטָם, אַז אַמְּתָן תֹּרֶה אַיּוֹ גַּעֲוָעָן אָס שְׁבֻעוֹת.
— הָא ! — מַאֲכָט דָּעָר בָּעַל-עֲגָלָה — זּוּמְעַרְלִיעָב הִיְסָטָם עַם,
וּועֲגַט דָּעָר וּועֲגַט אַיּוֹ טְרוֹקָן אַז גָּלָטָם. אָוִיב אַזְוִי, רְבִי, פָּאַרְשָׁתִי
אַיְיךְ אַיְצָט פָּאַרְוּאָס דִּי תֹּרֶה הִיְסָטָם מִיר בָּאָצָלָן. וּועֲגַט דָּעַמְאָלָט דִּי
תֹּרֶה גַּעֲשְׁרִיבָן גַּעֲוָאָרָן וּוּינְטָעָר-צִיִּיט, וּועֲגַט דָּעַגְּנָט אַז שְׁנִיָּת
אַז דָּעָר וּועֲגַט אַיּוֹ גַּלְיִיטְשִׁיק, וּועֲגַט דִּי דָּעַמְאָלָט, נִישְׁקָשָׁה, גַּעֲרָעָדָט
גַּאָר אַנְדָּעָרָע וּוּרְטָטָרָע.

233. פּוֹל מֵיט פָּעָרֶד

איִינְעָם אַ בָּעַל-עֲגָלָה אַיּוֹ אַ קְלִיּוֹן שְׁטָעָטָל הָאָט דָּאָס מַזְלָגָע
שְׁפִילָט אַז קִיְינָעָר וּוּיְיסָט נִישְׁטָם וּוי אַזְוִי אַרְוָם, גַּאָר עַר אַיּוֹ שְׁטָאָרָק

אויפגעקומווען. אויפֿ דער עלטער האט ער זיך געקויפט א שטאטט אין
ביה-המדרשה אויבנגן אין מורה-וואנט. אין מאל שבת צום דאונגנען
קומט אריין אין בית-המדרשה א פרעם-דער, וואס איז אמאל באקאנט
געוווען מיטן געווועגענען בעל-עגלה, דערזעט ער יונגען זיצן אויבנ-
אן, חידושט ער זיך אין גיט א פרגג בי אינגען פון די אונטערשטע
בעיל-בתרים :

— ווי קומט עם, זאגט מיר, א בעל-עגלה זאל פארגעמען בי
אייך א פלאץ אין מורה?
— זאל אייך קיין חידוש ניט זיין — ענטפערט יענער — דער
מורה איז פול מיט פערד, דאראף מען צו זיי האבן א בעל-עגלה.

234. תשובה תאָן

אן אַרְעָמָעָר בעל-עגלה איז עפֿעַם דורך אַמִּין צוֹפָאַל אוּפְּגַעַן-
קומווען און ער האט אַנְגַּעַהוּבֵן צו פִּוְּרַן גְּרוּיְסַע גַּעֲשַׁפְּטָן. אַוּוּקָן-
געאנגען אַשְׁטִיקָל צִיְּתַחְטָט זיך דָּאַס רַעַד גַּעַגְעַבָּן אַדְרִיאַיְבָּעָר
און ער איז ווַיְדַעַר גַּעַבְלִיבֵן אֶזְזָקְלֵבָן זַוְּבָן וַיְפִירֻעָר. וואס טוֹט מעַן?
פָּאַרְטָעָר ער צום רבין, רעדט-אוּסָס פָּאַר אַיס דָּאַס האַרְצָן אַן פְּרַעַנְטָן
אן עַצְחָאַוְּפָה ווַיְוַיְטָעָר, זאגט אַיס דַעַר רַבִּי קָרְזִין:
— פָּאַר אַהֲיִים טַוְּשָׁוְבָה.

וַיְוַיְסַטָּעָר נִיט דַעַם פְּשַׁט דַעַרְפּוֹן: וואס פָּאַר אַחֲטָאַה האַט ער
אַזְוִינָס גַּעַטְאָן ער זאל דַעַרְפּאָר תְּשֻׁוְבָה תאָן? קומט ער אַהֲיִים
און דַעַרְצִילָטָעָם זַיְנָעָם אַנְעַנְטָן באַקָּאנְטָן, וואס אַלְעַהְבָּן אַיס
געַהַאַלְטָן פָּאַר אַיְדַּין אַפְּקָחָה, אַוְן בְּעַט יַעַנְעַר זאל אַיס דַעַרְקָלְעָרָן
די כוֹוָנה פְּנוּעָם רְבִינָם ווַעֲרַטָּעָר. זאגט אַיס יעַנְעַר:
— תְּשֻׁוְבָה אַיז דַי טִוְּשָׁט אַוְיַדְעַרְקָעָר צְוִיקָה, אַוְן „טוֹשָׁוְבָה“
הייסְטָה גַּאֲרָפְּשָׁוְט: אַ בעל-עגלה בִּיסְטָה גַּעַוְועָן — ווַעֲרַזְשָׁע ווַיְדַעַר
אַ בעל-עגלה.

235. שמירן די רעדער

שבת בִּיטָּאָג, ווַיְנַטְּעָר, פְּרַעַנְטָן אַיזָּן בעל-עגלה דַעַם צוֹוִיטָן:
— אייך האַב שְׂוִין אַפְּגַעַוְזָגָט הַיְנָגָט גַּאנְצָהָלִים, דַאֲרָאָפָּאַיך
נַאֲך אַיצְטָזְאָגָן „ברְכִי נְפִשִּׁי“, וואס אַיז אַוְיך אַקְאַפְּיַטָּל תְּהִלִּים, נַאֲך
אַמאָל באַזְוַנְדָעָר?
— וואס אַיז פָּאַר אַ שָּׁאַלָּה? — ענטפערט יעַנְעַר — אָז דַו

פִירֶסֶט אֹוֵיפָן וּוָאנָן אַ גַּנְצָע פָּאָס דַזְשָׁעָנְעָכִי, דַאֲרֶפֶסֶטֶו דָעַן דַעֲרִיבָעַר
נִיטַ שְׁמִירָן דַי רַעֲדָעַר?

בַּעֲבוּר שְׁנָדֶר — אַ פּוֹד הַאֲבָעַר 236

אַ בָּעַל-עֲגָלָה, אַ בָּעַל-גָּנוֹת, הַאֲטַ גַּעֲהָלָטָן שְׁבַת אֵין אַ קְלִיָּן
שְׁטוּמָלָה. שְׁבַת אַינְדָּעָרְפָּרִי קְוָמָט עָר אֵין שְׁוֹל, אֵינוֹ מַעַן אִים מַכְבִּיד
מִיטַ מַפְטִיר. עַמְ קְוָמָט צָו, "בַּעֲבוּר שְׁנָדֶר", זָאנְטַ עָר: אַ פּוֹד הַאֲבָעַר.
דָעַר גַּבָּאי קְוָקָט אִים אַן פָּאָרְוָאוֹנְדָעָרְט אָוָן זָאנְטַ אִים שְׁטִילְעָרְהָיִיט:
בַּיְ אַונְדוֹ אֵינוֹ מַעַן מַנְדָר אַדְעָר מַזְוָמָן גַּעַלְט אַדְעָר לִיכְטַ אֹוֵיפָן דָעַר
שְׁוֹל. זָאנְטַ עָר וּוֹידָעַר: אַ פּוֹד הַאֲבָעַר.

נִאָכָן דָּאוֹנוֹנָעַן פְּרָעָגָט אִים דָעַר גַּבָּאי וּוָאָסָם דָאָס הַיִּסְטָט.
— וּוֹיְבָאָלֶד אִיר — מַאֲכָטַ דָעַר בָּעַל-עֲגָלָה — זָעָנָט אַזְוִינָעַ
פָּעָרְד אָוָן נִיטַ מִיר מַפְטִיר, קְוָמָט אַיְיךְ הַאֲבָעַר.

אַ לְמָדָן אֵין "עֲבָרִי" 237

דָעַר רְבָ רְ' הַלְלָ פָּאָרְטִישָׁעָר אֵינוֹ אַמְּמָל גַּעַפָּרָן אֵין וּוְעַג אֹוֵיפָן
אַ פּוֹר. אַרְוִיְסְגָּעָפָאָרָן אֵיזַ מַעַן פָּאָרְטָאָג, אָוָן אֹוֵיפָן וּוְעַג הַאֲטַ זִיךְ דָעַר
בָּעַל-עֲגָלָה אַפְּגָעָשְׁטוּלָט בַּיְ אַ קְרָעָטְשָׁמָעַ מַעַן זָאל דַאֲרָט אַפְּדָאָוֹנוֹנָעַן.
רְ' הַלְלָ מַיְתָן בָּעַל-עֲגָלָה זַיְגָעַן אַרְיִינְגָעָגָאנָגָעַן, בַּיְזָדָע אֵין צִיְיט
אַנְגָעָטָאָן טְלִיוֹת-אָוְן-תְּפִילָיָן אָוָן זִיךְ גַּעַשְׁטוּלָט דָאוֹנוֹנָעַן. דָעַר בָּעַל-
עֲגָלָה הַאֲטַ עַמְּמָאָכָט אִיְינָס אָוָן צְוּוֵי, אָוָן וּוּעָן רְ' הַלְלָ הַאֲטַ עַרְשָׁט
גַּעַהָלָטָן בַּיְ "חָדוֹר" אֵיזַ דָעַר בָּעַל-עֲגָלָה שְׁוִין גַּעַוּנָעַן פָּאָרְטִיךְ מַיְתָן
גַּנְצָעַן דָאוֹנוֹנָעַן.

דָעַרְנָאָךְ וּוּעָן רְ' הַלְלָ הַאֲטַ אָוְיךְ גַּעַעְנִיקָט דָאָס דָאוֹנוֹנָעַן זָאנְטַ
עָר דָעַם בָּעַל-עֲגָלָה:
— קִיְין עַיְן-הַרְעָע, פָּאָרְט אִיר גַּעַשְׁוּוֵינָד וּוּ אַ קְרוּעָר-צָוג בִּים
דָאוֹנוֹנָעַן.

— רְבִי — פְּרָעָגָט אִים דָעַר בָּעַל-עֲגָלָה — וּוֹיְפָל יָאָר, אַ שְׁטִיְינָגָעָר,
הַאֲטַ אִיר גַּעַלְעָרָנָט "עֲבָרִי" אֵין חָדָר?
— אַיְךְ — עַנְטָפָעָרָט דָעַר רְבִי — הַאֲכַ גַּעַלְעָרָנָט עֲבָרִי דָרִי
חֲדִישִים אָוָן דָעַרְנָאָךְ אַנְגָעָהוּבִּן חָוּשָׁ.
— אָוָן אַיְךְ, רְבִי — מַאֲכָטַ דָעַר בָּעַל-עֲגָלָה — הַאֲכַ גַּעַלְעָרָנָט
"עֲבָרִי" עַטְלָעָכָע יָאָר כָּסְדָר, וּוֹאָס-זּוֹשָׁע אֵיזַ דָעַר חִידָשָׁ, אֵזַ אַיְךְ
קָעַן גַּבָּעָר זָאנְטַ "עֲבָרִי".

שדכנים און בדחנים

288. אן איין און איינציקן חסרון

אן אלטער שדכן איי געומען רעדן איינעם א יונגעמאן א שידוך
מייט זייןער א באקאנטער בתולה עפער גאר א פאַרעוועניש. דער
יונגערמאן קוקט אן דעם שדכן ווי א משוגענעム און זאגט אים אויפ-
געבראָכט:

— וואָס הייט, איר קומט מיר רעדן אָזֶה מײַן שידוך? ניט
אנדערש, איז איר מאָכט מייט מיר גלאָט א שפאמ.
— דו האָסט א טעות — רופט זיך אן דער שדכן — איז האָב
פיינט צו מאָכָן שפאמ. איז מײַן עס גאנצּ ערנטט. וואָס איז דיר
דאָ, זאג מיר, אָזֶה פריקראָ ?

— סטִיטִישׁ, זיז איז דאָך גאר א בלינדע !

— אָחסְרָן איז דאס ביַי דיר? וועלדייך איז קען דיר, רעבן
איך גאר פאָרְקָעָרט, איז ס'אייז פֿאָר דיר אָמעלה : זיז וועט ניט קעגען
זונַן דיוינע שיינע געגע.

— זיז איז דאָך שטומ אָוֵיך ...

— דאס איז געווים אָמעלה ביַי אַ וויב : דו וועטט מיט איר
אָפְּלָעָבן ביז הונדערט און צוֹאָנְצִיךְ יאָר און קיַין מאָל פֿוֹן אָיר מויל
ניט הערָן קיַין סִימָן אָפְּלָוּ פֿוֹן אָ קלָלה.

— זיז איז דאָך טויב אָוֵיך ...

— וואָס קען זיך אָ בעמְערָעָן מַעַלה דערפּוֹן? אלע צִיטִין
קענסטו זיך רעדן פֿאָר איר איז די אויעָרָן אויפּ אָקוֹל וואָס דו ווילסְטָט,
אָפְּלָוּ שעַלְתָּן זיז מִוּט טוֹיטָעָן קְלָלוֹת וּוּפְּלָדִין הָאָרֶץ גְּלוּסְטָט.

— זיז איז דאָך קְרוּם אָוֵיך ...

— דאס איז אָפְּשָׁר אָוֵיך אָחסְרָן? בְּלָעַבָּן, גָּאר שְׁלַעַכְתָּן וּוּעַט
דִּיר זִיִּין, אָז דו וועטט מעַגְן זיך אָרוּמְדָרְיָעָן ווי אָפְּרִיעָר פּוֹיגָל,
אָוֵן זיז וועט דִּיר ניט קעגען נַאֲכָלְיָוֹפְּן ווּאוֹדוֹ שְׁטִיְיסָט אָוֵן גִּיְּסָט,
וּוּדָר שְׁטִיְינָגָעָר פֿוֹן אָנְדָעָרָעָן ווּוּבָרָעָן.

— זי איז דאך הארכטט אויך...
 — איך פארשטייך דיך נישט — מאכט דער שדכן שוין א
 ביסל בייזולעך — אפנעם, דו וואלסט השק געהאט, איז די כלה דיינע
 זאל זיין טאקע מיט הווילע מעלה, און איזן אונן אינציגין חסרון!

239. עס מאכט ניט אוים

א שדכן איז געקומען צו א יונגענמאן אים רעדן א שידוך.
 — די כלה — זאגט דער שדכן — איז זיינער א פינען און א
 וואוילע — א זעלטען בערhole, וואס הנט מען דא צו רעדן, איז
 יאָר אויף אָלע מײַנע ליבען, נאָר וואס דען, אויסגעקלַיידט איז זי
 שיין וואס שיין הייסט, אבער קיון נדו פארמאנט זי ניט צו געבן.
 — עס מאכט ניט אוים — זאגט דער יונגערמאן.
 — נאך א קליעינעם חסרון האט זי: אויף איזן אויער הערט זי
 א ביסל שלעבט.
 — עס מאכט ניט אוים.
 — היינט דאָרֶפֶת איך איז זאגן, איז אויף איזן אויג זעט זי
 ניט נאָר גוט.

— עס מאכט ניט אוים.
 — זי הינקט נאך א ביסל אונטער אויך.
 — עס מאכט ניט אוים.
 — נאך איזן קליעיניקיט מז איז איז זאגן, וויל איז בין ניט
 גלייך צו אנדערע שדכנים, איז האָב ליב שטענדיק דערציילן אלצדינגע
 פריער, עס זאל דערננאך ניט זיין חלייה, קיון טענות מיט קיון
 תרעומות: זי האט א קליעינעם הארב.
 — עס מאכט ניט אוים.
 — ווען-זישע — פרענט דער שדכן — גיעען מיר אנקוקן די
 כלה?
 — וואס דאָרֶפֶת איך זי אנקוקן? געוזנט האָב איך "עס מאכט
 ניט אוים", וויל מיר מאכט כל ניט אוים, וויבאָל איז וועל זי סייד
 וויססי ניט נעמען.

240. א ליבע-שידוך

— איך האָב פאָר דיך — זאגט א באָרְוַמְטָעָר שדכן איזנעם
 א בחור — א גאנץ צעטל שידוכים אויף אויסצוקְלַיְיבּן וואס דיין האָרְאי

גלווטס. און מײַן צעטַל, זאג איך דיר, איז איזין שיזדוק בעסער פונגעט אנדערן. ווילסטע געלט — האָב איך פֿאָר דיר אַ כלָה מיט נְדוֹן גָּאָר אַ חײַפֶּשׂן; ווילסטע שיזנקייט — האָסטע בִּי מֵיר אַ פֿאָרְשָׁוִין, מעַן דָּאָרָף אָוִיסְפּֿאָרָן גָּאנְצָעַ מְדִינָה אָוִיפֶּ אָזְעַלְכָּעַ צַוְּ גַּעֲפִינְגָּעַן; ווילסטע וויזעַר יְהָוָם — קָעַן אַיך דיר גַּעַבְּן אָזְעַלְכָּעַן, ווֹאָס אַיז אַיְינְגַּעַטְוָקְט אַיז יְהָוָם.

דעָר שְׂדָכוֹן רְעַדְתָּ אַזְּן רְעַדְתָּ אַזְּן דָּעָר בְּחָור הַעֲרָתָה זִיךְּ נִיט אָוִיפֶּ צַוְּ קְנוּיְתָשָׂן, ווֹי אַיְינְגָּר זַגְּטָה: נִיְּגָן, נִיְּגָן, נִיט דָּאָס טִיְּגָן אַיך.

צַוְּ סּוֹפְּ רְוֻפְּטָה עַר זִיךְּ אַזְּן: — העֲרָתָה אַיר, מֵיַּן לִיבְּעָר יְיָד, אַיךְ מוֹ אַיךְ זַגְּנָן דָּעָם אַמְּתָה, אָזְ אַיְעָר טְרָחָה אַיז אָמוֹסְטָם, אָרוֹיְמָגְּנוּוֹאָרְפָּן אַלְעָ אַיְעָרָעָ רְיָיד. אַיךְ בֵּין נִיט פָּוֹן דַּי אָלְטָ-מָאָדִישָׁעָ יְוָנְגָּעָלִיט אַזְּן נִיט אָוִיפֶּ אָזְעַלְכָּעַן שִׂיחָוּכִים קוֹק אַיךְ אָרוֹסָם.

— אָוִיפֶּ ווֹאָס דָּעָן פֿאָר אַ שִׂיחָוּכִים?

— אַיךְ ווֹיֵל נָאָר טָאָז אַ שִׂיחָוּכְּ דָוְרָק לִיבְּעָ.

— אָה, אַ לִיבְּעַ-שִׂיחָוּכְּ! — מְאַכְּתָה דָּעָר שְׂדָכוֹן — ווֹאָס-זִישָׁע שְׂוִיְינְגָּטָם! בִּי מֵיר אַיז צַעַטְלָ גַּעֲפִינְגָּעַן זִיךְּ פָּוֹן אַלְעָ מִינִים. ווֹילְסָט אַ לִיבְּעַ-שִׂיחָוּכְּ, מִיטָּן גְּרָעַטָּן פָּאָרְגָּעַנִּין!

241. מעַג זִין אַ משְׁוֹגָעָנָע

אַ שְׂדָכוֹן הַעֲרָתָה-אָוִים פָּוֹן אַ יְוָנְגָּמָאָן ווֹאָס פֿאָר אַ כָּלָה עַר פָּאָרְלָאָנְגָּט, מעַן וְאָל אִים רְיִידָן, רְוֻפְּטָה עַר זִיךְּ אַזְּן צַוְּ אִים אַ בִּימָל אַוְיְגָּעָרְאָכָּת:

— אַיךְ מוֹ אַיךְ זַגְּנָן, יְוָנְגָּרְמָאָן, הָאָט מֵיר קִיּוֹן פָּאָרְיִיבָּל נִיט, אַזְּאָט כָּלָה ווֹי אַיר פָּאָרְלָאָנְגָּט מִיט אַלְעָ מְעַלְוָתָה פָּוֹן דָּעָר ווּוּלְטָה: אַיְ אַ שִׁינְהָיִיט, אַיְ פָּוֹן פִּינְגָּטָן יְהָוָם אַזְּן נָאָךְ מִיט הַיְשָׁפֶן דָּנוֹן דָּעָרָצָן, דָּאָרָף ווֹי דָּאָרָךְ זִין אַ רְיִינְגָּעָרְמָאָן, ווֹי זְאָל אָזְעַלְכָּעַן ווֹי אָוָר ווּוּלְגָן!

— וּעַט אַיר — מְאַכְּתָה דָּעָר חַתָּן קָאָלְטָבְּלוּטִיק — דָּאָס אָרָטָה מֵיר גְּרָאָד נִיט, ווֹי מְעַג זִיךְּ זִין אַ משְׁוֹגָעָנָע.

242. די משְׁוֹגָעָנָע שָׁעה

אַ יְשִׁיבָה-בְּחָור הָאָט גַּעֲבָעָטָן אַ שְׂדָכוֹן: — זָכְבָּט פֿאָר מֵיר אִוְּס אַ כָּלָה אָזְעַלְכָּעַן, ווֹאָס וְאָל זִין מִיט אַלְעָ מְעַלְוָתָה: אַיְ רְיִידָה, אַיְ אַ פֿאָרְשָׁוִין אַזְּן דָּעָרְגָּאָךְ פָּוֹן שְׁעַנְסָטָן

יחום, וויל מיר אליאון, מו איך איז זאגן דעם אמת, פעלן די אליעזַן: קיין גרויסער פארשויין, ווי איר זעט, בין איך ניט, קיין רײַ-כער געוויים ניט, און פון קיין הויין יהום, צווישן אונדו זאל עס בליבן, קומ איך אויך ניט ארויום.

— איך האכ פאָר דיר אַ בָּלה — זאנט דער שדְּכוֹן — אַיִּינָם אַוְיף דער וועלט, מיט אלע מעלוות ווֹאָם דו פָּאֶרְלָאָגְּנֶסֶט אַוְיפֵּן בעטְּזָן אָפָּן, זי האט אַכְּבָּר אַיִּינְ שְׂטִיקָל חַמְרוֹן.

— אַיִּינְ חַמְרוֹן מַאֲכָת נִיט אָוִים. ווֹאָם אַיִּז דָּאָם פָּאָר אַ מִין חַמְרוֹן?

— אַיִּינְ שְׁעָה אַיִּין יַאֲר אַיִּז זַי מְשׁוֹגָע.

— אַיִּינְ שְׁעָה אַיִּין יַאֲר מַאֲכָת נִיט אָוִים. הַכָּל, אַיך באַשְׁטַיַּעַרְךָ, מַאֲכָת-זְשֻׁעָאָר נִיט קַיְן לְאַגְּנָעָה שְׁהִוָּת אָוָן גַּעַמְט זַי אַיִּין אַ גַּוְטָעָר שְׁעָה צָוָם עַמְקָה, נַאֲר תִּכְפְּזַיְמִיד.

— נִין — מַאֲכָת דער שדְּכוֹן ערנטַסְט — תִּכְפְּזַיְמִיד אַיִּז אָוִם-מענְלָעָךְ, די זַאֲר מוֹחַבָּן אַ בִּימְלָעָדְלָה.

— פָּאֶרְוּאָטָס?

— וויל פון אַזְאָט חַתָּן ווי דו, פָּאֶרְשְׁטִיסְטוֹ מִיךְ, ווּלְ אַיך קַעַגְעָן קּוּמָעָן מִיט אַיר רַעַן עַרְשַׁת דַּעַמְּאַלְט ווּעַן עַם ווּעַט אַיר אַנְקּוּמָעָן די מְשׁוֹגָעָן שְׁעָה.

243. ווֹאָו שְׂטִיטִיט אַיִּין דָּעָר תּוֹרָה

איינט אל אַיִּין גַּעַלְאַטְסְּן גַּעַוּאָרְן אַ שִׁידּוֹךְ, ווי דער שְׂטִיטִיגָּעָר, דורך אַ שְׁדְּכוֹן אָוָן חַתְּנִיכָּה הַאֲבָן זַי נִיט גַּעַוּעָן בֵּין אַונְטָרְדָּר דָּעָר הוֹפָה. דַּעַמְּאַלְט ווּעַן די בָּלה האט דָּאָם עַרְשְׁטָעָאָל דַּעַזְוּעָן דָּעָם חַתָּן, האט זַי גַּעַנוּמָעָן שְׁרִיוּעָן אָוָן יַאֲמָרָן. ווֹאָם אַיִּז? דָּעָר חַתָּן לאָזָט זַי אָוִים אַיִּז אָן אַ נָּאָז.

אוֹ דָּעָר שְׁדְּכוֹן האט דַּעְרָהָרְטָט די קָלוֹת מַאֲכָת עַד מִיט

גְּרוּוֹם ווְאַונְדָּר:

— האַסְטָו גַּעַהְעָרְט אַזְעַלְכָּעָם! ווֹאָו שְׂטִיטִיט עַם אַיִּין דָּעָר תּוֹרָה אַז אַ חַתָּן מוֹ דַוּקָאָה הַאֲבָן אַ נָּאָז?

244. נַאֲרַהָלָבָ מְשׁוֹגָע

איינגעָר דַּעְרָצְיַוְלָט דָּעָם הַבָּר ווַיְנָעָם, אוֹ אַיִּין יַעֲנָעָר פְּרִילְיוֹן אַיִּז עַד שְׂטָאָרָק פָּאֶרְלִיבְט, עַד אַיִּז מַטְשָׁה הַאֲלָבָ מְשׁוֹגָע.

— גו, — זאגט דער חבר — האב מיט איר חתונה.
— וואם הייסט — ענטפערט ער — איר בין דאך נאך האלב
משוגע, ניט אינגעאנצן.

245. א זעלטענע טיעערע סחרה

א שדכן האט געפרענט איגעט ער זאל ארויסוואן זיין מײַנוֹג
וועגן זיינעם א באקאנטן יונגעמאָן מכח א שידוך.
— דעם דאַזּוּקָן בחור — ענטפערט יענער — קומט געווים
צ'ו געטען גאָר היפש נדּן, וויל צ'אָז סחרה איזו זעלטן טיעער היינ-
טייק צייטן, צוליב כמה טעמי : א פערד וואָס פֿלעַגְט אַמְּטַלְיקָע
יאָרָן קאָסְטָן העכטן אַפִּינְפְּ-אוֹ-צְוֹוָאנְצְּקָעָר, דאָרָף מען פֿאָר אַים
אַיצְּט אַזּוּקָעַבָּן אַגְּנָצָן הונדערטער ; אַ חזֵּיר ווֹידָעָר, וואָס די¹
העכטן פֿרְיוֹז פֿאָר אַים איזו געוווען אַ צְּעַנְ-רוּבְּ-שְׁטִיךְ, קָאַסְטָ-אַפְּ
אַיצְּט דֶּרֶי מָאֵל אַזְּוִי פְּילָן ; הַיְּינְט גָּלָטָן אַ בחור, וואָס פֿלעַגְט אַמְּטָאָ-
לייק צְּיִיטָן נָעָמָן קוּוִם הַוְּנָדָעָרט רָוְבָּן נָדּן, באַקְוּמָט אַיצְּט עַטְלָעַכְעָ-
הַוְּנָדָעָרט. הַיְּינְט ווּפְלָזְשָׁע, באַרְכָּנָט אַיר אלְיָוָן, קוּמָט אַפְּצָצָאָלָן
פֿאָר דָּעָר דָּאַזְּקָעָר סחרה, וואָס אַיז אַי אַפְּערָד אַיְינָס אַין דָּעָר
וועלט, אַי אַ חזֵּיר ווָאָס זַיְן גְּלִיכְעָן אַיז נִיטָּא, אָוֹן דָּעָרָצָו נָאָך אַ בחור
אוֹן.

246. בלוייז ווען ער רעדט

א שדכן דערציילט דער כלָה וועגן די מעלהות פֿונְגָעָט חַתָּן ווָאָס
ער רעדט אַיר :

— דער חַתָּן, זַג אַיך אַיך — אָוֹן אַז אַזְּגָעָט אַיר
מיר נְלוּיָּבָן ! — אַיז אַ בחור מיט אַלְעָעָטָן, אַבעָר טָאָקָע ווָאָס
מעלהות הייסט. נָאָך אַיְינָס שְׂטִיקָל חַמְרוֹן האָט ער : ער שְׂטָאָמָלָט.
— שְׂטָאָמָלָט ער שְׂטָעָנְדִּיק ? — פֿרְעָגָט די כלָה .
— חַלְילָה ! — ענטפערט דער שדכן — בלוייז ווען ער רעדט.

247. די סחרה צורייך

— שַׁוִּין בָּאַלְד אַ יָּאָר זַיְנָט אַיר האָב אַיְיך חַתָּנוֹת גַּעֲמָאָכָט —
זַאגְט אַ שְׁדָכוֹן צֹ אַ יְוָנְגָנְמָאָן — כַּלְעָבָן סְאַיְוַן שַׁוִּין צִיְּמָת אַיר זַאלָט
mir אַפְּגָעָבָן די עַטְלָעַכְעָעָר רָוְבָּן ווָאָס אַיר זַעַגְט mir גַּעֲלִיכְעָן שְׂוְלִיךְ
שְׁדָכוֹנוֹת-גַּעַלְתָּן.

— קיון געלט, ליבער ייד, האב איך ניט — ענטפערט דער יונגערמאן — אכבר וויסט איך גאר וואם, נעטט גלייך אפ איעיר מהורה צורייך.

248. אַבְּיַסֵּל פִּילָּאֶזְאָפִיעַ

א גענויטער שדכן האט געפרט א חתן אנטזוקון א כלת. דער חתן או געווונג, עם זאל אים צו קיון שאנדע ניט זיין, א רעכטער לעקייש, ערנט אים דער שדכו ווי ער זאל זיך האלטן בעים מהותן אין שטוב. און דער עיקר וואם איזוינט ער זאל שמוועטן מיט דער כלה וווען זיין וועלן בליבין אינע אליאן.

— מיט היינטווועלטיקע כלות — זאנט ער אים — מוז מען וויסן ווי איזו צו פירן דעם שמועט. פריער פון אלץ דארף מען רעדן פון ליבע, דערנאלך שמועט מען פון משפחה-זאכן, און צום סופ' מען א בימל א שמועט טאן אויך חקירה, אדער ווי זיין רופן עם היינט פילאֶזְאָפִיעַ, דער גוטער יאר וויסט ווי דארט. דער חתן האט דאס גענומען און זינען און זיך גוט אינגעעהזרט. געקומען צו דער כלת, פירט מען אים אריין אין דער ליבטיקער, יומ-טובדייקער זאל, וואועס געפינען זיך אלע שטוב-לייט. צו ביס-לעכובייז גייען אלע, ווי דער שטייגער, ארוים פון זאל און עס בליבין דארט נאָר חתַן-בליה אליאן. דער חתן געדענקט גוט, אָז ער דארף אנהיבן דעם שמועט פון ליבע, גיט ער אָפרעג דער כלת:

— זאנט מיר, איך האט ליב, אָשטייגער, לאָקְשָׁן?

— פֿאָרוֹזָם זָאָל אַיך נִיט לִיב הַאָבָן קִיּוֹן לְאָקְשָׁן? — ענטפערט

. ז.

נעטט ער וויטער פרעגן וועגן משפחה-זאכן:

— זאנט מיר, איך בעט איך, איך האט אָברודער?

— ניין, — ענטפערט זיך — קיון ברודער האב איך ניט.

אייצט האט זיך דער חתן אויף אָז ווילע פֿאָרטראָכְטָט: ער מוז דאָך רעדן צום סופ' אָז בימל פִּילָּאֶזְאָפִיעַ. געטראָכְטָט — און אויסגע-טראָכְטָט.

— ווי מיינט איך, אָשטייגער — זאנט ער און פֿאָרטקְנִיטשְׁטָט דעם שטערן — ווי וואָלט געווונג וווען איך זאלט, למשל, האבן אָברודער, ווי מיינט איך, וואָלט ער ליב געהאט לאָקְשָׁן?

249. ווערטוריין ליטא געטראָפַן

א שדכן נייט אָרוֹויָם מיטן חתֵן נַאֲכָן "אנקוקן" די כלֶה, מאכט ער צו אים :
 — נו, ווי געפֿעלט אִיךְ? צַיְאָ אִיךְ הָאָבָּא אִיךְ נִיט אָפְּגַּעַנְאָרָט,
 אָז סְאִיךְ אָ רִיכְכָּעָ שְׁטוּבָ? הָאָט אַיר גַּעֲזָעָן וּאַסְפָּר אָ זְוַלְבָּעָר-
 גַּעֲשִׂיר עַמְּ הָאָט גַּעֲשִׂינְמָט אָוִיפָּן טִישָׁ?
 — אַיזְוּ עַמְּ אָפְּשָׁר נִיט גַּעֲלִיעָנָם בֵּי אִינְגָּעָם פָּוּן די שְׁכָנִים?
 פְּרוֹאוֹוּת זִיךְ דָּעַר חַתֵּן אָ זָאָגְטָאָגָן.
 — וּאַסְפָּר אַרְדָּת אַיר, מַחְילָה, אָזְעַלְכָּעָ נַאֲרִישְׁקִיטָּן?
 זִיךְ דָּעַר שְׁדָכוֹן אָ כָּאָפְּ — אָזְוִי פִּילְּ זְוַלְבָּעָר וְוערט וּמְעַט עַמְּ גַּעֲמָעָן אָוּן
 אָזְוִינָעָ לִיטָּ גַּעֲטָרְיוּן?

250. לאָנגְ צו ווֹאָרטָן

א רִיכְכָּעָר יִדְּ טַעַנְהָט מִיטְוָן אָ שְׁדָכוֹן :
 — אַיר זָאָגָט, אָזְ פְּאָר וּוֹאַנְצִיקָּעָר פָּוּן צַוְּאַנְצִיק טַוְזָנָט וּוּעָל
 אִיךְ נִיט קַעְגָּעָן גַּעֲפִינְגָּן הַיְנְטִיקָּעָ צַיְיָטָן קִיּוֹן רַעֲכָטָן חַתֵּן פָּוּן די
 גַּעֲנְדִּיקְטָעָ פְּאָר מִין אַיְנְצִיקָּעָר טַאַכְטָעָר. אִיךְ הָאָבָּא אִיךְ
 זָעָנָט טַאַקָּעָ גַּעֲרָעָכְטָמָ, אַבְּעָר גַּיטְמִיר צַוְּ פְּאַרְשְׁטִיָּין, אַיר זָעָנָט דָּאָךְ
 אָ קְלוֹנוֹרְגָּרְיָיד, פְּאַרְוּוֹאָס אַיזְוִי אָזָאָצָה נַאֲרָ אַוִּיפָּ אָוְנְדוֹזָ יִידָּן?
 מִיטְוָן אָ פְּאָר וּוֹאָכָן צְוִירָקָ, הָאָט אַיְגָנָעָר, אָשְׁכָנָן אָ גּוֹן, וּאַסְפָּר אִיךְ
 מָאָגָן נִיט אָ צְעָנְטָלָ פָּוּן אִים, אַוְאָזְ אַוְסְגַּעַבָּן זִוְּן אַיְנְצִיקָּעָ טַאַכְ-
 טָעָר פְּאָר אָ חַתֵּן "מִיטְוָן אַ דִּיפְלָאָם", אָוּן גַּעֲגָעָן הָאָט עַרְנְדָן, וּוּיפָלָ-
 מִינְיָט אַיר?
 סְפָּר-חַכְּלָ פְּינָפָט טַוְזָנָט רַוְּבָּל, נִיט מַעְרָ!
 — וּאַסְפָּר גַּלְיָיכְט אַיר — מַאֲכָט דָּעַר שְׁכָנָן — אָ גּוֹי צַוְּ אָ יִידָּן?
 אָ גּוֹי בְּשַׁעַתְוָן אַוְסְגַּעַבָּן זִוְּן אַיְנְצִיקָּעָ טַאַכְטָעָר זָאָגָט עַר דָּעַם חַתֵּן:
 "אַלְעָזָ וּאַסְפָּר זָוָסָ וּזְעַטָּ וּוּעַטָּ זִוְּן דִּינָם נַאֲךְ מִין טִוְּיטָ"; אָ יִידְוָ אַבְּעָר
 זָאָגָט דָּעַם חַתֵּן: "אַלְעָזָ וּאַסְפָּר זָוָסָ וּזְעַטָּ וּוּעַטָּ זִוְּן דִּינָם נַאֲךְ הַוְּנְדָעָרָת
 אָוּן צַוְּאַנְצִיק יִאָרָ". נו, וּאַסְפָּר אָ שְׁוֹתָה הָאָט חַשְּׁק אָזְוִי לְאָנְגָן
 צַוְּ וּוֹאָרטָן.

251. אָ דָעָרָוָאַקְסָעָן בְּתוּלָה

א שְׁדָכוֹן אַיזְוִי גַּעֲקוּמָעָן צַוְּ אִינְגָּעָם אָ גְּבִירָ רַעְדָּן דָּעַר טַאַכְטָעָר
 זִוְּגָעָר אָ שִׁידּוֹד.

— איר האט זיך א בימל צונגעאיילט — זאנט דער פאטער מיט א שמייכל צום שדכו — איך האלט נאך גאנזישט ערבי צו טאון א שידוך מיט מיין טאכטער, זאל לעבן, זי או נאך דערוייל נאך א יונגע קינד.

— וואס דעדט איר, זאלט איר מיר געזונט זיין! — רופט זיך אן דער שדכו מיט הייז — וואס אויז שייך צו זאנט צו יונגע? וויבאלד עס מאכט זיך א גוטער און פײַגער שידוך טאָר מען ניט אָפֶּן לענן אויף שפעטער. אויסער דעם מוו איך אויך זאגן, מיין ליבער ייד — זאנט וויטער דער שדכו מיט א קראָכֵץ — איך ווים נישט, אפשר אויז אייער טאכטער טאָקע נאך גאר א יונגע קינד, מיין טאכטער אכבער אויז שווין זיעער א דערוֹאָקְסְּמָעָן בעטלוה, און כדַּי זי זאל נבעבד געהאָלְפַּן ווערטן, אויז נויטיק איך זאל אויספֿרֶן א לוייטישן שידוך און פֿאָרְדִּינְעָן מיטאָמָּל אַ הייפֶש שדכוּנות.

252. אָן אַיִּגָּן הוּא

איינער אַ שדכוּ פְּלָעָגֶט זָאנָן:

— היינטיקע צייטן בוּ איך מיר אוים פֿוּן יעדן שידוך באָזָנוּ דער אָן אַיִּגָּן הוּא: פריער לוֹזֶף איך זיך אָן בֵּין איך באָקּוּם די פְּלָאַזְזַן; דערנָאָך צִיט זיך די אָרכְבַּעַט ווּוִיטְעַר אָן מיין הוֹזִיגְ-גָּזְוִינְט לִיגְטַּעַדְעַר נִיְּוָן אַיִּילָן אָין דער ערְד; דערנָאָך פֿרַ אַיך צָנוֹזֶף אַ זָּאנָט מִיט אַ זָּאנָט; צָום סּוֹפֶּה לְאַזְט זיך אוים "בּוֹידָעַם-פָּאַלְיִצְעַ" אָון עַמְּפֿרְט זיך אוים פֿוּנָעַם גָּאנָזָן אַ קוּיְמָעַן מִיט רְוִיך...

253. טָאָקָע אַן גְּלִיכְוּעָרְטְּלָעַך

בֵּין אַ מִינְסְקָעֶר גְּבִיר אויף אַ חַתּוֹנָה האט דער בְּדָחָן אַ הייפֶש צִוְּתַּעַטְזַן מִיט גְּרָאָמָעַן אָון גַּעֲזָגֶט גְּלִיכְוּעָרְטְּלָעַך אַיִּינָס נאָכָן אַנדָעָרָן אָון דער עַולְמַה האט זיך משׁמָח גַּעֲוָעַן. וּוּעַן עַר האט אויף גַּעֲהָעָרְט זַיְנָעַן צו אִים צּוֹנְעַשְׂתָּאָגָעַן עַטְלָעַכְעַ גְּבִירִים פֿוּן די מְחוֹתָנִים אָון פֿאָרְלָאָגָנָט פֿוּן אִים עַר זָאָל ווּוִיטְעַר זָאנָן גְּלִיכְוּעָרְטְּלָעַך מִיט די גְּרָאָמָעַן.

— בְּיַטְעַר וּוּ גָּאַל, אַיך בֵּין בְּדִיל-הַדָּל, אוּסְגַּעַשְׁעַפְט דער גָּאנָצָעַר קוּאָל — זָאנָט דער בְּדָחָן.
נוֹגָעַר קוּאָל — זָאנָט דער בְּדָחָן!

— נו, נו, דער צִוְּילַט נִימַּט, אַיר האט נאך גַּעֲנָג!

— איך זאג איך אויסגעשעפט אין גאנצן, לאו דער עולם גיין טאנצן.
 — וויסט איך וואס — שריען די גברים פרוילעך — זאגט נאך איין שיין גלייכווערטל מיט א פײַנעム גראם, לאו מיר איך צורו!
 — נו הערט, רבוחי — זאגט דער בדחן, וואס איז שווין געווען א ביסל מכוסטדיק — „ויסעו מסכות ויחנו ברפידיים“, פארברענט זאלן ווערן אלע מינסקער גנדידים.
 — וואס איז דאס פאר א גלייכווערטל? — רופן זיך אן די גנדידים ברונגעלעך.
 — וואס — מאכט דער בדחן — איך מיין עם טאקט אן גלייכ-
 ווערטלעך.

. 254. א גלייכער שידוך

א שדכן איז געקומען צו אן אויפגעקומענען נביר רעדן א שידוך פאר זיין טאכטער. וווען יונגער האט דערהערט מיט וועמען ער רעדט אים דעם שידוך, איז ער געווארן אַנְגָּעָצְׂנָדָן:
 — סטייטיש, ווי האסטו די העזה צו רעדן מיין טאכטער איז שידוך? אַרְוִוִּס פון מיין שטוב, דו חצוף אַיְנָעֶר!
 — אט איצט זע איך ערشت — זאגט דער שדכן מיט א שמייכל — וואס פאר א גלייכער שידוך דאס איז. פונקט איזו, אוט באוט, האט יונגער מהותן אויך אויף מיר געשריינן, און האט מיך אויך פון שטוב אַרוֹוְסְגָּעָטְרָיבָּן.

. 255. א פֿאַטְאָגְרָאָפִישׁ בְּיַלְד

א שדכן רעדט א שידוך א יונגעמאן:
 — וואס זאל איך איך זאגן, דאס מיידל איז א יונגען און א שיינט, א זעלטגען פֿאָרְשָׁוִין, היינט קרייט זו נדע גאָר א פֿיָּין הוי.
 — האט איך בי זיך א פֿאַטְאָגְרָאָפִישׁ בְּיַלְד? — פרענט דער יונגעמאן.
 — וואס דען איך האט ניט? — מאכט דער שדכן, און נעמט אַרְוִוִּס דער כלחן בְּיַלְד און באָוּוּזָט.

— נין — זאגט דער חתן — ניט אירם מײַן איך, איך מײַן
פונעם הויז.

256. **אלמן**

א געוויסער בדוחן פֿלְעָגֶט זאגן:
— “אלמן” מאכט די ערשות צויט אזווי: “איטלעכער לוייפט
מייך גאָר, נאָכְדָעָס אֲכָעָר ווי עס גויט אַיבָעָר עטְלָעָכָע יַאֲר אָוָן עָר
ויזט אַלְיאַן אלמן, מאכט שוין אלְמָן גָּאָר אַנדָעָר: “אָחָד מָהָם
לאָנוֹתָר” (איינַם, פָּוּן זַיִן בְּלוֹיְבָט ניט).

כָּלִירִיךְן דְּשֶׁ

רַבְנִיָּה

257. "תנו ריבנן"

זו אינען אַרְפָּאַט פָּוֹן דֵּי גְּרוּוּסָעַ רְבָנִים אַיּוֹ גְּקוּמוּן אַיּוֹ יְונָגָעָרַ — מעון סמיכה אויפֿ רְבָנוֹת. דער רב האט גְּעַפְּרוֹאוֹת אַ שְׂמוּעַ נְעַבְּן מִיטָּן יְונָגָעָרַ אַוְן בָּאַלְד אַיִם אֲנַגְּעַטְמָאָט בְּיָמִים דּוֹפְּקָ, אַז עַר אַיּוֹ זַיְעַר שְׂוֹאָצָק אַיּוֹ לְעַרְנָעַן. נְעַמְּט עַר אַרְפָּאַט פָּוֹן שְׁאַפְּעַ אַ גְּמָרָא אַוְן וּוַיּוֹזֵט אַז דָּעַם יְונָגָעָרַ, וּוְאָס עַר זָאָל וְאַגְּנָן. דער יְונָגָעָרַ מָאַז נְעַמְּט זָאָגְנָן אַוְיפֿ אַ קּוֹל : "תנו רְבָנָן" — דֵי רְבָנָן הָאָבָן גַּעַלְעָרָטָן". שְׁטָעַלְט אַיִם בָּאַלְד אַפְּ דָעַר رب אַזְוֹן זָאָגְטָן :

— נְיָיָן, יְונָגָעָרַמָּאַן, אַיְיךְ קָעָן אַיְיךְ קִיְּן סְמִיכָה נִיטְגָּעָבָן.

— פְּאַרְוּאָס ? — וּוְאַנְדָּעַרְתָּ זִיךְ יְעַנְעָרַ .

— דָעַרְפָּאָר — עַנְטָפָעַרְתָּ דָעַר رب וּוְאָס "תנו רְבָנָן" אַיּוֹ דֵי אַמְתָּע טִיטָּש נִיט "דֵי רְבָנָן הָאָבָן גַּעַלְעָרָטָן" נְאָר "גַּעַלְעָרָטָן הָאָבָן דֵי רְבָנָן". פְּרִיעָר, יְונָגָעָרַמָּאַן, דָאָרָפְ מָעַן לְעַרְנָעַן, דָעַרְנָאָךְ עַרְשָׁת וּוְעַרְטָמָעַן אַ רְבָּ .

258. אַט דָאָס טָאָקָע הַיִּסְט "קוֹרְקָבָן"

אַיּוֹ גְּעַפְּרוֹאוֹת, וּוְאָס האט אַ נְאַמְעַן גַּעַהָאָט פָּוֹן אַ גְּרוּוּסָעַ עַלְוָיָה . האט בָּאַקְוּמוּן סְמִיכָה אויפֿ רְבָנוֹת אַז בָּאַלְד טָאָקָע גְּעוּווֹאָרָן رب אַיּוֹ אַ קְלִיָּן שְׁטָעַלְטָן. קְוַמְת צָו אַיִם אַיְדָעָנָע מִיט אַ פּוֹפִיקָ פָּוֹן אַ חָוָן . אַיּוֹ וּוּלְכָן מָעַן האט גַּעַפְּנוֹנָעַן אַ נְאָדָל, צָו פְּרַעְגָּן אַ שְׁאָלָה .

דָעַר יְונָגָעָרַ רְבָנִים גְּעוּדוֹרִיטָט דָעַם פּוֹפִיק אַהֲרָן אַז אַהֲרָן, בָּאַטְרָאַכְתָּ אַיִם פָּוֹן אַלְעָזִירָן אַזְוִיתָן אַזְוִיתָן קְלָעָרָט וְוי אַזְוִיתָן פְּסָקָנָט מָעַן דֵי

שְׁאָלָה . רְוֹפְט זִיךְ אַז דָעַר אַלְטָעָר דִּין, וּוְאָס אַיּוֹ דּוּרְבִּי גַּעֲזָעָסָן :

— וּוְאָס אַיּוֹ דָאָס פְּאַרְאָן צָו קְלָעָרָן ? סְאָזְדָאָךְ אַ בְּפִירְוּשָׁעַר

דין „מחט שנמצאה בקורקבן“ (או מען געפינט א נאדל אין א פופיק...).
— אזי — גיט זיך א כאָפּ דער יונגעער רב — אַט דאס טאָקע
הײַסְט „קורקבן“!

259. דער נײַן-זאגער

אין א שטאמט מיט א גרויסער יידיישער קהילה אויז געשטערבו
דער אלטער רב. האט מען געשיקט א פאָר אַנגּוועגענע בעלייבותים
זו איינעם א גרויסן רב אַינְגּוֹלָאַדּן אַים צו פֿאָרְנְעָמָעַן דֶּאָרְטַּה דָּעַם
בסאָ הרבנות.
דער רב האט געוזנט, או ער אויז מסכימים נאָר מיט אוין תנאי
אויב אַלְעַ אַין שטאמט זיינען פֿאָר אַים אָוָן ער האט נישט קיון שום
קענגעער.

ווען די שליחים האבן געבראָכט דעם ענטפער פונעם רב, האבן
די שטאמט-גבאים בעהיסן אויסרוףּן וועגן דעם אַין אַלְעַ שׂוֹלֵן. ווייזט
זיך אַרְוִים, או אַין דער גאנצְעָר שטאמט געפינט זיך נאָר אַינְגּער,
יענקל דער שנידער, וואָס אויז ניט מסכימים אויפּן נייעס רב. וויפּל
מְהַאֲט אַים געפְּרוֹאָוּת אַיְינְרִיְּדַן, עַמְּ הַעֲלָפְּט נִיט, ער האַלְט זיך
בַּי זיינעם: נײַן אָוּן זײַן!

קומוּן די שליחים ווֹידער צומּ רְבָּה אָוּן דערצְיַלְן אַים ווֹי די
זאָך אויז. זאנט ער: מִילָּא, אַינְגּער נאָר אויז קעגן, מאָכְט ניט אוּס.
דעַרְנָאָך אוֹ דער נִיעָר רְבָּה אויז געקוּמָעַן אַין שטאמט ווייזט מען
אַים אָן אוֹפּ זיין אַיְינְצִיכּוֹן קענגעער. פרעגט אַים דער רב, וואָס
אוּסְיַס האט, ער קעגן אַים?

— חַלְילָה! — ענטפערט דער שנידער — וואָס הײַסְט, אוּס
האָב עפּעַס קעגן אוּס, רבִּי! נאָר וואָס דעַן? גַּאֲרַפְּשָׁוֹת, ווען אוּס
זאג אוּס יָאָג, גַּלְיַיךְ ווֹי אַלְעַ אַין שטאמט, ווער, אַ שְׁטִיגְנָעַר, ווֹאלְט
געווואָסְט פֿוֹן מִיר. אַיצְט אַבְּעָר ווֹיְסָן אַלְעַ, אָוּן אוּר טאָקע אוּס,
רבִּי, אוֹ ער געפִּינְט זיך אַ יַּעֲנָקְלָדְעָר וואָס האט געוזנט
נײַן.

260. אָן ערְבָּ

אַ בעַלְהַבִּית אַין אַ קְלִיְּגָעַר שְׁטָעַטְל האט געפְּרָעַגְט בְּיִם رب
מְבִינָה אוֹפּ דעם חַתָּן וואָס מען רעדַט דער טאָכְטָעָר זַיְנָעַר, צִי

ער קען א בלעטל גمراה. האט ער געגענטפערט איז אויפֿ א בלאַט גمراה אויז ער פאָר אים אָן ערְבּ.
 דערנֶאָך איז האט זיך אויסגעלאָזֶט איז דער חתּן הייבּט ניט אָן
 צו קענען קיין ברעקל גمراה, שטיינטּ-צּוּ דער מוחותן צום רבּ:
 — סטיינשּׁ, רבּ, איך זענט דאָך געוען פאָר אים אָן ערְבּ?
 — איך זאג זיך ניט אָפּ פּוֹן מיין ערבות — זאגט אים דער
 רבּ — נאָר איך ווייסט דאָך, וואָס עס אויז דער דיַן פּוֹן אָן ערְבּ,
 איז יונער באָצָלַט ניט איז דער ערְבּ מוחיבּ צוּ באָצָלַן. נו, קען
 איך פאָר אים אָפּצָלַן מיט אָבלאַט גمراה.

261. באָצָלַן "כְּפֵלִי"

אויפֿ דעם לאמבענגער רבּ ר' יאנקעלע אָודִינְשְׁטִין פֿלענט
 מען זאגּן, איז אין זיין ספרּ "ישועות יעָקבּ" זיינען דאָס סְנָאַטְהִים
 וואָס זיינען געקומען פּוֹן אַנדְעָרָעָס ספרִים.
 אַיִּין מאָל האט מען אים דערצְיַילַט וואָס לומדים זאגּן.
 — עס מאָכְטַן נוט אָוִים — האט ער דערווֹף געגענטפערט
 אָפְּלוּ איז איך ווועט מיךְ כָּפּוֹן בַּיִּין אָגּבָּה, בין איך נאָר אִימְשְׁטָאנְד
 צוּ באָצָלַן "כְּפֵלִי", און אָפְּלוּ "אַרְבָּעָה וּחֲמָשָׁה" אוּיךְ ...

262. נעמען אַ גְּרוּשָׁה

צּוּ אַ רבּ אויז אַמְּאל אַרְיִינְגְּעַנְגַּעַן אַ בעַלְ-עֲגָלָה מיט דער
 בייטש אין האָנט, און פרענְט אַ שְׁאַלָּה:
 — רבּ, איך בין אַ כָּהֵן, מעגּ אויךְ נעמען אַ גְּרוּשָׁה?
 — דוּ מעגְּסט — ענטפערט דער רבּ.
 די אַלְעַ וואָס זיינען געשטְאַנְגַּעַן דערביַה האָבָן זיךְ געווֹוָונְדְעָרט
 אויפֿ דעם רבּס תשובה. זאגט זיַּיְה דער רבּ:
 — וואָס ווֹאנְדְעָרט אויךְ זיךְ. ניט אויפֿ צוּ נעמען אַ גְּרוּשָׁה פֿאָר
 אַ ווֹוִיבּ האט ער געפְּרָעָגְטּ, דאָס ווייסט דער גְּרוּסְטָעָר עַמְ-הָאָרֶץ
 אַזְּ בַּיִּין טָאָר אַ כָּהֵן נִישְׁתְּחַוֵּה האָבָן פֿאָר אַ גְּרוּשָׁה. נאָר וואָס
 דעַן? איך האט דאָךְ גַּעֲזַעַן אַזְּ אַ בעַלְ-עֲגָלָה, אויז ער גַּעֲוִוִּים
 געקומען פרעגּן צִי מַעַגְּ ער גַּעֲמַעַן אַ גְּרוּשָׁה אַיִּין זיין זאגּן.

263. גי פרעוג דעם רב

צום ווילנער רב ר' אבעעלע פאמוילען אויז און דער פרי גען-
קומוין א יידענען, אונגעטעןן ווי ערשות פון דער קיר, און זאגט אים:
— רבבי, איך האב אויך צו פרעונג א שאלה: ווואס זאל איך
היינט קאכן מיטאָג?
— גוית אחים — ענטפערט דער רב — און מאכט קראעלען.
די שטוב-מענטשן האבן זיך אלע געוואנדערט אויף דער
משוננהדייקער שאלה מיט דער תשובה.
נאכדעם ווי די יידענען אויז אועוּקְעַגְּגָנְגָן, האט זיי דער רב
געגעבן די זאָך צו פארשטיין:
— די יידענען, ווי עס וויזט אוים, אויז אַ קעכין, און אַז זי האט
גענו מען אין דער פרי דולין אַ קאָפֶן דער בעל-הביתטע, ווי דער שטיין-
גער אויז, וויאס זי זאל היינט קאָכֶן, האט זיך אויף איר געוויס אַנגַע-
שריגן! "גי פרעוג דעם רב!" — די יידענען וויסט ניט קיין חכמת
און אויז צו מיר געקו מען פרעונג.

264. די ערשות שאלה

אַ רב אויז אַפְגַּעַזְעַמָּן אַין אַ שטעטל העכדר אַ יאָר אַון קיינער-
אויז אַים די גאנצע צוית ניט געקו מען פרעונג קיין אויז שאלה, האט
ער בֵּי זיך באַשְׁלָאָסֶן אַרוֹזְצִוְּפָאָרֶן אַין אַן אַנדְעָר שטאט, וויאו ער
האט באַקומוין אַ נִיְּפָלָאָץ אויף רבנות. אַיְינָר פון די בעלי-בְּתִים
פון שטעטל, וווען ער האט זיך דערפָּן דערוואָאָסֶט, זאגט דעם רב:
— רבבי, האט קיין פָּאָרְבִּיל ניט וויאס אויך וועל אויך פרעונג: ווי
קומוּט עס וויאס אויך האט געוואָרְפָּן אַז אָומָחָן אויף אַונְדוּעָר שטעטל
און ווילט אַונְדוּז פָּאָרְלָאָזֶן?
— דאס אויז דערפָּר — ענטפערט דער רב — וויאס זינגט אויך
בין דאָ פרעונג מען מיך אַיצְט די ער שטעטל ש אלְה.

265. ווער וועמען געהערט

צום בריסקער רב ר' יומפֿ-בער סַאַלְאָוּוִיזִיך ווינען אויז מַאַלְ
געקו מען צוּוִי בעלי-בְּתִים זיך לאָדוֹן ווועגן אַ קלִין שטיקל פָּלָאָץ
צווישן זיִיעָרָע בִּידְנָס נְחָלוֹתָה. דער טענָהָט מיט הֵין, אַז דאס

שטייקל פלאץ געהערט צו אים, און יונגער שרייט אוף קולות : ניין,
ס'איו ניט קיינעם נאר מײַנס !

נאר דעם ווי דער רב האט אויסגעעהרט די טענות פון בידע
צדדים האט ער זיך אַ בימל איינגעבעיגן און ווי צונגעליגנט דעם
אויער צו דער ער.

הערט איר, מײַנע ליבע יידן — רופט זיך אַן צו ווי דער
רב — אויסעהrndik ווי איר קריינט זיך אַזוי שטראק און ליינט-
איין די וועלט צוליב אַ שטייקל ערעד פון אַ ד' אַמות, האב איר זיך
מיישב געווען, אָז' אַז' רעכט אויסצזהערן ווּאָס זיך, די ערעד אלילין,
האט וועגן דעם סקסוך צו זאנן, און אַט ווּאָס זיך פון איר זוּיט טענחת :
ווי געהערט ניט צו קיינעם פון אַיך ; פאַראָקערט גאָר, איר בידע
געהערט צו אַר.

266. אַ מנהה אַן כלבים

דער זעלביינער רב ר' יוקפֿ-בָּער אַיז אַיינמאָל געפֿאָרֶן אַוף
אַ שיפֿ. מנהה-צִיִּת האָבָן יידן געמאָכְט אַ מנין אַן זיך געשטעלט
דאָונגען בְּצֻבָּר. נאר אַיינער אַ יידישער גָּלוֹת, האט זיך פָּאָרְקִירְמַט
בְּשֵׁעֶת ער האט דערזען יידן גְּרוּיטָן זיך צום דאָונגען אַן אַיז גַּע-
שׂוֹינְד אַוּעָק אַין עַק שיפֿ. נאָכָן דאָונגען קומְט ער צום עולָם יידן,
פרענְט אַים אַיינער : ווּאוּ ער אַיז פְּרִיעָר נעלָם גַּעֲוָאָרֶן ? עַנט-

פָּרָעָט ער :
— אַיך, פָּאָרְשְׁטִיט אַיר מֵיךְ, האָב אַ שלעכְטָן מָאנָן, ער פָּאָרְ-
דייט ניט קיין "מנהה".

רופט זיך צו אַים דער רב :

— געוועים האט אַיר געלערדנט אַמְּאָל חומש קינדזוויז, געדענקט
אַיר מַן-הַסְּתָּם, אָז יַעֲקֹב אַבְּינוֹן האט געשיקט אַ געשענְקָט, אַ מנהה
הייסט עַם, צו זיין ברודער עַשְׂוֹ פָּוּן אַלְּזִי ווּאָס אַיז געווען בַּי אַים
צַו דער האָנט : צִינָן אַון צַאָפָעָם, שַׁעַפְעָלָעָךְ אַון ווּידָעָרָם, קעמלְעָן,
קי אַון אָקְסָן, אַיְזָלָעָן אַון מַוְּלָאַיְזָלָעָן, פְּרָעָנְט זיך : פָּאָרוּאָס האט
ער אַים שׂוֹין ניט געשיקט צום רומָל הַינְט אַיך ? נאר דער תִּרְיוֹץ
אַיז פְּשָׁוט : ווּאָס פָּאָר אַ שִׁיכָּות האָבָן כלבים צו אַ "מנהה" ?

267. אַדוֹאָקָאָטָן וּוּאלְן גַּעֲוָינְגָּן

אַ יידישער אַדוֹאָקָאָטָן האט אַמְּאָל אַוף געלעכְטָר פָּאָרְגָּעָבָן
אַ رب אַיז שאָלה :

— צוישן גיהנום מיטן גַּעַדְן, ווי איר וויסט, טוילט-אָפֶן אַיִן
וואנט; היינט ווי איז דער דיין, רבִּי, אויב דֵּי דָזּוֹיקָעַ ווָאנַט אַיִן
איינגעפאָלָן? די גַּעַדְן-לייט זאגַן, אָזֶן אויפְּבוּעַן די ווָאנַט מַזְוָן די
גיהנום-לייט, אָזֶן יַעֲנַע טַעַנְהָן פַּאֲרָקָעָרט, אָזֶן נִימַּזְוִי נַאֲרַדְן לִיְּט
פָּונָעַם גַּעַדְן דָּרָפָן די איינגעפאָלָעַנְעַן ווָאנַט צָרוּיקָאָוְפְּבוּעַן. ווי
קוּמְתָּאָוִים, נַאֲרַ אַיְעַדְן מִינְוָנָג, נַגְּעַר פָּוּן די בִּידָעַ צְדָדִים ווּעַט דָעַם
משפט גַּעַוְוִינְגָן?

— איינְגַּטְּלָעַך — ענטפְּערְטַּדְּרַעַךְ רַבְּךְ — ווָאלְטַן באָדָרְפַּט
גַּעַוְוִינְגָן די גַּעַדְן-לייט, ווַיְיל גִּיכָּר אַיִן די ווָאנַט איינְגַּעְפְּאָלָן צָוִילְבָּ
דָעַם הַעֲלִישָׁן פִּיעָר ווָאָס פְּלָאַקְעָרט דָּאָרְט אַיִן גְּיהַנּוּם; נַאֲרַ מַעַן
קָעַן נִימַּזְוִי ווִיסְטַן, אַיִן גְּיהַנּוּם גַּעַפְּיָנְגָן וַיְיךָ אַזְוִי פִּילְיִדְישָׁן אַדוֹוָאַקָּאַטְּן
מִימַּט גַּעַשְׁלִיְּפָעַנְעַן צִינְגְּלָעַךְ, מַזְהַסְתָּמָם ווּלְעַן ווי דָעַם משפט גַּעַוְוִינְגָן.

268. רִיצְנָאִיל אָזֶן כִּינְיָן

— רבִּי — ווָאנַט אַיִן מַאֲלַ אָזֶן אָפִיקָוָרָם צָוָם ربָּפָן שְׁטוּטָל
אוֹיפָחָזָק צָוָמָאָן — אוֹיפָחָזָעָר ווּלְטָמָעָט אַיִר דָּאָרְט גַּעַוְוִים
בָּאַקְוּמוּעַן די גַּרְוִוִּים פָּאַרְצִיעַן פִּישָׁ פָּוּנָעַם לְוִיתָן אָזֶן פְּלִיְּשָׁן פָּוּנָעַם
שׂוֹרְהַכְּבָרַ, דָּעַרְפָּאָר רַעֲכָן אִיךְ, אָזֶן עַס ווָאָלָט גַּאֲרְנוּשָׁט גַּעַשְׁאָדָט,
בְּלֻעָּבָן, אַיִר וָאָלָט מִיטְנָעָמָעַן מִימַּט זַיְךְ אַהֲנִין אַ הִיפְשָׁע פָּאַרְצִיעַ
רִיצְנָאִיל.

— אָזֶן דו — ענטפְּערְטַּדְּרַעַךְ אִים דָּעַרְפָּאָר אוֹיפְּפָן שְׁטוּטָל — ווּעַט
דָּאָרְט גַּעַוְוִים גַּעַנְיָין קְדָחָת, דָּעַרְפָּאָר ווָאָלָט נַאֲרַ נִימַּזְוִי גַּעַשְׁאָדָט
וָאָלָט מִיטְנָעָמָעַן אַהֲנִין אַ הִיפְשָׁע בִּיסְלָן כִּינְיָן.

269. מִיטְאָ קְלִיְּנָעַם שְׁנוּיָה

צָוָם מַלְבִּיְּסָמָ אַיִן אַיִן מַאֲלַ גַּעַקְוּמוּעַן אַ הִינְטוּוּלְטִיקָעָר לִיְּזָ
מִיטְאָ שְׁאָלָה, צִי קָעַן מַעַן דַעַן נִימַּזְוִי מִיטְעָפָעָם אַ גַּמְרָא-שְׁפִיצָל גַּעַפְּיָנְגָן
אַ הִיתְרָ אַוִּיפָחָזָעָר אָס שְׁבָת?

— גַּעַוְוִים קָעַן מַעַן — ענטפְּערְטַּדְּרַעַךְ אִים דָּעַרְמַלְבִּיְּסָמָ — מַעַן דָּאָרְט
נַאֲרַ מַאֲלָן אַ קְלִיְּנָעַם שְׁנוּיָה אָזֶן אַרְיוּנָעָמָעַן אַיִן מַוְיל דָעַם בְּרַעַ
גַּעַנְדִּיקָן עַק.

270. חיים/עז

א' מחבר מיטן נאמען ר' חיים אוֹז געקומען צום סלאנימער רב ר' אייזיק חריף נאך א' הסכמה אוֹף זיין ספר „עֵץ חיים“. דער רב ר' אייזיק האט געכאנפט א' קוק אין ספר דא און דארט האט באָלד דערשטיינט וואָס דאס איז פאָר א' מײַן סחרה, רופט ער זיך אָן צום מחבר : — הערט אַיר, ר' חיים, אַיך מוֹז אַיך זאגן, אָז מיר געפערלט ניט דער נאמען פון אייער ספר. באָדערפֿט וואָלט ער הייסן ניט „עֵץ חיים“, נאָר פֿאָרקערט „חַיִּים עֵץ“.

271. פְּנֵי מָשָׁה

צום זעלבֿיקן רב ר' אייזיק חריף אוֹז געקומען אָן אַנדער מ לחבר בעטן א' הסכמה אוֹף זיין ספר „ידֵי מָשָׁה“. ר' אייזיק האט געכאנפֿט א' קוק אַינְגָּס חיבור אָן מאָכָּט צום מחבר : — הערט אַיר, ר' משה, דערפֿן וואָלט אייער ספר געדאָרפֿט הייסן „פְּנֵי מָשָׁה“. — פֿאָרוֹוָס עֲפָעַם דוֹוקָא „פְּנֵי מָשָׁה“ — פרענט דער מ לחבר פֿאָרוֹוָאנְדערט. — גַּאֲרַפְּשׁוֹת — עַנְטַפְּעַרְטָמָּט ר' אייזיק — דערפֿאָר וואָס אַין משחן פְּנֵים האט קִינְגָּעָר נִישְׁתַּת גַּעֲקָאָנְט אַרְיִינְקוֹן.

272. אַקְזָאָק — אַמְּחָבָר

נאָך אַיִּזְמָבָר אוֹז געקומען אַמְּאָל צום זעלבֿיקן רב בעטן א' הסכמה אוֹף זיין חיבור. ר' אייזיק חריף קוקט אַיִּזְמָבָר דא אָן דארט, גִּיט אַיִּם אָפְּ דעם מ לחבר צורייק אָן זאגנט אַיִּם : — מײַן עַצְחָאָז, אַיר זאלט שטאָרָק אַפְּהִיטָן אייער חיבור, אַיר זאלט אַיִּם, חַלְילָה, נִיט פֿאָרְלִירָן. — וואָס מִינְגָּט אַיר, רַבִּי ? — פרענט דער מ לחבר פֿאָרוֹוָאנְט דערט. — גַּאֲרַפְּשׁוֹת — זאגט דער רב מיט א' שמייכָל — אָז אַיר ווועט דעם חיבור אייערן אַנוּעוּרָן קָעָן אַיִּם גַּעֲפִינְגָּן אַקְזָאָק אָן זאגן אָז ער אוֹז דער מ לחבר.

273. "יהגה חכמה"

א' מחבר איז געקומען צו א' רב נאך א' הסכמה אויפ' א' חיבור זייןעם מיטן נאמען "יהגה חכמה". נאך דעם ווי דער רב האט א' בימל דורך געלעטערט דעם ספר, רופט ער זיך אן צום מחבר אויפ' גויש:

— צא יונגע טא ניע חכמה, צא חכמה טא ניע יונגע*).

274. נאך א' צרה אויפ' איובן

צו איינעם פון די גרויסע רבנים איז געקומען א' מחבר צו בעטן א' הסכמה אויפ' א' פירוש וואס ער האט געמאכט אויפ' משלי. דער רב האט געכאנט א' קוק איז איניקע ערטער און געוזנט:

— פירושים אויפ' תנ"ך איז בי אונדו פארצן, ברוך-השם, געד נונג אלטער און גארניישט קיון שלעכטער, דערפאָר בין איך זיך ניט נהוג צו געבען הסכמאות אויפ' ניע פירושים.

— ערשות פאָר א' פאָר יאָר — וואונדערט זיך דער מחבר — בין איך דאָך געווען בי איך און איר האט מיר דעמאָלט געגעבען אייעדר הסכמה אויפ' מײַינעם א' ניעים פירוש, וואס איך האָב געמאכט אויפ' איוב.

— איוב — מאכט דער רב — דאס איז נאך אן אנדער זאָך. איוב פארשטייט איר, איז אויסגעשטאנען צוֹי פיל צרות, האָב איך זיך געטראָכט, ווועט פאָר אים ניט אויסמאָקן, אָז ער ווועט האָכָן אויפ' זיך נאך א' צרה.

275. ניט זיין קיון נאָקעטער

א' רב האט א' בימל אַרְיִינְגָּעָקָט אַינְעָם ספר, וואס אַיְינָעֶר א' מחבר האט אים געבראָכט און געבעטן אויפ' דעם א' הסכמה, דערנָאָר ניט ער אָפ' דעם מחבר זיין חבר און זאנט אים דערבי:

— איך ווינטש איך, אָז אייעדר ספר זאל ניט זיין צוֹי קיון נאָקעטער ווי ער ווועט ניט זיין קיון הונגעעריקען.

דער מחבר קוקט אים אָז און פארשטייט ניט קיון פירוש פון די וווערטער.

*). דאס וואס איז אַיְינָס אָז ניט קיון חכמה, און דאס וואס עס איז חכמה איז ניט אַיְינָס.

— פאראשטייט איר — דערקלערט אים דער רב — א הונגע ריקער וועט איעער ספר געווים ניט זיין, וויל מען וועט מנ-הסתם אין אים איינפאנקן העריגן און פוטער און קעו ; איך ווייס אבער ניט צי עם וועט זיך געפינען איינער א בעלן אים איינצובינדן, ער זאל ניט זיין קיין נאקסטערט.

276. א סגולה אקעגן מזיקים

א מהבר אויז געקומען פאָר מנהה-צייט מיט זיין ספר צו א רב און געוואָלט פון אים באָקומוּן א הסכמה. דער רב האָט גענומען בלעטערן דעם ספר, געכאנט א קוק א בימל דא, א בימל דאָרט ; דער-נאָר רופט ער זיך אָן, אָס'אייז שווין צייט צו גיינ אַן של דאָונגען מנהה. זאגט דער מהבר צום רב :

— אפשר זאל איך איבערלְאָזֶן מײַן חבור בי איך איבער נאָכט, וועט איר אין אים נאָך א בימל אַרײַנטקָן ?

— ניינ, ס'אייז ניט נויטיק — מאָכט דער רב — היינט וואָלט איך איך גלאָט ניט געעהָט צו גיינ ביינאָכט איבער דער שטאט טליין אָן דעם חבור אַיִּיעָר.

— פאָרוֹאָס אויז ?

— איר וויסט דאָר, אָן א תלמיד-חכם טאָר ניט גיינ אליאן ביינאָכט צוליב די מזיקים. און אקעגן דעם קען איעער חבור זיין די בעטטע סגולה : די מזיקים וועלן פון אים באָלד קענען אַרײַנטען, אָס'אייז א טעות און זיך האָבן דאָ להולטן ניט צו טאן מיט קיין תלמיד-חכם.

277. מגלה חידושים

צום גאון ר' יוסֿפַּ פון דווינסק, ווּאָס אויז געוווען באָוואָוּסְט מיטן נאָמָען „ראָגאָטְשָׁאוּר עליוּ“, אויז געקומען אַ מהבר מיט זיין ספר, ווּאָס אויז שווין געוווען אַפְּגָעָדְרוּקָט אַין פְּעַטְרִיקָאָו, אָן אַיצְט וויל ער צוּנוּיָפְּנָעָמָען ביִ רְבָּנִים הַסְּכָמוֹת אָן צוֹדוּרָקָן צו דעם ספר, בעט ער דערפָּאָר בְּיִם רָגָאָטְשָׁאוּר זיין הסכמה. דער רָגָאָטְשָׁאוּר געמט דעם ספר, באָטְרָאָכְט דעם שער-בלאָט. קוּקָט אַ בִּימְל אַינְעַז ווּיַּינְיַּיק, מישט ווִידָּע אַוְפַּ דעם שער-בלאָט, אָן זאגט דעם מהבר :

— אַמהָּ, איר זענט מיט איעער ספר מגלה חידושים, נאָר קיין הסכמה וועט איר ביִ מיר ניט באָקומוּן.

דער מחבר אויז א בימל אַראָפֶגֶעֶפֶלֶן בי זיך, ווואס דער ראָז גאנטשאָווער וויל אים קיין הסכמתה ניט געבן; פון דער אנדערער זויט אבעער אויז ער בי זיך געהויבן געווארן ווואס דער באַריימטער "ראָגָאנַטְשָׁאָוּעָר עַלְיוֹי" געפינט בי אים אין ספר הידושים, פרענט ער דעם רב:

— זאגט מיר, רבוי, ווואס פאר אַחֲרֵיכֶם האט אויר אין מיין ספר געפונען?

— פאר מיר — זאגט דער רַאַגָּאנַטְשָׁאָוּעָר — אויז דער ספר איערעד באַמת מגלַה הידושים, איז ס'אייז פֿאָרָצָן אין פֿעַטְרִיקָאָז אַדְרָק.

278. מדבר שקר תרחך

דער באַריימטער רב ר' משה חפָע, וווען ער האט אַיִינָעַם געגעבען אַ הסכמתה אויפָּא ספר צי אַ סמיכת אויפָּא רבנות, אַדער אויז אַ בריוויל, וואו מען שרייבט שבחים אויפָּא יענעַם אָון מען כאָפָט דערביי איבער די מאָם, — פֿלעגט ער געווינְגָלָעָר זיין חתימה ווואס וווײַיטער אַפָּט טרעטען פונעַם כתוב.

— אַיִין מַאַל האט מען אַים געפֿרָעַנט פֿאָרוּאָס ער מוט עַם?

האט ער דערויף געענטפֿערָט:

— ס'אייז דַּאַך דַּאַ דערויף אַ בְּפִירְוּשָׁעָר פְּסוֹק: מדבר שקר תרחך.

279. אלְיִזְרָאֵלְדִּינָעָן דִּי מְצֻוָּה

בַּיִם אַראָפֶגֶן פָּוָן בָּאָן דַּעֲרוּעַט אַ יִד וּוּי מְצֻוָּה רְבָּ, רְבָּ אַכְּרוֹהָם מְשֻׁכְּלַלְאַיתָּן טְרָאָגָט אלְיִזְרָאֵלְדִּינָעָן דָּאָס רְעַנְצָל זַיִןָם, לְוַיְופָּט ער צו צו אָון ווּלְאָים אַונְטַעַרְטָאָגָן דָּאָס רְעַנְצָל. וויל דער רב נִישְׁטָמְטְרִיחָה זַיִן אַ יִדְזָן אָון טְרָאָגָט אלְיִזְרָאֵלְדִּינָעָן.

בַּעַט זַיִן דַּעַר יִד בַּיִם رب:

— לְאֹזֶט מִיר, רבוי, פְּאַרְדִּינָעָן אַ מְצֻוָּה אָון מְשֻׁמָּשׁ זַיִן אַ תְּלִמְדִידְחָכָם.

— אָוִיב יָאָ אַ תְּלִמְדִידְחָכָם — זאגט דער רב מִיט אַ שְׁמִיכָל — פֿאָרוּאָס זַאל אַיךְ אלְיִזְרָאֵלְדִּינָעָן נִיט פְּאַרְדִּינָעָן דִּי מְצֻוָּה?

280. חיבור און חיטטור

זו אינען אַךְ רב איז געקומען אַ מהבר מיט זיין חיבור בעטן דערויף אַ הסכמא. געוווען איז דעםאלט אַ קרייזיס-יאר, ווען יידישע סוחרים האבן דערלייגט הייפש געלט און ס'זינגען געוווען פיל באָנק-ראָטען. רופט זיך אַן דער רב צום מהבר:

— הערט איר, ס'אייז מיר אַ גרויסער חידוש, וואָס אַין אַזאת שלעטער צייט ווען אלע יידן מאָכן אַ חיטטור, נעמט איר אַן מַאֲכֵת אַ חיבור. נאר מען קען אַיך פֿאָרָעָנְטָפְּרָעָן דערמיט, וואָס אוֹיך פֿון אַיעָרָה חיבור וועט איר האבן אַ חיטטור.

281. אַ זעלטנען המצאה

צום גרויסן רב ר' דוד אַן נַאֲוֹגָרְדוֹדָק איז געקומען אַינען פֿון די יונגעַלִּיט בעטן אַ הסכמא אַזיף זיין פֿירֶוש, וואָס ער האט גַּע-מאָכֵת אַזיף דער תורה אַן אַנְגַּשְׂרִיבָן עַם טַאֲקָע אַין אַ גַּעַדְוָקָטָן חומש אוֹיפֿן לְיִדְקָן פְּלַאֲצָן אַרְוָם בַּיְדָיו זַיְתְּלָעַד. דער רב באָטְרָאַכְּטָן דעַס כְּתַבְּ-יַד, בלעטערט אַים אַן קוֹקָט אַרְיָן אלע מַאֲל אַ בִּימָל אַזיף אַן אַנדָּעָר זַיְתָּל, אַן פֿון צַיְּיט צוֹ צַיְּיט וּוּאַונְדָּרָעָט ער זיך אַן מאָכֵת:

אַ זעלטנען המצאה! אַ שָּׁאָרָפָ-שְׁפִּיצְיָקָעָר אַיְנְפָאַל!

דער מהבר זיצט ביַי דער זוּיט, קוֹקָט אַזיף רב אַן האט שטָאַרָּק הנאה דערפּוֹן, וואָס דער פֿירֶוש זוּינָעָר, ווי עַס-זְוִיזְוִיט-אָוִים, האט אַזְוִי אַוְסְגַּעַנְוָמָעָן אַן די אַוְגָן פֿונָעָם באָרִימָטָן רב. צום סוף האט ער זיך ניט געקבָּעָט אַיְנָה-אַלְטָן אַן ער גִּיט דעַס רב אַ פרעָג:

— רבּי, געפְּעַלְתָּ אַיך אַזְוִי די המצאות פֿון מַיִּין פֿירֶוש?

— חילָה! — עַנְטְּפָעָט דער רב מיט אַ שְׁמִיכָל — אַדרְבָּה, דער פֿירֶוש טוֹיג אַזיף גַּאֲרַנְשָׁט, נַאֲרִישָׁע זָאָכָן, אַן ער האט כְּשָׁר פְּאָרְדִּינְטָן מעַן זָאָל נַעֲמָעָן אַן צוּוּקָשְׁלִיְּדָעָרָן אַים אַזיף דער ערְד, נאר אַיך באָוּאַנְדָּעָר דְּיַין המצאה צוֹ שְׁרִיבָן אַזָּא מְשׁוֹנָה פֿירֶוש אַזיף די זַיְתְּלָעַד פֿונָעָם הַיְּלִיקָן חומש אַן דְּוָרָךְ דעַס אוֹיפֿטוֹ דִּינָעָם האַסְטָו באָוּאַרְגָּנָט דְּיַין פֿירֶוש, אַזְוָנָעָר זָאָל נִיט וּוְאָגָן אַים אַזיף דער ערְד וּאַרְפָּן.

282. אַיְוָאן קָעָן יִדְיש

איינען אַרבָּ פֿון אַ גְּרוּסָעָר שְׁמַטָּט אַין רַוְּסָלָאנְד האט מעַן אַמְּאַל געפְּרָעָגָט: ווי קוּמָט עַם, וואָס ער קָעָן נִיט קִיְּזָן אַין וּוְאָרָט רַעֲדָן

אויף דער לאנדשפרעך, ס'אייז דאך אוממעגלעך און דעם זיך צו
באנזין?
— איך קען זיך באנגין — ענטפערט דער רב — וואם פאר
א געשעפטן האכ איך מיט גויים?
— אט האט אויר א געשעפט אלע פאר פסח מיט איוווצנען צו
פארקייפן אים דעם חמץ, דארפט אויר דאך מיט אים קענען ריידן?
— מײַן איוווצן קען יידיש.

283. א גליק וואס ער פֿאסַט

א קליענשטעטלדיקן יידן האט מען געפֿרענט:
— ווי קען עם דער רב איינערעד לעבן פון דער גראשנדייקער
שכירות וואס ער באקומט?
— וואם מיינט אויר — האט יונגער געענטפֿערט — אונזער רב
וואלט געוויס פון הונגער שוין לאנג פון דער וועלט געגאנגען; דער
גאנצער גליק אייז, וואס ער פֿאסַט גלאט אלע מאַנטיק און דאנערשטיק,
און אַפְּטמָאל פֿאַלְטָאָונְטָאָר אַ תענית-חלום אויך.

284. א ברכה לבטלה

איינער אַרב האט שטארק געהאלטן פון מצות מילה און געוווען
אַפְּט ביי בעלי-בתחים אויף בריתן אַסְתָּה. אַפְּלוֹ אויף דער עלטער,
ווען ער אייז שוין שטארק געוווען געשלאָגן אויף דער ראייה, האט ער
זיך אַלְזַן ניט געווואָלט אַפְּזָאָגָן פון דער גרויסער מצווה. אַיִינמאָל
אויף אַברית האט ער אַפְּגָ�אָגָט מיט גרים כוונה די ברכה „על
המילָה“, און ניט-זענענדיק פֿאַרְקָרָאָקָן מיטן מוהל-מעסער אין אַז ווית
און געגעבן אַ רעכטן שנייט ביים סנדק.
דער סנדק האט פֿאַר גרים וווײַטיק געגעבן אַ געשריי ניט מיט
זיין קוֹל. דער אלטער מוהל האט זיך באָלְד אַגְּנָעָשְׁטוּסָן, אַז ער
האָט דאַ געהאָט אַ שטיקָל טעות, זאגט ער מיט הארץ:
— הוּוֹזָאָ, אַ ברכה לבטלה!

285. ברוך דין אמרת

אויף איינעם אַ דין ר' ברוך האט מען אַין שטאגט געמורמלט,
או ער וויסט צופיל אַ צורת מטבח און ער אייז שטארק געכָאָפְּט אַין

נעמען אמאָל שווֹהָד אַוִיפֶּגֶרֶעֶט צַו מַאֲכֵן דָעַם שְׂלוֹדִיקָן. אַיִינְמָלֶל,
נאָכְדָעַם וּוַיְסַפְּהַאֲטַז וַיְקַרְבַּת בַּיִם אַדִּיןְתָּרוֹהָ, הַאֲט אַיִם
איַינְגָעַר פָּוֹן דַי צַדְדִים גַעֲנְבָן אַנְצָהָעָרָן גַעֲנָץ אָפָן, אוֹ דָעַר פְּסָקְ-צִדְןָן
זַיְינְגָעַר אַיִוְנִיט קִיְן אַמְתָהָר. רַוְפֶט וַיְקַרְבַּת עַם שְׁטִוִיטַז דָאַךְ

בְּפִירּוֹשׁ: „ברונָן דִין אַמְתָה“ (דַיְהָ ברונָן אַיִוְנִיט אַמְתָהָר דִין).

— הערט אַירָה, רַבִּי — מַאֲכֵט יַעֲנְגָעַר אַוִיפֶּגֶרֶט — שְׁלָמָה
הַמֶּלֶךְ דָעַר גַּרְוִיסָעָר חַכְם הַאֲט שְׁוִין לְאַנְגָעָנָט „יְהָלָלָן זָר“ (לָאָזָן
דִין לְיֻובָן אַפְּרָעָמְדָעָר). דָעַרְפָּאָר וּוְאַלְטָגְלִיבְכָעָר גַעֲוָעָן, אוֹ אַנְדָעָרָע
וְאַלְןָן אַוִיפֶּגֶרֶט אַיִיךְ דָאַם דָזְוִיקָעָן זָגָן.

286. עַר פָּאַרְשָׁטִיטַט אַלְיָין

אַיִינְגָעַר פָּוֹן דַי בְּעַלְיָהָבָתִים פָּוֹן אַשְׁטָעַטַּל הַאֲט אַמְאָל גַעֲזָנָט
דָעַם רַב :

— אַוִיפֶּגֶרֶט אַיִיךְ, רַבִּי, אַיִוְנִיט מַרְאָה גַרְוִיסָעָר חַדְושָׁ, אַירָה זָלָטָה
אוֹזָוִי חַנְפָעָנָעָן דַי נְגִידִים !

— וְוָאָס אַיִוְנִיט אַיִיךְ דָעַר חַדְושָׁ — עַנְטָפָעָרָט דָעַרְפָּאָר — סְמָ'אַיִזְרָה
דָאַךְ אַ בְּפִירּוֹשָׁעָר דִין : „מוֹתָר לְשָׁׂצָה תְּחִנְפַּץ אַתְּ הַצְבָּוָר“ (דָעַר
שָׁׂצָה מַעַן חַנְפָעָנָעָן דָעַם קָהָל).

— רַבִּי — וּוְאַונְדָעָרָט וַיְקַרְבַּת בְּעַלְיָהָבָית — דָעַר דִין אַיִזְרָה
דָאַךְ גַעֲזָנָט גַעֲוָאָרָן אַוִיפֶּגֶרֶט אַשָּׂצָה (חוֹן), נִיט אַוִיפֶּגֶרֶט קִיְיָן מַשְׁצָה (רַבִּי).
— חַכְם אַיִינְגָעַר ! — מַאֲכֵט דָעַרְפָּאָר — דָעַם שָׁׂצָה הַאֲט מַעַן עַמְּבָדָעָר
בְּאַדְאָרָפֶט זָגָן, וּוְיַיְלָה סְתָמָה חֹן אַיִוְנִיט, אַוְן אַנְגָר מַזְוָעָן אַנְגָן;
זָגָן; דָעַם מַשְׁצָה אַבְעָרָה הַאֲט מַעַן נִיט בְּאַדְאָרָפֶט זָגָן, וּוְיַיְלָה מַיְהָאָט
וַיְקַרְבַּת אַוִיפֶּגֶרֶט אַיִם פְּאַרְלָאָזָט, אוֹ עַר פָּאַרְשָׁטִיטַט עַם אַלְיָין.

287. אַנְמָתָעָר יְחִסְן

אַיִן אַשְׁטָעַטַּל זַיְגָעָן גַעֲוָעָן צְוֹוִי בְּרִידָעָבָ, אַיִינְגָעַר אַרְבָּאָן
דָעַר צְוֹוִיטָעָר אַפְּשָׁוּטָעָר בְּעַדְעָר. פְּלָעַגְטָה דָעַרְפָּאָר רַב זָיְדָה שְׁעַמְעָן מִיטָּה
זַיְינָן בְּרִודָעָר דָעַם בְּעַדְעָר אַוְן אַפְּטָמָלָאָל אַפְּדָרִיעָן דָעַם קָאָפָ, וּוְעַן עַדְעָר
פְּלָעַגְטָה אַיִם בְּאַגְּנָגְעָנָעָן אַוְן זָיְדָה מַאֲכֵן גַּלְיוֹיךְ וַיְיַעַר זַעַט אַיִם נִיטָה.
אַיִוְנְמָלֶל דָעַר בְּעַדְעָר שְׁטָאָרָק אַוִיפֶּגֶרֶטָּאָק גַעֲוָאָרָן דָעַרְפָּאָר
אַוִיפֶּגֶרֶט זַיְינָן בְּרִודָעָר דָעַם רַבִּי. שְׁטָעַטַּל אַיִם אַפְּ אַוְן מַאֲכֵט צַו אַיִם מִיטָה
כְּעַם :

— מילא איז אויך זאל בלעון פון זיך אונן מיר זאל ניט אונשטיין
מייט דיר צו רעדז, בין איך כאטש אן אמתער יהומן און האב זיך
מייט וואס איבערצונגעמען: איך האב א ברודער א רב... אבער
דו, ברודער-לעב, וואס איז, זאג מיר, דער יהומן מייט דיר? וואס דו
האטט א ברודער א בעדר!

288. **יענער געווינט**

דעם פרענקער רב ר' יונתן אייבעישען האט מען איינמאָל גע-
פרעיגט:

— ווי קומט עס, רבבי, איז בי איינעם ווערט טרייפ א שאלת,
עם מעג זיין אויף וויפל רענדליך עם אויז געמט עם יענער אָן פֿאָר
לייב און האט קיין טענות נישט. וויבאָלד אבער ער פֿאָרְשְׁפֿילְט
אָן דִּזְמִנְתּוֹרָה אויף איזן רענדיל האט ער טענות צום רב און ליאנט-
איין די וועלט?

— דאס איז דערפֿאָר — האט געענטפֿערט ר' יונתן — וואס בי
אָן דִּזְמִנְתּוֹרָה פֿאָרְדְּרִיכְט אִים נישט אָזֶוי דאס וואס ער פֿאָרְשְׁפֿילְט
וואי דאס וואס יענער, דער בעל-דין זייןער געווינט.

289. **באָגרָאָבָן מיט אָמָּה-נְפֵשָׁך**

איינער אָ גְּרוּסְמָעָר גְּבִּיר האט גַּהֲאַלְטָן בְּיִם שְׂטָרְבוֹן, האט ער,
אנגענעאָגָט פֿאָרָן טוֹיט, איז מען זאל וואָרטן, נאָכָן טוֹיט דָּרְיִי מעג מייט
לְעֵד קְבּוֹרָה, וויל עס מאָכָט זיך איז די דָּקְטוֹרִים האָכָן אָ טְעוֹת אָז
מען כאָפְט בְּאָגְרָאָבָן אָ מענטשָׁן פֿאָר דָּרְצִימָט.

די קִינְדְּדָעָר, נאָכָן פֿאָטְטָעָרָם טוֹיט, זייןען אָזְוּקְגַּעַלְאָפָן צום רב,

זו פרעגן בי אִים אָן עַצְחָה וואָס טוֹט מען אִין אָזֶאָ פֿאָל.

— רבבי — זאגן זוי צום רב — וואָס זאלן מיר אִיצְט טָאגָן,

סְאִיז דָּאָך אָ בְּזִוְּן צוֹ לְאָזֶן דָּעַם טָאָטָן לִיגְנָן דָּרְיִי טְעָג!

דער רב האט זיך אָ ווֹיְלָע פֿאָרְטְּרָאָכְט אִון מאָכָט צוֹ די קִינְדְּדָעָר:

— איך גִּיְתָּ אָהִים אָזֶן מִיר ווּלְעָן אִיעָר פֿאָטְעָר בְּאָלְדָּן לְאָזֶן
בְּאָגְרָאָבָן.

— וואָס ווּט אָבעָר זַיְן, רבבי, מִיטָּן דִּין: „מְצֻוָּה לְקִיּוּם
דְּבָרֵי הַמֶּתֶת“?

— סְאִיז רַעַכְתָּ — עַנְטְּפַעַרְתָּ דָּעַר رب — אָמָת טַאָקָע „דְּבָרֵי
הַמֶּתֶת“, אָבעָר דָּעַם פֿאָטְעָר אִיעָרָן מַעַן בְּאָגְרָאָבָן מיט אָמָה-

נפשק : אויב ער איז נאך לעבעדייך, אויב ער דאך קיין מות נישטן,
און עס איז ניט חל בי אים דער דיין פון "מצווח לקיים דברי המת",
אלא וואס דען, ער איז טאכע א טויטער — דארכּ מען אים דאך אוזדאי
ברענגען צו קבורה.

290. לוייט דיין רצון

א רײיכער מאן איז קראנק געווארן און געפליט איז ער האלט
באים שטארבן, האט ער אָנגַשְׁרִיבָן אַ צוֹוָה אָן צוֹגְעָרוֹפָן זַיִן בּוּכָּה
האָלטער און אים גַּעֲזָגֶט :

— איך זע איז מײַן סופּ איז נאענט, אויפּ וועמען מײַן פֿאַרְמָעֵן
אַיבּעַרְלָאָזָן האָבּ אַיךְ נִיט. דו וויסט דאך איז איך האָבּ מײַן ווּיבּ
געיגט און מײַן אַינְגְּזִיךְ קִינְד אַיז בּיַיְמַר פֿאַרְבְּלִיבָן, אָן דו בּוּסְט
דאך מײַן אַינְגְּזִיךְ גּוּטָעָר פֿרִינְד. לְכָן זָגּ אַיךְ אָפּ אַיז מײַן צוֹוָה
מײַן גַּאנְצָן פֿאַרְמָעֵן פֿאַרְדִּיר, נִאָר ווען מײַן קִינְד וועט אַונְטָעָר
וועקָסְטָן זָלְסְטָן אים גּעַבָּן פּוּנְמַיְּן פֿאַרְמָעֵן לוייט דיין רצון.

או דאָם קִינְד אַיז גַּרְוִים גַּעֲוָאָרָן, רַופְּט אַים דָּעַר בּוּכָּה האָלטער
צַוְּזִיךְ אָן זָגְגָט אַים :

— אַין דָּעַר צוֹוָה, ווּאָסְטִין פֿאַרְשְׁטָאַרְבָּעָנָעָר פֿאַטָּעָר האָט
אַיבּעַרְגְּלָאָזָט שְׁטִוִיטָט גַּעֲשָׂרְבָּן, אַיךְ זָלְ דִּיר גּעַבָּן, ווען דו וועסְטָן
גַּרְוִים ווען, לוייט מײַן רצון. — נִיבּ אַיךְ דִּיר טוֹיזָנָט روּבָּל.

דאָר זָוּן אַיז נִיט גַּעֲלָבָן צַפְּיָידָן אָן רַופְּט אַים צָום רָבּ. אַוְיסְטָן
געַהָעָרט בּיַיְדָנס טָעָנוֹת, זָגְגָט דָּעַר רַבּ צָום בּוּכָּה האָלטער :

— אַוְיעָרְ רְצָוָן אַיז צַוְּזִיךְ פֿאַרְנָעָמָעָן זָקְ דָּאָס גַּאנְצָעָ פֿאַרְמָעֵן
אוּסְפָּעָר אַיְיָן טוֹיזָנָטָר. לְכָן דַּאֲרָפְּט אַיר אַים גּעַבָּן דָּעַם אַמְּתָן יְוּרָשָׁן
לוּיָט אַיְיָרְ רְצָוָן. דְּהִיְינוּ : אַים אַפְּגָעָבָן דָּעַם גַּאנְצָן פֿאַרְמָעֵן אַיז
אַיךְ אַיְיָן טוֹיזָנָטָר.

291. אַ פְּשָׁוֹטָעָר קְלַיְוָחָמָר

דאָר רָאוּוֹטְשָׁעָר רַבּ האָט זַיךְ מְשֻׁתְּדָל גַּעֲוָעָן צַוְּזִיךְ אַקְוּמוּן דָּאָס
רְבָנָוֹת אַיז פֿיַנְסְקָעָר קְהִילָה.

— גַּעֲוָוִים — האָט זַיךְ דָּעַר רַבּ גַּעֲוִיצְלָט — וועט פֿינְסָק באַלְדָן
נעַמְעָן אַיז אַרְיִינְשִׁיקָן מִיר אַ כְּתָבָן רְבָנָוֹת, וּוֹאָרָעָם סְאַיז דָאָר אַ
פְּשָׁוֹטָעָר קְלַיְוָחָמָר : מה-דָאָר די רָאוּוֹטְשָׁעָר, ווּאָסְטִין מִיךְ נִיט

האכן פאר אַ רְבָ אַיִן רָאוּוֹיטֵשׁ, וּוְיָלוֹן זַיִדְךָ אַיִךְ וְאֶל זַיִן אַ רְבָ אַיִן פִּינְסָק — הַיִּינְטָדִי פִּינְסָקָעַר וְוָאָסָם וּוְיָלוֹן בְּפִירּוֹשׁ יָאַ אַיִךְ זַאֲלַ זַיִן דָּא אַיִן רָאוּוֹיטֵשׁ, וּוְיָלוֹן זַיִדְךָ אַיִךְ זַאֲלַ זַיִן רְבָ אַיִן פִּינְסָק !

292. להד"מ

איינער האט געהאט אַ דִּין-תּוֹרָה מִיט אַן עַוְשָׂר פָּאָר אַ רְבָ דָּעַר עַוְשָׂר האט בַּיִ אִים גַּעֲמָאנְט גַּעֲלָט אָוֹן דָּעַר האט גַּעֲמָעָהט :
לחד"מ (ד"ה ל'א ח'יו ד'ברים מ'עלום) — עַר האט בַּי אִים קִיּוֹן גַּעֲלָט נִיט גַּעֲנוּמָעָן אָוֹן וּוּיִסְטָט נִיט פָּוֹן וְוָאָס צָו וְאָגָן. דָּעַר רְבָ האט צָוָעָפְּסָקָנְט, אָז יַעֲנָעָר אַיִוּ מְחֻזָּב צָו בָּאַצְּצָלָן דָּעַם עַוְשָׂר וּוּיְפָל עַד מאָנְט.

אוֹיְמָגָעָה עַרְתָּה דָּעַם פְּסָקְ-דִּין רֹופָט זַיִד יַעֲנָעָר וּוּידָעָר אָז : להד"מ.
— הַעֲרָתָ אַוְר, לִיבָּר יִד — זַאֲנָט אִים דָּעַר רְבָ — אַיְצָט
גַּאֲכָן פְּסָקְ-דִּין זַיִנְעָן שָׁוֹן אַלְעָ טָעָנוֹת אַיְבָּרְעִיק.
— נִיּוֹן — מַאֲכָט יַעֲנָעָר — מִיט להד"מ אַיְצָט מִיּוֹן אַיִךְ נִישָׁט
צָו טָעָנָהָן, נָאָר מִיּוֹן כּוֹנָה אַיִוּ אַנוּוֹיְזָן אַוְפָּה דִּי רַאשִׁיתְבוֹת פּוֹנָעָם
פָּסָוק אַיִן יְשֻׁעָיה : "לְמִדּוֹ הַיְתָבֵד חַשְׁוּ מְשִׁפְטָה".

293. אַ האַלְבָעָר לִיגָּן

איַין מָאָל שְׁמַחַת תּוֹרָה אַיִוּ דָּעַר סְלָאַנִּימָעָר רְבָ, ר' אַיְזָל חַרִיף,
גַּעֲזָעָסָן אַיִן אַ מסִּיבָּה פָּוֹן שְׁטָמָט בְּעַלְיְבָתִים אָוֹן אַיִוּ גַּעֲוָעָן אוּפְּגָעָן
לִיגָּנְט. רֹופָט עַר זַיִד אָז :
— פָּוֹן הַיִּינְטָדִי רֹופָט מִיךְ מַעַר נִיט סְלָאַנִּימָעָר רְבָ נָאָר וּוּאַרְשָׁעָר
וּוּרָרָר.

פְּרָעָנְטָ מַעַן אִים פָּאַרְוּאָס אַיִוּ עַם.

— פָּאַרְשָׁטִיטִיט אַוְר — עַנְטָפְּעָרָט דָּעַר רְבָ — דָּעַר וְוָאָס רֹופָט
מִיךְ סְלָאַנִּימָעָר רְבָ זַאֲנָט אַ גַּאנְצָן לִיגָּן, וּוְיָיל נִיט סְלָאַנִּים וּוְיָיל מִיךְ
פָּאָר אַ רְבָ אָוֹן נִיט אַיִךְ וּוְיָיל סְלָאַנִּים פָּאָר אַ שְׁטָמָט. אַבָּעָר וּוּאַרְשָׁעָר
וּוּרָר אַיִוּ עַפְעָם אַנְדָּרָשָׁ: אַיִךְ וּוְיָיל דָּאָר בְּפִירּוֹשׁ יָאַ וּוּאַרְשָׁעָר
פָּאָר אַ שְׁטָמָט, אַיִי טָאָמָעָר וּוְיָיל וּוּאַרְשָׁעָר מִיךְ נִיט פָּאָר אַ רְבָ, אַיִוּ
עַם בָּאַטְשָׁ אַ האַלְבָעָר לִיגָּן.

294. דער טויבער רב

אין א שטעהל אויז געווען א טויבער רב. אײַינמאל, אין א שםועם צווישן די בעלי-בתיים, רופט זיך אײַינגער אָן: — וויסט איר פאָרוֹוָס אונדזער רב אויז טויב? דאָס נעמעט זיך נאָר פון שוּחַד. — צוֹלִיכְ שׂוּחַד ווּעֶרט מַעֲן דָעַן טוּב? — פרענְגַט אַ צוֹוִיְיטָעַר — אַוּיפְ שׂוּחַד זַאנְט דָאָך אַונדזער תורה, אָז עַם מַאֲכָת בְּלִינְד. — אַיך ווּעַל אַיך זַאנְ — עַנְפְּעַרְט יַעֲנֵעַר — דָעַר ווּאָס נעמעט טַאַקָּע שׂוּחַד אָזָן זַעַט מַשְׁמַיְתְּ דָי אָוִינְן ווּעֶרט עַר בְּלִינְד; אַונדזער רב נַאֲרַט מַעֲן נַאֲר אָפְ מִיט צַוָּאָגָן שׂוּחַד אָזָן בָּאַקְוּמוּן באָר קומְט עַר נִימְט, חַיִּיסְט עַמְּ, אָז עַר הַעֲרַט נַאֲר דָעַרְפּוֹן מִיט דָי אָוִיעָרָן. דָעַרְפּאָר הַאָט עַמְּ גַעַמְאַכְט טוּב.

295. אַ דִּין-תּוֹרָה מִיט גַּאֲט

איינגער פון אַ קלְיַין שְׁטַעַטְל אויז גַעַמְעַן צָום רַב פון דָעַר גַעַנְטָעַר גַרְוִיסָעַר שְׁטַאַטְ. — רַבִּי — זַאנְט עַר אַים — אַיך בֵּין אַלְיַין פון אַ קלְיַין שְׁטַעַטְל דְעַרְבִּי. גַעַמְעַן צָו אַיך בֵּין אַיך ווּעַגְן אַ דִּין-תּוֹרָה. אַיך ווּיל פָאָר אַיך האָבָן אַ דִּין-תּוֹרָה מִיט גַּאֲטַם. די מעַשְׁה דָעַרְפּוֹן אַין קוּרְצָן אויז אָזָוִי: גַעַהַאַט הַאָבָן אַיך מִינְן אַיִּינְגָּס אַ ווּיְבָן אָזָן צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל דְעַרְצָן. ווּאָס הַאָט גַּאֲטַם גַעַטְאָן? פָרִיעַר הַאָט עַר בַּיְמַר צָוְגַעְנוּמָעַן די צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל אָן דָעַרְנָאָך דָאָס ווּיְבָן. טַעַנה אַיך: ווּאָס ווּאָלְטָאַים, אַ שְׁטִיגְעַר, גַעַהַאַטְרָט ווּעַן עַר טָוָט דָאָס אַיִּינְגָּעַנְ פָאָרְקָעַרְטָ: עַר זַאֲלָ פָרִיעַר צָוְגַעְנוּמָעַן דָאָס ווּיְבָן, ווּאָלְטָאַיך, אָז אַלְמָן מִיט צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל, גַאֲרָגְרִינְג גַעַקְעַנְטָנְטָעַן אָז אַנְדָעַר ווּיְבָן מִיט צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל נְדוֹן. דָעַרְנָאָך הַאָט עַר גַעַמְעַגְטָן, אַוִיב עַר הַאָט גַעַוּוֹאָלְטָן, צָוְגַעְנוּמָעַן בַּיְמַר אַיִּינְעַצְעַן צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל, ווּאָלְטָאַיך אַלְצָן גַעַהַאַט אַ ווּיְבָן מִיט צָעַן טַוִּזְוָנְטָרְבוּל אַוִיך. — זַאנְט מִיר, מִינְן לִיבְעַר יַיד — פְרַעְנְגַט אַים דָעַר רַב — פָאָרוֹוָס עַפְעַם זַעַט אַיר גַעַמְעַן מִיט דָעַר דִּין-תּוֹרָה צָו מִיר אָזָן נִיט גַעַגְגַעַן צָום רַב פָוֹן אַיִּיעַר שְׁטַעַטְ? — אַיך ווּעַל אַיך זַאנְ — עַנְפְּעַרְט יַעֲנֵעַר — אַוּיפְ אַונדזער رب הַאָבָן אַיך זַיך נִיט גַעַקְעַנְטָפָאָרְלָאָזָן אָזָאָז זַאָך, ווּיל אַיך ווּיְבָן, אָז עַר הַאָט צְוִפְיָל מָוָרָא פָאָר גַּאֲטַם, ווּאָלְטָאַים עַר גַעַוְויִים אַים

צוגעפסקנט. וועגן איך אבער האב איך געהרט, או איר האט פאר גאט ניט איזו שטארק מורה, דערפֿאָר בין איך צו איך געקומען האבן דעם דיינְדָּהָה מיט גאט.

296. קיינעם ניט געגאנגען פרעגן

— הער רַאֲבָנִיָּר — פרעגט אַ יִד אַיִן דִּוִּיטְשָׁלָאנְד דֻּעַם רְבָּב
פָּוֹן שְׂטָאָט — מַיְן בָּאָרֶד מַעַג אַיִךְ זַיְךְ רַאֲזִירָן?
— חַלְילָה! — עַנְטָפָּעָט דָּעַר רַאֲבָנִיָּר — סְאִיּוֹ בְּפִירּוּשׁ
פָּאָרוּעָט, אָן אַיסּוּר מִן הַתּוֹרָה.
— אָוִיב אַזְוִי, רְבִי, פָּאָרוּאָס נִיְּת אַיְר אַלְיָוּן רַאֲזִירָט דֵּי בָּאָרֶד?
— דַּאַם אַיְזָעָטָם אַנדָעָרָש. אַיְךְ, פָּאָרְשָׁטִיט אַיְר, בֵּין קַיִיד
נעַם נִיְּת גַּעֲגָאנְגָעָן פרעגן.

297. אַ דָּקְטָאָר צֹו אַ טּוֹיטָן

אַ פּוֹלוּיַּשְׁ מִיְּדָל אַיְזָעָטָם נִיְּת אַ דִּוִּיטְשִׁישָׁעָר שְׂטָאָט
צָוָם רַאֲבָנִיָּר, גַּעֲוִיְנְלָעָן אַ דָּקְטָאָר פְּלָאָסְפָּאָע, מִיט אַ גַּעֲוִילְעָן
טָעַר הוֹן אָוָן זַגְּנָט אִים:

— אַיְךְ בֵּין גַּעֲקוּמָעָן צֹו אַיְיךְ מִיט אַ שָּׁאָלָה, רְבִי...
— מִיךְ רַוְּפְּטָמָעָן נִיְּת רְבִי — זַגְּנָט עַר אַיְר — נַאֲר דָקְטָאָר.
דָּאַם מִיְּדָל נַעַמְתָּ דֵי הוֹן אָוָן לָאָוֹת זַיְךְ צְוִירָק אַעוּעָקָגִין.
— וּוֹאָהָהִין? — שְׁטָעַלְתָּ זַי אַפְּ דָעַר רַאֲבָנִיָּר.
— וּוֹאַם קָעָן — זַגְּנָט זַי — אַ דָּקְטָאָר הַעֲלָפָן אַ טּוֹיטָן?

298. נִיטָא אַינְדָעָרָהִים

דָעַר פָּאָנוּוּזָעָרָר רְבָּבָהָט זַיְךְ נִיְּת בָּאָנוּגָעָט מִיט זַיְן רְבָּנוֹת
אוֹן אַיְזָעָטָם גַּעֲוָעָן אַ סּוֹהָר פָּוֹן פָּאָרְשִׁידָעָנָעָן מִינִי סְחָרוֹת, פְּלָעָגָט
עַר מִוּן אַפְּטָאָרְמָפָּאָרָן, אוֹן דָעַר קָהָל אַיְזָעָטָם דָעַרְפָּוֹן נִישָׁת
צּוּפְּרִידָן.

— וּוֹעַר וּוֹיְסָט — פְּלָעָגָט זַגְּנָט דָעַר רְבָּבָהָט — מַעַן
וּוְאַלְטָמָיר שַׁוִּין אַפְּשָׁר לְאָנָג אַפְּגָעָזָגָט פָּוֹן רְבָּנוֹת, נַאֲר מַיִן גְּלִיק
אַיְזָעָטָם מַעַן גַּעֲפִינְט מַיִר קִינְמָאָל נִטָּת אַיְן דָעַר הַיִּם.

299. ניט געפונען קיין שטומען

ווען איז רומלאנד איז ארים א באפעל, איז יעד קהילה מז האבן
 א רבינער א געתודידרטן, האט מען אין איינז פון די גרויסע קהילות
 אויסגעקליבן פאר א רבינער א שטאמלער. פרענט מען דערנאר
 דעם פרנס פון דער דזוקער קהילה :
 — פאראוזם האט איר עפעס גענומען און אויסגעקליבן א
 שטאמלער פאר א רבינער ?
 — דערפאר — האט ער גענטפערט — וואם מיר האבן ניט
 געפונען קיין שטומען.

300. דעם רבס יושר

איין מאל איז דורךנעהארן א שוחט פרייטיק נאך האלבן טאג
 פארבי א קרעטשמע און האט זיך דארט אפגעשטעלט אויף א ווילע
 עפעס איבערצוכאפן און פארן וויטער, אהיים אויף שבת. דער
 קרעטשמער אבער האט אים נישט אפגעלאזט און געבעטען ער זאל
 פארבליבן בי אים אויף שבת, וויל ס'אייז בי אים שבת א ברית
 און ער פעלט אים פונקט איינער צום מנין.
 דער שוחט האט אים ניט געקענט אפזאנן און איז פארבליבן.
 עם קומט זונטיק פרי, דער שוחט וויל זיך געזענען מיטן
 קרעטשמער און פארן, טראגט ער אים אונטער א חשבון אויף גאנצע
 צוואנציק רובל, וואם ער האט בי אים געוויילט איבער שבת און פאַ
 דערט ער זאל באצאלן.
 דער שוחט טענחת :
 — וואם הייסט, איך האב דאך גאנזיט געקלערט צו פאר
 בלייבן, איר האט מיך קוים איינגעבעטען איך זאל ער טאגן. צום סוף
 פארלאנגט איר איך זאל איך איזו פיל באצאלן. וואו איז דער
 יושר ?

— איך ווילט ניט — טענחת דער ישובניק — קומט מיט מיר
 צום רב, וועלן מיר האבן פאר אים א דין תורה.
 געקומווען צום רב, הערט ער ארים די טענות און זאגט :
 — צוואנציק איז צופיל ; באצאלט אים צען רובל.
 דער שוחט איז געבליבן א צעטומלטער, און האט שוין געוואלט
 ארויסגעמען דאס געלט און באצאלן. א ברירה האט ער. א פסק-דין

פונעם רב. כאפט ארוים דער יישובנייך צען רובל און דערלאנגט דעם שוחט.

— אדאנק אייך — זאגט דער יישובנייך — און דאם באליוין אייך אויאך וואס איר האט געטמאן מיין בקשה און געלביבן בי מיר אויפ שבט. דאם וואס אייך האב געפאנדרט בי איר געלט אויז נאָר דערפֿאָר וואס אייך האב אויז געווואָלט באָוּזִין אונדווער ריכס יוּשֶׁר.

דער דראָזְשַׁנְעֵר رب

301. וואס פאר א זיגער

א ייד אויז געקומען צום דראָזְשַׁנְעֵר رب און קלאנט זיך : — רבבי, מיין לעבן מיט מיין וויב אויז נאָר קיין לעבען ניט און אייך מוֹזָעַן וואס גיכער פון דער צראה פטדור צו ווועגן. ס'אייז א בושה צו דערצ'ילן, זי טראָגט ארוים וואס איז דער שטוב געפינט זיך. א זיגער האב אויך געהאט, האט זי דאם אָפִילוּ אויך אָזּוּקָעַ געלקחן.

— פון וואָגען — פרענט דער رب — קענסטו וויסן, או זי האט עס גענומען, מסמער ביסטנו נאָר אומזיסט חושד א כשרע און אומַ-שולדיקע יידישע טאָכטער ?

— וואס רעדט איר, רבבי, אויך האב זי אָנוּמָלָט אליען באָזּוּכָט און געפונען מיין זיגער בי איר טאָקע, מהילה, אונטערן העמד.

— איצט זאג מיר — צעפרענט זיך וויטער דער رب — וואס פאר א זיגער אויז דאם געווען, אָקָעַנְעַזְיִיגָעַר צי אָזּוּנָט זיגער ?

302. ברענגן די שיף אַהֲרֹן

צוווי יידן תבואה-הענדלער זיגערן געקומען אָדִין-תורה האבן פארן דראָזְשַׁנְעֵר رب : געפֿאָרָן זיגערן זי צוֹזָאמָעַן אויפֿ אָשִׁיף אָן געפֿירט מיט זיך וויאָץ, האט זיך געמאָכָט אָון דער שיף אָשִׁיף לְטַלְתָּם אָון ס'אייז אַריינְגַּעַרְנוּן אָהִין וואָסָמָעַר אָון פָּאָרְנָעַצְטָמָע אָטְיל פּוֹנָעַם וויאָץ ; טענהט יעדער פון די צוֹוִי סוחרים, או די פָּאָרְנָעַצְטָמָע וויאָץ אָינוּ יַעֲנַעַם, נִיט זוּנָם. דער رب געטט ארוים גמורות אָון פּוֹסְקִים,

ראשוניים און אהרוןים, קוקט און זוכט דארט אין אלע ווינקלעך,
קלערט און קנייטשט דעם שטערן. צום סוף רופט ער זיך אן צו די
סוחרים :
הערט אויר, מיינע ליבע יידז, איזו קען מען ניט וויסן ; קיין
אנדערע עזה איזו ניטא, אויר מזות זיך מטריח זיין און ברענגען די
שייפ אהער !

303. אויך גערעכט

איינער אויז געקומען צום דראזשנער רב און זיך באקלאגנט פאָר
אַים אָוֹפַ זַיְנָעָם אֲשֻׁתָּף. אוַיְסָגָהָעָרֶט דֵי טָעָנוֹת זַיְנָעָם, זַאֲגָט אַים
דָעָרְבָּ, אָוּ ערְאָזְזָנָעָכְטָ.

דָעָרְאָזְזָנָעָכְטָ, קומט נאָכְדָעָם דָעָרְ צַוְוִיטָעָר שַׁוְתָּף
אָזְזָנָעָכְטָ דָעָם ربְ זַיְנָעָטָנוֹת, גִּיט אַים דָעָרְ רבְ אוֹיךְ גַּעֲרָעָכְטָ.
דיַ רְבִיצְיָן הָאָטָם עַמְּגַעַעַרְטָ, וּאוֹאנְדָעָרֶט זַיךְ, אָזְזָנָעָכְטָ
וּוְיַדְעָרְ צַוְוִיטָעָר שַׁוְתָּף אוֹזְזָנָעָכְטָ פְּרָעָנְטָ זַיךְ דָעָם ربְ :

— וּוְיַקְעַן דָּאָם זַיין, אָזְ בִּידְעָ זַאלְן זַיין גַּעֲרָעָכְטָ ?
דָעָרְ רבְ הָאָטָם זַיךְ אֲזַיְלְ פָּאָרְטָרָאָכְטָ אָזְזָנָעָכְטָ פְּרָעָנְטָ
— וּוְאָסְמָיְינְסָטוֹ, דוּ בִּימְטָ טָאָקָעְ אוֹיךְ גַּעֲרָעָכְטָ.

304. אלץ אויף דער לינקער זיט

געוווען אויז דער דראזשנער רב אַ גְּרוּסָעָר שְׁלִימְזָלָנִיק אָזְ
דָאָם וּוְיַבְ זַיְנָם הָאָטָם מִיט אַים דָעָרְבָּר גַּעֲהָאָט תְּמִיד צַוְזָגָעָן
אָזְ זַאֲגָן. מַעַרְ פָּוּן אַלְצְדִּינְגְּ פְּלָעָגְטָ וּמִיט אַים הָאָטָם אָזְ טָאָן אלע
עָרְבָּ שְׁבָתָמְכוֹחָ דָעָם הָעֵמֶד : וּוְיַדְעָרְ שְׁטִיגְעָר אָזְ, הָאָטָם זַיךְ אַים מִיטְ
גַּעֲגָבָן אִין מְרַחֵץ פְּרִישָׁ וּוְעַשְׂ אָזְ דָעָרְבָּי יְעַדְעָם מָאָל אַגְּנָעָיָגָטָן,
עָרְזָל בְּשִׁיעָתָן אַנְטָאָן גַּעֲדָעָנְקָעָן צַוְגָעָמָעָן דָאָם הָעֵמֶד אָזְ אַיְבָרְ
קָעָרְוָן עָסְ אָוֹפַ דָעָרְ רַעֲכָטָעָר זַיְיטָ, אָזְ עָרְ גַּעֲוָיְנְלָעָר פְּלָעָגְטָ שְׁטָעָנְדִּיקָ
פָּאָרְגָּנְעָסָן אָזְ אַנְטָאָן דָאָם הָעֵמֶד אָוֹפַ דָעָרְ לִינְקָעְרָ זַיְיטָ. פָּאָרְשָׁטִיטָ
זַיךְ אָזְ אַלְעָ מָאָל, וּוְעַנְ ערְ אָזְ גַּעֲקָוּמָעָן פָּוּן מְרַחֵץ אַחֲיָם, הָאָטָם עָרְ
שְׁוִיְן גַּעֲהָאָטָם דָעָרְפָּאָר פָּוּן דָעָרְ רְבִיצְיָן זַיין עַרְלָעָר אַוְיְסָקָוּמָעָנִישָׁ.
סְ'חָאָטָגְרָאָנִישָׁתָגְרָאָלְפָן : גַּעֲקָוּמָעָן דָעָרְ אַנְדָעָרְ פְּרִיאְטִיק — וּוְיַ
דָעָרְ דִי אַיְגָעָנָעָ מְעַשָּׂה.
איינְמָאָל אָזְ עָרְבָּ שְׁבָתָ אָזְ זַיךְ מִישָׁבָ דִי רְבִיצְיָן אָזְ אַיְדָעָר

זי גיט דעם רב מיטצונעמען אין מרهز די וויסט וועש, געמט זי און קערט אליאין דאס העמד איבער אויפֿ דער רעכטער זויט. דארפֿ זיך גראד דעמאָלט מאָכוּן, זוי אויפֿ צו להכעַים, דער רב זאל זיך דערמֶאנען בײַם אַנטַּאַן וועגן דעם ווֹאַס די פָּלוֹנוֹיתַּהַטַּע זוינע האָט מיט אַים צו טָאָן אַלְעָן עֲרַבְשֵׁבַת, כָּאָפָּט דער און קערט איבער דאס העמד און טומַט עַס אָן.

דער רב קומט פָּוֹן מְרַחֵץ אַחֲיִים, די רבִּיצִין גיט אַ קוֹק אוֹוִיפֿ העמד — ווֹידַעַר די אַיְגַּעַנְעַץ צָרָה. הוֹבְּטַה זוי אָן אוֹיפֿ אַים צו לְיאָזַּע רַעֲמָעַן מִיט קָולָות:

— ווֹאַס אַיְזָן פָּאָר אַ שְׁלָאָק ? סְטוּיְתִּישׁ, אַיךְ אַלְיאַיְן הַאָכְּ דָאָר שְׁוִין הַיְּינְטִיקִים מְאַל מִיְּנַע אַיְגַּעַנְעַץ הַעַנְטַּ אַיבְּעַרְגַּעְקָרְטַּ דָאָס העמד אוֹיפֿ דער רעכטער זויט, צוֹם סּוֹפְּטָרָאַנְסְּטוּ עַם אַלְצַן אוֹיפֿ דער לִינְקָעַר זויט !

— אָזּוּי ? — מְאַכְּטַה דער דְּרַאְזְשָׁנָעַר ربּ שְׁטָאַרְקַּ פָּאַרוֹאוֹן דָּעַרְטַּ — דָו זָגְּסָטַה, הַאַסְטַּ אַוְיךְ אַיבְּעַרְגַּעְקָרְטַּ, אַמְעַשָּׁה, אַ מעַשָּׁה ! אַיךְ זָגְּ דִיר, טָאָקָע נָאָר פְּלָאִיפְּלָאִים ! אַיְזָן הַאַסְטַּ אַיבְּעַרְגַּעְקָרְטַּ, אַיְ אַיךְ הַאָכְּ אַיבְּעַרְגַּעְקָרְטַּ, — אַונְעַם קָוְמְטָאַוִּים אַלְצַן אוֹיפֿ דער לִינְקָעַר זויט !

305. חַכְמָה פָּוֹן הַינְּعַר

אַלְעַ שְׁבַת פָּאָרָן מְשָׁאָלָנְטַה אַיז דָעַר דְּרַאְזְשָׁנָעַר ربּ גַּעֲוֹאוֹיְנַט גַּעֲוֹעַן צו עַסְנַט גַּעֲהַאְקָטָעַ אַיְיעַר. אַיְינְמָאַל שְׁבַת הַאָטַה מַעַן אַים נִיט דָעַרְלָאַנְגָּט צוֹם טִישׁ דָעַמְדַּ אַזְוִיקָן מְאַכְּל.

— רַבִּיצִין — פְּרַעַנְתַּ דָעַר ربּ — וּוֹי קָוְמַט עַמְּ, ווֹאַס הַיְּינְטִיקִוּן שְׁבַת הַאַסְטַה מְשַׁנְהָה גַּעֲוֹעַן פּוֹנְגָעַמְמָה ?

— סְאַיְזָן שְׁוִין נָאָר זָוְמָעַר — עַנְטְּפָעַרְטַה די רבִּיצִין — הַאָכְּן די הַינְּעַר אַוְיפְּגַּעַה עַרְטַה אָזּוּי צו לִינְגַּן אַיְיעַר. פְּרַעַר הַאָטַה אָן אַיְ גַּעֲקָאַסְטַה אַיְזָן גְּרָאַשָּׂן, אַיְצַט קָאַסְטַה שְׁוִין דְּרַיְיַה גְּרָאַשָּׂן.

— גַּעֲלוֹיכְטַה אַיזְנַט, בְּרוֹךְ-הַוָּה — מְאַכְּטַה דָעַר דְּרַאְזְשָׁנָעַר ربּ — ווֹאַס גִּיט פָּאַרְשְׁתָּאַנְדַּ נִיט נָאָר דָעַמְהַאָן, נָאָר אַוְיךְ דָעַר הַוָּן : פָּאָר אַיְזָן גְּרָאַשָּׂן וּוֹיל זוי נִיט לִינְגַּן קִיּוֹן אַיְ, אַונְעַם זוי לִינְגַּט נָאָר פָּאָר דְּרַיְיַה גְּרָאַשָּׂן !

מְגִידִים

306. גות זיך אויסגעשלאָפַן

אַ מְגִיד אַיּוֹ גַּעֲקוּמָעָן אַיּוֹ אַ שְׁטַעַטֵּל אָוֹן גַּעֲהַאַלְטָן אַיּוֹ שְׁוֹל שְׁבָת
בַּיִתְאָג אַ דְּרָשָׁה. אַ גַּרְוִיסֶּעֶר עַוְלָם אַיּוֹ גַּעֲקוּמָעָן הָעָרָן דֻּעָם מְגִידִים
דְּרָשָׁה. אַיּוֹ גַּעֲווּעָן אַיּוֹ שְׁטַעַטֵּל אַיְינָעָר אַ שְׁטִיקָל מְשַׁכִּיל, זַעַט עַר
וַיַּעַר עַוְלָם לְוִיפְטָאָזְוִי הָעָרָן דֻּעָם מְגִיד, גַּיַּת עַר אַוְרָא. אַוְפָ מְאָרְגוֹן
בַּאֲגַעְגָּנָת זַיְד דַּעַר מְגִיד מִיטָּן מְשַׁכִּיל; גַּעֲוֹאָסְטָה הָאָט עַר, אַז
נַעֲבָטָן אַיּוֹ אַיִם יַעֲנָעָר אַיִיךְ גַּעֲקוּמָעָן הָעָרָן, פְּרַעַנְתָּ עַר אַיִם: וַיַּאֲזִין
אַיּוֹ גַּעֲפָעָלָן דַּי דְּרָשָׁה?

— אַיִךְ קָעָן אַיִיךְ נָאָר זָאנָן — עַנְטַפְּעָרֶטֶת דַּעַר מְשַׁכִּיל — אַז
אַיִיךְ הָאָב נָאָר דְּרָשָׁה אַ גַּאנְצָעָן נַאֲכָטָן נִימָּט גַּעֲקָעָנְטָן שְׁלָאָפַן.

— אַזָּאָ רְוַשְׁמָה הָאָט אַוְפָ אַיִיךְ גַּעֲמָאָכָט מִינְן דְּרָשָׁה?
— נַיְיָן — זָאנְגָט יַעֲנָעָר — אַיִיךְ הָאָב נִימָּט גַּעֲקָעָנְטָן שְׁלָאָפַן
דְּעַרְפָּאָר: וַיַּיְלַי אַיִיךְ הָאָב שְׁוִין אַזָּאָ טְבָע, אַז וַיְבַּאַלְד אַיִיךְ שְׁלָאָפַן
זַיְד אַיִם בַּיִתְאָג קָעָן אַיִיךְ שְׁוִין בַּיְנָאָכָט קִיְּין אָוִיגָט נִימָּט צּוּמָאָכָן.

307. גוֹף

— אַלְעַ צְרוֹת אָוֹן שְׁלַעַק אַוְפָ דַּעַר וּוּעַלְט — אַזְוִי הָאָט אַוִּיסְגָּעָ
דְּרוֹגָנְגָעָן אַ מְגִיד אַיּוֹ זַיְן דְּרָשָׁה — נַעֲמָעָן זַיְד נָאָר פָּוּנְגָעָם גְּרָאָבָן גּוֹף,
וּוְאָם פְּרָטָט אַרְאָפֶת דֻּעָם מַעֲנְטָשָׁנָם אַיְידְּעָלָעָן נְשָׁמָה פָּוּנְגָעָם גְּלִיְיכָן וּוּגָע
אָוֹן פָּאָרְפִּירָט זַיְד צָוָאָל דָּאָם בַּיּוֹן אַיּוֹ דַּעַר וּוּעַלְט. אַט דַּעַר פָּאָרְגָּרְעָבְטָעָר
חוֹמָר, דַּעַר גּוֹף, וַיַּיְלַי נָאָר וּוּסָן פָּוֹן תָּאוֹתָוֹת עַוְלָם-הָזָה אָוֹן תָּמִיד אַיּוֹ עַר
לְהַוָּתָן נָאָר צָוָעָן אָוֹן שְׁלָאָפַן, נִימָּט אָוּמוֹיסָטָה הַיִּסְטָט עַר גּוֹף: גּוֹף מְאָכָט
— שְׁרִוְיָת דַּעַר מְגִיד מִיטָּהָיַן — גּוֹאָלָד, וּוְאָם פָּרָעָמָטוֹ? גּוֹאָלָד,
וּוְאָם פָּאָפָמָטוֹ?

— גּוֹף מְאָכָט נָאָר — זָאנְגָט דָּעְרָבָיו שְׁטִילְעָרְהָיוִת אַיְינָעָר פָּוֹן דַּי
צּוּהָעָרָעָר צָוָם נַאֲעַנְטָן שְׁכָן זַיְגָעָם — גּוֹאָלָד, וּוְאָם פָּלוֹידָעָרָסָטוֹ?
גּוֹאָלָד וּוְאָם פָּלָאָפָלָסָטוֹ?

308. אַיּוֹב גַּעֲווּעָן צִי נִימָּט גַּעֲווּעָן

אַ מְגִיד הָאָט אַיּוֹ זַיְן דְּרָשָׁה דַּעְרָקְלָעָרֶט אַזְוִי:
וּוְעָגָן אַיּוֹב וּוּרְטָט דָּעְרָצְיָילָט, אַז דָּאָם וּוּבָבָה הָאָט אַיִם גַּעֲזָאָגָט:

ברך אלחים ומת — לעסטער גאנט און שטארכ אוועק. דערויף האט ער איר געזנט: כדבר אהת הנבלות תדברי — דו רעדט פשוט ווי אasha א מרשעת. איז דאך די קשיא: און וואס אינגענטלעך איז באשטאנגען דער חילוק צווישן איוב און זיין וויב ?

דער תירוץ איז דאס: אין דער גمرا איז פארצן א פLONGHTA וועגן דעם עניין פון איוב. און עם געפינט זיך אינגער א מאן—דאמר, וואס זאגט, איז איוב לא היה ולא נברא אלא مثل היה, דאס הייסט, איז איוב האט קיינמאָל נישט געלעבט און ס'אייז מעָר נישט ווי א משל. און אט ווי דער דאָזיקער מאָן-דאָמֶר האט אויך געהאלטן איובס וויב, און דאס טענחת זיך טאָקע: ברך אלחים ומת — ווי אינגער רעדט, סיַזּוּ-סִיטְּיַה ליעבסטו ניט וואַסְ-זִישַׁע קען דיר אַרְן איז דו וועט שטראָבן. איוב אלײַן אבער האט געהאלטן ווי יענען תנא וואס זאגט איז איוב היה ונברא, און טאָקע דערפאָר האט ער געטענחת: כדבר אהת הנבלות תדברי — דו רעדט ווי אן אמתה הולטייקע. וואס הייסט, איך לעב דאָך, פֿאַרְוּ-אַסְ-זִישַׁע זאל איז ברענגען אויף זיך דעם טויט ?

309. נאך א בעסערער תירוץ

א מגיד האט אמאָל געהאנט איז זיין דרשא :

— עם שטייט איז פסוק: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלחיכם ראשיכם, שבתיכם, ז肯יכם ומלאיכם", — וואס פאָר א מלכים האבן דען יידן געהאט איז יענער צייט ?

רופט זיך איז אינגער פונעם עולם אויף א קול :

— דאס ווארט "ומלאיכם" שטייט דאָך גאָר ניט דאָרט איז חומש !

— אמת — זאגט דער מגיד — דאס איז טאָקע, זעט איר, אויך ניט קיון שלעכטער תירוץ אויף דער קשיא; ס'אייז אבער פארצן דערויף נאך א בעסערער תירוץ, גאָר א שכלייקער און א שרפהער. הערט-זישע, רבותי ...

310. אָן צִיּוֹן

דער קעלמער מגיד האט געגעבן צו פארשטיין דעם פסוק איז תהילם "שני רשעים שברת" (דו גאנט צעכראַעטט די רשיינטם ציון), פֿאַרְוּ-אַס גראָד עפָעָם די ציון ?

— ווען דער רשות קומט אויפֿ יענער וועלט מיט א געגעלאָטער באָרד, פֿרעהנט מען אַים : רשות, זאג וואֹ אַיז די באָרד דיינע ? ענט-פֿערט ער אַזוי בין איך דאָך געבעוּרָן געווּאָרָן אויפֿ דער וועלט אָן אָבָּאָרָד.

— אַזְוֵי אַזְוֵי — זאנט מען אַים — בִּסְמָתוֹ דאָך געבעוּרָן גַּע-וואָרָן אָן צִיּוֹן אַוְיך, צָום סּוֹף בִּסְמָתוֹ אַחֲרָה גַּעֲקוּמוּן מִתְּצִיּוֹן אַין מַוְיל.

נעמת מען באָלָד אָזֶן מען האָקָט אַים אַלְעָצִיּוֹן בַּיּוֹ אַיִּינָם.

311. גָּאָרָן פֿערְד נִיט

דער זעלבייקער מגיד האָט אַמְּאָל גַּעֲזָאָט אַין אָדרְשָׁה :
— מעננטשן זוינען געגְלִיכְנוּ צו פֿערְד. סְאיַיְהָ דָאָ, רְבוּתִי, פָּאָרָי-שיידענע פֿערְד : פָּאָרָאָן אָ גַּוט פֿערְד, וְאָס לְוִיפְּטָגְּרָגְּ פָּוֹן זִיךְּ אַלְיָיָן ; אָן מען דָּאָרָף אַים גָּאָרָן נִיט טְרִיבְּגָן, אַפְּילְיוֹ קִיּוֹן בִּיטְשָׁן וּוּיוֹן ; פָּאָרָאָן וּוּידָעָר אָ פֿערְד פָּוֹן דִּי מִיטְעָלָעָן, וְאָס פּוֹוִילְטָגְּ זִיךְּ אַונְטָעָר אָ בִּימְלָה, גָּאָרָן קְוִים וּוּיוֹזָט מען אַים אָ בִּיטְשָׁן גִּיטָּה עָרְזִין וּוּעָגְּ גַּעַשְׁמָאָק ; אָן נַאֲךְ אָ דְּרִיבְּטָעָר מִנְיָן פֿערְד אַיְהָ פָּאָרָאָן, גָּאָרָן פּוֹוִילְעָר, וְאָס עַמְּ הַעֲלָפְּט אַים נִיט קִיּוֹן טְרִיבְּגָן מִיטְקִיּוֹן בִּיטְשָׁה, עָרְזִין גִּיטָּה עָרְזִין וּוּילְזִין נִיט דְּרִירָן פּוֹנָגָם אַרְטָמָ, אַזְאָט פֿערְד טְוִינָגָן צָו גַּאֲרְנוּשָׁתָט. אַזְוֵי, רְבוּתִי, זִיךְּ נִיט דְּרִירָן אַזְוֵי וּוּאָס אַיְהָ גַּוְתָּ אָזֶן פְּרוּם, מען דָּאָרָף אַים אַיְהָ פָּאָרָאָן אָ צְדִיק גְּמוּר וְאָס אַיְהָ גַּוְתָּ אָזֶן פְּרוּם, מען דָּאָרָף אַים גָּאָרָן אָ מְוֹרָד נִיט זָאָגָן, נִיט טְרִיבְּגָן צָו עֲבוּדָת הַכּוֹרָא — דָאָס אַיְהָ רְבוּתִי, אָ גַּוט פֿערְד ; פָּאָרָאָן וּוּידָעָר אָ בִּינוֹנִי, אָ מִיטְעָלָעָר, וְאָס מען דָּאָרָף אַים מְעוֹרָר זִין, וּוּעָקָן אָזֶן מְסֻרָּן, גָּאָרָן דָּאָס טְרִיבְּגָן אַים הַעֲלָפְּט, עָרְזִין זִיךְּ דְּרִמְאָנָעָן צָו טָאָן זִין חִוְּבָה — דָאָס אַיְהָ נַאֲךְ אַיְהָ נִשְׁקָשָׁה פָּוֹן אָ פֿערְד ; פָּאָרָאָן אָבָּעָד אָ גְּנוּמָה, וְאָס וּוּפְּלָלָמָעָן זִיךְּ אַיְהָ מְסֻרָּן אָזֶן טְרִיבְּגָן וּוּעָטָמָעָן וּעָרְזִין צָו גַּיִּינָן דְּאָוּנָעָן אָדָעָר אַזְוֵי עָפָעָם אָ מְצָוָה צָו טָאָן — דָאָס, רְבוּתִי, אַיְהָ גָּאָרָן פֿערְד נִיט.

312. אוַיְסְמַעְקָן פֿרְעָמְדָס

דער באָרִימְטָעָר „וּוַיְלַנְּגָר מְגִיד“ אַיְהָ גַּעֲקוּמוּן עֲרָב שְׁבַת אַיְן אָ פֿרְעָמְדָעָר שְׁטָאָטָם. קומט ער אַיְן דער גְּרוּיסְטָר שְׁטָאָט-שְׁוֹל אָזֶן זָאָגָט דָעַם שְׁמָשׁ, אָזֶן ער אַיְהָ דָעַר „וּוַיְלַנְּגָר מְגִיד“ אָזֶן וּוּילְזִין שְׁבַת פָּאָרָן עַולְמָ אָ דְּרְשָׁה. רְוִפְּט זִיךְּ אָזֶן צָו אַים דָעַר שְׁמָשׁ :
— רבְּ יְהָ, אָ מְגִיד אָפְּשָׁר זָעַט אַיר, דָאָס וּוּוִים אַיְהָ נִיט,

אבל עדר "וילנער מגיד" או שווין געקומען אהער מיט א פאג'ר ואכן צורייך און געדרישט פאָרוֹן עולם. היינטיקן שבת וועט ער אויך זאגן בי אונדז און שול.

שבת פארנאכט קומט אין שלו צוישן דעם עולם אויך דער אמתהער "וילנער מגיד" צו הערן די דרשאָ פון דעם וואָס פאָרוֹפֿט זיך אויף זיין נאָמען. יענער דרשן האָט פריער געזאגט גאנצע שטיַּר קער טאָקע פונעם "וילנער" מגידס דרשות, צום סוף האָט ער גענומען זאגן אויגנס, עס-הארצודיקע פשטעלעך מיט גלאָט נארישקייטן. דצ' האָט זיך שווין דער "וילנער מגיד" מער ניט געקענט איינהאָלטן און אויך אַרְוִיפּ אַוִיפּ דער בימה און געזאגט:

— הערט מיך אוים, רכחות, דער "וילנער מגיד" בין איך, ניט אט דער ייד, וואָס שטיַּר דאָרט און דרשנַט פֿאָר אַיַּיך. וועט אויר אבל פרעגן: ווי קומט עס וואָס איך האָט געשוויגן בייז אַיצְט? וועל איך איך דערויף דערציילן אַ מעשה און בעט אויר זאלט מיך אוים הערן ביין סופּ:

אין אַ שטעהל האָט אַ גְּבוּר אויסגעגעבן זייןע אַ טאָכטער. די חתונה אויז געוווען, פֿאָרַשְׁטִיט זיך, אַ גְּרוּיסָאָרטִיקָע כיד הנביר. אויז געוווען אַין שטעהל דעם גבירות אַ קְּרוּב, אַ גְּרוּסָע אַרְעַמָּזָן, האָט ער דעם גאנצֶן טאג פון דער חתונה געפֿאָסָט, גְּלִיכְיך ווי די חתּוֹנָכָלה, גָּאָרְנִישָׂט גענומען אַין מוֹלֵי, כדי ער זאל האָבן דעם רעכְּטָן אַפְּעַטְּיָט צו דער גְּבִּרְיָשָׂעָר חֻוְּפָה-הַסְּעָדָה אויף דער חתונה. און ער אויז גַּע זעטן אַון גְּעוּוֹאָרט דעם גאנצֶן טאג דער שמש זאל אוים קומען בעטן אויף דער חתונה. ווי אויך צוֹלָהָכָעִים אַבער האָט דער גְּבִּיר אַן אוים פֿאָרגְּעָסָן אַון קִיְּנָעָר אויז ניט געקוּמָען אוים רופּן. בייז שפֿעַטְּלָעָך פֿאָרְנָאָכָט האָט ער אלְּצָן גְּעוּוֹאָרט אַון אַרְוִיסָעָקָקָט, ער זעט, אַן קִיְּנָעָר קומט ניט אַון דָּצָחָלְשָׂט ער עסן, זאגט ער דעם ווַיְוִיבּ, זי זאל אוים גְּעַבְּן עַפְּעָם וואָס עס אויז אַיבְּעַרְצָוְכָּפּּן. דער לאָגָנָט זי אוים דאס אַיְגְּצִיָּקָע, וואָס ס'הָאָט זיך גַּעֲפָנוּעָן אַין שְׁטוּבָ פָּוּן עַמְּנוֹאָרט:

אַ פּוֹלְן מְעַלְּעָר קָאָלְטָן פָּאָסָאָלְיָעָס-צִיּוּמָע. נאָך אֶזְאָת תְּעִנִּית האָט ער עם אַיְגְּנָעָשְׂלָנוּנָעָן ביין סופּ. ווי ער האָט גַּעֲנְדִּיקָט עסן הערט ער מען קָלָאָפּּט אַין פָּעַנְצָטָעָר. וואָס אויז? דער שְׁמִיש אַין גַּעֲקָוּמָעָן רופּן: דער גְּבִּיר האָט זיך אַרְוּמָגָעָקָקָט, אַו דער קְּרוּב אַין נִיטָאָ, האָט ער גַּעֲשִׂיקָט בעטן אוים תִּיכְּפּ צו קומען. דער אַרְעַמָּעָר קְּרוּב האָט גַּעֲכָאָפּּט אויף זיך די שבתדייקע קָאָפָאָטָעָן אַין אַוּוּק אויף

דער שמחה. געקומען איז ער גלייך צו דער סעודה. מען האט דער-לאנגט צום טיש די טיערער פיש. יונגער האט פון זיין גרויסן חלק פיש ניט איבערגעלאזט קיין ברעלקל, דערנאנך האט ער זיך געקויקט מיט דער „גאלדענער זיך“; געקומען צום געבראטעןעם איז ער שיין א בימל צונגעשטאנגען, נאָר ווי אָזוי לאזט מען איבער? ס'אַיז דאָר אָן עכיראָ פֿאָר גֿאָט! האט ער זיך אָנגעטָן אָ כּוֹחַ אָוֹן גּוּבָּר גּעוּזָן דּעַם גּאַנְצָן חָלָק גּעֲבָרָטָן אָוּיך. פֿאָרְשְׁטִיַּת זִיךְ, אָז בְּאַלְדַּה האט דער קָרוּב אַנְגַּעַהוּבוּן צוּ מְאַכְּן דּעַם בְּרוּיטָן מְחוּזָר אָוֹן גּעַבְּן פָּוּן זִיךְ צְוָרִיךְ כָּסֶדֶר: דָּאָס עַופְּ מִיטְ דיַ פֿיַּשְׁ, גּעַקְומָעַן צום סּוֹפְּ צום פְּאַסְמָלְיעַם-צִימָעַם, רַוְּפְּטַ זִיךְ אָן דּעַר גּוּבָּר שְׂטָאָרָק אַוְּפְּגַּעַבְּרָאָכְטַ:

— מִילָּא, וּוּעָן דּוּ הָאָסְטַ אַוְּסָגְעַמְיִיקָּעַט דָּאָס, וּוּאָס דּוּ הָאָסְטַ בֵּי מִיר גּעַגְעַסְן, הָאָבָּא אִיךְ גּעַלְטָן אָוֹן גּעַמְוֹזָת שְׁוִינְגָן, אָ בְּרִירָה הָאָבָּא אִיךְ גּעַהָאָט? אַכְּבָּר אָז דּוּ הָאָסְטַ גּעַנְעַמְעַן אַוְּסָמִיקָּעַן דִּינְעָן! אַיְגַּעַן פְּאַסְמָלְיעַם בֵּין אִיךְ כָּלְ נִיטְ מְחוּכָּבָ צוּ לִיְדָן. אַרוּסָ פָּוּן דָּאָנָעָן!

313. בלָא בְּנִים

אין אָ שְׂטָאָט אִיז גּעַשְׂטָאָרָבָן אָ גּוּרְוִימָעַר נְגִיד. גּרָאָד האט זִיךְ גּעַפְּנוּן אִין דּעַר שְׂטָאָט דּעַר קָעַלְמָעַר מְגִיד, האט מעַן אִים גּעַכְּבָּעַטָּן ער זָאָל דּעַם מְסֻפִּיד זִיךְן. אָזּוּ וּוּי דּעַר מְגִיד האט זִיךְ דּעַרְוּוֹאָסְטַ, אָז דּעַר נְגִיד האט אַבְּעַרְגָּעַלְאָזָט צְוּיִי זִיךְ גּוּרְוִימָעַר הַוְּלַטְּאָיָעַם, האט ער אַנְגַּעַהוּבוּן זָאָגָן אָ הסְּפָדְ אָזּוּ:

— אִין פְּסָוק שְׁטִיְּתִיְּתַ: „בְּכָבוֹ בְּכָה לְהַולְךְ“, זָאָגָן אַוְּיָף דּעַם חֹזֶל: זה הַהְולָךְ בְּלָא בְּנִים; דָּאָס הַיִּסְטַ: וּוּינְטַ, יִדְעָן, אַוְּיָף דּעַם וּוּאָס אִיז אַוּוּקָ פָּוּן דּעַר וּוּלְטַ אַיְנָגָר אַלְיָוָן אָוֹן נִישְׁתַּמְעַטְמָעַן מִיטְ זִיךְ זְיִינְעַ בְּנִים.

314. אַפְּגַּעַגְּבָּן דּעַם שְׁלִיסְלַ

אָ מְגִיד האט גּעוֹזָגָט אָ דְרָשָׁה אִין אָ שְׁוֹלְכָל אִין אָ וּוּאַכְּעַדְיָקָן טָאגְ נָאָךְ מְעַרְיבָּ. דּעַר עַולְם אִיז וּוּאָס וּוּיְטָעַר גּעוֹזָאָרָן אַלְיָזְ וּוּיְנִיקָּעָר אָוֹן וּוּיְנִיקָּעָר בֵּי ס'אַיזְ גּעַבְּלִיבָּן, אָחוֹזָן דּעַם שְׁמָשָׁ, נָאָר אָ פֿאָר מְקַבְּלִים, וּוּלְכָעַ זְיִינְעַן גּעוֹזָמָן אִיז וּוּנְקָלָן אָוֹן גּעַדְרִימְלָט — אָוֹן דּעַר מְגִיד האטָלָט אַלְיָזְ אִיז אַיְין זָאָגָן. דּעַר שְׁמָשָׁ האט גּעוֹזָן, אָז ס'אַיז אָמְעָשָׁה אָוֹן עַקְ, אִיז ער זִיךְ מִישְׁבָּ אָז גִּיטְ-צָוּ צום מְנִיד, דּעַר-לאָנָגָט אִים דּעַם שְׁלִיסְלַ פָּוּן שְׁוֹלָ אָוֹן זָאָגָט אִים דּעַרְבִּיְּ:

— נאט איזיך דעם שליסל. ווען איר ווועט ענדיקון די דרשה זאלט איר זיך מטறה זיין צו פארשליכן די שול און דערנאך צו מיר דעם שליסל אריינטראגן.

815. זיילאָזֶן דעם פֿסּוֹק נִיט זָגָן

אין אחסידישער שול איז געקומען איינגעָר פֿון די באָוואָסטע מגידים צו זאגן דאָרטן אַ דרשה. ווי דער מגיד איז אַרוֹף אַויַּפּ דער בִּימה אָזֶן גַּעוֹוָאַלְטַן זיך שְׁטַעַלְן זָאגָן, האָט דער עולְם אַנְגַּעהַיְבָן קְלָאָפַּן אֵין די סְטוּנְדֶּרֶם אָזֶן שְׁרִיעַן אַוִּיפּ קְבוֹלוֹת: "קְיַיְן מְגִידִים דָּאָרְפַּן מִיר נִיט, בַּי אָונְדוֹ אֵין שְׁוֹל זָאגָן מַעַן נִיט קְיַיְן דְּרוֹשָׁות!" הַיִּסְטַּמֵּט דער מגיד דעם שְׁמַשׁ אַוְסְּרָפַּן פָּאָרְן עַולְם, אֵז עַר מִינְטַגְּנָאָר דָּאָ נִיט צו זָאגָן קְיַיְן דְּרוֹשָׁה, עַר ווֹילְמַעַר נִיט ווי דָּעָרְצִילְן אַ קְוַרְצָעַ מַעַשָּׂה, ווֹאָס אַיז זיך פָּאָרְלָאָפַּן מִיט אַ יִידְן אַ סּוֹחָר, אָזֶן סְאַיְוָן כְּדַאי דַּי דָּאוּקָעַ מַעַשָּׂה אַוְיסְצּוֹהָעָרָן. דער עולְם אַיז דָּעָרְוִיףּ בְּאַשְׁטָאָגָן אָזֶן דער מגיד נעמְט דָּעָרְצִילְן:

איינְמָאָל גִּיְיַיְתּ אַ יִיד אֵין גַּאַס מִיט אָז אַרְאָפְּגָנְעָלָאָזְטָן קָאָפּ אָזֶן זְעַטְ-אַוִּים צו זְיַין שְׁטָאָרָק פָּאָרְזָאָרגָטָן. באָגָעָנָמָט אִים זְיַינְעָר אַ באָזֶן קָאנְטָעָר, אַ גַּוְתְּהָאַרְצִיקָּעָר אַלְטָעָר מֵאָזֶן, אָזֶן גִּיְיַיְתּ אִים אַ פָּרָעָגָן:

— ווֹאָס אַיז מִיט אַיזְקָעָן, פָּעָטָעָר, אַזְוִינָמָן גַּעַשְׁעָן, ווֹאָס אַיר זְעַטָּט אַזְוִי פָּאָרְדָּאָגָהָת?

— ווי אַזְוִי זָאל אַיך נִיט זְיַין פָּאָרְדָּאָגָהָת — עַנְמָפְּעָרָת אִים יְעַנְעָר — אָז אַיך הָאָבָּא אַ גַּרוֹיְמָעָ צְרָה, אָזֶן דער פָּאָרְדָּרָאָס אַיז נָאָד גַּרְעָמָעָר ווֹאָס אַינְגָּאָצְנָץ אַיז עַס גַּאֲרָאִיבָּר אַיזְקִיָּיטָן: אַלְיָוָן בֵּין אַיך, ווי אַיר ווַיְיַסְטָן, אַ סּוֹחָר אָזֶן אַיך הָאָלָט אַיְצָט בַּיִּמְכָּן אַ גַּוְתְּ גַּעַשְׁעָפָט מִיטָּמָן הַיְנָן פְּרִיאָן, אָזֶן עַס שְׁטִיְיַתָּמָר פָּאָר צְוָו פָּאָרְדִּינָעָן אַ הִיפְּשָׁ בַּיִּמְלָא גַּעַלְטָן, אַזְוִי אַיך זָאלָט גַּעַקְעָנָט שְׁיִוְנָה מַאֲכָן מִיְּן טַאָכְטָעָר אָזֶן מִיר זָאל נָאָך בְּלִיְבָן הַיְפָשְׁלָעָך אַין קַעַשְׁעָנָן. קָעָן אַיך אַבְּעָר נִישְׁתָּפְּאָרְעָנְדִּיקָּן דֻּעָם עַסְק צְוָוִיכָּא נִאָרְשִׁיקָּיָט: דער פְּרִיאָן האָט מִיר גַּעַהְיִיסָּן קָומָעָן צו זיך אַחֲיִים, אָזֶן ווי נָאָר אַיך קָוָם צּוּמָּפְּרִיצָּמָן הַוִּיפּּ, פָּאָלָן אַוִּיפּּ מִיר דָּאָרְטָן אַן שְׁרָעְקָלָעָר בַּיּוֹזָע אַזְוִי מַזְוָן אַנְטָלְוִיפַּן פֿון דָּאָרְטָן אַן אַ נְשָׁמָה.

— זְיַיְתּ רַוְאִיך — זָאגָן אִים דער אַלְטָעָר מֵאָזֶן — אַיך הָאָבָּא אַ גַּוְתְּעָצָה דָּעָרְצָו: אַיר גִּיְיַיְתּ ווַיְדָעָר צּוּמָּפְּרִיצָּמָן, אָזֶן אַרְוֵב די הַיְנָט

וועלן אויך באפאלן, זאלט אויר באולד אויפן שטעל א זאג מאן דעם פסוק: „ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו“, וועט אויר זען, אז זוי וועלן פארשטויט ווערן און אויך ניט מאן קיין שומ ביין.
דער סוחר אויז ווידער אווועק צום פרײַז, לאזט זיך אָריינגעין אין הויף, נאָר די הינט באפאלן אים, זוי געווינגלעך, און אָידיידער ער האט גענומען זאגן דעם פסוק, האָבן זוי אים שייעור ניט צעריסן, קוּם מיטן לעבען האט ער זיך געראטטעוועט פון זיעערע מיילער. ניט ער צוריך אין גרויסע צרות און באָנגעננט ווידער דעם אלטן מאן.
פרענט אים יונער:

— נו, האט אויר געזאנט דאָרט דעם פסוק? האט עס געהאלפֿן?
— אפשר וואָלט עס געהאלפֿן — זאגט דער סוחר מיט אָטיַּפֿן
קרעאָץ פון האָרצֿן — דער אָמְגַּלִּיק אויז אָכּעֶר, וואָס יונע זיינען
אויזען כלבים, אז זוי לאָן ניט פון אָנהויבֿ-אן דעם פסוק זאגן.
אט די דאָזְיַּקְעַד קורצע מעשה האָב אַיד אויך, רבותי, געוואָלט
דערציילן און מערכֿ ניט — האט אָוִיסְגַּעֲלָאָזְטֿ דער מְנִיד, און אויז אָראָפֿ
פון דער בימה און גלייך אווועק פון שול.

316. פָּאָרְנוּמָעֵן בְּיִם הָאָרֶצֶן

אמאל האט אָפְּרַעְמְדָעַר בעל-דרשן געזאנט און אָשׁוֹל. די דרשה האט ביהם עולם גאָר ניט אויסגענומען, נאָר אַיְינָעֶר אויז גע-שטאנען אָן אָזִית אָן די גאנצע צייט געגאָסן מיט טרעָן. דער מגיד האט עס באָמְעָרְקַת און סְאִוִּי בַּיִם געוווען שטארק אָנגַע-לייגט וואָס יונער אויז אָזְיַּגְעַרְתֿ פון זיין דרשַׁה.

נאָר דער דרשה פרענט דער מְנִיד ביהם יידּוֹן ער זאל אִים זאגן,
וואָס פָּאָר אָטְיַּלְפֿן דער דרשה האט געמאָכְט אָוִיפֿ אִים אָזְאָרְשָׁמָּן?
— פָּאָרְשְׁטִוִּיט אַיד מִיךְ, מִיְּזַיְּבַּעַר מְנִיד — זאגט יונער —
אַיד בֵּין אַלְעַמְיַנְעַז אָן גְּרוּסְמַעְרַע עַנִּי וְאַבְיַזְעַן, לֹא עַלְיכֶם, אָן דערצּוֹ
בֵּין אַיךְ אָטְמוֹפְּלָה, אָן עַיְזַ-חֲרָעַ, מִיט אָסְטַּקְעַדְעַר, אָן האָב אָקְרָאנְק
וְוַיְיַבְעַז אַאלְט אַיְין הוּסְטַן, אָן דער רַוְּפַא הַיְסַט זַי זַאל לְמַעַן
הַשְּׁמָם טַרְינְקַעַן וְוַאֲסַמְּרַע מְלִיכַן. האט מִיר גַּאֲטַט געהאלפֿן אָוִיפֿ דער
עלטער אָן אַיךְ האָב אַיְינְגַּעְתַּה אַנְדְּלַט אָצְיגַּעַלְעַע, האָבָן מִיר פון דעם
געהאָט צַו בִּיסְלַעַךְ מִילְךְ פָּאָרְן וְוַיְיַבְעַז אָן פָּאָר די קִינְדְּעָרְלַעְדַּע, זַאלְן
לְעַבְעַן, אָוִיפֿ אַנְבִּיסְעַן, אָן אָמְטָל אַיךְ אָוִיפֿ צַו פָּאָרְוּוֹיְסַן דעם קְרוּפְנִיקַן.
געמַט דַּאס צִיגְעַלְעַע, נִישְׁתַּחַת פָּאָר קִיְּ�ן יַיְדַּן גַּעֲדָאָכְטַן, אָן פְּגַרְטַן אַווּעַקְעַן

און איז איך בין געשטאנגען די גאנצע צייט און געקוקט אויף אייער פנים מיטן ציגן-בערדל, האב איך זיך דערמאנט אן מיין צורה און עם האט מיר פארנווען ביימ הארצן און איך האב זיך ניט געקענט אינעהאלטן פון טרען.

317. **אמתע משיחס צייטן**

דער דובנער מגיד איז אינטאל געקומען אין א שטאט אין א חמידיש שלכל און געוואלט זאגן דארט א דרשה. לאזט מען אים, ווי דער שטיינגר, נישט. און מען באזוייזט דערצוי אים גראים חוצפה. רופט זיך אן דער דובנער מגיד: הערט, רבותי, איך מיין דא נישט צו זאגן א דרשא פאר אייער עולס; איך וועל מער נישט ווי זאגן גלאט איזו א פאר ווערטער — לאזט מען אים. שטעלט זיך דער דובנער מגיד אוווק אויף דער בימה און זאגט איזו:

— וועגן דעם וואס משיח זוימט זיך און קומט ניט איז געוווען א שטארק אמפערניש און שפערעניש צוישן די ארעמע און ריביע ליטט, ווער פון ווי איז דעם שלדייק. די ארעמע לייט האבן גע-טענהט, אzo שולדיך אין דעם וואס משיח קומט נישט זיינען נישט אנדרערש נאך די גבירים, וויל ווי די גمرا זאגט „איין בן דוד בא עד שתכלחה פרוטה מן הרים“ (משיח בן דוד וועט ניט קומען בי עס וועט זיך אויסלאזן די פרוטה פון ביטל), און זוי, די גבירים, זיינען נאך אונגעשטאטט מיט געלט. די גבירים פון זיינט זיינט ער מענהן פארקערט, אzo צוליב די ארעמע לייט קען משיח ניט קומען, וויל „בעקבוין דמשיחא חוצפא יסכא“ (פאר משיחס צייט דארפ זיך פאר-גראמערן דאס עוזת), און פון אלטער צייטן אן ווייזט ארכויס ערער דער ריביער, ווי שלמה המלך האט נאך געזאגט: „ועשר יענה עוזת“. איצט אכבר אzo מיר האבן דערלעבט צו זען קבצנים אן א פרוטה און זוי ווייזן ארכויס איזו פיל חוצפה — איז עס א גוטער סימן אויף משיחס צייטן — ובא לציון גואל אמן. און מיט די ווערטער איז דער דובנער מגיד אראפ פון דער בימה און אוווק פון דער של.

318. **א פסוק פאר א פסוק**

או ארעמער מגיד איז געקומען צו א קאָרְגַּן גַּבֵּר נאך א נדbatch, זיינען אים הינט באָפָּאַלְן אין הויף. דער גביר קוקט פון אפענען

פענצעטער און זעט ווי דער מיגד האט זיך איבערגעשראָקָן אויף טויטט, לאכט ער אויף אַ קָּול אָונֵן רָופְּטָן זיך צו אִים אָן: — וואָס האט אַיר זיך אָזֶוי דערשראָקָן, רב מיגד? אַיר קענט דאָך זַיִ, די כלבים מיין אַיך, אַ זאג טאנַן דעם געוועיסן פָּסָוק: לנכרי השיר ולאחיך לא תשיר"*) — אַיְדָעָר זַיִ צוֹ זאגַן יְעַנְעָם פָּסָוק — ענטפערט דער מיגד, מיט אַ שטָּאָך צְרוּיךְ — וועל אַיך בעסער זאגַן אַיְדָעָר אָן אַנדערן פָּסָוק: „האחים יבואו למלחמה ואתם תשיבו פה?**) .

319. דער חילוף

צו איינעם אַ קָּאָרְגָּן גָּבִיר אַ בְּנֵתָורה אָיז גָּעֻקוּמָעָן אַ מִיגְדָּן, מיט דער מיין, יענער זאל אִים באַהֲלָפִיךְ זיין מיט אַ שִׁינְעָר נְדָבָה. דער מיגד אָיז דערוויל מְכַבֵּד דעם גָּבִיר מיט אַ שָׁאָרָף שְׂטִיקָל תורה, יענער הערט אִוּס מיט הנאה אָונֵן ווַיּוֹזֶט טָאָקָע בָּאַלְד דעם מִיגְדָּן, אַז תורה זאגַן קען ער אַוְיךְ. דער מיגד זאגַט ווַיְדָעָר אַ שִׁין פְּשָׁטוֹל אָון דער גָּבִיר פָּוּן זיין זִוְּתָן בְּלִיְבָּט נִיט שְׁוֹלְדִּיק אָון צָאָלָט אַפְּ אַוְיפָּן שְׁטָעָל ווַיּוֹתְּעָר מיט אַ תּוֹרָה, אָון אָזֶוי אַיְדָעָר אַ דָּרְיָת מְאָל. דער מִיגְדָּן ועטָאָרְיוֹם, אַז דער קָאָרְגָּעָר גָּבִיר אָיז אַז אַוְיכָן צוֹ מָאָכָן גָּלָאָט אַ חִילּוֹף אָונֵן מִינְטָמָעָן אַפְּצָוּקָומָעָן מיט אַ פְּשָׁטוֹל, דער צִוְּילָט ער אִים אַזָּאת מְשָׁל:

— גָּעוּוֹעָן אַמְּאָל אַ גְּרוּסָעָר אַרְעָמָאָן, וואָס האט כְּלִימָיו גַּעַן, לִוְתָן נְוִוְתָן, ער מיט זיין הוַיּוֹגְעָוִינְד. אַיְזָן מְאָל רָופְּטָן זיך אָן צוֹ אִים דָּאָס ווַיְיִיבָּ:

וַיְיִפְלֵל, מִין מָזָן, ווּט זַיִן דער שִׁיעָוָר פָּאָר אָונְדוֹן צוֹ לִיְדָן הַוּנְגָעָר אָונֵן דְּחָקָות? פְּרוֹאוֹו אַיְזָן אַרוֹסְפָּאָרָן אַוְופָּה דָּעָר ווּלְתָן, ווי אַנְדָּעָר טּוֹעָן, אָון הַוִּיכָּבָד אַן מיט עַפְעָם צוֹ הַאַנְדָּלָעָן, אַפְּשָׁר ווּט גָּאָט הַעַלְפָּן.

דער אַרְעָמָאָן האט אָזֶוי גַּעַטָּאָן, פָּאָרְקוּיפָּט דָּאָס לְעַצְתָּע פָּוּן שְׁטוּבָה, צוֹנוֹיָגָעָשָׁלָאָגָן עַטְלָעָכָע גְּרָאַשָּׁנָם אָונֵן אַוּוּק אַיְן מָאָרָק צוֹ קוֹיְפָּן דָּאָרָת דָּאָס עַרְשָׁטָע וואָס ער ווּט אַנְטָרָעָפָן. האט ער אַנְגָּעָט טְרָאָפָן צִיבָּעָלָעָם. מַנְ-הַסְתָּמָם אַ בְּאַשְׁעָרָטָע זַאָךְ. גָּעֻקוּיפָּט אַ זַּאָךְ

*) אַ פְּרָעָמָדָן זָאָלְסָטוּ בַּיִסְן אָונֵן דִּין בְּרוֹדָעָר זָאָלְסָטוּ נִיט בַּיִסְן.
**) אַיְיעָרָע בְּרִידָעָר זִינְעָן אַרוֹס אַיְן דָּעָר מִלְחָמָה אָונֵן אַיר זִיכְטָז דָאָ?!

ציבעלעם און זיך אועונגעלאזט מיט דער סחרה אויפן ים. דארט זיך מאכון א גרויסער שטודעס-ווינט און מ'האט פאטרראגן די שיפ וווײיט-זוויט זו אינול עריגע. אויף דעם אינול האט מען דערזען דעם סוחר מיט די ציבעלעם, האבן אלע גענאנט: קיינער דארט האט איז און פרי קיין מאל אין די אוינן ניט בעזען. בקייזר מ'האט דעם סוחר געבראקט צום מיניטטער, און דער מיניטער האט אים גלייך געפירות צום מלך אליאן, און דער מלך האט באלאד באפויילן, צונגעמען פאר זיך די ניעו פרי און דעם סוחר זו באלוינגען כייד המלך: אונשייטן אים דעם זאָק, וואָס ער האט געבראקט, פול מיט רענדלעך.

דער אויפגעומגעןער מיליאנער האט זיך תיכף געלאָזט אהיהם. אין דער הים האט ער קיינעם ניט דערציילט קיין וואָרט ווי איז אָרוּם ער איז נתעשר געוואָרֶן, נאָר אַיִינעם נאָר אַנְעַנטַן גוֹטוֹן פְּרִיְּנֵד האט ער עם דערציילט בסוד-סודות און אַיִם געראָטַן ער זאל זיך אָירַד אַזְעַקְלָאָזָן אַהֲזָן, אַיִן יַעֲנַעַם ווַיְיַזְעַן אַיִינָל, אַיִן מַיְנַעַמָּעַן מִיט זיך אַ קלִיָּן וְעַקְעָלָעַ קְנָאָבָל, ווַיְיַלְדָּאָרָטַן אַיִן די דָזְוִיקָעַ פְּרִי אָירַד נִישְׁטָאָ, וּוְעַט מַעַן אַיִם דָרְפָּאָר אַפְּגִּילְטָן. יַעֲנַעַר האט אַזְוִי גַּעַטְאָן. גַּעַקְמָעַן מִיט וַיְיַזְעַה אַיִינָם ווַיְיַזְעַן אַיִינָל בְּרַעֲנַגְטַּמְעַן מַעַן אַיִךְ פָּאָרָן מלך. דער מלך דערזעט די נִיעַז עַלְתָּעַנְעַ פְּרִי וְוַעֲרַט ער שטראָרָק אַנְצִיקָט אַוְן באָפּוֹיְלַט מַעַן זָאָל אַיִם באַלְוִינְגָעַן דָרְפָּאָר אַיִיךְ טַאָקָעַ בֵּית המלך: פָּאָר דֻּעַם קְנָאָבָל אַנְשִׁיטָן אַיִם אַ פּוֹלָן וְעַקְעָלָעַ מִיט אַזְוִינָם ווָאָס אַיִן נאָר טִיעַע רַעַר פּוֹן גַּאֲלַדְעָנָעַ רַעַנְדְלָעַ, דְּהִיָּינוּ: מִיט צִיבָּעָלָם...

320. גָּאָט שְׁטְרָאָפְּט אַיִיךְ נִיט אָמוֹיסִט

מ'האט אַמְּאָל גַּעֲפַרְעָגַט דֻּעַם דָוְבָּנָעַר מְגִיד: פָּאָרְוֹאָס ער זָאָגַט מַוְסָּר אַוְן שְׁטְרָאָפְּט דֻּעַם עַולְמַ — אַוְן גַּעַט דָרְפָּאָר גַּעַט ער דָעְרִיף גַּעַנְטְּפָרְט:

— דָרְרַבְּנוֹ-שְׁלַעַלְמַ שְׁטְרָאָפְּט אַיִיךְ נִישְׁטָאָ אָמוֹיסִט.

321. לְיוִיט דָעַר הַשְּׁפָעָה

אַמְּאָל אַיִזְנָה גַּעַקְמָעַן אַמְּגִיד אַיִן פְּרַעְמִישְׁלִיאָן. אַפְּגַּעַזְאָגַט אַ דָּרְשָׁה אַיִן שָׁוֹל האט מעַן צְוֹנוּיְפְּגַעַנְוָמָעַן בֵּים עַולְמַ אַ בִּיסְלַ קְלִיְינְגַעַלְט אַוְן אַיִם גַּעַגְעַבָּן.

אויף מאירגן גויט דער מגיד אריין צום רב ר' מאירל. זעט ער זוי עם קומט א גרויסער עולם מיט קויטלענד און יעדער באונדער גיט א פדיין, און אייניקע גאר גרויסע פדיינות. זאגט דער מגיד צו ר' מאירלען:

— איך קוק, רב, און באטראקט דעם חילוק פון דעם עולם וואס קומט צו מיר און פון אייער עולם: מיר קומט מען אפ מיט פרוטות, און בי איך איז גאר עפער אנדערש.

— דער חילוק איז אט-זואם — זאגט ר' מאירל — יעדער פון אונדו האט און אנדער השפעה אויף זיין עולם. איך האב בטבע פינט געלט בתכליית החנאה, האב איך א השפעה אויף מײַן עולם איז ער זאל אויך פינט באקומען געלט און דאס אוענקעבן. דו אַכְבָּר, וויזט איזים, ביסט און אהוב מומ, ביסטו משפיע אויף דיין עולם ער זאל אויך ליב האבן געלט און ניט וועלן עם אroiיסלען פון דער האנט.

דאס פעל אוף די פלייצעס .322

דעם פסק אין תהילים: „השלך על ה' יהבר והוא יכלכלך“ — ווארפ אופיפ אונט דיין לאסט און ער וועט דיך שפינן, — האט דער דובנער מגיד געגעבן צו פארשטיין מיט איז משל:

אן ארעמאן האט זיך געלעפט צופום אין וועג מיט א שוער קלימעקל אויף די פלייצעס. פארט און א רייכער מאן מיט זיין טיערן וואנן, באקומט ער רחמנות אויף דעם ארעמאן, וואס גויט איינגעכוביגן און קויס-קויים וואס ער שלעפט זיך, און ער נעמט איז אויף צו זיך אויפן וואנן אונטערצופין. דער ארעמאן זיכט אויפן וואנן, די פערד לויפן געשמאק — און יענער האלט אלץ דאס פעלק זיינס אויף די פלייצעס. פרענט אים דער רייכער מאן:

פארזואם, רב ייד, נעמט איר ניט אראפ דאס פעל איערט פון די פלייצעס אנדערצוליגנו עס אין וואנן?

— איך דעבן — זאגט דער ארעמאן — איז מאיז גאנץ געונג וואס אייער וואנן טראגט מיך, זאל איך נאך נאך נעמען און אנלאדן אויף אים מײַן פעל איז?

שמיכלט דער רייכער און מאכט צו אים:

— נאווירשר מענטש! ס'אייז גאר קיין שום חילוק ניט; סייד-

וועיסוי טראגט מײַן וואנן איך מיט אייער פעל צוואטמען.

323. גענוג אײַינְצּוֹטְיַילֵן

אַ מְגִיד אַיִן מְאַל אַרְיִינְגָּעָקוּמָעָן אַיִן אַ שְׁטוּב, וְוָאוּ עַס זִיְינְעַן
גַּעֲזָעָם אַ חְבֻּרָה לְצִים אָוָן זִיךְרַעַמְעַן גַּעֲמַטְקָה אַוְיפְּ זִיעַר שְׂתִיְגָעָר.
רוֹפֶט זִיךְרַעַמְעַן אַיְינְגָעָר פָּוּן דִּי לִיְוַיט צָום מְגִיד:
— אַיר זַעַנְטַ דָּאַךְ גַּעֲזָעִים אַ זִיךְרַעַמְעַן אַ בְּזַתְוָה, מְוֹזָט אַיר אַוְדָאַי
וְוִיסְן פָּאַרְוּאָס הַאַט מְעַן עַפְעַם גַּעֲזָעָם אַנְשָׁעָמָעָן דִּי עַשְּׂרַמְכָות אָוָן אַוְעָקָה
גַּעֲשְׁטָעַלְט זִיךְרַעַמְעַן דָּעַרְתָּה? דָּאַכְטַ זִיךְרַעַמְעַן, אָוּ עַס וְוַאלְט גַּעֲזָעָם פְּלַיְלָה
גַּלְיוּכָעָר דִּי מְכָות זַאַלְן שְׂטִיְוָן אַיִן „וַיְהִי לְךָ“, — אַיִן דָּעַרְבָּי הַאַט דָּעַרְתָּ
וְוַאֲוַילְעַר יְוָגָג שְׂטָאָרָק גַּעֲקוּעָטָשָׂט דָּעַם „לְךָ“, אַיִן אַלְעַ חְבָרִים זִיְינְעַן
הַאַבָּן אַנְגָּעָקוּוֹאַלְן.

— אַיר וּוֹעֵל אַיִיךְ גַּעֲבָן צָו פָּאַרְשְׁטִיּוֹן — עַנְטְּפָעָרְטַ דָּעַרְתָּמָה
— וּוּעַן דִּי מְכָות וְוַאלְטַן שְׂטִיְוָן אַיִן „וַיְהִי לְךָ“, וְוַאלְטַן מְעַרְ נִיט גַּעֲזָעָם,
וְוִי אַיְינְמְאַל „לְךָ“. אַיִן דָּעַר „הַגְּדָה“ אַכְבָּעָר אַיִיךְ גַּאֲרַן אַנְדְּרָעָז זַאַר,
ס'אַיִזְ פָּאַרְצָן גַּעֲנָוג אַיְינְצּוֹטְיַילֵן: „לְךָ וְלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אָפְ לְךָ“, —
אַיִן דָּעַרְבָּי הַאַט דָּעַרְתָּמָה גַּעֲטִיטָה מִיטָּן פִּינְגָעָר אַוְיפְּ יְעַדְן פָּוּן דִּי
חְבָרָה לְצִים בָּאַזְוְנְדָעָר.

324. הַיְגָעָ מְזִיקִים

אַ חְבֻּרָה לְצִים פָּוּן דִּי וְוַאֲוַילְעַר יְוָגָגָעָן הַאַבָּן אַיִן אַ שְׁטָאַט בְּצָ
גַּעֲנָנְט אַמְּאַל דָּעַם דָּוְבָּנְגָעָר מְגִיד בִּיְנָאָכָט אַיִן גָּם. נִיט אַיְינְגָעָר
פָּוּן זִיךְרַעַמְעַן אַפְּרָעָג מִיט גַּעֲשָׁפָעַט:
— וְוִי קְוֹמַט עַם, רְבִי, אַיר זַאַלְט נִיט מְוֹרָא הַאַבָּן בִּיְנָאָכָט
פָּאַר מְזִיקִים? עַם שְׂטִיטַה דָּאַךְ גַּעֲשָׁרְבָּן בְּפִירְוָשׁ, אָז אַ תְּלִמְדִידְחָכָם
טָאָר נִיט גַּיְינְ אַלְיָין בִּיְנָאָכָט!
— אַיר וּוֹעֵל אַיִיךְ זָאָג — עַנְטְּפָעָרְטַ דָּעַרְתָּמָה גִּיד —
מוֹרָא הַאַבָּן אַיִיךְ נִישְׁתַּחַט דָּעַרְפָּאָר, וְוַיְלַא אַיִיךְ בֵּין זִיכְבָּר, אָז זִיךְרַעַמְעַן דִּי הַיְגָעָ
מְזִיקִים, הַאַלְטַן מִיךְ נִיט פָּאַר קַיְוָן תְּלִמְדִידְחָכָם.

325. אַיְצָט מַעַג מְשִׁיחָ קְוֹמָעָן

דָּעַרְתָּמָה גִּיד הַאַט אַיִן מְאַל גַּעֲזָעָט אַיִן אַ שְׁטָאַט אַ דְּרַשָּׁה
אָוּן פָּאַרְגָּעָסְן צָו פָּאַרְעַנְדִּיקָן זִיךְרַעַמְעַן זִיךְרַעַמְעַן, וְוִי דָּעַר שְׂטִיגָעָר, מִיט „וּבָא לְצִיּוֹן
נוֹאָל“. דָּעַרְתָּמָה הַאַט זִיךְרַעַמְעַן גַּעֲחוּדוּשָׂט, נִאָר פָּאַרְשְׁטִיטָה זִיךְרַעַמְעַן, אָז
קִיְינְגָעָר פָּוּן דִּי אַנְגָּעָעוּעָנָעָן צְוָהָרָעָרָה הַאַט זִיךְרַעַמְעַן גַּעֲוָאָגָט אַרְוּוִים-

צוואגן דערויף אַווארט, נאָר אַיִן יונגערטטען וואָס האָט אויסגעזען אַגרויסער קבען, דערפֿאָר האָט ער אֶבער פֿאָרמאָגָט אַסְק עוות, האָט מיט גּוֹרִים חֻזְפָּה זִיךְ אַוְיסְגַּעֲלָאָכְט אַוְיפְּ אַקוֹּל פּוֹן דּוּם לְמָדָן דּוּם מְגִיד ווָאָס ווִיסְט אָפְּלָו נִשְׁטָמָט וּמְסִימָט צּוֹ זִיךְ אַדְרָשָׁת.

דער דובנער מְגִיד האָט זִיךְ אַוְיסְגַּעֲדָרִיט צּוֹם יונגערטטען אַוְן

געָאנְט:

— הערט אַיר, יונגערטטען, אַיר זענט זַיְעַר גַּעֲרָבָט, צּוֹלִיב אַיךְ אַלְיוֹן וואָלֵט אַיךְ נָאָךְ מַעַר בְּאַדְאָרְפָּט פֿאָרְעָנְדִּיקְן מִיט „וּבָא לְצִוְּן גּוֹאַל“. ווּאָרָעָם, ווּבְאוֹאוֹסָט, אַיִן אָזְנָאָלְטָעָמָעָט צּוֹוִישָׁן. די עַשְׂרִים מִיט די אָרְעָמָעָט לְיִתְוָר פּוֹן זַיְעַר מַעַרְבָּדְיַי גַּאֲלָתָה. די אָרְעָמָעָט לְיִתְוָר פּוֹן זַיְעַר זִוְּט אַיִן קִין מַנְעוֹה נִישְׁטָמָט, לוּט אַונְדוּרָעָט חַכְמִים זַיְעַר אַגְּנָן: אַיִן בְּנָן דּוֹד בָּא עד שְׁתְּכִלָּה פֿרוֹתָה מִן הַכִּים (משיח ווּעַט אַנדְעָרְשָׁנִיט קּוֹמָעָן סִידְיָן עַס ווּעַט זַיְעַר אַוְיסְלָאָזָן אַפְּרָוָתָה פּוֹן בְּרִיטָל), נָאָר די עַשְׂרִים דְּעַרְלָאָזָן נִשְׁטָמָט ווּיְיל זַיְעַר אַבְּיַטְלָעָן זַיְעַנְעָן פּוֹל מִיט גַּאֲלָד. די עַשְׂרִים ווּידָעָר זַגְּנָן פֿאָרְקָעָרָט: זַיְעַנְעָן מְקִיְּמָס ווּעַס שְׁמִיטָה גַּעֲשִׁיבָן: בעקבות דְּמִשְׁיחָה חֻזְפָּה יַמְגָא (אַיִן מְשִׁיחָם צִיְּטָן ווּעַט זַיְעַר מַעַרְן די חֻזְפָּה), אַוְן דָּס אַיִן דָּאָר אַזְוָה עַזְוָת; נָאָר זַיְעַר קְבָּצָנִים הַפְּלָטָן-אַוְיפְּ מְשִׁיחָן ווּיְיל תְּחִנוּנִים יַדְבָּר רְשָׁה (דער אָרְעָמָעָט האָלָט נָאָר אַיִן אַיִן בעטָן).

אַיִצְטָמָע אֶבעָר — פֿאָרְעָנְדִּיקְט דָּעָר דָּובָנָעָר — וּוֹעֵן אַיךְ זַיְעַר אַיִן אַיךְ זַיְעַר מִיקְרָאִינִיקְט אַיִן דָּס אַיִן יָעַנְסָמָע; אַיִן אַעֲנִי אַבְּיַונְיָן אַיִן אַחֲזָוָת, מַעַג שְׁוִין טָאָקָעָמָשְׁיָה קּוֹמָעָן. וּבְכָן — וּבָא לְצִוְּן גּוֹאַל.

326. אַיִן מִיטְלְפּוֹנְקָט

דָּעָר ווּלְנָעָר גָּאוֹן, דָּעַרְצִיְּלָט מַעַן, האָט שְׁמָטָרָק לִיב גַּעַהָאָט דּוּם דָּובָנָעָר מְגִיד מִיט זַיְעַנְעָן מְשִׁלְיָם, אַוְן ווּעַן דָּעָר מְגִיד אַיִן גַּעַקְוּמָעָן קִין ווּלְגָעָ פְּלָעָגָט ער מַוּן אָפְּט אַרְיִינְקָוּמָעָן צּוֹם גָּאוֹן, וואָס האָט אַוְיסְגַּעֲהָעָרָט זַיְעַנְעָן דָּרְשָׁה אַוְן די מְשִׁלְיָם זַיְעַנְעָן מִיט גּוֹרִים הַנְּאָה. אַיִן מַאְלָ פְּרָעָגָט אַיִם דָּעָר גָּאוֹן:

— וּוֹי פְּאָלָט עַמְּ אַיךְ אַיִן אַיִן קָאָפְּ צּוֹ יְעַדְן עַנְיָן פּוֹנְקָט אַזְוָה מְשִׁלְיָם, וואָס אַיִן צּוֹ אַיִם אַזְוָי גַּלְיָיךְ צּוֹגְעָפָאָסְט?

עַנְטְּפָעָרָט אַיִם דָּעָר דָּובָנָעָר מְגִיד:

— איך וועל איך דערצ'ילן דערויף אַ מֵשֵל: אַ פֿרִיעַז האַט געהאַט אַ בּוֹנִיחַד זַיִעַר אַ גַּעֲרָאַטְעָנָעָם, האַט עַר אַים גַּעֲשִׁיקְט קִיּוֹן אוַיסְפָּלָאנְד שְׁטוֹדִירָן, אַז דַּעַר יְוָנְגָעֶרְמָאָן האַט אוַיסְגַּעַשְׂטוֹדִירָט אָנוֹ גַּעֲקוּמוֹן צְוָרִיק אַחַיִים האַט דַּעַר פַּאֲטָמָר גַּעֲמָאַכְט אַ גַּרוֹיְסָע סְעוֹדָה פַּאֲרָאַלְעָאָרָוּמִיקָעַ פְּרִיצִים אָזָן מַעַן פְּאַרְט צְוָאַמְעָן אַוִּיפָּפְאַלְעָוָאַנְיָע, דַּעַר יְוָנְגָעֶר פֿרִיעַז זַיִעַט אַרְזִים, אַז אוַיסְפָּעָר זַיִעַע גַּרְיְסָע קַעַנְטָעָנִישָׁן אַיז עַר נַאֲך דַּעַרְצָוָא אַקְונְצִיךְעָר שִׁיסְעָר אַוִּיךְ, אָזָן עַס מַאֲכָט זַוְּדָה זַיִעַר זַעַלְטָן עַר זַאֲלָ נִיט טְרָעָפָן אַיז צִיל, אַדְעָר לְכַלְּחָפָחוֹת גַּאֲרָנָט נַעֲעָנָט לְעַבְּנָן דַּעַר צִיל. צְוָרִיקְוּעָנָס פְּאַרְט מַעַן פְּאַרְבִּי אַ גַּרְיוֹסָן פְּאַרְקָאָג, וּאוֹאַ מִיטְ קְרִיאַד אַיז אוַיסְגַּעַמְאַלְט אַסְקָעִיגְוִילִים אָזָן אַיז מִיטְלְפָנְקָט פָּוָן יְעָדָן עַיְגָל אַזְיָמָן פָּוָן אַשָּׁאָם. אַיְינְגָעַר פָּוָן דַּיְ פְּרִיצִים האַט אַגְּנָעָוִיזָן דַּעְרוֹוִיפָּ אָזָן אַלְעָהָאָבָן זַיְךְ אַפְּגַּעַשְׁטָעַלְט, גַּעֲקוּקָט אָזָן גַּעֲנָאָפָט: אַט דָּאָס הַיִּסְט אַשִּׁיסְעָר, וּוֹאָסְמָה האַט נִיטָּזִין גַּלְיוֹיכָן! אַ קְלִינוּקִיָּט, אַזְוִי פִּילְ מַאֲלָ אַוִּיסְשִׁיסָּן אָזָן נִיטָּזִין מַאֲלָ פְּאַרְפָּעָלָן דַּי צִיל אַוִּיפָּ אַיִן האָר. בָּאַזְוֹנְדָעָרִים האַט אַרְיוֹסְגַּעַוְיזָן זַיְן גַּרוֹיִס הַתְּהִפְעָלוֹת דַּעַר יְוָנְגָעֶר פֿרִיעַז אָזָן גַּעֲנָאָרָט זַיְךְ צַוְּבָאָקָעָנָעָן מִיטְ דַּעַם גַּרְיוֹסָן קִינְסְטָלְעָר, וּוֹאָסְ שְׁטִיגְגָּט אַים אַיְבָעָר אַיִן שִׁיסְעָרִי. מִהַּאֲט אַגְּגָהָוִיבָן זַיְךְ נַאֲכְזְפָּרָעָן וּוֹעֵר דַּעַר שִׁיסְעָר אַיז, לְאַזְוִט זַיְךְ אַוִּים, אַז דָּאָס אַיז אַפְּשָׁוֹטָעָר פּוּיְר, אַיְוֹזָן דַּעַר וּאַלְדָה הַיְתָעָר. שִׁיקָּט מַעַן אַים רְוָפָן אָזָן דַּעַר יְוָנְגָעֶר פֿרִיעַז נַעֲמָט זַיְךְ בַּיִּים פָּאַנְגָּנְדָעָרְצְוָרָעָן: וּאוֹאַ אָזָן זַיְךְ עַר האַט זַיְךְ אַוִּיסְגַּעַלְעָרָנָט דַּי קְוֹנִץ צַוְּרָעָפָן שְׁטָעָנְדִּיק אָזָן מִיטְלְפָנָקָט:

— אַיר מִינְיָט — עַנְטָפָעָרָט עַר בַּתְּ�מִימָות — אַיךְ מַאֲךְ פֿרִיעַר אָזָן עַיְגָל אָזָן דַּעַרְנָאָךְ שִׁים אַיךְ אַוִּים צַוְּרָעָפָן פָּוָנָקָט אָזָן מִיטָּן? נִין, אַיךְ שִׁים אַוִּים פֿרִיעַר אָזָן דַּעַרְנָאָךְ מַאֲךְ אַיךְ אַרְוָם דַּעַם לְעַכְלָן. וּוֹאַ אַיךְ חַאְבָּ גַּעַטְרָאָפָן אָזָן עַיְגָל אַרְוָם אָזָן אַרְוָם.

— דָּאָס זַעַלְכָּבָע — האַט גַּעַנְדִּיקָט דַּעַר דַּוְבָּנָעָר מַנִּיד — אַיז אַוִּיךְ מִיטְ מִיר. דַּי זַאֲךְ אַיךְ גַּאֲרָפְשָׁוֹט אָזָן נִיטָּמָא זַיְךְ וּוֹאָסְמָה צַוְּחִידָשָׁן. נִיטָּזִין צַוְּיְעָדָן עַנְיָן קְלָעָר אַיךְ אַוִּיפָּ אַוִּיסְזָוָכָן אַפְּאַסְמִיקָן מַשְּׁלָּ; נַאֲךְ פְּאַרְקָעָרָט, וּוֹעֵן אַיךְ הַעָר פָּוָן יְעַנְעָם אַדְעָר עַס פְּאַלְטָט מִיר אַלְיָין אַיךְ אַשְׁיְינְגָעַר מַשְּׁלָּ, זַעַן צַוְּיָן אַוִּיפְצָוָזָכָן אַזְוָאָצָן עַנְיָן פְּאַר אַנְמָשָׁל, וּוֹאָסְמָה זַאֲלָ זַיְן צַוְּיָן אַים צַוְּגַּעַפְאַסְטָט.

חַזְנִים

327. מיט א נאָר זאָל מען נישט אַנְהוּבָן

דעם מלענימער רב ר' אייזיל חrifט האט מען אמאל געפֿרענט :
— פֿאַרוֹזָם, רַבִּי, אוֹזֵי עַמְּדָה אַיִינְגַּעֲפִירֶת אַיִן אַלְעַ שׁוֹלָן, אָז
דער חַזְן שְׁטָעַלְתַּזְךְ בַּיּוֹם עַמְּדוֹד צָו "שָׁבוּן עַד" אַדְעַר "הַמֶּלֶךְ" אָוֹן
נישט צומ אַנְהוּבָּיךְ דְּצָוֹנָנָעָן ?
— ס'איּוֹ אַ פְּשָׁוֹטָעַ זָאָךְ — האט גַּעֲנְטַפְּעָרֶת ר' אייזיל —
ס'איּוֹ דָאַ דָּעַרְוִיפַּא וּוּעַלְטַזְוּעַרְטָל : מיט אַנְאָר זאָל מען נישט
אַנְהוּבָן.

328. דער קלוגער חַזְן

איּוֹן מַאל אָז אַ בְּעַל-תְּפִילָה אַרְוִוִּים גַּעֲנְפָאָרֶן אַיִן אַ נְאַעַנְתַּ שְׁטָעַטְלַ
צָו דְּאוֹנוֹנָעַן דְּאָרָט, "אַ שְׁבַּתְּ מְבָרְכִּים". אַוְיָפַן וּוּגַן הַאַט אַיִם דַּעַר בְּעַל-
עֲגַלָּה עַטְלָעַכְעַ מַאל, בַּיִּיעַדְן "בָּאַרְגְּ-אַרְוִיְּפָ", מְטוּרִיחַ גַּעֲוָעָן אַרְאַפְּצָוָן-
קְרִיכָן פּוֹנָעָם וּוּתָגַן אָוֹן גַּיְינָן אַ בִּסְלַמְּ צָו פּוֹם. צְוִירִיקּוּוּגָן אַכְּבָר אָזָן
דער חַזְן דעם גַּאנְצָן וּוּגַן גַּעֲיָעָן וּוּי אַ פְּרִיעַץ אָוֹן אַיִין מַאל אַפְּלִיוֹ
נִית בְּאַדְאָרְפַּט זָאָךְ רִיוֹן פּוֹנָעָם אָרטָן. חִידְוַשְׁתַּעַר זָאָךְ דָּעַרְוִיפַּא אָוֹן
פֿרְעָנְטַ בְּתְּמִימּוֹת דַּעַם בְּעַל-עֲגָלָה :
— זָגַטְמַיר, אַיר בַּעַט אַיִּיךְ, וּוּי אַזְוִי עַמְּדָה כָּלה גַּעֲוָאָרֶן אַיִּיךְ
בָּעָר אַיִּין שְׁבַּתְּ אַזְוִינָעַ בְּעַרְגָּן ?

329. "גַּשְׁמָ"

יְוִסִּי גַּאֲלַדְעַר דער חַזְן הַאַט מְתֻפְּלַל גַּעֲוָעָן "גַּשְׁמָ". נַאֲךְ אַיִּידְעַר
עַר הַאַט גַּעֲנְדִּיקְטַּ דִּי תְּפִילָה הַאַט אַנְהוּבָּיךְ צָו גַּיְינָן אַ רְעָגָן. נַאֲכָנָן
דְּאוֹנוֹנָעָן גַּיְיטַן צָו דער חַזְן צָו גַּבָּאֵי, גַּיְיטַן אַיִּם אַפְּ אַ בְּרִיאַתְן גּוֹט יְוִסִּי
טוֹב אָוֹן מַאֲכָטַן צָו אַיִּם דָּעַרְבִּי :
— וּוּי זָגַטְמַיר, וּוּי מִיְּן תְּפִילָה אָזָן בָּאַלְדַּ אַנְגָּנוּמָן גַּעֲוָאָרֶן
אוּבָן בַּיּוֹם רְבוּנוֹשְׁלַׁ-עוֹלָם אָוֹן הַאַט גַּעֲבָרָאָכְטַּ בָּאַלְדַּ אַ רְעָגָן ?
— וּוּאָס אָזָן דָאַ דַּעַר חִזּוֹשׁ — זָגַטְמַיר גַּבָּאֵי — נַאֲךְ נַאֲרַ
אַמְּאָל אַיִּין דִּי אַלְטָעַ צִיְּתָן הַאֲכָנָן אַזְוִינָעַ לִיְּטַן וּוּי אַיר גַּעֲבָרָאָכְטַּ אַוְיָפַּ
דַּעַר וּוּלְטַ נִיטַּ גַּלְאָט אַזְוִי אַ רְעָגָן, נַאֲר אַ גַּאנְצָן מְבוֹלָן.

.330. א מיאסער צעך

ニיסן בלומענטאל, דער חזן פון אדיעסער "בראדייר של" איז אינטמאל בעקומווען קיין זיך געטראפען מיטן דארטיקן אבער-קאנטאר זולצער. רופט אים יונער : „הער אבער קאנטאר“. זעט ער ווי ר' ניסי מאקט א זוויידער מינע ווי דער נאמען געפעלט אים נישט. פרענט אים זולצער :

— וואם שעטט איר זיך מיט איעיר אומנות ?

— איך וועל איך דערציילן א מעשה — ענטפערט אים בל-מענטאל : בי אונדו אין אדעם איז געוווען א באזואומטער גנב וואם מהאט אים גערופן נאტקע גנב. ער האט געהאט א נאמען פון גאר א גרייסן קינסטלאעד אין זיין פאך איז מען פלעגט דערציילן ואונדע-לעכע מעשיות פון אים וואם פאך א מינימס קינסטלאעדער שפיצלעדר ער טוט אפ. פלעגט דער נאტקע גנב זיך קלאנן : וואם טוביג מיר מיין טאלאנט איז איך בין אין איז מאומן צעך. א ליאדער קעשענין, וואם שלעפט-ארוים פון דער קעשענע א פאך גראשן, רופט זיך שוין איך גנב !

.331. אן א ש"ז

דער געוויסער חזן ניסי בעלווער פלעגט קומען פון צייט צו צייט אויפא ששבת קיין טאלגע צום רבין ר' דודל, וואם איז געוווען א גרויסער ליבאהבער פון נגנה. ניסי בעלווער אליאן האט ניט פאראמאנט קיין גוטע שטימע, זיז איז כי אים געוווען הייזעריקעלע און געללאגן, און דער טאלגער רבוי פלעגט זיך דערויף וויצלען.

איינטמאל רופט זיך אן דער רבוי צו ניסין :

— הערטמו, ניסי, דיין דאונגנען, זאג איך דיר, האט ניט קיין ש אץ (ש"ז).

אן אנדערש מאל, נאך דעם ווי ניסי בעלווער האט מיט זיין גאנצער קאפעלייע אויסגעונגנען פאָרן טאלגער ראש-השנהדייקע „מלכיות זכרונות און שופרות“ און דער רבוי האט אויסגעעהרט מיט גוריים הנאה, פרענט ער ניסין :

— זאג מיר, ניסי, וויפל קאסט דיר אפ א יאָר די קאפעלייע דינע ?

— אנדערטהאלבן טויזנט — ענטפערט ניסי.

— אויך איזו — זאגט וווײיטער דער רבוי ר' דודל — מוז איך דורך זאגן, אז, ווי עס וווײזט אוים, ביסטו פארט א גרויסער קמצן: עס קאסטט דיר שווין אָפּ איזו פיל לאזוט מען זיך קאסטען נאך עטלעכע הונדרטער אָיר און מען דינגעט שווין אָ חזון אויך, דעםאלט וואלאט שווין געווען דאס יונגען טאקע גאנר מיט אלע מעולות.

332. אויך אָ באנדאָר

אָ בעל-תפילהה אויך געקומען אַין אָ שטעהט, אָפּגעהDAOונט דארט אָ שבת און זיינער ניט אויסגענעמען ביימ ערלט. נאכן דאַוונען גויט צו צום חזון אויך פונעם ערלט און זאגט אַים:
 — שווערלעך קומט אונדו אַן די פרנסה אונדווערט.
 — אַיר זענט אויך אָ חזון? — פרעגט אַים דער בעל-תפילהה.
 — נוין — ענטפערט יונער — אַיך בין אויך אָ באנדאָר.

333. אָ בעל-צדקה

אן אלטער בעלהכית אין של, וואָס אַיז אַמְּאל אַין דער יונגעט געווען אָ שטיקל בעל-תפילהה, האט אַיינמאָל אַין "אָ שבת מברכין" מנדב געווען צו דאַוונען פֿאַרְן ערלט אָ מוספּ. נאכן דאַוונען רופט זיך אַן איינער:
 — הערט אַיר וואָס אַיך וועל אַיך זאגן, אונדווער היינטיקער בעל-מוספּ אַיז געוויים אָ גרויסער בעל-צדקה: ער קען נעהנער ניט און גויט נדבות.

334. אָ וואַונדעָרַלְעַכְּבָּרַ חֹזֶן

— אַיר געפֿינט — זאגט איין ייך דעם צוויטן אַין של-חויפּ — אָז דער נייער חזון טויג נישט אַון ער געפֿעלט אַיך נישט, אַון אַיך זאג אַיך אָז ער אַיז אָ וואַונדעָרַלְעַכְּבָּרַ חזון.
 — מיט וואָס? — פרעגט יונער.
 — וואָס הײַסט מיט וואָס? ס'אייז דאָך אָ חידוש אַין דער וועלט: קיין קול האט ער נישט, יונגען קען ער נישט, קיין ברעקל עברי אָפּילו קען ער אַיך נישט — אַון דאָך אָ חזון!

ג. ח. ד אַבְנִיצָקִי

335. א גוטער זכרון

ראש-השנה נאכּן דאָוונען מוקּף איז צוֹגעַאנְגָּעַן דער חזּן צומּ
גבאי פון של און פרענט אים מיט א צופֿרְדִּין שמייכּל:
— נו, וואָס זאגט איר אויפֿ מײַן דאָוונען היינטיקּס יאָר?
— וואָס זאל איז זאגן? — ענטפֿערט דעם גבאי — עם איז נאָר
צּוּ באָוָאנְדָּעָרָן דעם זכרון אייעָרָן: איז צוֹגעַאנְגָּעַן דֵּי פֿאָרָאַיְאָרִיךּ
גרוייזּן און אייבּערַחֲרָן אלָעָ, קיַין האָר נִיט גַּעֲמִינְגָּרָט, איז טאָקָעָ אַ
גרוייסְעָר קָונֶץ!

336. דער פֿירְעָר פָּוּן כָּאָר

אַ חזּן איז אַמְּאָל אַרְוָמְגַעְפָּאָרָן מִיט זִינְגָּר אַיבּעָר דֵּי שְׁטָעַטָּ-
לעַן דאָוָונָעָן. האָט עַר זַיךְ אַרְוָמְגַעְפָּאָרָן אָז דֵי הַוְּצָאָות אַוְּפָּן בְּעַלְ-
עַנְלָה זַיְינָעָן צּוּ גְּרוּוּם, אַיבּעָרָהוּיפֿט דָּסָם עַסְמָן דָּעָם בְּעַלְעַנְלָהָם,
שְׁטָעַלְטָ אַים פְּשָׁוֹט בְּדָלוֹת. אָזֶה עַר זַיךְ מִישְׁבָּן, גַּעֲקוּמוּן אָזֶן אַשְׁטָּאָטָם,
הַאָט עַר אַוּעָקְגַּעַשְׁטָעַלְטָ שְׁבָת בְּיָמִים עַמּוֹד אַוְּיךְ דָּעָם בְּעַלְעַנְלָה
זַיְינָעָם גְּלִיָּךְ מִיט אלָעָ זַיְינָעָם, כְּדֵי דער עַולָּם זַאל מִינָּעָן אָזֶה עַר
אָזֶן אַירָן פָּוּן דער חַבְרָה מְשׂוֹרְדִּים אָזֶן גְּלִיָּךְ מִיט וְיַיְלָעָ וּוּעָטָם
אַים שְׁוִין בְּאַשְׁטָּעַלְן שְׁבָת-עַסְמָן בְּיַיְינָעָם פָּוּן דֵי בְּעַלְיְבָתִים.
נאָכּן דאָוָונָעָן פרענט דער חזּן בְּיָם גְּבָאי:
— נו, וְיַי גַּעַפְעַלְטָ אַירָךְ עַפְעָם מִין זַיְינָעָן?
— גָּאנְץ פִּין — ענטפֿערט דעם גְּבָאי — נאָר אַיְינְגָּר וּוָסָם
שְׁטִיטָט לְעַבְנָן אַירָךְ בְּיָם עַמּוֹד, וְיַיְמָן אַירָךְ נִישְׁטָם וּוָסָם עַר נַזְכָּט אַירָךְ?
— זַאלְטָ אַירָךְ מִיר גַּעַזְוָנָט זַיְן — מַאְכָטָ דער חזּן — אַט דער
אָזֶן גְּרָאָד אַיְינְגָּרָן פָּוּן דֵי נַוְּתִיקְסְּטוּ, אָזֶן וּוּלְכָן אַירָךְ וּזַאלְטָ נִיט גַּעַקְעָנְטָ
אוּיסְקוּמוּן. עַר אָזֶן דָּאָךְ דער פֿירְעָר פְּנוּעָם גַּאנְצָן כָּאָר.

337. אַ שְׁרָפָה אַוְּיפֿ נָאָטָן

דער קִידְאָנוּוּר בעַלְ-חַפְילָה פִּיוּקָעָ אָזֶן גַּעַוְוָעָן באָוָאָסָט
פָּאָר אַ גַּאנְצָ פְּרוּמָעָן יַד, נאָר דָּרְצָו אַירָךְ אַ גַּרְוִיסְעָר שְׁוֹטָה, לא
עלְיכָם.
מַאְכָטָ זַיךְ אַיְינְמָאָל, אָזֶן זַיְן דִּירָה אָזֶן אוּיסְגַּעַבְרָאָכָן אַ פִּיעָר
אָזֶן גַּעַוְאָרָן אַ הִיפְשָׁעָ שְׁרָפָה. דָּסָם וְיַיְבָּמָט דֵי קִינְדָּעָר זַיְינָעָן

אֲרוֹיָסְגַּעַלְאָפָן אֹוֶף דַּעַר גַּם מֵיט קָלוֹת אָוָן יְלָלוֹת, גַּעֲבָרָאָכָן דַּי
הָעֵנֶט אָוָן גַּעַשְׂרִיּוּן:

— גַּוּאָלָה, יְדִישָׁן קִינְדָּעָר, אַ שְׁרִיפָה, רַאֲטָעוּעָט!
פִּיוֹוקָע אֲבָעָר אַיְזָה זִיךְ גַּעַשְׁטָאָגָנָעָן לְעַבְנָן זַיְן שָׁאָפָע אָוָן דָּאָרָט
עַפְעָם גַּעַזְוָכָת.

— גַּזְלָן אַיְגָנָעָר! — לְוַיְפָט צָו דָּאָם וּוַיְבָצָו אַיְם מֵיט אַ גַּעֲפִילְדָּעָר —
אוֹנְדָּזָעָר גַּאנְגָּז בִּימָל אַרְעָמְקִיּוֹת נִיְּמָת אַוּוֹעָק מִיטָּן פִּיעָר, מִיר בְּלִיבָּן
אַיְן אַיְן הָעָמָד, מַעַן דָּאָרָף הָעַלְפָן עַפְעָם אַרְויָסְרָאָטָטוּעָן, אָוָן עַר
שְׁטִיטָה וּזִיךְ אַ גַּוְלָם אָוָן זַוְכָּט אַ נַּעֲכְטִיקָּן טָאגָן!

— לְאֹו צְרוֹן, נַאֲרִישָׁע יְדָעָנָע! — צְעַדְרִיּוֹת זִיךְ אֹוֶף אַיְדָה
פִּיוֹוקָע — מִיר נִיְּמָת דָּא אַיְן לְעַבְנָן, אַיְזָה זַוְךְ דַּעַם קַאֲמָעָרטָאָן!
גַּעַפְנוּעָן דַּעַם קַאֲמָעָרטָאָן, דַּעֲרָלָאָגָנָט עַר אַיְם אַ קְלָאָפָ אַיְן טִישָׁ,
לִיְגַּטְצָו צָו אַוְיעָר, שְׁטָעָלָט דַּעַם רִיכְטִיקָּן טָאגָן אָוָן עַרְשָׁת דַּעֲרָנָאָךְ
לְאָזָט עַר אַרְויָס אַגְּשָׁרִיּוֹ אַיְוָף נַאֲטָן: אַ שְׁרָפָה, אַ שְׁרָפָה!
— אַט דָּאָם אַיְזָה דַּעַר אַמְתָעָר טָאגָן — מַאֲכָט עַר צּוּפְרִידָן.

338. חַרְשׁ שׁוֹטוֹתָה

אַ רְבָּ, אַ חְזָן אָוָן אַ שְׁמַשׁ הָאָכָן גַּעֲפִירָט צְוִישָׁן זִיךְ אַ וּוַיְכוֹחָ:
וּוְעָר פּוֹן דַּי דָּאַזְוִיקָע דָּרְיוִי כְּלִיּוֹדָש אַיְזָה חַשְׁבָּעָר בַּיְּגָטָ? אַיְזָה
בַּיְּיָ זַיְן גַּעֲבָלִיבָן מַעַן זַאל עַם אַוְיְפָוּוֹיְזָן מֵיט פְּסָקִים. דַּעַר רְבָּה הָאָט
גַּעַפְנוּעָן אַ בְּפִירְוִישָׁן פְּסָק אַיְן תְּהִילָּם: "רַחַשׁ לְבִי דְּבָרְ טָוב" — דַּי
רַאֲשִׁיתְכּוֹתָ פּוֹן וּוְאָרָט "רַחַשׁ" אַיְזָה: רְבָּ, חְזָן, שְׁמָשָׁ, אָוָן דַּעַר
רְבָּ אַיְזָה דַּעַר עַרְשְׁטָעָר. דַּעַר שְׁמַשׁ הָאָט אַיְזָה גַּעַזְוָכָת אָוָן גַּעַפְנוּעָן
אַזְּ אַנְדָּעָר פְּסָק: "שְׁחָרָ קְמָתִי" — דַּי רַאֲשִׁיתְכּוֹתָ פּוֹן וּוְאָרָט "שְׁחָרָ"
אַיְזָה: שְׁמָשָׁ, חְזָן, רְבָּ, אָוָן דַּעַר שְׁמַשׁ אַיְזָה דַּעַר עַרְשְׁטָעָר. דַּעַר חְזָן
הָאָט לְאָנְגָּג גַּעַנְיִשְׁטָעָרָט אָוָן נִימָט גַּעַפְנוּעָן קִיְּין שָׁוָם פְּסָק וּוּאָסָם זַאל
אַיְסָטָוּנָן, בַּיְּזָה סּוֹפְּ-כָּלְ-סּוֹפְּ הָאָט אַיְם גַּאֲטָ גַּעַהְאָלְפָן אָוָן עַר הָאָט
גַּעַפְנוּעָן אַיְזָה דַּעַר מְשָׁנָה: "חַרְשׁ שׁוֹטוֹתָה וּקְטוֹן" — "חַרְשׁ" מַאֲכָט:
חְזָן, רְבָּ, שְׁמָשָׁ, אָוָן דַּעַר חְזָן אַיְזָה דַּעַר עַרְשְׁטָעָר.
— יָא — מַאֲכָט דַּעַר רְבָּ — אַיְן שְׁכָנוֹת מֵיט שׁוֹטוֹתָה קְוָמָט דַּעַם
חְזָן צָו פָּאָרְנָעָמָעָן דַּעַם עַרְשָׁתָן פְּלָאָזָן.

339. פָּאָרוֹוָאָס

ר' בצלאל דעם אדערמער, א געוויסער חזן, פרענט אמאל א יונגערטמאן: וואס איז דער טעם וואס ער האלט תמיד בים דזונגען דעם פינגער אונטער דער געטבע.

— איך טו עס שווין גאנצע פופציך יאר און וויס נאך אלע נישט דעם טעם פָאָרוֹוָאָס, און דו, יונגער שנעך, ווילסט עס וויטן מיט איזן מאל!

340. טְאָנֶצֶן דֻּעַם טְאָנֶצֶן

און אלטער בעל-תפילה אויז געלעגן איז בעט אויף א שועערער קראענץ און שטארק געקרעכצט. דערבי הערט ער ווי דער אידייעס זיינער בי זיך איזן חדר זונגען זיך א פריליעך חסידיש ניגונדלא. דערנאך קומט דער אידייעס אריין און מאכט צום קראנקן:

— וואס קראעכצט איר איזו, שועער לעבן? מילא, סוף אדם, יעדער מוו טאנצן דעם טאנצן.

רופא זיך און דער קראנקער בעל-תפילה:

— הערטמו, אפשר וואלט געווין א סברא פָאָרוֹוָאָס, איך זאל זיינגען און דו זאלסט טאנצן דעם טאנצן.

341. וְוַיִּשְׁטַּת קִין חַכְמֹות

געווין א חזן וואס האט מיט זיין גרים חכמה אייבערגעשטינגן אלע חזנים, נאך גלאט חכמות האט ער נישט געוואוסט און נישט פָאָר-شتאנגען. מאכט זיך איזנמאל ער קומט איז א שטעהל דזונגען און דער עולס אויז שטארק ניט צופרידן מיט זיין דזונגען. וויל מען אים געבן אונ אונצוהערעניש און מען נעמת אים ווארפֿן האנטעכער. טראכט זיך דער חזן, או די האנטעכער ווארפֿט מען אים מיט א כיוון כדי ער זאל האבן מיט וואס דעם שוויס זיך אפֿצָאוּוּישָׂן... הוויבט מען און אים צו ווארפֿן שטענדערם. טראכט ער זיך, או דאס איז אים געקומען הערן איז גרויסער עולס או ס'אייז נישט אפֿילו וואו צו שטיין... גויט צו אים צו א ייד, וואס איז געווין בטבע א גרויסער בעסן, און דער לאנגט אים א שפי גלייך אין פנים. טראכט ער זיך, או דאס האט דער ייד געטאן פָאָר גרים גוטפרידינדשאפט, גלייך ווי אמאל זיין באכע — זאל דארט האבן א ליכטיקן נזען —

פלעגט אים אויך אמאָל אַנְשֶׁפִּיּוֹן, כדֵי מען זאָל אים חַלִילָה נִיט גַעֲבָן
קיין עיזְהָרָע.

קײַן רַאיַה נִיט 342

דעָר סְלָאַנְיִימָעָר ربְּ רַ' אַיְזָוֵיל חַרְיףַּ הַאָט זַיְךְ אַמְּאָל גַעֲטָרָאָפָן
אוֹפָף אַ בְּרִית מִיטָּן לְאַמּוֹעָר חֹזֶן. דַעַר חֹזֶן, וּזְאָם אַיְזָוֵיל שְׁוֹין גַעֲוָעָן אַ
בִּיסְלַ בְּגַיְלָאָפִין, הַאָט אַ פְּרָעָג גַעֲטָאָן דֻעַם ربְּ:
— אַיְךְ וּזְאָלָט וּזְעָלָן וּזְוִיסָן, רבְּכִי, פָּאַרְוּאָסָם הַאָלָט דַי וּזְעָלָט אָז
אַ חֹזֶן אַיְזָוֵיל אַ נְגָר. אַט גַעֲמָט מִיר, דַאֲכָט זַיְךְ יַעֲדָעָר וּזְעָט מַזְדָה זַיְינָן,
אוֹ אַיְךְ בֵּין נִיט נַאֲרִישָׁעָר פָּוֹן אַזְוֵי אַ בְּעַלְ-הַבִּית.
— פָּוֹן אַיְיךְ — עַנְטָפָעָרְטָר ربְּ אַיְזָוֵיל — אַיְזָוֵיל רַאיַה נִיט,
וּזְיַיְל „אַיְן מְבָיאָים רַאיַה מִן הַשּׁוֹטוֹתִים“.

גָבָאים אָנוּ רַאשֵׁי הַקָּהָל

343. אָן עֲרַלְעַכְעָר גָבָאי

אָ גָבָאי פָוָן אָ שָׁוֹל הַאַט אַמְּמָל אָ פֶּרֶעָג גַּעֲטָאָן אִינְגָעָם פָוָן דִי
יְוִונְגָעּ מְשֻׁכְלִים :

— אַיְיר וּעַנְתָּ דָּאָךְ אָ יְוִונְגָעַרְמָאָן, וּוָאָס פָּאַרְמָאָגְטָ, וּוְיִזְגָּטָ מְעָן
עַמְּ, תּוֹרָה מִיטְ חַכְמָה, אָפְשָׁר פָּאַרְטָ קַעַנְטָ אַיְיר גַּעֲבָן צָוּ פָּאַרְשָׁתְטָ
אַטְ-זְוָאָס : פָוָן מְצָדִים זְוִינְגָעּ יִדְןָ אַרְוִוִּים, וּוְיִמְרָא וּוְיִסְפָּן, גַּאנְצָעּ שְׁשִׁים
רְבָוא אָוָן אַרְוִיְסְגַעְפִּירְטָ הַאָבָן אָלָעָ פָוָן דָּאַרְטָן גַּעֲנָגּ גַּאלְד אָוָן
צִירְוָנָגּ, דָּעַרְנָאָךְ הַאָבָן אָלָעָ יִדְיְישָׁעּ וּוְיִבְעָרָאָרְפָּגְעָנוּמָעּ פָוָן זְוָר
זְיוּעָר גַּאנְצָעּ צִירְוָנָגּ אָוָן אָלָעָ אַיבְעַרְגָּעָבָן אַחֲרָנָעּ, צָוּ סּוֹפְ אַיְזָן פָוָן
דָּעָם אַלְעָמָעּ אַרְוִוִּים מְעָרָנִים וּוְיִזְיָין קָעָל בְּלַבְלָג .

— אָוָן אַיְךְ רְעָבָן, אָדְרָבָה — הַאַט גַּעֲעַנְטְּפָעָרְטָ דָּעָר יְוִונְגָעּ-
מָאָן דָּעָם גָבָאי — אָזְ אַחֲרָן אַיְזָן נָאָר גַּעֲוָעָן גַּאָרָר פָוָן דִי עֲרַלְעַכְעָטָ
גָבָאים, וּוְיִלְבִּיאָ אָן אַנְדָּעָר גָבָאי וּוְאָלְטָ אַרְוִוִּים דָעַרְפָּוָן פָוָנְקָט אָטְמָן
פְּלִיגְעָלָעּ .

344. אָדָם הַרְאָשׁוֹנָס אָ שְׁפִּי

מְאַטְקָעּ חַבְדָ הַאַט אִינְגָמָל גַּעֲזָגָט :

— אַיְיר וּוְיִים פָּאַרְוּוּסָס סָאַיְזָ אָ שְׁטָעַנְדִּיקָעּ בְּלַאְטָעּ בַּיְ דָעָר
שְׁטוּבָ פָוָן פִּיטְלָ טְרָאָצְקִי, אָונְדוּעָרָ וּוְיִלְנָעָר שְׁטָאָט-גָבָאי ? אַיְךְ וּוְעַל
אַיְזָן גַּעֲבָן צָוּ פָּאַרְשָׁתְטִין, פָוָן וּוְאָנְעָן עַמְּ קּוֹמָטָן. וּוְיִזְגָּזְעָרָעּ חַכְמָיִם
דָעַרְצִיְילָן הַאַט נָאָט אַדְמָ-הַרְאָשׁוֹנָעּ גַּעֲוָוִוִין „דָוָר דָוָר וּדָוָרָשִׁין, דָוָר
דָוָר וּפְרָנְסִיּוֹן, דִי הַאַט פִּירְשְׁטִיעָר אָוָן שְׁטָאָט-גָבָאים פָוָן יַעַדְן דָוָר .
וּוְיִכְלָד אַדְמָ הַרְאָשׁוֹן הַאַט דָעַרְזָוּן, אָזְ אַיְזָן וּוְיִלְנָעָר אַיְזָן שְׁטָאָט-גָבָאי
פִּיטְלָ טְרָאָצְקִי הַאַט עַר אַוִּיסְגַּעַשְׁרִין : „טָפָוּ, אַזְאָ יַוד אַיְזָן שְׁטָאָט-
גָבָאי אַיְזָן אַזְאָ שְׁטָאָט וּוְיִלְנָעָר !” אָוָן דָעַרְבִּי גַּעֲטָאָן אָ רְעַכְתָּן שְׁפִּיּוֹ
אָוָן אַדְמָ הַרְאָשׁוֹנָס אָ שְׁפִּיּוֹ, דָעַרְפָּט אַיְיר וּוְיִסְן, אַיְזָן נִיטָן קְלִינְיִקְיִיטָן :

דער דאזוקער שפיי האט דערלאנגט בין פיטלטש שטוב און דערפונ איז געוווארן אַ בלאטע, זואָס טריינט ניט אוים עד-היום.

345. ניט קומען אין קהיל^{*}

איינגעָר אַ ראש-הקהל פון אַ שטאט אַיז געווֹעַן אַ שלענְטער אָן אַ ביטערער מענטש, אַרבעע לֵוִיט האט עֶרֶם גַּעֲטָרָתָן מִיטְדי פִּס, נָאָר אָזֶוּ בְּעַלְיְבָתִים האָבָן אַזְיךְ פון אַים גַּעֲנוֹג גַּעֲלִיטָן, אָן אלָעַ שְׁטָאָט-לִילִיט האָבָן דֻּעַם מִיאָוָסָן פָּאָרְשְׂוִין פִּינְטָן גַּעֲהָאָט אָן נִיט גַּעַעַט אַנְקוֹן וּי אַ שְׁפִּין. אָן דָּאָר האָבָן שְׁטָעְנְדִּיק גַּעַמְוֹתָן אלָעַ אַנְקוֹמָעַן צָו אַים מִיט פָּאָרְשִׂיְדְּעָנָן בְּקָשָׁות, האט אַוְיפָּעַ דֻּעַם אַ יְוִיד אַ פְּקַח דָּעַרְצִיוּלָט אָזֶעֶט מְעָשָׁה:

— דָּרְיוִי זַיְנָעָן אַיְינְמָל גַּעַקְוָמָעַן פָּאָר גָּאָט, בָּרוּךְ הָאָ, יְעַדְךָ מִיט זַיְן טָעָנה: „עלִינוּ“, „שְׁלַשְׁ-סְעוּדוֹת“ אָן דָּעַר „מָמוֹר“.

„עלִינוּ“ האט גַּעַטְנָהָת פָּאָר גָּאָט: רְבָנוֹ-שְׁלַעַלִים, פָּאָרוֹוָאָם קוּמָט עַס מִיר, אַיךְ זָאָל עַפְעָם זַיְן עַרְגָּעָר פון אַלְעַ תְּפִילָות פְּנוּעָם דָּצְוָנָעָן אַלְעַ טָאנָן, זואָס מִיר האט מעַן אַנְידָעְרְגַּעַשְׁטָעָלָט נָאָר צָוָסָפָן אָן מעַן כָּאָפָט מִיר אַפְּגָר אָן גַּעַשְׁוִינִיךְ נָאָר מִיט אַ שְׁפִּי דָּעַרְצָוּ?

„שְׁלַשְׁ-סְעוּדוֹת“ האט גַּעַטְנָהָת: רְבָנוֹ-שְׁלַעַלִים, פָּאָרוֹוָאָם קוּמָט עַס מִיר, אַיךְ זָאָל זַיְן עַרְגָּעָר פון די עַרְשְׁטָעָן צְוּוִי שְׁבָתְדִּיקָעָן סְעוּדוֹת, זואָס יַעֲנָע זַיְנָעָן בַּיְיַדְן צְוּוִי חַשּׁוֹב, אָן מעַן עַסְטָן אַיז זַיְן מִיט גְּרוּוּס פָּאָרָאָד אַלְעַ טִיעָרָעָן מַאֲכָלִים, זואָס נָאָר דָּעַר יִיד פָּאָרָד גַּנְגָּט זַיְן לְכֹבֵד שְׁבָתָה, אָן מִיר קוּמָט מעַן אַפְּ מִיט אַבְּיוֹוָאָם, קַיְיָ אָן שְׁפִּי?

דָּעַר „מָמוֹר“ האט גַּעַטְנָהָת: רְבָנוֹ-שְׁלַעַלִים, דוֹ האָסָט גַּעַעַט שְׁרִיבָן אַין דִּין הַיְלִיקָעָר תּוֹרָה: „לֹא יָבָא מָמוֹר בְּקָהָל הָ“ — אַ מָמוֹר

^{*}) לוּוִיט אַ צְוִיָּיט נָסָח טָעָנהָת אַנְשָׁטָאָט „שְׁלַשְׁ-סְעוּדוֹת“ די „מַעֲרִיבִּי-וּוָאנְטָן“: פָּאָרוֹוָאָם שְׁטִיטִיט דָּעַר גַּאנְצָעָר עַולְם צָוָס מִיר מִיטָן הַיְגָטָן (1). אָן דָּעַר עַנְטָפָעָר אַיז: מַעֲרִיבִּי-וּוָאנְטָן אַיז אַזְיךְ גַּעֲרָעָט, דָּעַרְפָּאָר אַבָּעָר אַז עַס קוּמָט צָו „בּוֹאַי בְּשִׁלּוּם“ קַעַרְנוּ זַיְן אַלְעַ מִיטָן פְּנִים צָו אַים אָן בּוֹקָן זַיְן (2).

(1) לוּוִיט אָן אַנְדָּעַר נָסָח טָעָנהָת עַס דָּעַר אַרְעָמָן.

(2) לוּוִיט אָן אַנְדָּעַר נָסָח בָּאָקוּמָט דֻּעַם זַעֲלִיקָן עַנְטָפָעָר דָּעַר אַרְעָמָן.

וְאֵל נִיטָּקָומָעַן אַיְן גָּאַטָּס קְהַל, פָּאַרְוֹוָאַס קְוָמָט עַם מִיר, אַיךְ וְאֵל זַיִן
גַּעַשְׁטַרְאָפֶט אַוְן אַפְּקוּמָעַן פָּאַר דָּעַם וּוְאַם נִיטָּאַנְרָמִין פָּאַזְ
טַעַר הַאַטְ גַּעֲזִינְדִּיקְטָ ?
אַוְן גָּאַטְ הַאַטְ זַיִן אַלְעַ דָּרְיִי אַיְינְגָעַנוּמָעַן מִיטָּגְוָטָעַ וּוּעַרְטָעַר
אַוְן גַּעַפְּנוּנָעַן פָּאַר יַעֲדָן פָּוּן זַיִן אַטְרִיםָט :
„עַלְינוּ“ אַיְזָ אַזְוָדָאי גַּעַרְעַכְט, דָּעַרְפָּאַר אַבְעָרָ אַזְעַם וּוּעַט
קְוָמָעַן דָּעַרְ גַּרְוִיסָעַר יַסְמָטָוב רַאַשְׁ-הַשְׁנָה וּוּעַט דִּי תְּפִילָה „עַלְינוּ“
גַּעַהְוִיכָן וּוּרְן, אַוְן זַיִן בָּאַקְוָמָט דָּעַמְאָלָט דָּעַם בְּכַבּוֹדִיקָן פְּלָאָצָן אַיְן
מִיטָּן „שְׁמַנְהָעָשָׂרָה“. .

„שְׁלַשְׁ-סְעוּדוֹת“ אַיְזָ אַזְוָדָי גַּעַרְעַכְט. דָּעַרְפָּאַר אַבְעָרָ בָּאַקְוָמָט דִּי
שְׁבַתְדִּיקָעַ דָּרְיִטָּע סְעוּדָה מַעַרְחַשְׁיָוָת פָּוּן יַעֲנָעַ צְוִויָּי דָּעַרְמִיט וּוְאַם
דָּעַר „גַּוְטָעָר יַיד“ זַעַגְנָט מַעַרְמַטְנָטִיל זַיִן תּוֹרָה דּוֹקָא צָום „שְׁלַשְׁ-
סְעוּדוֹת“ אַוְן דָּעַר עַולְם לַעֲקָט דָּעַמְאָלָט דִּי פִּינְגָּעָר.

אַוְן דָּעַם מַמוֹר הַאַטְ גָּאַטְ גַּעֲזִאנְט אַזְוִי :
— נִעְם זַיִן נִיטָּאַזְוִי צָום הַאַרְצָן, אַיךְ וּוּלְ מַאֲכָן, אַז דַּוְ
וְאַלְסָט וּוּרְן אַרְאַשְׁ-הַקְּהִל, דָּעַמְאָלָט וּוּעַט שְׁוִין אַוְיסְקָוָמָעַן גַּנְּאַר
אַנְדְּרָעָש, אַז נִיטָּדוּ וּוּעַט דָּאַרְפָּן קְוָמָעַן אַיְן קְהַל, גַּנְּאַר פָּאַרְקָעָרט.
גַּאנְעַן קְהַל וּוּעַט מַוּן צַו דִּיר קְוָמָעַן.

מֶלֶם דִּים

346. דער **בַּיְרוֹזָעֵר מַלְמָד**

דער סְלָאָנִימָעֵר רְבָּר' אַיְזָוִיל் חֲרִיף, וּוֹאָס אַיְזָאָלִין גַּעֲוֹעַן אֵין
דער יָוָגָנֶט אַתְּ תַּלְמִיד פּוֹנָגֶם גַּעֲוֹוִיסֶן „בַּיְרוֹזָעֵר מַלְמָד“, פְּלָעָגֶט זָאנֶן:
— דָּאָס אַיְזָאָלִין אַכְּלָל, אֹזֶן דָּעֶר וּוֹאָס הָאָט נִיט גַּעֲלָרָגֶט בַּיּוֹם
„בַּיְרוֹזָעֵר מַלְמָד“ קָעָן נִיט לְעָרְגָּנוּן. אַ רְאִיָּה הָאָט אַיר: דער **בַּיְרוֹזָעֵר
מַלְמָד** אַלְיָין הָאָט גַּעֲוֹוִים נִיט גַּעֲלָרָגֶט בַּיּוֹם בַּיְרוֹזָעֵר מַלְמָד, דָּעָרְפָּאָר
טָאָקָעָ קָעָן עָרָ נִיט לְעָרְגָּנוּן.

347. גַּעֲוֹעַן פָּאָרְנוּמָעַן אֵין דָעֶר הַיִּם

אַ יָּוָגָל אַיְזָאָלִין גַּעֲקָוּמָעַן שְׁפָעַט אֵין „חָדָר“, פְּרָעָגֶט אִים דָעֶר רְבִּי:
פָּאָרְנוּאָס עָרָ הָאָט אַזְוִי פָּאָרְשָׁפָעְטִיקְט?
— אָךְ בֵּין גַּעֲוֹעַן פָּאָרְנוּמָעַן אֵין דָעֶר הַיִּם — הָאָט דָאָס
יָוָגָל גַּעֲעַנְטָפָעַרְט — דָעֶר טָاطָעָ הָאָט מִיךְ בַּאֲדָרְפָּט.
— הָאָט דָעֶר טָاطָעָ נִיט גַּעֲקָעָנָט אַוְיְסָפְּרָן עַמְּדָוֹרְ אָן אָנֶ
דָעָרְן?
— נִיאָוָן עָרָ הָאָט מִיךְ גַּעֲשָׁמִיסָן.

348. נִיט פּוֹן אֵין מִין

אַ מַלְמָד לְעָרָגֶט אֵין „חָדָר“ מִיט וּוֹיְנָעָ תַּלְמִידִים דָעֶר פְּסָוק אֵין
סְדָרָה נָחָ: „כִּי הַשְׁחִיתָ כָּל בָּשָׂר אֶת דָרְכֵךְ עַל הָאָרֶץ“, מַאֲכָתָ דָעָרְוִוָּת
רְשָׁוָי: אָפְּלָוָ אַ בָּהָמָה, חַיָּה אָוָן עַוְּפָ הָאָט זִיךְ בַּאֲהֻעָפָט מִיט נִיט
פּוֹן אֵין מִין.
— רְבִּי — פְּרָעָגֶט אַיְנָגָר פּוֹן דִי תַּלְמִידִים — וּוֹאָס הַיִּסְטָ אַזְוִינָס
„זִיךְ בַּאֲהֻעָפָט מִיט נִיט פּוֹן אֵין מִין“?
— וּוֹאָס פָּאָרְשָׁטְיִיסְטוֹ דָא נִיט, פָּאָרְשָׁטְאָפָטְעָרְ קָאָט? — עַנְטָ-
פָּעָרְט דָעֶר מַלְמָד אֵין כְּעָם — אַ שְׁטִיגָעָר, אַ פְּרָוִי גַּעֲמָט אָן עַלְפָאָנָט.

... אֲשָׁה — אֲ וּאֲ ... 349.

- אֲ מַלְמֵד לְעָרְנֵת מִוּט אֲ יִינְגֶּל :
 — זָגְּזָשָׁע : אֲשָׁה — אֲ וּאֲ ...
 — אֲשָׁה אֲ וּאַסְעָר .
 — וּוֹאַם פָּאַר אֲ וּאַסְעָר פְּלוֹצָעָם : אֲשָׁה — אֲ וּאֲ ...
 — אֲשָׁה אֲ וּאַזְעָע .
 — פָּאַרְשָׁטָאַפְּטָעָר קָאָפְ ? אֲשָׁה אֲ וּאֲ ...
 — אֲשָׁה אֲ וּאַנְצָ ...
 — אֲוִי, דָו גַּוִּי אַיְינָעָר ! אֲשָׁה — אַיְזָ אַזְוִינָם, וּוֹאַם אַיְךְ הַאָכָב
 אָוָן דִּין טָאַטָּע הַאָט אָוָן דָו וּוּעָסְט אַיְךְ הַאָכָב וּוֹעָן דָו וּוּעָסְט עַלְטָעָר
 וּוּרָן. זָגְּזָשָׁע : אֲשָׁה ...
 — אֲשָׁה אֲ קִילָע .

... לְשׁוֹן חֹזֶק" 350.

- דָעַם פְּסוֹק, "וַיַּעֲפִילוּ לְעָלוֹת הַחֲרָה" הַאָט אֲ מַלְמֵד פָּאַרְטִיּוֹתְשָׁת
 אַיְן חַדְרָ אַזְוִי : "זַיְזַי זַיְגַּעַן אַרְאַפְּגַּעַפְּאָלָן אַיְפְּנָ שְׁפִיעָן בָּאָרְגָּן". פְּרַעַנְגְּ
 אַיְם אֲ תַּלְמִיד :
 — וַיַּיְזַיְזַי פָּאַלְטָ מַעַן אַרְאָפְּ אַיְפְּ אֲ שְׁפִיעָן בָּאָרְגָּ ?
 — דָעַרְפָּאַר טָאַקָּע — עַנְטָפְעָרָט דָעַרְ מַלְמֵד — מַאְכָט דָעַרְוִוָה
 רַשְׂיָו : וַיַּעֲפִילוּ — לְשׁוֹן חֹזֶק", דָסָם הַיִּסְטָם : סְאַיְזָ אֲ לְשׁוֹן פָוָן
 אֲ חֹזֶק .

מְכוֹת קָעָן עַר 351.

- אֲ גַּמְרָא-מַלְמֵד הַאָט זַיְקָעַלְאָנְט אַיְפְּ זַיְגַּעַם אֲ תַּלְמִיד, אֲ
 פָּאַרְשָׁטָאַפְּפָטָן קָאָפְ ?
 — וַיַּיְזַיְזַי קָוְקָט אַיְם אָגָן, אַיְזָ "תָמִיד" לְעָרְנֵת עַז, "שְׁבָת"
 חַזְרָת עַר — אָוָן "מְכוֹת" קָעָן עַר .

וּוֹעָן דָּאַס חֻמְשָׁל שְׁטָאָרְבָּט אַוּעָק 352.

- צְוֹוִי יִינְגְּלָעָךְ פָוָן אַיְזָ "חַדְרָ" הַאָכָב זַיְקָעַלְאָנְט שְׁבָת, זָגְּנָט
 אָגָן אַיְינָעָר דָעַם צְוֹוִיטָן אֲ בְּשָׁוָהָה, אֲזָ דָעַרְ רַבִּי אַיְזָ קָרְצָנָק גַּעַוּאָהָן.
 אָוָן הַאָלָט בַּיּוֹם שְׁטָאָרְבָּן .

— וואס קומט אראום? — מאכט דער צווייטער — דער רבוי וועט שטארבן, וועט זיין אן אנדר רבוי. גוט וואלט געוווען ווען גאט העלפט און דאס חומשל נעמת און שטארבט אועוק.

353. למעלה

איינעם א מלמד האט די רביצין אין מיטן לערנען מיט די קינד דער געשיקט אויפזוכן עפֿעַם א זאך אויפֿן בוידעם. זאנט דער מלמד אן די תלמידים, זוי זאלן דערויל אליאן איבערחוין דעם חומש און וואס זוי וועלן ניט וויסן זאלן זוי שיקן איינעם פון זוי צום בוידעם א פרעג טאן. געקומווען צום ווארט „למעלה“ האבן זיך די תלמידים אפֿגעשטעלט און ניט געוואוסט דעם טייטש דערפֿון. שיקט מען א ייגנג צום בוידעם און יונגער שרײַט-אראוף:

— רבוי, וואס איז די טייטש „למעלה“?

— העכער — שרײַט דער רבוי אראפֿ.

דאס יינגל מיינט, איז דער רבוי זאנט ער זאל שרײַען העכער, שרײַט ער נאך העכער, און דער רבוי זאנט ווידער: „העכער“ און דער תלמיד שרײַט נאך און נאך העכער. ווערט שוין דער רבוי איז כעס און בייזערט זיך אן:

— איך האב דאך שוין דיר געוזגט, א רוח אין דיין טاطן אריין!

קומט דאס יינגל און גיט-איבער די טייטש פונעם ווארט „למעלה“: א רוח אין דיין טاطן אריין.

דערנאך איזו דער מלמד אראפֿ פון בוידעם און הייסט איינעם פון די תלמידים, טאקט יענעט וואס איז געגאנגען פרעגן, ער זאל זאנט דעם חומש. קומט צום ווארט „למעלה“ טייטש ער: „ארוח איז דיין טاطן אריין“. ווערט דער רבוי אנטצעונדן און באפט זיך צום קאנטשיק. ווינט דאס יינגל:

— רבוי, איך האט דאך מיר אליאן איזו געוזגט.

— א רבין — רויימט-איין א צווייטער — דאraft מען זאנט: איז איזער טاطן אריין.

354. שטייט אומזיסט

א תלמיד פרעגט דעם רבין:

— פאַרוּאָם, רבוי, שטייט איז פטוק: „זכרנו את הגדה אשר

נאכל במצרים חנם", "נאכל" איז דאך די טויטש: "מיר וועלן עסן", און זוי דערמאָנָען זיך דאם, וואָם זוי האָבָן געגעטען?
— וואָם מיינסטו — ענטפערט דער רבּי, — אָז דא שמעומט זיך טאָקע וועגן אַמְּאָל אַין מצריים? ניינַן, דא רעדט זיך גָּאָר וועגן די פיש וואָם מיר וועלן עסן אויפֿ יונגעַר וועלט.

— פֿאָרוֹוָאָס-זְשֻׁעָר, רבּי, שטײַט דא אַין פֿסּוֹק "בְּמִצְרָיִם"?
— חַכְמָה אַיִינָעַר, דעריבּער טאָקע לְאַזּוֹת דער פֿסּוֹק אָוִים מִיטּוֹן
וּוְאָרֶט, "חַנְמָה", דָּמָם הַיִּסְטָמָךְ: "בְּמִצְרָיִם" — דָּמָם וּוְאָרֶט, "בְּמִצְרָיִם",
"חַנְמָה" — שטײַט אָמוּסִיט.
— אָוִיכּ אָזּוֹי, רבּי, לאָזּן בִּידּוּ וּוּרְטָעֵר גָּאָר נִיטּ שְׂטִיעַן, נִיטּ
"בְּמִצְרָיִם" אָזּן נִיטּ "חַנְמָה"?
— דָּמָם רָעֵדְטוֹ שְׂוִינָן וּוּאַגְּנוּיָה מִמְּשָׁח, באָרְעָכוֹ זיך אַלְיַוִּין: אַ
סְּפָרְ-תוֹרָה וּוָאָסָם עַמְּפָלְטָן אַיְרָאָפְּלָוּ אַיִינָן אַזְּוִינָן פְּסּוֹל, אָזּן דָּו
וּוְילְסָטָן מַעַן זָאָל נַעֲמָעָן אָזּן אַוְיסְמַעְקָן פָּוּן דָּעַר תּוֹרָה גַּאנְצָעַ צְוִיָּי
וּוּרְטָעֵר!

355. משוגענער פיש

אַ בְּעַלְהַבִּית פֿאָרְהָעָרְטָט שְׁבַת בְּיוֹטָאָג וַיּוֹן קִינְד פֿאָרְ דִּי אָוִינוֹן
פּוֹנְגָּעָם מַלְמָד אַיְן דָּעַר סְדָרָה, "רָאָה". קָוָמָט צַוְּ דִּי עַופּוֹת, טִוְּיַוִּישָׁט
דָּמָם יִנְגָּל "הַשְּׁלִיךְ" — אַ משְׁוֹגָעָנָר פֿישְׁ?
— וּוּרְעֵר הַאָטָם עַמְּ דִּיר אָזּוֹי פֿאָרְטִוִּיטָשְׁ? — פֿרְעָנְטָט אִים דָּעַר
פֿאָטְעָר.

— דָּעַר ربּי — עַנְטְּפָעָרְטָט דָּמָם קִינְד.
דָּעַר פֿאָטְעָר קָוְקָט אָזּ פֿאָרוֹאָוְנְדָעָרְטָט דָּעַם מַלְמָד אָזּن פֿרְעָנְטָט
אִים:
— אַיְרָהָט אִים באָמָת אָזּוֹי גַּעֲטִיְוִישָׁט? פָּוּן וּוּאָנָעָן הַאָט
אַיְרָה עַמְּגַעְנָעָן אַזְּאָל מְשֻׁוְּנָה טִוְּיַוִּישָׁ?
— וּוָאָסָם הַיִּסְטָמָךְ פָּוּן וּוּאָנָעָן? — עַנְטְּפָעָרְטָט דָּעַר מַלְמָד — פּוֹנְגָּעָם
תְּרָנוֹן. דָּאָכְטָזְיךָ, אַוְיָפְןָן תְּרָנוֹן מַעַג מַעַן זיך פֿאָרְלָאָזָן. אַיְרָה וּוּוִיסְט
דָּאָךְ, אָזּ רְשַׁיְהָיְהָ קְדוּשָׁה מַאָכְטָזְיךָ אַפְּטָמָאָל "כְּתָרְגּוּמוֹ". נָגָן אַוְיִיפּ
"הַשְּׁלִיךְ" מַאָכְטָזְיךָ תְּרָנוֹן: "שְׁלִי נְגַנָּא". אָזּ "נְגַנָּא" אַיְזָה פִּישְׁ וּוּוִיסְט
אַלְעָן, אָזּן "שְׁלִי" מוֹזִיְהָ אַוְיִיפּ תְּרָנוֹן-לְשׁוֹן גָּלִיאָךְ וּוּי אַוְיִיפּ גָּוִיָּשָׁ,
"שְׁלִי יְעַנָּא", מְשֻׁגָּעָן.

— יא, אכבר זאגט מיר, איך בעט אייך, ווי קומט א פיש צוישן די עופות?
 — אויפט א משוגענען פיש — מאכט דער מלמד — אייז א קשייא? עס קען זיין, אז אט דאס אייז טאקו גאר אין גאנצן זיין משוגעת: ער אייז א פיש און שטופט זיך דזוקא צוישן עופות.

356. ניט קיין שלעכטעה בהמה

— איך זאגט דיר — זאגט א מלמד צו זיין וויב — אז נישט די בהמה, וואס איך האב איינגע האנדלט, אייז א שלעכטעה, ווי די האלסט אין איין גוואלדעווען, נאר א שלעכטעה ביסטו, א סימן האסטו, קומ מיט מיר איך שטאַל, וועלן מיר זען וואס פאָר א שלעכטעה בהמה דאס אייז.

גיעין זוי ביידע אין שטאָל.

— אנו, נעם נאר דאס מילך-שעפֶל און מעַלְק — זאגט דער מלמד.

די מלמדקע האט גענומען מעַלְק און עס גויט ניט.

— אט ועסטו, ווערד מאיזו שלעכט, אכבר ניט די בהמה. זי אייז גאר קיין שלעכטעה ניט. אדרבה זאג דז אליען, האט זי דען מילך און גויט ניט? זי האט נבעבע ניט!

357. תורה און דרכ-ארץ

אן אלטער מלמד אייז געקומען אין א גויט צו א יונגן גביר, א געווועגענען תלמיד זייןעם, מיט דער האפערונג, אז יענער וועט אים מיט עפֶעַם באַהוֹלְפִּיק זיין.
 — ווער זענט איך און וואס פאָרלאָנגט איך? — פרענט דער גביר.

— זאלט איך מיר געזונט זיין — זאגט דער מלמד — איך געדענקט ניט, אז איך האט כי מיר אין "חרד" געלערנט שיינע עט-לעכע זמנים?

— נו, איך וואס? — פרענט דער גביר מיט א שטרענגער מינע און בעט דעם מלמד ניט אַפְּילַו זיך צוועצן — גלויבט מיר, איך האב שווין לאָנג פאָרגעטען די גאנצע תורה אייערע.

— אויב אָזְוֵי — טוֹט אַמְּאָך דער מלמד — איך מיר שווין קיין חידוש ניט. וויבאָלד איך האט די תורה פאָרגעטען, היינט "דרכ-ארץ"

אייז דאך קדמה לתורה, נאך פריער פאר דער תורה, האט אויר דרך ארצ געווים פארגעטען.

358. זוכן די אבדה

א מלמד האט אפגענעטלט א ווינטער אוין דער פרעומד, צונזיף געקליבן עטלאכע רובל אוין פארט אויפֿ פֶּסְחָ אַהֲרֹן. אויפֿן ווועג ניט ער זיך א כהַפֵּ — ניטא זיין בייטעלע מיט געלט. ער זוכט אוין אלע ווינקעלעך פון וואגן, אונטער אלע קלימעלעך אוין קעסטעלעך — דאס בייטעלע אויז ווי אוין דער עריך אריין. דער מלמד ברעכט די הענט אוין הערט ניט אויפֿ צו שרייען אוין יאמערן אויפֿ אַ קָּוְלָה: "אוֹיְ אַיךְ ווּלְעַם נִיט אַוְיסְחָאַלְטָן! אַ גַּעֲקוּילְעַטָּר בֵּין אַיךְ!"

רופא זיך אַן אַ יְהִיד, אַיְנוּרְ פָּוּן דִּי מִיטְפָּרְעָר:

— אַמְּאַל מַאֲכַט זיך: עַם פָּאַרְוּאַלְגָּעָרְט זיך אַ בִּיטְעָלָעָרְגָּעָן אַן אַ קָּעְשָׁעָנָע. פָּאַלְגָּט מִיךְ, רְבָּ יְהִיד, זוכט אַקָּאַרְשָׁט גּוֹט אַן אלע איירערע קָעְשָׁעָנָע!

— וואָס רעדט אוֹיר? זאנט דער מלמד — אוֹיר ווילט אוֹיך זאל אַנוּוּרְן דִּי האַפְּעָנָונָג אוֹיפֿ דִּי קָעְשָׁעָנָע אַוְיךְ, דֻּעְמָאַלְט ווּאַלְט אוֹיר!
דאך טאָקָע גַּעֲוָעָן נאָר אַ פָּאַרְפָּאַלְעָנָר!

359. ממה-נפשה

— בַּיְ מִיר אַיְזָ פָּאַרְבְּלִיבָן — האט אַ מלמד אַמְּאַל גַּעֲוָאנָט — צו פָּאַרְזָעָצָן דָּסָם לְעַצְמָעָ אַן קוֹיְפַּן אַ צִּיגְּ. מַמְּה-נְפָשָׁךְ, ווועט זיך גַּעֲבָן מִילְךְ — אַיְזָ דאָךְ אַוּדָאַי גּוֹטָ, אַלְאָ זַי ווועט ניט גַּעֲבָן קִיְּוִן מִילְךְ — וואָס הַיִּסְטָ ? ווִי שִׁקְטָ זַיךְ עַם, זַי זַאל קִיְּן מִילְךְ ניט גַּעֲבָן?

360. צו פְּגָרָן אַ צִּיגְּ

אַן אַרְעָמָעָר מלמד האט זיך צוֹנִיּוֹפְּגָעָשָׁלָאנָן אַ בִּיסְלָ גַּעֲלָט אַוְיכְּ
צוֹ קוֹיְפַּן אַ צִּיגְּ. אַיְין מָאַל, וווען אַיְן שְׂטָעָלָט האט זיך גַּעֲשָׁטָעָלָט
יאַרְיךְ, האט ער זיך ניט גַּעֲוָאַלְט פָּאַרְלָאַזְן אוֹיפֿ דער רבִּיצִין אוֹזְן
זיך אַלְיִין גַּעֲלָאַזְט אוֹיפֿן יַאֲרִיךְ אַיְינְצָקְוִיְּפַן דִּי צִּיגְּ. אַרְיִינְגָּעָשְׁטוּפָט
הַאַט מַעַן אִים גַּעֲוָיְנָלָעָר, אַ צָּאָפְּ. מִילָּא, פָּאַרְפָּאַלְן, אַ צָּאָפְּ אַיְזָ
אַ צָּאָפְּ, ער ווועט אִים חַאַלְטָן דַּעַם בְּחוֹדְרַ בֵּין דַּעַם צְוּוִיתָן יַאֲרִיךְ,
וועט ער אִים פָּאַרְבִּיְּטָן דֻּעְמָאַלְט אוֹיפֿ אַן אַמְּתָעָר צִּיגְּ. דָּעָרוּוּיְילָ

מאכט זיך און שטעהט אַ מאגפה אויף ציגן און זוי פאָלן ווי די פֿלִינְגַן. האט דער מלמד שטארק הנאה, וואָס ביַי אַים אַיַן אַ צַּפֵּן נִיט קִיּוֹן צִיגּ. אַיַן זיך אַבעָר מִישְׁבָּדָע צַּפֵּן אַונְגָּרְטָט אַוְיךְ צַּוּוּעַקְ. באַקְלַאנְט אַים דער מלמד אַזְוִי : — אַוְיךְ, צַּפֵּן, צַּפֵּן ! צַוְעַלְקָן בִּיסְטוּ גַּעֲוָעַן אַ צַּפֵּן אַונְגָּרְט — פֿגְּרָן — אַ צִיגּן !

361. רַיְכָעָר פּוֹן רַאֲטְשִׁילְד

אַ מלמד האט אַמְּלָאַ גַּעֲדַרְוָנְגָּעַן : — וּוּעַן אַיְךְ זַאַל זַיְן רַאֲטְשִׁילְד, וּוּאַלְטָא אַיְךְ גַּעֲוָעַן רַיְכָעָר פּוֹן אַים, וּוַיְיל אַיְךְ וּוּאַלְטָא נַאֲךְ דָּעַרְצָוּ אַ בִּיסְלָא אַוְיךְ צַּוְעַקְנָעַלְט . . .

362. וַיִּהְלֹטְן זַיִן

צַו אַן אַרְעַמְעַן מלמד אַין אַ שְׁטַעַטְל וַיְיַעַן גַּעֲקוּמָעַן אַיְינְ-מַאְלָאַ פְּאַרְנָאַכְט צַוְויִי פְּאַלְיִצְּיָאנְטָן אַונְגָּרְט אַיְינְ-צַּוְעַנְמָעַן פּוֹן שְׁטוּבְ, פָּאָר דַּי פְּאַדְאַטְקָעְם וּוָסָם עַד אַיְן גַּעֲוָעַן שְׁוֹלְדִיקְ, אַ קִּישְׁוֹן מִיטְ אַ פָּאָר לַיְיכְטָעַר. אַוְיךְ מַאְרָגָן פְּרִי קַוְמָת עַר אַיְן בִּיתְ-חַמְדָרְשָׁ, דָּעַרְעַט דָּעַס אַלְטָן שְׁוֹחֵט דָּעַרְצִילְט עַר אַים. דַּי מַעַשָּׂה אַונְגָּרְט זיךְ פָּאָר אַים קְלָאנְן :

— אַיְךְ קָעָן עַס נִיט אַנְהָוִיכְן צַו פְּאַרְשְׁטִין, מַמְּהַ-נְּפָשָׁךְ, וּוּי האַלְטָן זַיִן ? זַאַל אַיְךְ זַאַגְן, אַזְוּי האַלְטָן וּוּי דָעַר מַאְזְ-דָאַמְרָ (דָעַר וּוָסָם זַאַגְט) אָז „לֹא אִיבָּרָא לִילָּא אַלְאַ לשִׁוְנָתָא“ (די נַאֲכָט אַיְזְ בַּאֲשָׁאַפְן גַּעֲוָאַרְן נַאֲר אַוְיךְ צַו שְׁלָאַפְן) ; האַבָּן זַיִן דַּאֲךְ נִיט גַּעֲטָאַרְט פָּאָר-נִיטָעַן פּוֹן שְׁטוּבְ דָעַס קִישְׁוֹן ; האַלְטָן זַיִן וּוּידָעָר פְּאַרְקָעָרְט, וּוּי דָעַר צַוְוִיטָעַר מַאְזְ-דָאַמְרָ, אָז „לֹא אִיבָּרָא לִילָּא אַלְאַ לנְגָּרְסָא“ (די נַאֲכָט אַיְזְ בַּאֲשָׁאַפְן גַּעֲוָאַרְן נַאֲר צֻמְ לַעֲרָגָן), אַיַן דַּאֲךְ דַּי קַשְׁיאָ : וּוּי קַוְמָת עַם זַיִן זַאַלְן צַוְעַנְמָעַן דַּי לַיְיכְטָעַר ? דָעַר אַלְטָעַר שְׁוֹחֵט, אַ קְלוֹגָעַר יִידְ, האַטְ נִיט לַאֲנָגְ גַּעֲטָרָאַכְט אַונְגָּרְט גַּעֲפָנוּן אַ תִּירְזָן אַוְיכָן אַרטָּט :

— העַרְסָטוּ — זַאַגְט עַר אַים — אַט דָעַס אַיַן דַּאֲךְ אַיַן גַּאנְצָן טַאַקָּעְד עַד שְׁכָלְ, וּוָסָם זַיִן וַיְיַעַן גַּעֲקוּמָעַן אַיַן צַוְויִיעַן : אַיְינְ-עַרְ פּוֹן זַיִן האַלְטָן מַן-הַסְּתָמָם, אָז דַי נַאֲכָט אַיַן צֻמְ שְׁלָאַפְן — האַט עַר צַוְעַנְמָעַן דַּי לַיְיכְטָעַר ; דָעַר צַוְוִיטָעַר וּוּידָעָר האַלְטָן, אַפְנִים, אָז דַי נַאֲכָט אַיַן צֻמְ לַעֲרָגָן — האַט עַר צַוְעַנְמָעַן דָעַס קִישְׁוֹן.

363. צוויי אייר

א צעטראגגענען מלמד האט דאס וויב געשיקט צו א שבנה
באגנן צוויי רויע אייער, די שבנה האט געהאט צוויי אייער, אבער
שוין און דער שאלאכץ.

— אין וואס ווועט איר עם געמען? — פרענט זי.
דער מלמד נעטט אראפ די יארמולקע פון קאפ, מאכט דארט

א גרייבעלע און די שבנה גיטט אהיין אריין און איי.

— גו, און די צוויתע ווואו ווועט איר האלטן? — פרענט זי.
קערט ער איבער די יארמולקע און זי גיטט אהיין אריין די צוויי
טע איי.

דער מלמד קומט אהיים און דערלאנגט דער וויב די יארמולקע.
— שלימולניק! איך האב דיר דאך געוואגט זאלסט מיר ברענ-
גען צוויי!

— אט איז נאך איינע — מאכט ער — און דרייט איבער די
יארמולקע מיטן אויבן אראפ.

364. מעשר

אָן אַרְעָמָעָר מַלְמָד פְּלָעָגֶט זָאנָן:

— וווען גאָט נעטט און גיט מיר צען טויזנט רובל, גיב אַיך
אוועק באָלֶד אויפֿן שטעל פֿאָר אַרְעָמָעָלִיָּת אַמעָשָׂר, דאס הייסט אַ
גאנצָן טויזנטער. אַיִ ווֹאָס? גאָט גְּלִיבְּתָן מֵיר גִּיט אָון ער האָט
מוֹרָא, טָאָמָעָר וּוְעָל אַיך מֵיַּן וּוְאָרָט גִּיט האָלָטָן לְאַחֲרָה מְעָשָׂה, האָט
ער אַ ברִירָה: ער זָאָל אַלְיָין פְּרִיעָר אַרְאָפָּגָעָמָעָן דָּעַם טויזנטער
מעָשָׂר, אָון מֵיר גַּעֲבָן נָאָר נִין טויזנט.

365. געלט קלעפט צו געלט

איינער אָן אַרְעָמָעָר מַלְמָד פְּלָעָגֶט האָבָן אָן אַרְיִינְגָּאָנָג צו אַ
רייבֿן ייְדָן. הערט ער אַיִן מָאָל וּוְלִיּוֹת זָאנָן, אָן גַּעֲלָט קלעפט צו גַּעֲלָט.
פָּאָלָט אִים אַיִין, אָן אוּבְּ אַזְוִי האָט ער אַ גּוֹטָעָן סְגָּוָה פְּטוּר צו וּוְעָזָן
פּוֹנוּעָם דְּלוֹת. הַיִּינְגָּן, אַזְוִי וּוְיַּרְאָן האָט בָּאַמְּעוֹרָקָט אָן אַין קָאָסְעָן
קָאָסְעָן בַּיִּים נְגִיד אַיִן פָּאָרָן אַ שְׁפָאָלָט, גּוֹטָעָן ער, וּוְעָן קִיְּינְגָּר אַיִן
ニישטָא אַיִן דָעַם חדָר, אָון שְׁטַעַקָּט אַ בִּיסְל אַרְיָין אַהֲרָן אַ זְּלַבְּעָרָן
מְטַבָּע אָון האָלָט זַי דָאָרט, כְּדַי עַם זָאָל זַיְךְ צו אַיר צּוּקְלָעָפָן גַּעֲלָט

פונ אינגעוויניק. ער האט איזו לאנג געהאלטן די מטבח אין האט, בייז
וי האט זיך ארוינגעלאיטשט און אריינגעפאלן אינגעוויניק. מאכט
דעך מלמד מיט א קראובץ :
— אמת טאכע וואס די וועלט זאנט, איז געלט קלעפט צו געלט.

366. דיטש — לאזט מיך

חיים-יענקל דער מלמד האט זיך געהאלטן פאר א גרויסן ידען
אין דיטש. אינטמאל איז אים אויסגעקומען צו זען ווי דער פריסטאו
פרעננט-אויס א דיטשל א פערד-גנונג און קען זיך מיט אים ניט צו
נויפרעדן אויף רוסיש. מישט ער זיך אריין און ווענדט זיך צום
פריסטאוו :

— פאניע פריסטאוו, אויב דיטש — לאזט מיך !

אוון באולד טאכע גיט ער א פרענונג דעם דיטש :

— זאג נאָר, חברה-מאָן, מע דברת אויף דיר שטארק, איז דאם
האטטו אַוועקגעלקהנט דעם סומ ? זאג דעם אמת : איז עם דיין
מלאָכה ?

פארשטייט זיך איז דאם דיטשל האט קיון ווארט ניט פאָר-
שטאנען.

— פאניע פריסטאוו — זאנט דער מלמד — עם איז אין גאנצן
א טעות, דער דאּויקער בחור איז גאָר קיון דיטש ניט. ער הויבט
ניט איז צו פאָרשטיין קיון דיטש.

367. מיטאָמאל זיך אַפְּשָׁמְדֵן

א מלמד א זון, נאָך דעם וואס ער איז אַפְּגָעוּן עטלעכע יאָר
אייז א גרויסער שטאמט, איז ער געקומען אויף א יומ-טוב צו גאטט
אהיים צו די עלטערן איז קליען שטעטל. איז דער פרי באָטראָכט
דער פאטער ווי דער זון נעטט אַרְזִים זוֹין גאנץ קלֶאָפְּרֶעֶר-גַּעֲצִיג צום
וועצשן זיך. באָטראָקט ער אַקלִין בערטשטעלע, פֿרְעָגְט ער דעם זון :
וואס איז דאם ?

— אַ צִּיּוֹן-בָּעַרְשְׁטָעַלְעַ — עַנְטְּפָעַרְט דער זון.

— אויף וואס טויג עס דיר ?

— אויף רַיְנִינְקָן דִּי צִיּוֹן.

— הערטטען, מיין זון — מאכט דער מלמד אויפגעבראָכט —

איך אויפ דיין ארט וואלט גענומען באלאד און זיך מיט אמאל אפגע-
שמדט !

368. אפשר ניט געמלט אויך

א קליענשטעטלידיקן מלמדס א זון האט עטלאכע יאָר דורך-
אנאננד אָפְגַעּוֹאוֹינֶט אֵין דער גְרוֹיסֶעֶר שְׂטָאַט אָדָעַס אָזָן גְעוּאוֹאָרָן
דאָרט, ווי דער שטיינער, אָגָאנְצָעָר „דייטישָׁר“. אֵין מאָל קומַט ער צָו
פָּאָרָן צָו דַי עַלְתָּעָרָן אוֹיפָה דַעַר שְׁוּעָטְשָׁעָרָם חַתְּוָנָה. בִּינְאָכְטָמָן, ווועַז
דַעַר זָוַן אֵיז אַנְטָשָׁלָאָפָן גְעוּאוֹאָרָן, נַעֲמַת דַי אַלְטָעָמָטָע בּוֹדָק זַיְזַי
די זַאָכָן זַיְנָעָ אָזָן גַּעֲפִינָט נִיט צְוִישָׁן זַיְזַי נִיט קִין אַרְבָּעָכְנָפָות,
נִיט קִין תְּפִילִין.

— מײַן זָוַן — זָאָגַט אִים דַי מַוְתָּעָר אָוִיפָה מַאֲרָגָן פָּרִי מִיט
אָטִיפָן קְרֻעְכִּין פּוֹנָעָם הָאָרֶצָן, — ווֹאָס אֵיז פָּוָן דַיְרָ גְעוּאוֹאָרָן, וויי אֵיז
צָו מִיר ! קִין צִיצִית טְרָאָגָסְטוֹ נִיט, קִין תְּפִילִין לִיְגַּסְטָוּ נִיט ; ווועַר
וּוּוִיסָט, אָפְשָׁר בִּיסְטוֹ שָׂוִין נִיט גַּעֲמַלְט אָוִיך !

369. אָשְׁלַעַכְטָעָר סִימָן

א מלמד אֵיז גַּעֲקָומָעָן בִּין-הַזָּמָנִים צָו אָנִיעָם בָּעֵל-הַבָּית אָז
בָּעַט עַר זָאָל אָפְגַעְבָּן זַיְזַי יְוִינְגָל צָו אִים אֵין „חֶדְרָ“. צְוִישָׁן דַי אַנְדָּרָעָ
מְעֻלוֹת אָוִיפָה זַיְזַי דַעַר צִילִילָט דַעַר מַלְמָד :
— בְּרוֹךְ-הַשָּׁם, נִיט פָּוָן נַעֲכְטִיקָן טָאגָן בֵּין אָיךְ אָמָלָדָה. ווי
אִיר קוּקְט מִיךְ אָז, בֵּין אִיר שְׂוִין אֵיז דַעַר דָּאָזִיקָרָ פֿרְנָסָה גַּאנְצָעָ
פֿינְפֿ-אָזָן-צְוָאָנְצִיק יָאָר.

— דָּאָם, זַעַט אִיר — מַאֲכָט דַעַר בָּעֵל-הַבָּית — אֵיז דּוֹוקָא

אָשְׁלַעַכְטָעָר סִימָן :

— פָּאָרוּוֹאָס ?

— דָעַרְפָּאָר ווֹאָס אִיר זַעַט נָאָךְ אָוִים, קִין עִזְּ-הַרְעָ, גַּאנְצָ פִּינָּן
אָזָן דָּאָם אֵיז אָז אַלְטָעָר כָּל בֵּין אָונְדוֹ יִדְן, אָז אָגָוְטָעָר מַלְמָד, ווֹאָס
קַנְעַלְטָ גַּעֲטָרִי מִיט יְיִדְישָׁע קִינְדָּעָר, מַזְנָאָךְ עַטְלָעָכָע יָאָר קַנְעַלְטָ
בְּלִיבָּן אָז אָחָרְץ אָדָעָר אָז אָלְנוּגָן.

